המוסף לשבת

המשבר שאיש לא רצה בו

בסוף השבוע הסתמן מוצא שפוי להצלת ממשלת האחדות ★ אילו מודעי היה מוצא עוז ותבונה לחזור בו מיד ולהתנצל – המשבר לא היה מתפתח ★ ראשי הליכוד, שמיהרו להספיד את הממשלה, טענו: „אמינות פרס עומדת למיבחן" ★ אולם הם יתקשו להוכיח שפרס פעל מתוך כוונה להפר את הרוטציה ★ הורביץ: „מודעי הפך את ראש הממשלה לכ"יס" ★ פרס: „הוא מתח את החבל יותר מדי"

מאת ישעיהו בן־פורת

■ יצחק מודעי: היה מעדיף לבלוע את כובע ■ שמעון פרס: סירב להופיע כמנהיג מושפל

מי היה מאמין שמכל שרי ממשלת האחדות, דווקא יצחק מודעי עלול לספק את הסיבה והתחמושת לפירוקה? היו לזה, לכל הדעות, מועמדים פוטנציאליים יותר מתאימים, כמו אריאל שרון או דוד לוי. אך עובדה: דווקא יצחק מודעי, ששמעון פרס הפליג לא פעם בשבחי שכלו, תבונתו וכושר עבודתו, אם כי בחודשים האחרונים הירבה להתלונן שקשה לו לעבוד עם שר האוצר, דווקא מודעי סיפק את הסחורה שהיתה דרושה לפירוק.

בהיעדר הוכחה מוחשית, אפשר רק להניח, שיצחק מודעי עצמו לא חזה בחלומותיו הגרועים ביותר, כי בבוא היום יהיה זה הוא שינחית את הפגז שתחתיו עלולה הממשלה לקרוס.

„ממשלה נופלת בגלל הפה של מודעי? זו מהתלה גרועה", התלוצץ בתחילת המשבר ח"כ יוסי שריד. נסיונו הפוליטי לימד אותו לדעת, שלא פעם יריקות הפכו לגשם, וקללות וגידופים – לברכות. אבל לא כן היה הפעם. בסוף השבוע, המהתלה הגרועה כבר לא נראתה כבדיחה, אם כי עדיין לא אפרה התקווה: בתיווכו של ח"כ אברהם שפירא נערכו אתמול גישושים הוחל במשא ומתן, שעשוי להתיר את הפלונטר ולמנוע את פירוק החבילה.

כפיות טובה

יצחק מודעי לא התכוון לזה. צריך להיות טיפש או מרושע כדי לחשוב שמצדו זה היה מהלך מתוכנן. ברגע של חולשת הדעת, כשהוא משחרר קיטור שהצטבר אצלו אחרי שכמשך חודשים הוא ספג מרורים ועלבונות מצד חברים, לא כל שכן יריבים, הוא פלט האשמות פוגעות כלפי ראש הממשלה, שהדהימו אפילו את מראייניו. מי ששוחחו עם מודעי אחרי מעשה, בעיצומו של משבר, יכלו להתרשם שאילו ידע מראש מה הוא עתיד לחולל, היה מעדיף לבלוע את כובעו, להבליג ולשתוק. למרות שלא נעלם ממנו, כי שרי המערך אמרו עליו שהוא אדם הנתון למצבי־רוח, בעל נטיה להתפרצויות, בלחץ מתמיד ופעמים בלתי נסבל. ואף על פי שכבר שמע שמאחורי גבו, בחדרי חדרים, מדביקים לו שמות מאד לא מחמיאים. אבל בעיצומה של תוכנית כלכלית מוכתרת בהצלחה, שכך או אחרת נושאת גם את שמו, מודעי היה מתאפק, אילו ידע שהתקפתו על ראש הממשלה תגרום לזעזוע, שעלול להטביע מה שהושג עד עתה.

רק חבל שהאיש הנבון הזה לא מצא את העוז והתבונה לקום מיד, לחזור בו מדבריו, ולהתנצל בקול רם. המשבר היה חולף כלא היה, ולא היתה עילה לפירוק הממשלה. אבל גם מודעי רק בן־אדם, ושורה שבן־אדם מתחלק.

אפילו ראשי הליכוד, שעוד בטרם פירוק הממשלה ככר שלפו ממחסניהם את התחמושת המפוקפקת, שנושאה: התרמית שבעבר הם הרביצו לפרס, יתקשו להוכיח שראש הממשלה פעל כפי שפעל רק על מנת להאיץ את הפירוק ולהפר את הרוטציה. גם כלפיו, כמו כלפי מודעי, צריך מידה דרושה של רישעות כדי לטעון, שמהלכו היה בבחינת סוף מעשה במחשבה תחילה. צריך לנסות להבין גם אותו.

יצחק מודעי שזכה מצד פרס לגיבוי שמעטים משרי האוצר שהתברכו בסיוע דומה מן הממונה עליהם, דיבר על ראש הממשלה בזילזול גמור, כינה אותו בשמות, ותלה בו האשמה חמורה של ניצול [illegible] העם לטובת מיגזר סקטורלי. גם אדם שקול ועניני כמו השר יגאל הורביץ העיד השבוע: „מודעי התנהג כאדם כפוי־טובה. במקום להודות לשמעון ערב־בוקר על הגיבוי והסיוע – האם מודעי בלי שמעון היה מסוגל להביא את ההסתדרות לשחיקת השכר ולאבטלה מבוקרת? – הוא הפך אותו לכייס ומאשים אותו במדיניות של גזל. מודעי החזיר רעה תחת טובה."

גם שמעון פרס רק בן־אדם, בעל רגישויות משלו. הוא לא רצה ולא יכול היה למחול. בעיני עמיתיו לממשלה וחבריו לממשלה, ומעל לכל כלפי עצמו, הוא סרב להופיע כמושפל. מה גם שמזמן ידידיו הקרובים ביותר מותחים ביקורת קטלנית על סבלנותו הבלתי־נלאית כלפי שרים נטולי משמעת עצמית ובעלי פה גדול. איש מהם לא שכח לו מה שהם כינו „התקפלותו", בשנה שעברה, מפני אריאל שרון, שאמר עליו דברים יותר חמורים מאשר מודעי.

מן הראוי להוסיף לזה שני גורמים, שקרוב לוודאי היתה להם השפעה, אולי מכרעת, על נחישות תגובתו של פרס בפרשת מודעי. בתחום הכלכלי פרס ספג לא מכבר מכה שהעבירה את רוחו. סיסמת הצמיחה באה בעיתוי גרוע, בסמיכות מביכה לנפולת בסקטור ההסתדרותי הקרוב ללבו סולל־בונה, קופת־חולים, וההתיישבות. „לקח לו שלושה ימים עד שהוא הוציא מלים אלו מהפה", לעג לו בכר או יצחק מודעי: בדעתו של פרס הצמיחה לא היתה סיסמה ריקה, אלא צורך השעה. אך כשהיא באה סמוך כל כך לתביעה, שהמדינה תגיש את סיועה למיפעלים האמורים, הצמיחה, גם בעיני תומכי פרס, איבדה הרבה מאמינותה.

פגיעה ביוקרה

זה פגע קשה ביוקרת ראש הממשלה. ודווקא בנקודה חלשה זו, בכטנו הרכה של פרס, פגע מודעי. אף כי הוא עצמו „חטא" בקבלת החלטות הממשלה בקשר לסיוע המבוקש, ולפיכך לא היה רשאי למתוח על כך ביקורת בפומבי. על זה אמר פרס: „נקעה נפשי ממודעי. הוא פתח את החבל יותר מדי."

הגורם השני נעוץ בעיתוי של ועידת מפלגת העבודה, דווקא בשבוע בו הפר מודעי את ההסכמה ששר שתוקף את ראש הממשלה, מסתכן בפירוק הממשלה. האם בין ששי לשבת, פרס התפתה להאחז בפרשת מודעי, כדי להביא דרמה לוועידה שמלכתחילה תוארה כחסרת מתח פנימי? האם בהעדר בשורות ומסרים על מו"מ מיוחל עם ירדן או נירמול היחסים עם מצרים, פרס חיפש ומצא במודעי נושא הולם לחימום הלבבות ולחיזוק מעמדו ומנהיגותו, בבחינת „ראו מי כאן בעל־הבית"? בין כה ובין כה, קבלת הפנים הנלהבת שזכה לה מצירי הוועידה, שרבים אם לא רובם ממילא משתוקקים לפירוק הממשלה, העידה שהרחקת מודעי הפכה את פרס ל„גיבור" הוועידה, שהתייצבה לימינו כחומה בצורה.

במהלכו הנמרץ, שרק שר אחר, יצחק רבין, לא

(המשך בעמוד 18)

הפשרה שהציע שרון

ביום רביעי בערב, לאחר ישיבת שרי הליכוד, שבה החליטו להתפטר, אם פרס יפטר את מודעי – נשאר שרון לשוחח עם מודעי.

שרון העלה לפתע הצעה חדשה לחילופי־תיקים: מודעי יסכים לפרוש כתפקידו כשר האוצר, ויקבל מידיו של שמיר את תיק החוץ. שמיר יכהן כשר אוצר עד לביצוע הרוטציה – ולאחר הרוטציה, יכהן פרס כשר אוצר, ולא כשר חוץ.

כדי לסייע לשמיר במסרור האוצר – תחום שבו לא היתמחה – הציע שרון, כי ח"כ אברהם שפירא, יו"ר ועדת הכספים של הכנסת, ימונה לתפקיד סגן שר האוצר, לצידו של שמיר – עד הרוטציה.

מודעי הסכים לרעיון. הוא ושרון נחפזו אל שמיר – וגם שמיר נתן את בירכתו.

עתה עבר הכדור לידיו של ח"כ שפירא. הוא פנה מיד לפרס ונפגש עימו בשעת חצות בדירת ראש הממשלה בתל־אביב. פרס הסכים.

משך כל הלילה המשיך שפירא במגעים בין פרס לבין צמרת הליכוד.

אתמול בבוקר התברר, כי יש מיכשול להצעה: שרי המערך טענו, כי לא ייתכן ספרס, אשר לא מוכן לקבל את מודעי כשר אוצר – יקבל אותו לפתע כשר חוץ. הם תבעו, כי שמיר יחזיק בידיו הן את תיק האוצר והן את תיק החוץ, כאשר מודעי יוכל להמשיך ולכהן כשר – אבל בלי תיק.

בליכוד ידעו לספר, כי מישהו במערך דאג להדליף את דבר ההצעה החדשה, כדי להקשות על פרס להגיע לפשרה עם הליכוד – באותן השעות שבהן ועידת העבודה עדיין דנה במשבר ובאפשרות לפוצץ את הסכם הרוטציה.

(בינה ברזל)

בעלי „מי ומי" רח' בוגרשוב
ו„מי ומי" דרך פ"ת מגישים:

סלט אמיתי ברח' תושיה 21

בשרים ★ סלטים ★ מעדנים

בעלי מסעדות „מי ומי" ברחי בוגרשוב ובדרך פ"ת בתל-אביב מזמינים אותך לסלט אמיתי - חנות ממכר לבשרים וסלטים מובחרים ברחי תושיה 21, ת"א.

ב סלט אמיתי מגוון רחב של בשרים לבר-בי-קיו, סלטים אמיתיים (ללא תוספות מלאכותיות), דגים, גבינות ומעדנים באיכות מעולה ובאריזות מיוחדות.

כל המי ומי קונים ב סלט אמיתי. לבית, לפיקניק ולמסיבה - סלט אמיתי ממש חגיגה.

פתוח: בימים א'-ה' 19.00-10.00
יום ו' 16.00-09.00.

סלט אמיתי מרשת הנהול של מסעדות בּ.ס בישראל

המוסף לתרבות, ספרות ואמנות - מעמוד 20

רבין הזהיר את פרס: אתה הופך את מודעי לגיבור לאומי

מאת שלמה נקדימון

לאחר "ירח דבש" ששרר בין פרס למודעי בתקופת שלטון הליכוד [illegible], כאשר השניים דנו בחשאי על אפשרות הליכה משותפת מערך־ליברלים, התפתח בהדרגה משבר־אמון ביניהם

"אתה גידלת אותו – ועכשיו אתה מקבל את מה שגידלת", קרא שר הביטחון, יצחק רבין, לעבר ראש־הממשלה שמעון פרס.

המקום: ישיבת "שרינו" של מפלגת העבודה, ביום ראשון השבוע, בשעות הערב.

הנושא: פרשת הראיונות שהעניק שר האוצר, יצחק מודעי, לעיתוני סוף השבוע שעבר.

הרקע: ההתבטאויות האישיות החריפות שהטיח מודעי כלפי ראש הממשלה.

על סדר היום: מה לעשות בשר האוצר.

בשלב זה, ראש־הממשלה עדיין אינו מגלה כיצד בדעתו להגיב: לפניו עוד לילה ארוך של שיקולים והתלבטויות. אולם, לכל שרי המערך, למעט אחד, המצב כבר ברור: יש לפטר את מודעי.

הגולם קם על יוצרו

יוצא־הדופן הוא שר הביטחון, יצחק רבין. לא, דעתו על מודעי אינה שונה משל חבריו. "הזהרנו אותך, שאתה מגדל גולם", הוא אומר לפרס, "ועכשיו – הגולם קם על יוצרו. מודעי הוא בלתי־נסבל, ואנו סובלים ממנו הרבה זמן". אבל, מזהיר רבין, עניין הפיטורים אינו פשוט: "אם תפטר את מודעי בגלל עניין כזה, כמו ההתבטאויות – עוד תהפוך אותו לגיבור לאומי".

ברקע לדיון היה זכר הפרשה הקודמת, דומה מאוד: "משבר שרון" מסוף השנה שעברה, כאשר תבע פרס את פיטורי השר אריאל שרון, גם אז על רקע התבטאויות אישיות כלפי ראש הממשלה. אולם אז, ברגע האחרון, נרתע פרס מלמסור לו את מכתב הפיטורים. במקום מכתב זה, הונח על השולחן מכתב אחר: מכתב־התנצלות ששלח שרון ושהביא לסיום המשבר.

גם מודעי שיגר לבסוף מכתב־התנצלות קצרצר לראש־הממשלה ("אני מתנצל בפניך" – זה כל מה שנאמר בו), אבל זה כבר היה מאוחר מדי, ביום שני בבוקר – והפעם, דחה שמעון פרס את ההתנצלות על הסף. הוא כבר החליט, כי מודעי יפוטר. "עם האיש הזה לא אוכל לעבוד יותר", אמר ראש הממשלה, לאחר שקרא את נוסח התבטאויותיו של מודעי בעיתוני סוף השבוע.

מי החל בחיזור ההדדי?

"משבר מודעי" אינו אלא שיאו של תהליך ממושך של החרפת־יחסים בין שר־האוצר לבין שרי המערך. משך חודשים ארוכים, היה מודעי בגדר "מטלית אדומה", שהרתיחה שוב ושוב את דמם של שרים אלה. פהרושם דלפו ההתבטאויות, ששרי המערך השמיעו נגדו בדיונים סגורים; מדי פעם הגיעו ההתנצחויות בינו לבינם בישיבות הממשלה – הישר לכותרות העיתונים.

סיבות למחלוקות לא חסרו, בעיקר סביב ענייני תקציבים למשרדים, שבראשם עומדים שרים מהמערך, ובאחרונה – גם נושא ה"צמיחה" והזרמת הסיוע ל"סולל בונה" ולקופת־חולים. אבל הוויכוחים לא הוגבלו לתחום העינייני, וגלשו במהרה לתחום האישי. כל מה שפורסם עד כה על מה שנאמר נגדו בחדרי־חדרים – הוא רק מעט־מזעיר ממה שהטיחו שרי המערך במודעי מאחורי גבו. לא אחת, גם מתחו שרי המערך ביקורת על ראש־הממשלה, בגלל יחסו הפושר והסלחני – או "האריב" בלשונו של פרס – כלפי מודעי.

אולם, כך מעריכים, ליחסו של פרס כלפי מודעי היו סיבות נוספות, פרט לאריבותו: סיבות כבדות־משקל. לראש־הממשלה ולשר האוצר יש כמה סודות משותפים, שספק אם יינתן להם אי־פעם פומבי – וזאת משום ששניהם עלולים להיפגע כתוצאה מחשיפתם.

המדובר במגעים חשאיים שקיימו פרס ומודעי בעבר הלא־רחוק. פרס היה אז ראש האופוזיציה, ומודעי – שר האנרגיה בממשלת הליכוד. לא ברור מי מהשניים החל בחיזור ההדדי, אך המצב ששרר אז ניתן לתיאור כך: פרס רצה להפיל את ממשלת הליכוד ולחולל מהפך פרלמנטרי, או להקדים את הבחירות. מודעי שקל אז את דרכו, על רקע ההתרחשויות במפלגה הליברלית והיחסים הלא־טובים עם הסיעה "חרות".

באותן שיחות, בחנו פרס ומודעי את האפשרויות השונות במפה הפוליטית. מגעים אלה נסתיימו אמנם בלא־כלום – אך מדי פעם, השתעשעו במערך בנושא "האוטוציה המערכניקית" של הליברלים, כאפשרות לפורר את הליכוד.

"כיצד היה מגיב בגין?"

לאחר מכן, בתחילת דרכה של ממשלת האחדות הלאומית, שרר מעין "ירח דבש" בין פרס למודעי. אך ככל שחלף הזמן, החל ראש־הממשלה להביע את אכזבתו משר האוצר. הוא נמנע בדרך כלל מלעשות זאת בפומבי. פהרשם החל פרס לשאול חברים: "כיצד היה בגין, כראש־ממשלה, מגיב על התפרצויותיו של מודעי?".

מעבר לוויכוחים העניינים, היה גם כאן תפקיד חשוב להיבט האישי. פרס הגיע למסקנה, שחזותו החיצונית של מודעי כאיש המקרין עוצמה וסמכות – אינה תואמת את אישיותו של שר־האוצר, כפי שפרס התרשם ממנה בעבודה היומיומית המשותפת. "הוא אומנם נבון, מקשיב, מסוכה ומתמצא", התבטא ראש־הממשלה, "אך אי־אפשר לגמור איתו עניין. אתה מסכם איתו משהו, ונדמה לך ש'סגרת' עניין – אך למעשה לא גמרת ולא כלום, וצריך להתחיל הכל מחדש".

"גנבים! גונבים לנו את הרוטציה"

"גנבים, גנבים, גנבו לנו את את הרוטציה" – וריאציה זו על נוסח שירו של דורי בן־זאב "גנבים, גנבים, גנבו לנו את הלילה", עשוי היה להיות ה"ג'ינגל" (פיזמון־הפירסומת) של הליכוד במערכת הבחירות, אילו התפתח המצב כך, שהיה מוביל לבחירות חדשות בקרוב.

לדברי חבר מרכזי בליכוד, שהעלה את ההצעה שלשום בלילה, נוסחה גירסה נוספת של הפיזמון: "פרס והמערך גנבו לנו את הרוטציה".

בעיצומו של המשבר, החלו בליכוד בדיונים לא־פורמליים על קווים אפשריים למערכת הבחירות, כאשר המגמה שהסתמנה בהם היתה, שהליכוד יתמקד בנושא עיקרי אחד: "אמינותו של שמעון פרס".

• יצחק רבין (מימין) ויצחק שמיר בפתיחת הוועידה של מפלגת העבודה (צילום: זום 77)

צריך גם לזכור, שתפקידיהם של השניים – ראש־ממשלה מצד אחד, ושר אוצר מצד שני, בממשלה שבה נודעת לנושא הכלכלי חשיבות מרכזית – חייבו אותם להיפגש לעתים תכופות. לפחות פעם בשבוע היתה להם פגישה ממושכת בארבע עיניים. במיפגשים אלה, גלשו שיחותיהם, לעתים, מעבר לנושא הכלכלי – וגם על תוכן השיחות הללו יכולים השניים לחשוף דברים מעניינים, אם רק ירצו בכך. אפשר בהחלט לומר, שהאווירה בשיחות אלה היתה לעתים מזומנות אינטימית, כשהם פונים זה אל זה בשמותיהם הפרטיים. אולם, ידידות־אמת קרובה – לא צמחה כאן. כך, מכל מקום, התרשם מזכ"ל מפלגת־העבודה, עוזי ברעם, משיחותיו עם פרס. לעומת זאת, בלישכת שר האוצר התרשמו, כי יחסיהם עלו על מישור חברי.

הדברים החלו "להתחמם" לקראת משבר עוד לפני שבועות אחדים, כאשר מודעי התבטא בחריפות על הצעה שהעלה פרס, להקציב 10 אחוזים מהחסכונות לתוכנית ה"צמיחה". דברי־הביקורת של מודעי כללו גם נימה אישית. הגיב על כך ראש־הממשלה בשיחה פנימית: "איזה מין בן־אדם זה! אני הולך איתו – והוא כל הזמן בועט ויורק".

לגזול ממנו את התהילה

ואכן, לא מעט מההתבטאויות הביקורתיות של מודעי כלפי פרס נשאו אופי אישי. מדוע? לכך יש הסברים רבים, אשר אחד מהם מתמקד ב"תחרות אישית". מודעי לא הסתיר, כי בליבו מקננת כבר זמן רב תחושה כבדה, שבאה לידי ביטוי גם בדברים שהשמיע בחוגים מצומצמים: שפרס גוזל ממנו, ולא בצדק, את התהילה של הצלחת התכנית הכלכלית.

מודעי אומנם אינו חולק על חלקו של פרס בהישגים, ומאמציו של ראש־הממשלה ראויים, לדברי מודעי, לשבח. אבל מאמצים אלה, סבור מודעי, התחייבו מעצם תפקידו כראש־ממשלה – ופרס לא יכול היה לנהוג אחרת. לעומת זאת מצביע מודעי על עצמו, שכמנהיג הליברלים, הקריב קורבן: הוא נקט עמדות וצעדים, שאינם עולים בקנה אחד עם התורה הליברלית, ובלבד שהתוכנית תצליח. זאת בשעה שהמערך חותר בכל־הכל להצלת מיפעליו הכושלים.

לפני שבועיים נוצק שמן חדש על מדורת העימות האישי: מודעי יצא מישיבת הממשלה ותקף את ההחלטות בעניין הזרמת הכספים ל"סולל בונה" וקופת־חולים – וזאת למרות שבישיבה עצמה, לא התנגד להן. בתגובה, פנה השר גד יעקבי לפרס: "מעשהו של מודעי עומד בניגוד לאחריות הקואליציונית המשותפת", אמר. "אינך יכול שלא להגיב".

"המעשה לא יעבור ללא תגובה", הבטיח פרס.

אולם, באותה עת, לא באה כל תגובה. מדוע לא הגיב אז – ומדוע כן הגיב עתה?

בתוך המערך עצמו, נשמעו טענות בעניין זה כלפי פרס. נמצא מי שאמר, כי הוא "מגלה מנהיגות" רק כאשר תוקפים אותו באורח אישי. כך היה כאשר התקיף באורח אישי על־ידי אריק שרון [illegible] התקפה אישית בוטה מצד שרון, [illegible] שפרס "יגלה מנהיגות" גם הפעם.

ואכן, אומרים במערך, זהו [illegible] מנהיגות. מרגע שפרס הודיע ל[illegible] שמיר על החלטתו להעביר את [illegible] מתפקידו, תימרן את עצמו [illegible] למצב, שממנו לא יוכל לחזור [illegible] ינסה לעשות כן, יפיל [illegible] דימויו כמנהיג, המבצע את [illegible] שהוא מקבל. מה עוד, שלפחות [illegible] בעבר נטען כלפי פרס, שהוא [illegible] בעניין התבטאויות שרון [illegible] השרים לענייני צמיחה.

"לא אתן אגורה אחת"

וכך, השיקול העינייני [illegible] יחסי־עבודה תקינים בממשלה, [illegible] האישי של מנהיגות, חברו יחד [illegible] מצב חדש. שכן, גם אם יש [illegible] הסבורים, שראיונותיו של מודעי [illegible] עילה מוצדקת למשבר ממשלתי [illegible] שכל שרי המערך תומכים [illegible] פרס כלפי שר האוצר. אחרי הכל [illegible] העניק להם הזדמנות להוכיח [illegible] החשבונות.

אולם מעבר לשני השיקולים [illegible] הממשלתי והאישי, מלחשים [illegible] שישנו שיקול נוסף. לפי אחת [illegible] מה שהחריד את פרס יותר [illegible] שקרא את ראיונותיו של מודעי [illegible] השבוע שעבר, היתה החשש [illegible] שלא עסקה בפרס אישית. [illegible] קופת־חולים ו"סולל בונה" לא [illegible] בין השאר על־ידי פיטורים [illegible] מודעי, "לא אתן להם אגורה אחת" [illegible] אומרים במערך, חשש, כי [illegible] יתחיל להציב מיכשולים [illegible] בכספים לשני גופים אלה [illegible] בתואנות שונות. כדי לסכל [illegible] החלטות הממשלה [illegible] מחלכים כאלו היו עלולים [illegible] הגופים הכלכליים הכושלים [illegible] עד לסף הקטסטרופה, ואולי [illegible] לו. במצב כזה – מודעי [illegible] לרוע מזלו, גם העניק [illegible] לעשות כן.

עתה נותר לראות, אם [illegible] הביטחון יצחק רבין כאשר [illegible] שפיטורי מודעי על רקע [illegible] יפעלו כ"בומראנג", [illegible] לאומי ויספקו לליכוד [illegible] למערכת הבחירות הבאה [illegible] הפופולריות של מודעי [illegible] מתבטאת במישאלי דעת [illegible] מתקרבת לזו של ראש־הממשלה.

בכל מקרה סבור [illegible] אילמלא "פרשת מודעי" [illegible] השבוע סערה בין הליכוד [illegible] רקע שונה להלוטין [illegible] ראש־הממשלה במועיות [illegible] – הודעה שלא קיבלה [illegible] הממשלה – לפלשתינים [illegible] בכס כעס". זהו לא רק [illegible] בהלכה הקיימת של [illegible] אלא גם בעמדתו האישית של [illegible] פרס.

בליכוד היו בטוחים השבוע: ראש־הממשלה יחזור בו

בצמרת הליכוד סירבו להאמין בתחילה, כי אכן מדובר במשבר חמור ★ שם היו משוכנעים, כי "פסק הזמן" שהעניק פרס לפיטורי מודעי מבשר חזרה על פרשת־שרון והליכה לפשרה

מאת בינה ברזל

יצחק שמיר סיים את שיחתו עם ראש־הממשלה, והניח את שפופרת הטלפון חזרה במקומה. "פרס הסכים לדחות את העניין עד יום א'", דיווח למקורביו, והוסיף: "שמעתי בקולו, כי הוא חש תחושת־רווחה".

היה זה בשעות הערב של יום שני השבוע. באותו בוקר, הודיע פרס לשמיר על דרישתו לפטר את מודעי; אבל לאחר יום של דיונים קדחתניים ומאמצי־תיווך של ח"כ אברהם שפירא, כבר אמר פרס שהוא דוחה את הפיטורים לישיבת הממשלה הבאה.

אצל רבים בליכוד, ובהם שמיר, עוררה הדחייה תקווה, שזוהי נקודת־מיפנה במשבר. הם נזכרו בפרשת משבר שרון, כאשר למרות הודעות מוקדמות נמנע פרס ברגע האחרון מלמסור את מכתב הפיטורין לידי השר. גם שמיר התרשם, לאחר שיחתו עם פרס, כי ראש־הממשלה לא יילך עד הסוף.

הסיבה להערכות־המצב האופטימיות: למרות החששות, שליוו את ממשלת האחדות הלאומית מראשיתה, לפיהן פרס אינו מתכוון לממש את הרוטציה – היו רבים בליכוד שהאמינו כי פרס יקיים את ההסכם, ובלבד שלא לפגוע באמינותו. לכן, כך אמרו האופטימיסטים, יגידו אשר יגידו אותם שרים במערך הדוחפים לפיצוץ הממשלה – צור, גור, או יעקבי – בסופו של דבר פרס יעדיף לקיים את התחייבותו. לכן, "פסק הזמן" שנתן פרס במשבר הנוכחי עורר אופטימיות מחודשת בליכוד, וחיזק את "הקונצפציה" שעמדה ביסוד הערכותיהם.

רק יממה לאחר־מכן, כששמעו כיצד פרס מתחייב פומבית בפני צירי ועידת העבודה שלא לחזור בו מהכוונה לפטר את מודעי – רק אז תפסו ראשי הליכוד את חומרת המצב.

□□□

שמיר: הידיים כבולות

"משבר מודעי" תפס את הליכוד בשעתו הגרועה ביותר: קרוע, מסוכסך, לא מסוגל אפילו לבצע את תוכנית האיחוד בין הליברלים לחרות. המשבר, אשר היה ברור כי הוא עלול להוביל לפירוק הממשלה – חידד מייד את שאלת המנהיגות בתנועה, ואת הצורך בקביעת הסדרים פנימיים בין אישי הצמרת בה.

במצב זה, שמיר מצא עצמו נאבק מול פרס, בעודו חייב להתבונן מעבר לכתפו אל מה שיגידו, ויעשו, עמיתיו־יריביו בצמרת "חרות". כך נכבלו ידיו בכל הקשור לחופש־התימרון בחיפושים אחר פשרות ב"משבר מודעי".

בהתייעצות של מקורביו הובהר, כי שמיר לא יוכל להציע שום פיתרון לחיסול המשבר, משום שמייד יואשם שהאינטרס האישי שלו – לשוב לכס ראש־הממשלה תודות להסכם הרוטציה – הוא המניע אותו לוויתורים. לכן, כך הוחלט באותה התייעצות, יש לבחור בדרך־הפעולה ההפוכה בדיוק: שמיר חייב להיות האיש שיתן את הטון במאבקו של הליכוד נגד פיטורי מודעי.

□□□

"טיפול בהלם" לליכוד

יתכן שדווקא העובדה שפרס הפעיל לחץ ישיר וכבד על הליכוד – היא שתשמש כדרך של "טיפול בהלם", שילכד מחדש את המחנות היריבים בחרות, ואת חרות עם הליברלים. דוד אדמון, יועצו וידידו של שר האוצר וחבר הנהלת רשות השידור, נתן ביטוי לתחושה זו.

בסידרת שיחות עם ראשי מפלגתו הליברלית ועם חברים בחרות, הוא אמר: "יכול להיות שפרס הוציא לנו את הערמונים מן האש". לדבריו, דווקא הצורך שכפה על הליכוד להתייצב עכשיו לבחירות עשוי לתקן קילקולים. אם יגרום פרס לפירוק הממשלה ויהיו בחירות – "יעזור הדבר לפיתרון המשבר העמוק בליכוד עצמו".

לדברי ארמון, מהמשבר הזה יכולה לצמוח תועלת לכל אחד ואחד מראשי הליכוד: לשמיר, שהליכוד יתלכד סביבו כמועמדו לראשות הממשלה; לשרון, שמחוייב ללוי, אבל לא ירצה לתמוך במועמדותו, וככר הבהיר כי לשמיר "מגיעות" ארבע שנים בראש התנועה – עם רוטאציה ובלעדיה; ולדוד לוי, שהמשבר ישחרר אותו מהמחוייבות להמשיך במאבק על ראשות התנועה, אשר "נתקע" עם פיצוץ ועידת חרות.

גם לליברלים, אמר ארמון, עשויה לצמוח תועלת מהליכה מוורות לבחירות. זאת, משום שבלחץ האירועים ייתכן שהמפלגה הליברלית תוותר על תביעתה שבמפלגת הליכוד המאוחדת יישמר הכלל של "כולם בוחרים בכולם" – כלל שטירפד עד כה את יישום האיחוד. הליברלים יוכלו ללכת לאיחוד מזורז עם חרות, שבמיסגרתו ירכיבו בנפרד את רשימות המועמדים לכנסת, ויבטיחו את מעמדם ברשימה המשותפת.

□□□

דן מרידור: "לרדת מהעץ"

יש עוד סיבה לסיפוק בליכוד: הדעה הרווחת בצמרת הליכוד היא שפרס – על־ידי פיטורי מודעי – רק העניק להם את קו־ההסברה הטוב ביותר מבחינתם, אם לא יהיה מנוס מבחירות: שאלת אי־כיבוד הסכם הרוטציה.

כדוגמה למה שצפוי בחודשים הקרובים, אם יוחלט על עריכת בחירות, ניתן להביא את דברי ח"כ דן מרידור, הנחשב כאחד מיועצי שמיר בנושאי הרוטציה, והיה אחד ממעצבי ההסכם עם המערך:

"אם פרס יפטר ביום ראשון את מודעי – ואני עדיין רוצה להאמין שזה לא יקרה – זו תהיה שערוריה פוליטית שאין לה תקדים. שערוריה פוליטית, עם משמעות פוליטית וחברתית עמוקה מאוד: אי־אפשר יהיה בעתיד לחתום הסכמים כלשהם עם מפלגת־העבודה.

"זה ידרדר את החברה לשלב חדש, שלא היה כמוהו. זה מעציב אותי. ב־84' נעשה ניסיון ללא תקדים בישראל – הגיעו ליחסי אמון בסיסי בין שתי מפלגות גדולות. היתה לכך חשיבות, מעבר לחשיבות הפוליטית. אפילו בן־גוריון, אפילו בגין לא הגיעו לכך.

"אפשר היה לנהל את הממשלה המשותפת. אני נתתי בכך אמון, למרות שמבחינת הליכוד נוצר מצב שבו משלמים קודם ומקבלים אחר־כך. אם זה יתפוצץ, יהיו לזה השלכות חמורות. ועל מהן הרי ראשי־ממשלה סופגים כל־כך הרבה. עבדתי מקרוב עם שני ראשי־ממשלה, בגין ושמיר, כשהייתי מזכיר ממשלה. גם ראיתי מה סבלו אחרים, למשל רבין.

"כל מה שפוגע בפרס, זה מה שאמר לו מודעי באחד הימים: הצוות פרס־מודעי הוא צוות טוב, אולי המוצלח ביותר בממשלה. זו אחריות לאומית, ובידי פרס הדבר. צריך למצוא דרך לרדת מהעץ".

• אריק שרון ויצחק מודעי: שני שרים, שני משברים. (צילום זום 77)

• דן מרידור: "זה מעציב אותי"

בליברלים מחפשים "מרגל"

מאת גדעון רייכר

"גרילות" ומיל"ז, מסקירנות לשעבר, ואת ח"כ אריאל ויינשטיין, הבע השבוע בתוקף: יש לחשוף את המרגל, שהסגיר את קודותינו למחנה "האויב". [illegible]

[illegible] ראש־הממשלה לפטר את שר האוצר [illegible]

ד"ר בוטרוס גאלי: אנו זקוקים לאנשים בעלי חזון, מעוף ודימיון פוליטי

שר המדינה המצרי, שהיה אורח ועידת מפלגת־העבודה, אומר על הצהרת פרס בענין הפלשתינאים: „חיובית וחשובה" ★ על הרוטציה ומשבר מודעי: „אלה ענינים פנימיים שלכם; לא נתערב אפילו בעקיפין" ★ על רציחות ישראלים במצרים: „לא יתכן לבנות מדיניות על מיקרים בודדים" ★ על עתיד היחסים: „אפשר להתחיל את שבע השנים הטובות"

מאת סמדר פרי

● ד"ר בוטרוס גאלי מוחא כפיים בפתיחת ועידת העבודה. (צילום שלום בר־טל)

את שר־המדינה של מצרים, ד"ר בוטרוס גאלי, אין צורך להציג אצלנו. דיוקנו, בעל התווים המחודדים, הסגפניים, מוכר היטב. כך גם עמדותיו הפוליטיות. שמונה שנים הוא מלווה את תהליך השלום. למעשה, הוא השר היחיד ששרד בממשלת מצרים מראשיתו של התהליך. השבוע הופתע פעמיים. בראשונה, מן התשואות החמות, שהפכו אותו לכוכב בפתיחת ועידת מפלגת־העבודה. זאת, לעומת קבלת־הפנים הצוננת שזכו לה שרי הליכוד באותו מעמד. ופעם שניה: מהצהרתו של ראש־הממשלה פרס, כי הוא מוכן להכיר בעם הפלשתינאי. על שתי האפתעות האלה הוא אומר: „אלה חדשות טובות".

● השבוע, בקהיר, בשיחה עם ח"כ אבא אבן, הזכיר הנשיא מובארק את מתנגדי השלום במצרים. אולי תוכל להסביר: מי הם? מה הם רוצים?

ד"ר גאלי: בהחלט יש אופוזיציה במצרים. בימין הקיצוני – הפונדמנטליסטים. ובשמאל הקיצוני – הקומוניסטים. שני הגופים הללו מתנגדים להסכם השלום. אומנם הם מיליטנטים ופעילים – אך בסיכומו של דבר הם נמצאים בשוליים. אני יודע מה הם לא רוצים: שלא תהיה נורמליזציה כלשהי עם ישראל.

שלום ודמוקרטיה

● באיזו מידה מתחשב הנשיא מובארק באופוזיציה? האם עמדותיה נלקחות בחשבון בתהליך קבלת ההחלטות?

ד"ר גאלי אומר בקיצור: הנשיא מובארק מאמין בשלום ודוגל בדמוקרטיה. הדמוקרטיה מאפשרת להם חופש ביטוי.

● בתוך חצי שנה נרצחו שניים מעובדי שגרירות ישראל במצרים. ארבעה נפצעו. השגרירות שלנו בקהיר הינה סמל הנורמליזציה. אפילו לבעלי דעות מתונות קשה להשלים עם מעשי הרצח.

ד"ר גאלי: בהחלט, קשה. אבל לנו קשה להסביר במצרים כיצד, בעידן השלום, אתם עוצרים אנשים, מפציצים, פולשים ללבנון. גם אנחנו מתקשים להסביר, אפילו לשוחרי השלום במצרים.

● ועדיין לא שכחו אצלנו את הרצח הנורא בראס־בורקה.

ד"ר גאלי: במשך שמונה שנים לא נפלה שערה משערות ראשו של תייר ישראלי במצרים. בראס־בורקה אירעה תאונה מצערת, אבל לא ייתכן לבנות מדיניות על תאונה אחת. כאותו פלוני שנהג במכונית ונתקל בעץ. האם יבוא ויצהיר כי מעתה והלאה לא יאחז יותר בהגה?

● המתונים אצלנו נוטים להאמין, כי הנשיא מובארק רוצה להיפגש עם ראש־הממשלה פרס, אולם הוא אינו יכול להרשות זאת לעצמו בגלל בעיות פנים.

ד"ר גאלי: אני מוכן להתחייב כי הנשיא מובארק רוצה שלום, דוגל בשלום ומוכן להשקיע את כל המאמצים לקדם את השלום. עצם נוכחותי כאן מבטאת את העיקביות שלנו: זוהי הפעם השלישית שאני אורח של מפלגת־העבודה.

עמדה ברורה

● ואולי, למעשה, נוח למצרים שתהיה רוטאציה: הליכוד יחזור לשלטון, הקיפאון המדיני יימשך. כך יהיה למצרים תירוץ טוב לשמור על הסטאטוס קוו.

ד"ר גאלי: איך אפשר לדבר על סטאטוס קוו? בחודשים האחרונים ביקרו אצלנו שר־האנרגיה, שר־התיירות, השר עזר ויצמן, ח"כ אבא אבן. אני נמצא בישראל. המישלחות נפגשות כל שבועיים. הם לא דנים רק בשטר־הכוורות על טאבה, אלא גם בנורמליזציה.

● והרוטאציה? קהיר תתגייס לעזרתו של ראש־הממשלה פרס?

ד"ר גאלי: הרוטאציה היא ענין פנימי של ישראל. יש לנו עמדה ברורה: מראשיתו של התהליך החלטנו להימנע מלנקוט עמדה בעניינים הפנימיים שלכם. ויש הוכחות לאורך כל הדרך: כשמשה דיין פרש – לא הגבנו. כשעזר ויצמן התפטר – לא הגבנו. כשראש־הממשלה בגין עזב – לא אמרנו מלה. כשאנחנו מזמינים נציג של מפלגת־העבודה, אנו מקפידים לשמור על מגעים גם עם הליכוד. לא נתערב בעניניכם, אפילו לא בעקיפין.

● על רקע משבר פרס־מודעי, ההצהרה של ראש־הממשלה כי הוא מכיר בעם הפלשתינאי, נדחקת לקרן זווית...

ד"ר גאלי: ההצהרה של מר פרס חיובית וחשובה. הצהרה כזאת תסייע לנו להביא לפיוס בין המלך חוסיין ליאסר ערפאת. אנחנו מנסים לפשר ביניהם. זה תפקידנו. בכך נוכל לקדם התהליך [illegible]. אני גם מקווה כי ההצהרה הזאת תסלק [illegible] סימני השאלה אצל חוסיין וערפאת לגבי [illegible] של ישראל. עכשיו, בעיקבות ההצהרה, [illegible] את הדרך, שבה נתרגם את התוכן ללשון המעשה.

● למי עוזרת ההצהרה? לירדן? לפלשתינאים? למצרים? לישראל?

ד"ר גאלי: זוהי שאלה טובה, והתשובה [illegible]: לא חשוב למי. העיקר שזוהי הצהרה [illegible] העוסקת בשלום. היא מבטאת את רצונה של [illegible] לשבור את הקיפאון המדיני.

● אי־אפשר להימצא השבוע בישראל, [illegible] להתייחס לפרשת מודעי. אתה פוליטיקאי [illegible] אולי תוכל לנבא כיצד תסתיים הפרשה?

ד"ר גאלי: אני מסרב להשיב על השאלה [illegible] אמרתי: יש לנו עיקרון בסיסי: לא להתערב [illegible] בעניינים הפנימיים אפילו כהבעת דעה.

המימד הערבי

● ובבליזאות, הפרשה הזאת מרתקת [illegible] אולי משעשעת?

ד"ר גאלי: כל הבעת דעה בנושא הזה [illegible] כהתערבות מצרי. לכן לא אענה.

● גם אותך תוקפת האופוזיציה [illegible] מכנים אותך בלעג „שר השלום", [illegible] לעומתם, ראו בך נץ פוליטי, האיש הקשה. [illegible] הממשלה הקודם אף תקף אותך [illegible].

ד"ר גאלי: אני מאמין כי זה [illegible] מן ההתחלה עסקתי בתיווך בין שתי [illegible] בישראל ניסיתי להסביר את המימד הערבי [illegible] מצרים, שאותו אין מבינים אצלכם עד היום [illegible] – ניסיתי להסביר שיש ישראלים רבים [illegible] בשלום. ככל הנראה, זוהי הסיבה [illegible] לדימויי קיצוני...

● חלפו שבע שנים מאז נחתם הסכם [illegible] מה התסריט שלך? מה יקרה בשבע [illegible] הקרובות?

ד"ר גאלי: אני מאמין שאין תסריט [illegible] מיגוון של תסריטים. יותר מכל, אנחנו [illegible] לדימיון פוליטי; לאנשים בעלי מעוף, [illegible] יימצא בגישה הקלאסית. צריך לייצר [illegible] חדשים, לייצר רעיונות. אנחנו זקוקים [illegible] בעלי חזון ודימיון פורה, שיוכלו [illegible] הרעיונות הללו לפרטים, לטכניקה.

● האם שבע השנים הללו היו השנים [illegible] או שבע השנים הרעות?

ד"ר גאלי: שבע השנים שחלפו נחלקות [illegible] תקופות: עד אפריל 1982, כשעברנו [illegible] לחישגים. מאפריל 1982 עד היום לא [illegible] מרץ ובאותה אינטנסיביות. אם נחליט [illegible] ולפעול בהתלהבות ובדבקות, שליוו [illegible] הראשונה – נוכל להגיע לשלום הכולל [illegible] שנים. לפיכך, אם נתייחס אל חלקה [illegible] התקופה, אפריל 82 עד אפריל 86, כאל [illegible] נוכל מייד לדלג אל עידן השנים הטובות.

„עוזי, יהיה לי נאום חריף מאוד"

כך אמר ראש־הממשלה למזכ"ל מפלגת־העבודה שעה קלה לפני פתיחת הוועידה ★ גם שרי העבודה הופתעו מנוסח הדברים ★ מוטה גור: „פרס שיחרר פגז בלי להתייעץ איתנו"

מאת אורלי אזולאי־כץ

● עזר ויצמן, אברהם שפירא ומוטה גור בפתיחת הוועידה. (צילום זום 77)

שעה קלה לפני טקס הפתיחה החגיגי של ועידת מפלגת העבודה, טילפן המזכ"ל עוזי ברעם, מנחה הערב, אל ראש־הממשלה ושאל־אותו מה יהיה אורך נאומו. „עוזי, יהיה לי נאום חריף מאוד, אני אדבר על מודעי", אמר שמעון פרס. באותם רגעים עדיין לא ידע ברעם עד לאן ירחיק ראש־הממשלה. „לא תיארתי לעצמי שפרס יסגור את עצמו בהכרזה כליכך חד־משמעית ומחייבת", אמר ברעם מייד לאחר ששמע בבנייני האומה את דברי ראש־הממשלה. „יכול להיות שהוא סגר את עצמו במתכוון".

בכתיבת נאומו עסק פרס לסירוגין במשך כמה ימים. הקטע המתייחס לשר האוצר נכתב רק בבוקר יום הוועידה ושופץ כמה פעמים. „אני לא רוצה להצהיר הצהרה ללא נימוקים", אמר ראש־הממשלה לעוזריו. „אני אתאר מה מודעי עשה לי ורק אחר־כך אומר מה מסקנתי".

שרי העבודה, חבריו של פרס, הופתעו אף הם מנוסח הנאום. ימים אחרים לפני כן, בישיבת „שרינו", פנה פרס לחבריו וביקש: „אנא, בלי הצהרות לעיתונות בעניין הרוטציה. אני לא רוצה להחריף את המצב, הבטחתי לשמיר שנחכה עד יום ראשון". השרים פעלו בהתאם לבקשת ראש־הממשלה.

כאשר הטיל את „הפצצה" בערב החגיגי, היו בין השרים כאלה שלא הצליחו להסתיר את כעסם. „אם מה שאומרים בשרינו לא מחייב את שמעון, שום דבר גם לא מחייב אותי", אמר מוטה גור בהתייעצות סגורה ביום הראשון לדיוני הוועידה. „הוא אמר לנו לשתוק ובסוף שיחרר פגז בלי להתייעץ איתנו". אבל הסערה שככה. כל השרים התייצבו כאיש אחד מאחורי ראש־הממשלה. במטה הוועידה, כאשר צפו בכירי המפלגה בשידור הטלוויזיה, הם ציינו לעצמם כי שר־הביטחון, יצחק רבין, הפך בן־לילה למגן החשוב ביותר של ראש־הממשלה. בשידור ישיר הוא הגן עליו ושיבח את צעדיו.

□□□

סוניה פרס לא הגיעה לטקס

תבוא או לא תבוא? מארגני הוועידה היו מוטרדים. האם תבוא סוניה פרס לשבת לצד בעלה בטקס הפתיחה החגיגי, או כהרגלה תעדיף להישאר מחוץ לזרקורים. המארגנים ערכו טוטו בינם לבין עצמם. לפנות ערב הם החליטו שלא כדאי להביך את ראש־הממשלה. ליד הכיסא שנשמר עבורו הם לא הכינו מקום פנוי לסוניה. על כל אחד מכיסאות „המכובדים" נרשם שמו. המארגנים לא רצו למשוך את תשומת הלב לכיסא פנוי שעליו שלט „סוניה פרס".

במהלך הטקס ישבה לצידו של פרס רותי ברעם, רעייתו של מזכ"ל המפלגה, אשר היתה בעבר ראש לשכתו של פרס. בין השניים שוררים יחסי ידידות, וכאשר פרס ירד מהבמה, הוא הגיש לרותי ור[illegible] נשיקה.

דרך אגב, הפעם לא היתה סוניה פרס היחידה מבין נשות השרים שלא הגיעה. יצחק רבין ישב לבד, חיים בר־לב לא הגיע בחברת אשתו וגם לא גד יעקבי, יעקב צור ומשה שחל. לעומת זאת, לצידו של יצחק נבון בלטה רעייתו אופירה, בלבושה שמלה שחורה עם נקודות לבנות ועלי־לפה שחורות מעוטרות בלבן. אופירה נבון, שנראתה יפה ומטופחת, משכה את תשומת לב הצלמים הרבים. גם ריטה גור, בלבוש שחור אלגנטי, ישבה לצד בעלה בטקס הפתיחה. ריטה, שאינה ציר בוועידה, ליוותה את בעלה לאורך יום הדיונים הראשון בהיכל־התרבות בתל־אביב.

□□□

מדוע הוצע זוילי ליו"ר הנשיאות

פה־אחד נבחר ניסים זוילי ליו"ר נשיאות הוועידה. רק מעטים מבין אלה שהרימו את ידיהם עבורו ידעו מדוע הוא הוצע לתפקיד.

כבר לאחר ועידת מפלגת העבודה הקודמת, הובטח תפקיד זה למשה ברעם, אביו של המזכ"ל עוזי ושר־לשעבר בממשלת־ישראל. אולם, לאחר שחרות הציבה את משה קצב ליו"ר נשיאות הוועידה הוחלט בצמרת העבודה, כי גם אצלם חייבים להשיג מישהו צעיר, בן עדות־המזרח ורצוי מעיירת־פיתוח.

עוזי ברעם הרגיש לא כליכך נוח עם ההחלטה הזאת. אבל, בסופו של דבר, קיבל אביו את השינוי ברוח טובה. צמרת המפלגה התלבטה בין שניים, ניסים זוילי, יליד טוניס, המתגורר במושב עולש, או אמיר פרץ, יליד מרוקו, ראש המועצה המקומית שדרות. זוילי נבחר. כאשר הוא הוצג כמועמד, לא היו מתנגדים לבחירתו.

□□□

שכחו לפרס את הקטעים המדיניים

בימים כתיקונם היתה יכולה התבטאותו של פרס על העם הפלשתינאי, בטקס הפתיחה, לגרום למשבר חריף בין המערך לליכוד. אולם בצל סערת מודעי, שכחו לפרס את הקטעים המדיניים של נאומו. בטקס החגיגי בבנייני האומה פנה פרס לפלשתינאים ואמר: „אנחנו מכירים בכם כעם". כאשר עזבו יצחק שמיר ואריק שרון את הטקס לפני סיומו, הם אפילו לא התייחסו לכך בתגובתם.

ביום הדיונים הראשון בהיכל־התרבות ניצל פרס את הדיון המדיני כדי להבהיר את דבריו. „הנוסח הקובע הוא הנוסח האנגלי של המיסמך שעליו חתם מנחם בגין", אמר פרס. „בנוסח הזה כתוב פלשתינייאן פיפל. בגין שיכנע את קרטר לתרגם מונח זה לעברית וקרטר, שנטל על עצמו להחליף את אליעזר בן־יהודה, נתן לבגין גושפנקה לכך. המונח הקובע הוא העם הפלשתינאי".

□□□

„מי יעלה על דעתו להפר הסכם?"

ראש־הממשלה, שמעון פרס, היה מוטרד מהדיון על הרוטציה, שהוכנס לסדר־היום של הוועידה בעיקבות פנייתו של מיקי בר־זוהר ואחרים. לפני שבועיים, בשבת בבוקר, התארח עוזי ברעם בדירת ראש־הממשלה בירושלים. השניים, הנוהגים לשוחח מדי שבת, דיברו הפעם על כן־או־לא־רוטציה.

לפתע הצטרפה לשיחה סוניה. שלא כהרגלה, החליטה הפעם להתערב. „אתם השתגעתם?" היא אמרה, „מה פתאום לפוצץ רוטציה? יש הסכם, וצריך לכבד. מי יעלה על דעתו להפר הסכם?". ראש־הממשלה, המרבה להתייעץ עם רעייתו בעניינים שונים, הינהן בראשו כמסכים לדבריה.

ימים אחדים לפני תחילת הוועידה ביקש ראש־הממשלה לדבר עם ברעם על דיון הרוטציה. „תדע לך, שאני מתכוון בוועידה לצאת מול כל אלה שרוצים לפוצץ את הרוטציה", אמר שמעון פרס למזכ"ל. „אני איאבק במפלגתי נגד כל אלה שרוצים לפרק את הממשלה".

ראש־הממשלה התעניין בסידורים הפרוצדוראליים: איזו החלטה תקבל הוועידה בנושא זה, מה יהיה הנוסח שיוגש להצבעה ועד כמה החלטה כזאת מחייבת אותו.

אבל אחר־כך פרץ משבר מודעי, והדיון במפלגה „כן־או־לא־רוטציה" כבר לא עניין כפי שציפו בתחילה.

□□□

שולחן הנשיאות היה הקורבן

הסמל הקבוע של ועידות המפלגה הקודמות היה שולחן הנשיאות החגיגי, שניצב על הבימה בטקס הפתיחה. קרבות מרים התנהלו על הזכות לשבת ליד השולחן הזה. לקראת הוועידה הזאת, החליטו המארגנים על סידרה של שינויים, כדי להמתיק את התחושות במפלגה. שולחן הנשיאות היה הקורבן הראשון. בערב הפתיחה ישבו כל המכובדים בשורות הראשונות של האולם. הנואמים הוזמנו, בזה אחר זה, לשאת את דברם.

„הורדתי את השולחן הזה כדי שלא נראה כמו הפוליטביורו", הודה לאחר־מכן עוזי ברעם. אבל הצעד הזה לא עבר בשקט. עד הרגע האחרון ניסו עסקני המפלגה לשכנע אותו לשמור את מסורת השולחן. „איך אפשר בלי פרזידיום", מחו באוזניו הוותיקים. אבל עוזי לא נכנע.

□□□

פחות פנים עייפות יותר צעירים

אלמלא משבר מודעי, היתה ועידת המפלגה נרשמת באחת המשעממות בתולדותיה. הסדר היה מופתי. לא היו טוסרים בהיכל־התרבות ולא הפכו את דוכן המיקרופונים. מחאו כפיים בזמן, עשו כבוד לראש הממשלה. היו גם כמה החלטות חשובות: ביטול הוועדה המסדרת ושינוי שיטת הבחירות הפנימיות. היה גם שינוי בנוף האנושי: פחות פנים זקנות ועייפות, יותר צעירים, יותר עדות המזרח. אבל האביזר החשוב ביותר בוועידה הזאת היו מחשבי הכיס: ראשי המפלגה, שקיבלו לרשותם את חדרי האיפור של נגני התזמורת, ישבו שעות מול המראות הענקיות של הנגנים ועשו חישובים: כמה מנדטים אפשר להשיג כדי להעביר את חוק פיזור הכנסת, והאם אפשר להקים ממשלה צרה או ממשלת מיעוט. משה שחל, בחליפה הדורה כהרגלו, סיפק את העצות המשפטיות ואת התקדימים מתולדות הכנסת.

אלמלא משבר מודעי, היתה הוועידה הזאת מתפזרת בלי עניין תיקשורתי מיוחד. מודעי ודאי לא העלה על דעתו מעולם, שכך יקרה לו. אבל בוועידת מפלגת־העבודה הוא היה האיש המדובר ביותר, למרות שלא היה שם.

□□□

„ועידה של חוזרים בתשובה"

לקראת הוועידה הזאת עשתה מפלגת־העבודה כל מאמץ כדי להחזיר בנים אובדים הביתה. הבולט ביניהם היה לובה אליאב. כאשר הוא נקרא לבמה וסיפר בהתרגשות כמה טוב לו בחיק אמא מפלגה, העיר ח"כ מנחם הכהן כי „זוהי ועידה של חוזרים בתשובה".

אבל לא כולם קיבלו בשמחה את לובה. מרדכי סורקיס, מוותיקי מפא"י ההיסטורית, פגש במסדרון את ח"כ אורה נמיר, והתלונן באוזניה על „פסטיבל לובה". אחרים הזכירו מאחורי גבו את העובדה שבבחירות האחרונות לקח מהמערך כמעט שני מנדטים כשהחליט לרוץ ברשימה עצמאית. חוגים מסויימים בעבודה סבורים, כי לובה אשם בהולדתה של הרוטציה. הם לא מחאו לו כפיים.

בלילה שלפני הפתיחה החגיגית, טילפן ח"כ עוזי ברעם לראש הוועדה המכינה, דוד ליבאי, ואמר לו בקול היסטרי: לא תהיה ועידה, הולכים לפרסם מחר את דו"ח החקירה על הבנקים בעניין המניות. כולם יתעסקו בדו"ח. ח"כ ליבאי, ששרף הרבה שעות על הכנת הוועידה, הרגיע את ברעם: אני אדאג לכך, שהדו"ח לא יפורסם במהלך הוועידה. תלך לישון בשקט. ואכן, הדו"ח עדיין לא פורסם.

□□□

המאבק בין קבוצות הצעירים

בתוך סערת המשבר, איש כמעט לא שם ליבו לבחור צעיר בשם אביחי, שעלה לבמה והכריז על עצמו: אני הדם הצעיר של המפלגה, אני מדבר בשם 130 אלף חברים.

דבריו הנרגשים על מעורבות הצעירים בקביעת עתידם דרך הפוליטיקה, הלכו איכשהו לאיבוד. אבל הסיפור של אביחי הוא בעצם אחד המסרים החשובים שהכינה הוועידה הזאת: הצטרפות של צעירים רבים לשורותיה. כבר ביום הראשון לדיונים עשו הצעירים שרירים. „יש מחנה פרס, ויש מחנה רבין, ואנחנו המחנה השלישי", הם אמרו, וקיימו הפגנת־כוח בבית־סוקולוב בעת הפסקת הצהריים.

אבל האידיאולוגיה הביאה ל„פילוג" במחנה הצעיר. בבית־סוקולוב התכנסו בעלי הדעות היוניות והתלכדו סביב יוסי ביילין, ובאולם המרכזי בהיכל־התרבות התכנסו הניצים שהתלכדו סביב משה כהן ומיכה גולדמן.

אף אחד לא נתן דעתו על המתרחש בדור הצעיר, אבל בעיצומה של הוועידה נפתח המאבק בין שתי הקבוצות האלה, כשכל אחת מהן מנסה לכבוש את התואר „דור־ההמשך של המפלגה".

□□□

צוות של העבודה הסריט בוועידת חרות

ספק אם לכך התכוונה המפלגה, אבל מוועידתה הרביעית יצא המסר של בחירות עכשיו. בחדרים האחוריים, הרחק מעין המצלמות, כבר דיברו על מטה הבחירות ועל ג'ינגלים לתשדירי התעמולה.

התשובה של העבודה להצעת התשדיר של הליכוד: „גנבים, גנבים, גנבתם את הרוטציה" תהיה שידור אוסף קטעים נבחרים מוועידת חרות עם גסטון מלכה, עם ה„מאפיה", ועם חבורת המושעים. עובדה זאת נשמרה עד כה בסוד, אבל בוועידת חרות היה צוות הסרטה מטעם מפלגת־העבודה שדאג להנציח את האירועים.

עדיין לא ברור אם יהיו בחירות ומתי, אבל במפלגת־העבודה, בעיצומה של הוועידה, כבר החלו לערוך סקרים: האם נפגעה אמינותו של פרס, ואיזה פרצוף יהיה למפלגה אחרי משבר מודעי.

שלמה גזית

המוצא מהקיפאון: הסדרי־ביניים

המאמר לקוח מתוך הרצאה שנשא בחודש שעבר אלוף (מיל.) שלמה גזית, לשעבר ראש אמ״ן, במרכז יפה לעיונים אסטרטגיים שבאוניברסיטת תל־אביב, בטקס חלוקת מילגות לזיכרו של סא״ל מאיר צ׳ציק ז״ל

שתי גישות קוטביות הן המקובלות והרווחות בציבור הישראלי לגבי הפתרון האפשרי לסיכסוך הישראלי־ערבי. הגישה האחת היא הגישה ה„אגררית", כלומר — הבעיה מתמקדת בשאלה, איזה מן הצדדים יצליח לטמון את משנהו באדמה (היה זה השר ישראל גלילי ז״ל, שטבע מטבע לשון זו). ואילו הגישה השניה, המנוגדת, מאמינה בהסדר שלום ובדו־קיום אמיתי ביחסי ישראל—ערב, ובלבד שישראל תגלה גמישות ונכונות לוויתורים.

מבחינה רציונלית, אין לפסול אף לא אחת משתי הגישות, ואף לאורך זמן — אפשר וההיסטוריה תמצא את האחת מן השתיים מתגשמת. יחד עם זאת דומה, כי שתי הגישות אינן מציעות פתרון מעשי ובר־מימוש בעתיד הנראה לעין.

הגישה הראשונה מתאפיינת בכך, שזהו הפתרון הכפוי בכוח הזרוע. יש א־סימטריה בולטת בגישה ה„אגררית" בין הצד הערבי לצד הישראלי. הצלחה צבאית ערבית אכן עלולה לגרום לפתרון הסכסוך, אלא שיהא זה פתרון בו תחדל ישראל מלהתקיים. מבחינתנו אנו — אין בידי ישראל היכולת להנחית מכה צבאית, שתחסל את הצד שכנגד אחת ולתמיד, והשאלה, לצורך זה, היא כלום יש בידי ישראל יכולת להנחית מכה, אשר תכפה על הצד השני להגיע להסכם שלום, שלום אמיתי ובר־קיימא.

ניתן לקבוע כאקסיומה, כי על מנת להגיע למצב של שלום הדדי, חייב שלום כזה להיות מוסכם על שני הצדדים גם יחד. שלום כפוי בכוח הנשק יהיה שלום, בו רק צד אחד בא על סיפוקו. שלום בו נשאר צד אחד מתוסכל, אנוס להסדר שאינו נראה לו, שלום כזה, במוקדם או במאוחר, נמצא בו את הגרעין, שממנו תבוא ההזמנה להתלקחות מחודשת של הסיכסוך, ואולי אף ביתר עצמה.

מי שבוחן את הנתונים בעיניים פקוחות חייב להגיע למסקנה, שאל לה לישראל לשים יהבה על הפתרון ה„אגררי". אין זה ביכולתנו לגרום למפלה ולמפולת כזו של העולם הערבי, אשר באמת יבטיחו, כי הסיכסוך שוב לא יחזור ויתלקח. שלום־אמת בר־קיימא לא יושג בדרך זו.

שיטת ה„זבנג וגמרנו", אפילו נניח מכה צבאית מוחצת על אויבינו, אפילו תתלווה מכה זו בפינוי מאסיבי של מרבית הערבים תושבי ארץ־ישראל — איננה אלא אשליה עצמית. לא יארך הזמן וישראל תמצא עצמה ניצבת בפני איום צבאי מחודש, כולל וחמור ביותר (מה גם שבנסיבות אלה, אין כמעט סיכוי, כי השלום הישראלי־מצרי יישאר בתוקף). ומי שהולך בדרך זו, אפילו יזכה בהצלחה קצרת־מועד, עד מהרה ישוב וימצא עצמו ב„משבצת הראשונה".

הוא הדין לגבי החסידים של „שלום עכשיו". אמנם נכון, מאוד סביר, כי נכונות ישראלית לסגת נסיגה מלאה אל קווי ה־4 ביוני 1967 (ולא רק ביהודה ושומרון ורצועת עזה, אלא גם ברמת־הגולן ובירושלים, תוך פינוי כל ההתנחלויות והמתנחלים היהודים), נסיגה כזו תוכל לשמש בסיס לחתימת הסכם שלום כולל עם שכנינו. אולם, נטעה טעות חמורה אם נניח, כי בעצם החתימה של הסכם כזה, תיפתר גם הבעיה.

ישראל עומדת בפני שתי בעיות — האחת, כיצד מגיעים לחתימת הסכם שלום עם שכנינו, והשניה — שאינה קטנה בחשיבותה — כיצד מבטיחים, כי שלום כזה יחזיק מעמד ויהא בר־קיימא. שלום כזה, על מנת שיהיו לו סיכויי הצלחה, חייב לעמוד בשלושת התנאים הבאים:

● תנאי ראשון — חובה שההסכם והתהליך שיבוא בעקבותיו לא ישאירו אף לא „מוקש" אחד בלתי מפונה. כל בעיה שתישאר בלתי פתורה, תהווה — ובסבירות גבוהה — הניצוץ, שיגרום להתלקחות החדשה. כך, למשל, אם לא יושג הסכם על שיקומם המלא של הפליטים הפלשתיניים משנת 1948, ואם לא יחל מיד תהליך יישובם במקומות־קבע, הרי שההסכם כולו כאילו ולא פתר דבר.

● תנאי שני — הסכם כזה חייב להתממש באווירה של פיוס ורצון טוב משני הצדדים. אווירה כזו, כאשר אנו מכירים ומודעים לגורמים קיצוניים, אשר לא יהיו מוכנים לקבל ולא יהיו מוכנים להסתפק בהסכם כזה — אווירה כזו איננה מעשית היום. למותר לנחש היום, כיצד ישפיעו כמה פיגועים (ואפילו מקורם בקבוצות־שוליים קיצוניות) על בכוונת הצדדים לקיים את שיתוף הפעולה ודו־הקיום ושלא להיגרר לצעדי תגובה ונקם.

● ושלישית — אין טעם לקוות לשלום־אמת, לשלום בר־קיימא באיזור, אשר המאפיין העיקרי שבו הוא חוסר היציבות השלטונית, הפוליטית והחברתית. איזור המזרח־התיכון נמצא כולו בסימן תהליכים מהפכניים, תהליכים שאין להם דבר עם ישראל ועם הסיכסוך הערבי־ישראלי; אולם, כל עוד תהליך זה נמשך (ואנו חייבים לראות נכוחה — תהליך זה עתיד להימשך עוד שנים רבות ביותר), אין לישראל צד שכנגד, אשר רצונו, החלטתו והתחייבותו ניתן לקבלם ללא חשש, ללא הסתייגות, ולראות בהם ערבות סבירה לקיום ההסכמים.

למותר להסביר ולפרט, כי תנאים אלה אינם קיימים היום. למותר להסביר, כי אין באזורנו היום נתונים, אשר יאפשרו למדינה כלשהי (ועל אחת כמה וכמה, לישראל) לקיים יחסי שלום ושכנות טובה עם שכנותיה, ללא דאגה שמא תתהפך הקערה על פיה, והשלום יהפוך בין יום לעויינות. זהו המצב המאפיין את כל מדינות האיזור ואת מערכת היחסים שבינן לבין עצמן. ומצב זה חייב להיות עבורנו נתון בסיסי בכל מעשה, בכל צעד שאנו נוקטים בו.

זאת ועוד. אמרנו, כי השגת שלום מחייבת ויתור ישראלי מוחלט ונסיגה מוחלטת אל קווי ה־4 ביוני 1967. אך גם במידה זו עלינו להיות מציאותיים — היכן מצויה היום המערכת השלטונית בישראל, אשר תוכל להעביר החלטה על ויתור כזה ?

מי שבוחן את הצדדים ועמדותיהם בעין מפוכחת חייב להגיע למסקנה — ואפילו זה נעשה בצער רב — כי הפער בין עמדות הצדדים, הפער בין העמדה הוותרנית ביותר, המתונה ביותר של ישראל אל מול העמדה הוותרנית והפשרנית ביותר של ירדן, הפלשתינים וסוריה, פער זה אינו בר־גישור כיום.

מה המסקנה ?

תהא זו טעות לקבל את הניתוח דלעיל ולהגיע [illegible] המסקנה הפטליסטית — שאין מה לעשות, ולכן עלינו [illegible] לדברים להמשיך ולהתנהל כפי שיתנהלו.

אין מנוס ואין ברירה. ישראל חייבת, כמטוס של [illegible] להגיע להבנה ולשלום עם שכנינו, ואל לנו, ולו [illegible] לוותר על התחירה לעבר יעד זה. אל מול אלה הטוענים, כי אין השעה כשרה לכך היום, חייבת לבוא תשובה מעשית: רק אם לא נרפה, רק אם ננסה שוב ושוב [illegible] להסדר, נהיה גם מוכנים לכך, אם וכאשר תבוא [illegible] הכושר.

מדיניות כזו, יוזמות ונסיונות בלתי־פוסקים [illegible] בה גם כדי לשמש גורם אקטיבי, אשר יכרסם קמעה [illegible] בגישת העויינות הערבית המסורתית. ולא פחות מכן — זוהי היפוכה של מדיניות ישראלית אגרסיבית, מדיניות [illegible] פרט להסלמה מסוכנת בכל החזיתות והכוונים — [illegible] תתרום דבר.

למרבה הצער, אין בידינו להבטיח, בעתיד הנראה [illegible] הסדרי־קבע בינינו לבין שכנינו, אשר יפטרו אותנו [illegible] מסכנת מלחמה. שוב ושוב עלולים הדברים להידרדר [illegible] נימצא אנוסים לגייס את מלוא עוצמתנו ולשלוח את [illegible] לשדה־הקרב במלחמת־קיום. בנסיבות אלה, וכל [illegible] תקיפות, על ישראל לדגול בעקרון של מלחמה [illegible] באין ברירה. על כל בית בישראל לדעת ולהיות משוכנע כי מנהיגיו וכי העם כולו עשו כל אשר לאל ידם [illegible] מנת למנוע מלחמה, כי חרתנו, פעלנו וניסינו במלוא [illegible] להגיע לפתרון של שלום.

ולבסוף, על אף הניתוח המציאותי שעשינו, תמיד [illegible] והיתה טעות בידנו, ואולי בכל זאת נצליח להגיע אל [illegible] השווה. הנה הגענו להסכם שלום עם מצרים, וספק אם [illegible] רבים — ומשני הצדדים — שהאמינו באפשרות של [illegible] הסכם כזה, קודם לביקורו של הנשיא סאדאת בירושלים. אל לנו כי גישה כזו תרפה את ידינו.

יתר על כן, שבר־יריתו של הסכם השלום (זה [illegible] הגענו או זה שנגיע אליו בעתיד) איננה בשום פנים [illegible] שלא לנסות ולהגיע אליו. כל הסכם שלום כזה יהיה [illegible] תהליך עדיף למלחמה ודאית. יש בו כדי לדחות מלחמה [illegible] כדי לפתוח בתהליך של התקרבות, בתהליך של [illegible] בתהליך של התגברות על הניכור המוחלט כלפי ישראל.

ובכל זאת — תנאי אחד חייב להיות תנאי בל יעבור בכל משא־ומתן, בכל הסכם: עלינו להתעקש ולעמוד על הסדרי־בטחון כאלה, אשר — אם חס וחלילה יתמוטט הסכם השלום — יוכלו למנוע מישראל איום צבאי, [illegible] לכוחנו.

ומה אם בכל זאת לא נוכל להגיע להסכם [illegible] הקרובה ? שהרי ניתחנו וראינו עד כמה הסיכויים [illegible] להסכם כזה הם קטנים ?

התשובה לכך היא: ישנה חשיבות עליונה להגיע [illegible] ביניים; להגיע להסדר, שבמודע איננו הפתרון, כיוון [illegible] תנאים ונתונים, שיאפשרו פתרון מלא. מרגע ששני הצדדים יגיעו למסקנה בלתי נמנעת זו, יהיה זה יותר [illegible] לפתרון־ביניים, אשר יענה על חלק מהבקשות [illegible] של שני הצדדים. פתרון־ביניים אשר יהיה עדיף על [illegible] (או ליתר דיוק, על התהליך) הקיים.

השלמת עם העדר פתרון מלא בשלב זה, נראית [illegible] קשה ביותר לעיכול. ומוזר — שהרי דווקא 30 השנים האחרונות מאופיינות בסיכסוכים בינלאומיים, שנשארו [illegible] אים, תוך ויתור על נסיונות למצוא להם פתרון [illegible] הנראה לעין (חלוקת גרמניה; חלוקת קוריאה בקו ה־38; חלוקת קפריסין), ובוודאי שסיכסוך ישראל־ערב אינו קל ופשוט מאלה. השלמה קונצפטואלית כזו היא תנאי חיוני וראשון קודם שדנים בהסדר עצמו.

הדרך להסדרי־ביניים מבוססת על חמישה יסודות:

● יסוד ראשון — עצם ההשלמה עם העדר הפתרון [illegible] והפסקת לחצים פוליטיים וצבאיים, אשר צריכים [illegible] אותו הפתרון שאינו בר־מימוש. כל עוד נמשכים [illegible] אלה, לא ייווצרו תנאים, שיאפשרו להגיע להסדר [illegible] המיועד, הסדרי־ביניים, שאינו בבחינת שלב־מעבר קצר, [illegible] מצב מתמשך עד שישתנו התנאים.

● היסוד השני — מתן תשובה [illegible] הערבים שבשליטתנו — והוא תהליך הכרסום ההולך [illegible] לפיו משתלטת ישראל והולכת על כל השטח [illegible] תפיסת קרקעות, הקמת יותר ויותר ישובים [illegible] את רגליהם אל מחוץ לאיזור. הסדר־הביניים [illegible] תשובה אמינה לערבים בנקודה זו. התשובה [illegible] אוטונומיה מלאה ואמיתית, בה אין עוד לישראל [illegible] מעמד לצורך תפיסת אדמות והקמת נקודות־ישוב [illegible] במסגרת פתרון־ביניים כזה, לא יוקמו ישובים [illegible] חדשים בשטחי יהודה ושומרון ורצועת עזה.

● היסוד השלישי — מתן תשובה לדאגות [illegible] של ישראל: יכולתנו להגן על עצמנו [illegible] צבאי חיצוני ומול פעילות טרוריסטית [illegible] שבמסגרת הסדר־ביניים כזה, תמשיך ישראל [illegible] האחריות לבטחונה.

● היסוד הרביעי — אין ממשלה בישראל [illegible] להחליט ולהורות על פינוי תישובים, שהוקמו [illegible] הירוק. הסדר־ביניים כזה, בהכרח, יחייב [illegible] תישובים וכל המתנחלים במקומם.

● יסוד חמישי ואחרון — בשום פנים [illegible] הרושם (אצל שני הצדדים), כי הסדר־הביניים [illegible] להפוך להסדר הקבע. להיפך, על אף [illegible] יחלפו כנראה שנים רבות קודם שניתן [illegible] חדש וקבוע, חשוב שיהיה ברור [illegible] ביניים בלבד, הסדר ארעי, הסדר [illegible] מאושרים עמו, על אף שהוא טוב [illegible]

אנואר סאדאת ומנחם בגין, בהגיע נשיא מצרים לנמל־התעופה בן־גוריון בנובמבר 1977 – „ספק אם רבים האמינו באפשרות להשיג שלום"

למרבה הצער, אין בידינו להבטיח, בעתיד הנראה לעין, הסדרי־קבע בינינו לבין שכנינו, אשר יפטרו אותנו לחלוטין מסכנת מלחמה

☆

שוב ושוב אנו עלולים להיאלץ לשלוח את בנינו לשדה־הקרב; על ישראל לדגול בעקרון של מלחמה אך ורק באין ברירה

☆

בהעדר סיכוי להשיג בתקופה הקרובה הסכם שלום מלא ובר־קיימא, יש חשיבות עליונה להגיע להסדרי־ביניים

☆

חובה שכל הסדר שיושג, והתהליך שיבוא בעקבותיו, לא ישאירו אף לא „מוקש" אחד בלתי מפונה אשר עלול להצית התלקחות מחודשת

תחרות מחפשת כוכב

תחרות חייבת ללכת על כל הקופה, והקופה היא דבר אחד בלבד: זוכה ראשון מבריק; שאר הפרסים אינם חשובים ★ הצבע ששלט בשלב הראשון של תחרות רובינשטיין לפסנתר הוא אפור ★ קרב־איתנים בין האסכולה הגרמנית לזו האמריקאית ★ בשלב השני – הכל פתוח

● שלושה ממתחרי השלב הראשון: עשן בלי אש. (צילום שלום בר־טל)

מאת חנוך רון

מעשה שהיה כך היה. 80 מתחרים כישרוניים הגיעו מכל העולם. על בימת התחרות ישב פסנתרן צעיר, בן 18, כמעט ילד. רזה, תימהוני, קצת חיוור. והוא ניגן כמו שרק גאון אמיתי יכול לנגן. שלמות מדהימה. ארתור רובינשטיין, שישב אז בין השופטים, הסתובב אל חבריו ופלט: „כשהצעיר הזה מנגן – חלק גדול מאיתנו, השופטים, צריך להסתלק מפה בשקט".

זה לא היה בתל־אביב. זה היה בוורשה, 1960. והגאון היה – מאוריציו פוליני. בתל־אביב של היום נשאר רק הזיכרון, הרישום הגדול של רובינשטיין. ואילו על הבמה, בשלב הראשון – לא הופיע גאון בולט. מחפשים אותו. עדיין לא נולד הכוכב של התחרות החמישית לפסנתר על־שם ארתור רובינשטיין.

● מנהל־התחרות ביסטריצקי: „התחרות מתנהלת נהדר"

עולם קשה ואכזרי

תחרות שאינה מציגה גאון, כוכב [illegible] – אינה נחשבת לתחרות רצינית. תחרות טובה חייבת ללכת על כל הקופה. והקופה היא דבר אחד בלבד: זוכה מבריק. שאר הפרסים אינם חשובים. [illegible] זוכר, למשל, את יוג'ין אינדריק, דיאנה [illegible], או צ'ן התאילנדי – אלה גיבורי [illegible] השני של התחרויות הקודמות? – [illegible] ואינם. עולם קשה ואכזרי הוא [illegible] הפסנתר.

[illegible] בעיר הטקסטיל לידס שבאנגליה [illegible] על הבמה פסנתרן רומני מופנם. [illegible] לגמרי. אפילו חיוך אחד לא העלה [illegible] פניו. ראדו לופו הדהים מהרגע [illegible] הראשון. זה היה ב־1969. מאז לידס [illegible] את ראשה בגאווה. המזל שיחק [illegible] פעם שניה. מארי פרחיה שר עם [illegible] שלו – וזכה. כוכב נולד.

„הבעיה של תחרות רובינשטיין היא [illegible] אין לה מזל", אומר הפסנתרן [illegible] הצעיר איוו פוגורליץ', „ומזל [illegible] – זוכה מבריק". נכון שבתחרות [illegible] רובינשטיין הראשונה היה עמנואל אקס, פסנתרן טוב, קצת פושר, חסר מקוריות. ובשניה – גרהארד אופיץ, הנמצא היום בחבר השופטים. פסנתרן אפור, טיפוס של אנטי־כוכב.

ומי זוכר את הזכייה של גרגורי אלן בתחרות השלישית – זו הגיבנת של תחרות רובינשטיין, שאותה מנסים להסתיר? אלן נעלם מן המפה ואת שמו מטאטאים לנו מתחת לשטיח. וג'פרי קהיין מהתחרות שעברה? – טרם מצאתי את תקליטיו „המדהימים" על המדפים בחנויות.

כנראה שתחרות באמת צריכה גם מזל. ואני לא ראיתי את אלת המזל מסתובבת על הבמה בשלב הראשון ונושקת על מצחם של המתחרים. אפור היה הצבע ששלט בשלב זה. עשן היה, אך אש לא היתה מאחוריו. רק מיספר ניצוצות מעניינים.

גם אותו סידרו

יום חמישי. היום השלישי של התחרות. השעה 9 בבוקר. „התחרות מתנהלת נהדר", אומר לי יעקב ביסטריצקי, מנהל התחרות, „אך עוד אין לי כוכב". לפנות ערב כבר כולם מחייכים. גם ביסטריצקי. זה היה יום טוב. ויזל, וילה, סלבי – מנגנים היטב. הם גם עוברים לשלב השני.

באותו יום גם שועטת על הפסנתר נמרה נפלאה – קים, האמריקאית מלוכסנת העיניים. קטנה בת 20. לא עוברת לשלב השני. חבל. דווקא כישרון בולט. אפשר רק לנחם אותה שגם לדניאל בארנבוים לא נתנו לעבור לשלב השני של תחרות „מרגרט לונג". צאו וראו איפה הם ואיפה הוא היום.

חכמים, היזהרו בהערכות המוקדמות שלכם – תחרות זה עוד לא הכל. ראו את בארנבוים. את פוגורליץ'. ומה שקרה לארתור רובינשטיין שגם אותו סידרו בתחרות.

אבל יש יופי מיוחד לתחרות הזאת, וזה בזכות האווירה הטובה השוררת בה עד כה. הלוואי שלא אתבדה. יש תקנון טוב. יש קהל מצוין – חם, מגיב, מעודד. יש גם שופטים שאינם מעבירים פתקים אחד לשני כמו בעבר. שקט. אפילו לא נרדמים, כמו שתפסנו אותם פעם. רואים ואינם נראים. כמו שצריך.

„אפשר להיות פסנתרן מעולה ולא לנגן כל ימי חייך אפילו יצירה אחת מתוכנית החובה של השלב הראשון", אומרת גברת אחת בקהל. הגברת צודקת. אבל היא שוכחת שתפקיד התוכנית הקשה הזו – באך־מוצרט־שוסטקוביץ' – להיות מסננת לשלב השני, ותו לא. והתוכנית הזו (שנקבעה על־ידי השופט אריה ורדי) – עובדת היטב. היא כמו רנטגן, היודע לחשוף את הפרופיל האישי של המתחרים.

התחושה באולם היא שלפניך מופיעים 34 צעירים, מיטב הנוער של הפסנתר בעולם. כולם הגיעו לכאן. ליתר דיוק – כמעט כולם. חסרים הרוסים, שכרגיל לא מופיעים כאן. אבל אם לשפוט לפי הופעת גאברילוב הצעיר, הגיבור הרוסי העכשווי – יתכן שהאסכולה הרוסית הגדולה של הפסנתר שבקה חיים. תמוה שרווקא מהאסכולה הצרפתית של הפסנתר לא הגיע אפילו מתחרה אחד. גם אין שופט אחד מהכיוון הזה. חבל.

בעולם מדברים היום על אנשי המזרח־הרחוק, המאיימים על כתר הנגינה בעולם. מסתבר שזו הערכה מוקדמת מדי. לתחרות הגיעו הפעם ארבע בנות מלוכסנות עיניים. לסו־צ'ן צ'ן שולח הבעל מהונג־קונג מדי יום ביומו זר־פרחים ענק למלון רמת־אביב. אבל זה לא עוזר. היא רצה על הפסנתר במהירות של 160 קמ"ש, ונשארה בחוץ.

אל השלב השני עלתה רק אחת מהן – אנג'לה צ'נג – הלומדת אצל מנחם פרסלר בארה"ב. היא היתה משב־הרוח הרענן של השלב הראשון.

ברק וצליל פתוח

ובינתיים, מתנהל מתחת לפני השטח קרב־איתנים. זהו המאבק על הבכורה בין האסכולה הגרמנית לבין ביה"ס האמריקאי לפסנתר. „מה שמאפיין אותנו באמריקה הוא שהצלחנו ליצור מיזוג בין כל השיטות האירופיות", אומר מנחם פרסלר. ואכן, צ'נג, גרין, ליראס, סלבי ונא לא לטעות – גם הגרמניה סילקה־טורה מטיאס – כולם תלמידי ה„ג'וליארד". כאן שמים רגש על הברק, הווירטואוזיות, הצליל הפתוח – של הפסנתר האמריקאי.

ולעומתם – וילה, גלמזר, אלסר, ודואיס – מייצגים נאמנה את האסכולה הגרמנית, זו עם ההליכה לעומק, עם הגרוויטציה המוסיקאלית. כנראה שלמסורות אין תחליף. אבל יש גם צד שני למטבע. לאמריקאים חסר לעתים העומק המוסיקאלי, ואילו לגרמנים אין לעתים השיחרור, הספונטאניות. לעתים חלק מהם נשאר „מרובע" משהו.

ויש בתחרות הפעם עוד משהו מעניין. באחרונה קטפו בתחרות סידני שבאוסטרליה את הפרסים השני, השלישי והרביעי – שלושה שעלו גם אצלנו לשלב השני. גלמזר – שכדאי לשים לב למקוריות שלו. דואיס – הסולידי והיציב, וארנן ויזל – הרגיש. האם תחרות רובינשטיין הנוכחית תהפוך בשלב הבא למין „עו"ש משופר" של תחרות סידני?

סיכום־ביניים זה נכתב מייד לאחר השלב הראשון, ובטרם יצא לדרך השלב השני. אתמול נפתח השלב השני, הקשה באמת. כאן מתחילים להתמודד עם המוסיקה ולא רק עם הפסנתר.

מה שהיה אתמול לא בהכרח יתקיים היום. מי שניגן חלש בשלב הקודם – יכול להבריק לפתע עכשיו. וגם קורה להיפך. נחכה ונראה.

גם אתה יכול לגור במגדלי רום

ברחוב פנקס בצפון תל־אביב

הכתובת הנכונה לאנשים הנכונים.

גבוה מעל צפון תל־אביב, קרוב לשכונת "צמרתי", נישאים "מגדלי רום" - מגדלי מגורים מהודרים הבנויים בשיטת דו־קיר לבידוד מירבי.

"מגדלי רום"
★ מצופים מבחוץ בשיש יפהפה.
★ לובי מפואר.
★ שוער 24 שעות ביממה.
★ חניה תת־קרקעית
★ אנטנת טלוויזיה מרכזית
★ פיתוח סביבתי מושלם.

ב"מגדלי רום" דירות מרווחות בנות 3½, 5-14 חדרים ודירות־גג.
בכל דירה:
★ מזגן מפוצל לחימום ולקירור
★ מערכת תעלות למיזוג האוויר המיזוג לכל חדר

★ מטבח דטאר בסטנדרט גבוה
★ שרותים כפולים
★ מעקי־מרפסות מיוחדות בגוון זהב.

"מגדלי רום" מוכנים עד לפרט האחרון.
לכניסה מיידית.

המחירים: החל מ־~~$85,000~~ 127,500 ש"ח
כולל פיתוח, לא כולל מ.ע.מ.

משרדי המכירות: "מגדלי רום" - רח' פנקס פינת דרך חיפה, המגדל הדרומי קומת אי (הכניסה מפנקס 76).
כל יום בין השעות 09.30-19.00
ובשבתות מ־11.00 עד 14.00. טל. 444-266.

כניסה מיידית

מגדלי רום High Towers לגור נכון.

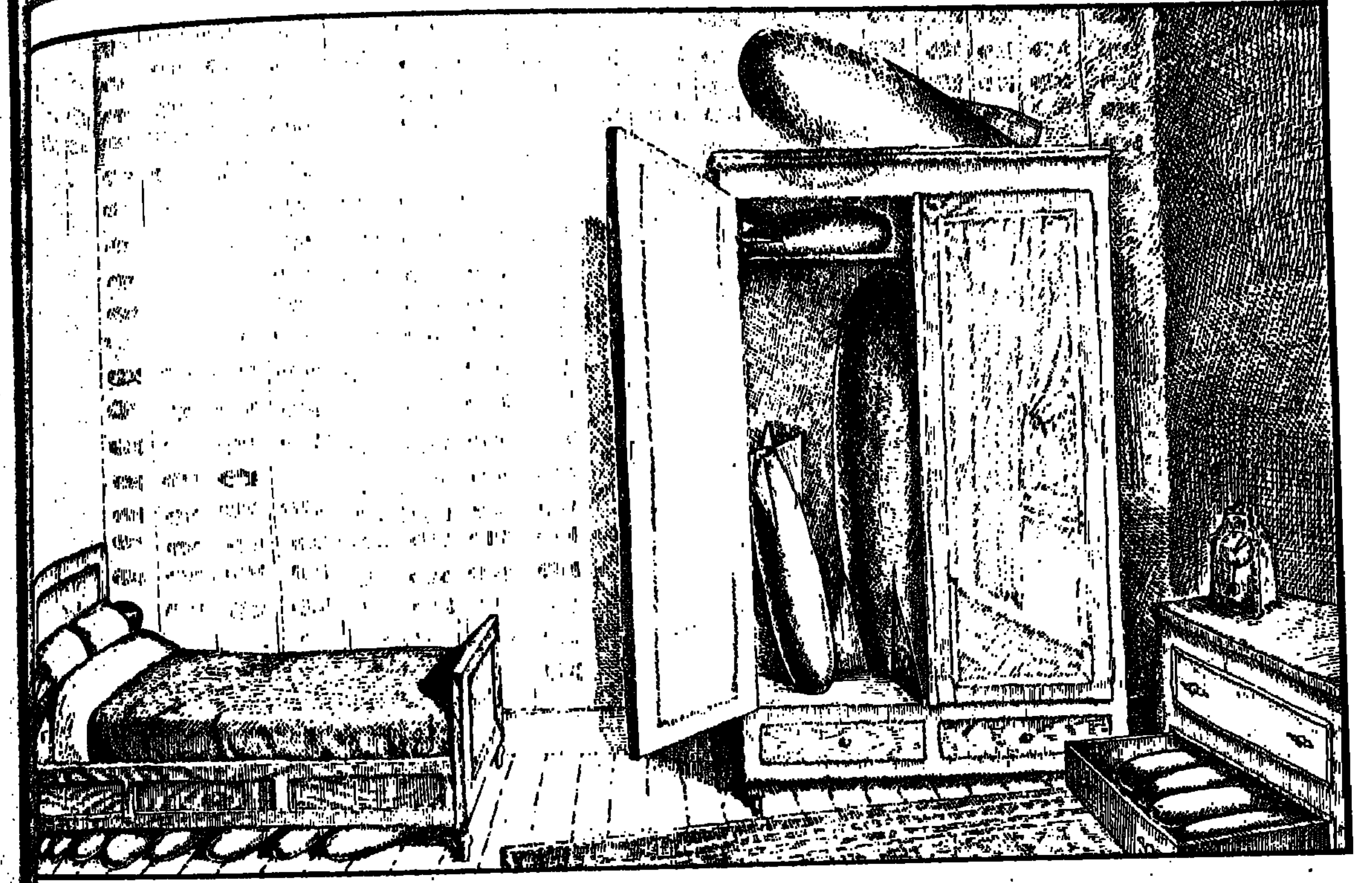

יומן אמריקני

מאת אהרון בכר, ניו־יורק

ספרות מהפכנית

שלט צנוע, מעט מאובק, מעל חלון הראווה של חנות ספרים ישנה, למטה בעיר, משך מיד את תשומת ליבנו: "המהפיכה המתמדת". נכנסנו לראות.

ברגש דהוי, בג'ינס מרופט וזקן מדובלל, עמד סמוך לפתח וסקר אותנו בקפידה קרירה, מבעד לזוג משקפיים עגולים. הוא השתדל להיראות ידידותי, אבל מבטיו הוסיפו לסקור אותנו בחומרה גם אחרי שחלפנו על פניו. יכול לחיות שחליפת הג'ינס שלנו נידאתה לו נקייה מדי.

נבוכים מעט, ניגשנו לפשפש בין המדפים ובשתי ערימות ספרים, על-גבי שני שולחנות גדולים, במרכז. רובם היו, אגב, משומשים. בחלל עמד ניחוח של ניירת עם גווני לוואי של עובש קל.

תחילה משך את תשומת ליבנו מדף ארוך ומאסיבי, מוקדש כולו לכתבים נבחרים: מארקס, אנגלס, פלכאנוב, לנין, טרוצקי, בקונין, רוזה לוכסנבורג. ליד מדף סמוך, מוקדש ברובו לתולדות המאבק המזויין בדרום אמריקה, מצאנו פוסטר צבעוני של ד"ר ארנסטו (צ'ה) גווארה, במעיל רוח וברט שחור עם כוכב אדום, וברקע כתובת באותיות ארגמן: "אם אתם מהפכנים – עשו, לעזאזל, מהפיכה!" שלחנו את הפוסטר הזה בדואר לידיד אמריקני בעל דעות רפובליקניות שמרניות, שמפיו הורעופנו לשמוע, ערב לפני כן, כמה מלים טובות על הסנטור המנוח ג'ו מקארתי ("היו בין הקורבנות שלו כמה גבלות אדומות שהעמידו פני כבש תמים"). אנו מצפים בקוצר-רוח לתגובתו.

רכשנו בפרוטות ביוגרפיה מעניינת בשני כרכים (משומשים) בשם "עלילה ומשפט", על בני־הזוג אתל ויוליוס רוזנברג, ושלושה כרכים דוקומנטריים, המכילים את פרוטוקול החקירה במלואו, כרגיל העדויות במשפט, וכן תגובות על גזר־הדין מרחבי ארה"ב והעולם.

דיפדפנו בכמה עותקים ישנים של עלוני סטודנטים מימי המאבק נגד מלחמת ויאטנם, ואגב כך נתקלנו במאמר ארוך ומלומד מאוד, תחת הכותרת: "איך למלא אחר צו המצפון ולהשתמט משירות צבאי?" רכשנו ב־80 סנט גם את המציאה השימושית הזאת.

ליד מדף סמוך החסיר ליבנו פעימה.

זה היה מדף ארוך, מוקדש כולו לספרות מהפכנית שימושית. סביבו התגודדו כמה פרצופים, שאומנם ניראו, לחרדתנו, כמי שעולים בכל רגע להפגין את שליטתם המעשית בחומר. העיר מלאה משוגעים.

על המדף הזה מצאנו, למשל, מדריך שימושי ("עשה זאת במו ידיך") לחומרי־נפץ מתוצרת בית. המדריך מכיל צרור מירשמים להכנת דינמיט מאולתרים, בקבוקי מולוטוב, מוקשי נעל, מעטפות נפץ, בצד כמה עצות מעשיות להעברת יריבים, שנמצאו ראויים לכך, אל עולם שכולו טוב.

רכשנו חוברת נאה, עם תצלום של גולגולת על השער, המכילה הוראות שימוש מדוייקות לביצוע טבח המוני, התנקשות ביחידים, פיצוץ גשרים, מיקוש דרכי עפר, מלכוד מכוניות, מתן אזהרות אולטימטיביות מלוות ברמזים דקים, טכניקות משוכללות לפיזור הצעות שאי־אפשר לסרב להן, טישטוש עקבות, מבחר דרכי מילוט ונסיגה, לוחמה זעירה בשטח בנוי ודרכי טיפול אלטרנטיביות בנציגיו המוסמכים של החוק.

אנחנו, בקיצור, מרחיבים כאן אופקים.

□□□

האדומים

למטה, ליד הכניסה, עמד גברתן בחליפת עור ישנה, מלאה אבזמים, ולעס בעצבנות. שערו הארוך הזדקר כלפי מעלה בגוונים של צהוב בהיר וארגמן לוהט. פניו היו נטולות הבעה. היי, בן-אדם, לחש לנו כשעברנו על פניו, רוצה לעשן משהו טוב?

בחדר המדרגות האפלולי עמד ריח עז של ליזול. שני גמורים היו מוטלים לרוחב הפרוזדור, כמו שני שקים של תפוחי־אדמה רקובים, וגופם חסם את הגישה אל המדרגות.

ערב קריר ברחוב לפייט. בשעה כזאת כבר אין בסביבה נפש חיה. רק פה ושם צללית אדם בין ערימות האשפה.

בקומה הראשונה דלת פתוחה ומאחוריה מחסן עזוב. לאורך המדרגות תנועה סואנת של עכברושי ענק. מן הקומה השניה בקע אור קלוש, רחשי שיחה מקוטעת, קולות שיעול, רגליים מרשרשות על ריצפת עץ. מצאנו את הדלת פתוחה אל אפלולית חדר־המדרגות.

בפנים, בין ארבעה קירות חשופים של אולם קטן, ישבו קומץ ישישים. כשעמדנו בפתח, פסק הרחש וכל העיניים הופנו לעברנו. ארבעה זקנים, שישבו סביב שולחן, שמטו מידיהם את הקלפים והחליפו ביניהם מבט מהיר. הם חזרו וסקרו אותנו ואחר כך, באותה פיתאומיות, חזרו לעיסוקם ושקעו בו, כאילו כלל לא עמדנו בפתח. ניסינו להשתעל.

שני ארונים בחליפות דהויות, במכנסיים עם מנז'טים ובעניבות שיצאו מן האופנה עוד בתחילת המאה הקודמת, שיחקו שחמט. הם אף לא הואילו לזכות אותנו במבט. מידי פעם נתקף אחד מהם בסערת שיעולים, שהעלתה על פניו סומק עז, וחברו מיהר לטפוח לו על הגב. פילים, אמר, מה קורה איתך, פילים, אתה בסדר?

ישיש כבן 80, בעל חוטם אדמדם ודמוי חציל, ישב לבדו במרכז האולם, שקוע כולו בכתביעת, שתוכנו העלה בו כל [illegible] קלות. מתחת לכיסא, שעמד לכרוע תחתיו, [illegible] מורעב. הישיש קרא לו מיצי, מיצי, וכיבד אותו [illegible] שהוציא מכיס מקטורנו.

בפינה, על גבי שולחן עץ רעוע, עמד מיחם [illegible] תה, צינצנת נס קפה, מעט סוכר, צלוחית ריבה [illegible] לחם שחור, פרוס. שני מקקים גדולים השתעשעו על [illegible] תופסת.

ישיש כפוף, מצומק מאוד, לראשו קסקט מיושן, [illegible] ואגב מילמול מהיר והרישי בטון ידידותי, [illegible] עיניו חייכו. הוא הניח שנקלענו לשם בטעות.

רק אחרי שהעמדנו אותו על טעותו, [illegible] עיניו קררו ועל פניו חלף רטט עצבני. הוא [illegible] בסמכותו להחליף עימנו מלה מיותרת וחזר למקומו.

סביב שולחן הקלפים השתררה דממה מבשרת רעות.

ג'נטלמן עב כרס, עם שלייקעס, השליך מידיו את [illegible] מחה את פיו בשרוול, קם ממקומו וקרב אלינו [illegible] סמכות. הוא יעץ לנו להתנדף בלי ויכוחים, [illegible] כל ההסברים.

סמוך עלי, אמר וכרסו האדירה רוטטת, [illegible] את כל הטריקים המשומשים האלה.

הבחורים סביב השולחן הינהנו לאות הסכמה [illegible] לרוחם. אחרי הכל, תפסנו על חם את שרידי האדומים [illegible] במועדון הישן שלהם, בהרכב מלא, ובעיצומה של [illegible] קומוניסטית עניפה.

□□□

רגע היסטורי

ביום שלישי אחרי־הצהריים חדל העולם לעניין את [illegible] הגדולה. מצידה, הוא יכול היה להתהפך.

כמו כן, חדלו לעניין אותה אמרי השפר של [illegible] הסגן למזרח־התיכון, שגעונותיו של קדאפי, [illegible] השילטון האדומים בניקרגואה, פירוק [illegible] בעיריית ניו־יורק. היא נותרה, מעניין, [illegible] ממשלת הרוטציה בירושלים.

חיבשת הגדולה היתה עסוקה במאורע חשוב, [illegible] פתיחת העונה של הליגה לבייסבול.

אנו מעריצים את ההבחנה של בעלי־בריתנו [illegible] ואת הגישה הבריאה שלהם אל החיים.

תזכורת קטנה

הכל כבר נאמר, ועוד ייאמר, על משבר מודעי. אני, במקרה זה, נצמדת לחוק שימור האנרגיה, וניזונה מזו של עמיתי, שאם יחברו אותה לשקע, היא תוכל להאיר את כל רמת־גן.

לא יכולתי שלא לצחוק להצהרתו של אריק שרון, שהם לא יפקירו ולא יסגירו („סוגי"ו) חבר. איזו אצילות!

האם לקה שרון בשיכחה זמנית סלקטיבית, והעדיף לא להיזכר כיצד, במשבר שלו עם פרס, הכריז חברו הטוב מודעי, כי אם תתפרק הממשלה, הוא מוכן להמשיך לכהן כשר אוצר טכנוקראט בממשלתו של פרס?

●

הקלישאות שבחיינו

זהי שעתן הגדולה החוזרת של הפרשנויות, ההערכות, הניתוחים, הספקולאציות, והקלישאות הנילוות אליהן!

יואל מרקוס: תפילה וקמיע

אמינותו של פרס. הליכוד במילכוד. הכדור במיגרשו של פרס. הכדור במיגרשו של הליכוד. תסריטים אפשריים. והיה אם. אפשר להניח. יש מקום לשער. יש פנים לכאן ולכאן. לא יהיה זה בלתי נכון. נכון לעכשיו. הכל נזיל. איננו משולל יסוד. יתכן כי. לכאורה. אך בדיעבד. מציב סימני שאלה. המשבר בלתי נמנע. עדיין מוקדם להניח, אך אין לשלול אפשרות. הולך ונוצר מצב. ניתן לקבוע בנסיבות הקיימות. הכל אפשרי בפוליטיקה הישראלית.

●

מה יש בשם

מה יש בשם, אומר שייקספיר ב„רומיאו ויוליה", סיפור אהבה טראגי. אך שום סיפור אהבה, אין בשם יצחק, לגבי שמעון פרס. הוא רדוף יצחקים. יצחק רבין. ונבון. ושמיר. ומודעי. מאז נעשה ראש ממשלה, הוא מנהל רומן פרוע עם יצחק פרץ, ומי יודע מה עוד יבטיח לו כעת, בגלל המשבר, ומה יחזיר לו פרץ.

כבר זמן שיבין פרס, את הרמז הקוסמי, ששום טוב לא ייצא לו ממישהו ששמו יצחק.

אך יש גם הפתעות: לשמוע את יצחק רבין, מגן, בלהט כזה על צערו של פרס, גרם לי לשפשף עינים מול הטלוויזיה: הזהו יצחק?

●

רגע של הנאה

לראות את פניו של יצחק שמיר בפתיחת ועידת מפלגת העבודה, בנאומו התקיף של פרס, על נחרצותו לפטר את מודעי. הבעתו דמתה לזו של ערפאת בנאומו של סאדאת, בפרלמנט המצרי, כאשר הכריז על נכונותו לבוא לירושלים.

●

הביתה, הביתה

שלוש פעמים רעדו אמות הסיפים מתשואות, בוועידת מפלגת העבודה. בנאום הפתיחה של שמעון פרס, בנאומו של בוטרוס ראלי, ובהכרזתו של המזכ"ל עוזי ברעם כי לובה אליאב חוזר למפלגת העבודה.

המעגל נסגר. לובה שבע הנדודים הפוליטיים בשנים האחרונות, נראה מאושר מקבלת הפנים הסוערת הזאת. מנאומו הקצר והנרגש של יצחק בן־אהרון. „ניתן לי להיות המוביל והמכניס לחופה, את לובה אליאב".

נאומו של לובה אף הוא היה קצר. הבעת תודה לאלה שקראו לו לחזור. אני־מאמין מדיני, חברתי, אנושי, רצוף קטעים משירי הפלמ"ח והתנ"ך.

חסד עשו לו האלים שמאז החלטתו לחזור ועד הוועידה קרה המשבר הממשלתי. עתה זה נראה כבר אחרת, מאשר בשיחתנו, כמה ימים לפני כן, כאשר התפתל במקצת לובה ומהר שלא להשיב לשאלה כיצד הוא חוזר למפלגת העבודה הנמצאת בממשלת אחדות עם הליכוד.

למה הוא חוזר עכשיו. „עוזי ברעם, מזכ"ל העבודה עשה מה שלא עשו קודמיו. הוא ביקש אותי, בצורה מסודרת ורשמית לחזור. הוא וחברים צעירים כאורי גורדון ובייגה שוחט וחיים רמון, שאני רואה בהם את תלמידי וממשיכי דרכי. אין לי שום סיבה לומר להם לא".

●

„אני כבר לא פונה אל בני דורי. פני אל הצעירים יותר, ואל החברים החדשים. נוכחתי שיש קורלציה בין הגיל הצעיר ובין המתינות והפתיחות בנושא החברתי והמדיני. יהיה לי טוב לעבור עם הצעירים".

הוא טוען כי לא הובטח לו דבר. הוא לא נכנס, בשלב זה, לשום תפקיד, ולא מוכן להיכנס לשום מאבק כוחות.

●

לובה, הקורבן של הפוליטיקה הישראלית, המתנדב הנצחי. האיש שבין אכזבה פוליטית אחת לשנייה, כותב עוד ספר ועושה עוד התנדבות. מקדיש את זמנו ואונו לחינוך מבוגרים בקריית־שמונה, באור־עקיבא ובשדרות. לא כמורה הרץ, כי אם בכל מקום שלימד, שם חי וגר. בעת הוא מסיים שנת הוראת תולדות הישוב ואורחות בכלא רמלה ובנווה־תרצה.

סמוך על לובה שבשתי שנותיו בעיירה שדרות, כתב עוד ספר, העומד לצאת בימים אלה: „לב חדש ורוח חדשה". והוא מאמין ומקווה שכשם שספרו „ארץ הצבי" היה מאניפסט מדיני וחברתי, יהיה הספר הזה, קריאת תיגר על הצמיינדציה של הדתיות הלאומנית.

„אני בא מעמק הבכא של החינוך", אומר לובה, „הספר הזה דן בערכי התנ"ך, והיהדות שצמחה על התנ"ך, ועימות עם הציונות. הדתיים הלאומניים לקחו מונופול על היהדות, כאילו זו לא גם שלי. יהיה זה אולי מכשיר חינוכי למורים. אני מתרכז בערכי היהדות: קדושת החיים. צדק. חופש. שיוויון, אחווה. רחמים. שלום".

„כלומר, אתה הולך כעת לפעול בצורה חינוכית יותר מאשר בצורה פוליטית?" „את יכולה לקרוא לזה כך. אני לא בסטאטוס להצביע באיזשהו מקום. אשר לתפקידים – הכל כבר ראיתי".

לובה אליאב ומזכ"ל מפלגת העבודה, עוזי ברעם: כבר ראיתי הכל

●

גבר פטאלי

מי שחייו האישיים והפוליטיים יקרים לו, יחשוב פעמיים, לפני שיתראיין אצל יואל מרקוס מ„הארץ". ואם היה לו המזל הרע שמרקוס כתב עליו מבלי לראותו, שיאמר תפילה, יקח קמיע, ויקווה שהכל יעבור בשלום.

זהו הגבר הפטאלי של העיתונות העברית.

הוא כתב מאמר על לוי אשכול ומחלתו, תהה אם אומנם רק שפעת קלה יש לו, כפי שרווח, והביע משאלה שלא יסתירו את מחלותיהם של המנהיגים. ביום שפורסם מאמרו, או למחרת, נפטר אשכול.

הוא שאל מה עשה יגאל אלון בתל־השומר, והאומנם נקע את רגלו. יום אחרי זה, קיבל אלון התקף לב.

הוא כתב משהו על גלילי, ומייד לאחר מכן, היתה לו תאונת דרכים.

הוא ליגלג על הודעת דוברו של ראש הממשלה מנחם בגין, אורי פורת, אחרי שזה נפל באמבטיה ושבר את ירכו. פורת סיפר אז כמה מצבו של בגין מצויין וכיצד התבדח בזמן הניתוח.

מרקוס כתב שזהו ניתוח לא קל, כאשר מחדירים לך מסמר בירך, וזו לא בדיחה, ואין צורך לספר על בדיחות בזמן הניתוח. ואז קיבל מבגין את המכתב המדהים, שהשתרע על עשרים עמודים, שאותו הכתיב בגין לקדישאי ממיטת חוליו. „מדיניותי בקשר למחלותי", קרא לזאת בגין, והתיר את פירסום המכתב. שבו פירט במדוייק כיצד נפל, ואיך אמרה לו אשתו „גו, את תקום", ואיך הרימוהו הבחורים המצויינים.

ועכשיו, מודעי.

קצין המשטרה התרשל בחקירה ופיקודו מדליף מידע על מעצרים דמיוניים

מאת מרדכי גילת ומרסל זוהר

כיצד צריכה לנהוג משטרת ישראל כאשר אורח, עובד ציבור, מפוטר מעבודתו בגלל נסיונו לסייע לה בחשיפת שחיתויות?

במטה הארצי מתברר, סבורים כי אורח כזה אינו ראוי להגנה. אין לה, למשטרה, שום חובה לפעול למניעת פיטוריו ודובריה מצהירים על כך במפורש: „אין זה מתפקידנו לטפל בבעיות תעסוקה של אזרחים הפונים אלינו..."

קשה להבין כי במסגרת מדיניות חדשה זו של המשטרה, מוטלת על חוקריה גם החובה לסייע לחשודים במעשי מירמה לחמוק מחקירה. אבל, לפחות במקרה אחד – בפרשת מעשי המירמה במינהל מקרקעי ישראל באיזור חיפה והצפון – נוהגת היחידה הארצית לחקירות הונאה בדרך זו. היא מתחמקת מלחקור שורה ארוכה של מעשים פליליים, קוברת מסמכים רבים במגירותיה ומגוננת בהתנהגותה על עובדים שסרחו.

אחד מחוקריה, יונה ישראל, אף הגדיל לעשות: הדליף מידע שקרי על חקירות במינהל, שהוא וחבריו כביכול מבצעים. בדרך זו, כפי שיוכהר בהמשך, יצר החוקר את הרושם כי השלוחה הצפונית מנהלת במינהל חקירה מעמיקה ורצינית. אין סיבה להוציא מידה את התיק.

„נתחלק ברווחים"

ראשיתה של הפרשה במחצית הראשונה של 1983, כאשר אליהו עמר, עובד חדש במינהל מקרקעי ישראל, התבקש על ידי כמה בכירים ממנו ליטול חלק במעשי מירמה. עמר, 40, דור שביעי בארץ, התבקש, למשל, על ידי מי שהיה ממונה עליו, אריה קוראין, לזייף מפת מדידה של מגרש מסויים, לסייע בדרך זו לתעשיין מסוים להשתלט על מגרש שאינו שייך לו, ולהכין תזכירים כוזבים. עמר נטל חלק בפגישה, שבה סוכמה עיסקת השוחד בין המולש לאריה קוראין וכאשר סירב לזייף מפה – איים עליו קוראין בפיטורין.

המשטרה: לא נטויח

דובר משטרת ישראל, עוזי גונן, מסר לנו בתגובה, כי כבר לפני חודש הוחלט במטה המשטרה להעביר את תיק מינהל המקרקעין בחיפה מידיו של רב פקד מובשוביץ לידיו של חוקר אחר. הדובר אישר שהוגשה נגד צוות החוקרים תלונה [illegible] המתלוננים [illegible].

בתגובה לטענת „ידיעות אחרונות" כי חוקרים המציאו סיפורים על חקירות ומעצרים, שנעשו כביכול או יבוצעו והדליף מידע זה לכמה מכתבי העיתון באיזור חיפה, אמר הדובר כי זהו האשמה חמורה והיא הועברה לבדיקה. עוד אמר הדובר, כי המשטרה תחקור כל חשד למעשים פליליים במינהל המקרקעין בחיפה ואינה מתכוונת לטייח דבר.

אליהו עמר היה עד ראיה ושמיעה לעסקות שוחד ומעשי מירמה אחרים, סירב גם בהם ליטול חלק ועורר רוגז אצל איש פיקוח נוסף: שלמה בן־עזרא. קוראין ובן־עזרא סייעו באותה עת לאחד מראשי העולם התחתון בחיפה בהוצאת כספי מדינה במירמה. הם עשו זאת במשך מספר שנים.

לרשות עבריין זה הוחכרו עשרות רבות של דונמים עצי זית במחיר אפסי: הוכנו תזכירים כוזבים על היקף השטח שניתן לו (במקום 100 דונם צויין כי מדובר ב־15 דונם בלבד; במקום אלף עצי זית מניבים נמסר דיווח על 140 בלבד ועוד) והוכנו חשבונות מפוברקים.

אליהו עמר סירב, איפוא, להעניק לאיש העולם התחתון מתנות כאלו על חשבון כספי הציבור, דחה בקשה מפורשת של שלמה בן־עזרא לעשות זאת, ושמע את המפקח הוותיק אומר לו: „אתה מפר מסורת של שנים".

ימים ספורים מאוחר יותר התייצב בחדרו של עמר, ללא הודעה מוקדמת, העבריין עצמו. הוא לפת בחום את אלי עמר, העניק לו שתי נשיקות מצלצלות וחייך: „למה אתה עושה בעיות", שאל. „למה שלא תחתום בשבילי, כמו שעשו קודמיך, על ההרשאה? למה שלא תכתוב שיש בשטח 140 עצים?" אליהו עמר ביקש להגיב, אך האורח קטע אותו: „תשמע, אני לא אוהב להרוויח לבד. אני אוהב להתחלק ברווחים"... הוא שתק לרגע והוסיף: „אני אוכל, אבל גם נותן לאכול. חוץ מזה, תהיה לך אצלי שנה מתוקה כמו דבש. מבטיח לך".

אלי עמר סילק את האורח מהחדר, לא לפני שהבהיר לו: אני לא עושה דברים כאלה. העניין הזה ייצא למיכרז. אצלי הכל הולך לפי החוק".

הגיב העבריין: „אלי, יהיה טוב. אין לך מה לדאוג. תחשוב על זה...".

אליהו עמר „חשב", דיווח על הבקשות המוזרות והמעשים שנתגלו לו למי שהיה אז מבקר המינהל, אלחנן סלע וביקש טיפולו. הלה בחן בקפדנות את המידע שנמסר לו, הגיע למסקנה כי אינו מצוץ מהאצבע, והחליט שהנושא חייב להיחקר במשטרה.

סחבת בחקירה

חקירה זו, שהתנהלה ביחידה הארצית לחקירות הונאה ביפו, הופקדה בשנת 1983 בידיו של פקד חנוך וסרצוג – חוקר מנוסה, רציני ואחראי שלא היה מעורב בעבר בטיוח חקירות. וסרצוג קיים שורה ארוכה של פגישות עם אליהו עמר, גבה ממנו עדויות, למד היטב את החומר, והצליח לשכנע קבלן לעבודות עפר לשמש עד מדינה.

קבלן זה הוזמן למשרדי היחידה ביפו, צילצל לפי הוראת המשטרה אל אחד מבכירי המינהל בחיפה, אשר קיבל ממנו שוחד, וסיפר לו כי הוזמן למשטרה. עובד המינהל, שלא ידע כי השיחה מוקלטת, ביקש

■ תת־ניצב יורם גונן: מדוע התיק הוחזר לאותה יחידה?

אותו למסור למשטרה גירסה כוזבת בעניין השוחד והציע לו, קודם שיתייצב לחקירה, לבוא אליו. הוא הסביר לו, כי הפגישה דרושה לצורך תאום עדויות.

לרוע המזל, חודש אחרי שחנוך וסרצוג החל בחקירה השקטה, הוא פרש מהמשטרה והתיק הועבר לטיפולו של חוקר אחר, רב פקד יעקב אלאלוף. כמו וסרצוג, כך גם אלאלוף, התייחס לפרשה ברצינות, הבין כי זוהי הזדמנות פז לערוך ניקיון יסודי במינהל המקרקעין בחיפה ולמגר ביסודיות את התיק. שבועות אחדים אחרי שהחל במלאכה, ממש ערב ביצוע המעצרים הראשונים, נפצע אלאלוף בתאונת דרכים, אושפז בבית חולים ונעדר מהיחידה חודשים ארוכים.

החקירה הופסקה, איפוא, לפרק זמן ממושך וכאשר הוחלט לחדשה, נמסר התיק לידיהם של רב פקד מיכאל מובשוביץ ורב פקד פנינה בן־יוסף. בן־יוסף שהיתה אז בחודשי הריונה האחרונים ומובשוביץ, לא גילו התלהבות יתרה לטפל בתיק שאחרים החלו בו. פנינה בן־יוסף אף אמרה זו בצורה מפורשת לאליהו עמר וגם מיכאל מובשוביץ, גיבור סיפורנו, הפגין אי־חשק בולט לחקור את החשדות. הוא הותיר את הרושם, כי טיפולו בתיק נעשה לצאת לידי חובה ורושם זה התחזק כאשר באחד המקרים התבקשה יציאתו לצפון הארץ לצורך גביית עדויות. הוא אמר או לעמר בערך כך: „כאשר אצא לאיזור הזה לפיקניק עם משפחתי, אהיה מוכן גם לגבות עדויות. אגש [illegible] קורה בשטח..."

המינהל: לא נגיב

ראש מחלקת הפיקוח במינהל המקרקעין בחיפה, יוסף קיסר – שאחד המסמכים ברשימה זו מייחס לו איום למנוע פרנסת עד המדינה – טען באוזנינו, כי אסור לו לשוחח איתנו אלא באישור דוברת המינהל.

הדוברת, גבי טלר, הבהירה, כי לא תוכל לקבל את תגובתו לטענות. מתנהלת עתה חקירה גם נגד קיסר ומשיחות עם אנשי משטרה ידוע לה, שאחד התיקים אשר נלקחו מהמינהל בחיפה, מתייחס לעובד זה. לטענת הדוברת, מטפל „ידיעות אחרונות" במעשי מירמה במינהל בצורה מגמתית, מתערב בחקירת המשטרה בצורה בלתי חוקית, ונוקט עמדה. הדוברת הבהירה, כי בשלב זה אין בדעת המינהל להגיב על הפרשה.

„איימו עלי"

במכתב לפרקליטות המדינה ולמבקר המדינה, שכן [illegible] ממעשי השחיתות אשר בהם סירב ליטול חלק, התייחס אלי עמר [illegible] להתנהגות רב פקד מובשוביץ: „הטיפול בתיק עמד בסתירה [illegible] לגישות הקודמות והמעמיקות של אלאלוף ווסרצוג", כתב, [illegible] כאשר מנגד נעשים לחצים בלתי פוסקים על עד המדינה [illegible] במחוז חיפה, וכאשר עד המדינה התקשר מדי לילה לביתי ואמר לי [illegible] הוא פוחד ונתון תחת לחץ וכל פרנסתו כקבלן עומדת על [illegible] רוב הנושאים שהועלו במיסמך זה לא נבדקו כלל. להיפך. [illegible] הועלו בדרגה והעסקים נמשכים כרגיל. אל עמוד הקלון [illegible] אנוכי, החתום על מיסמך זה, שלא הסכמתי לשתף פעולה [illegible] השלכים עם אנשים ועם מעשים פליליים".

במיזכר ששלח אלי עמר ביולי 83' אל מבקר המינהל, אלחנן [illegible] הוא מגולל קטעים נבחרים ממה שעבר עליו במינהל המקרקעין [illegible] מהרגע שנודע, כי הוא משתף פעולה עם המשטרה. בין היתר, [illegible] מספר, כי סגן מנהל המינהל בחיפה, יצחק מדר, איים עליו [illegible] „והתפרץ כלפי במלים מעליבות ובאיומים" (מדר הכחיש כאשר [illegible] הדברים).

במיזכרו, שהועבר בשעתו לידיעת המשטרה, מספר עמר [illegible] במינהל המקרקעין בחיפה הפסיקו להעביר לו שיחות טלפון [illegible] מונעים ממנו מלהיכנס לחדר שבו נמצאות תוכניות העבודה, [illegible] מאפשרים לו גישה לתיקים הקשורים לאיזור שעליו הוא ממונה. [illegible] כותב עוד, כי יוסף קיסר, ראש מחלקת הפיקוח בחיפה, [illegible] אריה קוראין) איים באוזניו, כי פרנסת עד המדינה תיפגע [illegible] יתן לו יותר עבודה.

יש לו „עבר"

שניים מראשי מינהל מקרקעי ישראל [illegible] לאדמה תירוצים כדי להצדיק את [illegible] עמר, גילו לנו שעמר „התנכל" כמו [illegible] דיברו בעניין זה בהכללה, לא [illegible] התנהגותו.

ובכן, מהו החטא הנורא שיוחס לו [illegible] ואליהו נבאי, שייצגו בפגישה את ראש [illegible] ואת ההנהלה הארצית?

שומו שמיים: אליהו עמר, כאשר [illegible] חולים ממשלתי מסויים, סייע בחשיפת [illegible] מנהל המוסד במזכירה בכירה [illegible] אחרי, שרמו של עמר [illegible] ואילו עמר – פוטר.

אין ספק, האירועים [illegible] לנהוג אחרת: הוא לא היה צריך [illegible] הוא היה צריך לחפות על המנהל.

במסע ההסתה נגד אליהו עמר נטלו חלק כבר מלכתחילה [illegible] ועד העובדים במחוז חיפה, שאחד מחבריהם, אריה קוראין, [illegible] עם המעורבים המרכזיים במעשי המירמה. קוראין [illegible] מה אחרי פתיחת החקירה המשטרתית, ויצחק מדר, סגן מנהל [illegible] המשיך עם אחרים לפעול לסילוקו של עמר מהעבודה. [illegible] אליו את אליהו עמר לפגישה, תבע ממנו לגלות לו [illegible] נחקרות בידי המשטרה ונגד מי החשדות, וביקש [illegible] בו, במדרך, מגלים החוקרים עניין. כאשר סירב עמר [illegible] המידע המבוקש, הבהיר לו מדר כי יגרום לכך [illegible] ישתפו איתו פעולה בעבודה והוא יאולץ לעזוב.

מידע דמיוני

אליהו עמר אכן הועבר לעבודה במחוז תל־אביב, [illegible] לחצים והשמצות שאנשי חיפה הוסיפו לנהל נגדו [illegible] במקור לעורך סקרים, הכפוף ישירות למנהל מחוז תל־אביב [illegible] שקר. שקר היה מרוצה מעבודתו המקצועית, [illegible] שעובדה זו לא סייעה לעמר: לפני חודשים ספורים [illegible] המינהל בירושלים לרדת לחייו של עמר עד הסוף [illegible] להגיש תלונה למשטרה ולפעול לפיטוריו. [illegible] סמנכ"ל המינהל, אליהו נבאי, ושל חבר ההנהלה, [illegible] להתנהגות זו, היה: המשטרה סגרה את התיק. מכאן [illegible] העליל עלילות.

אלי עמר פוטר מעבודה, אך לא לאורך זמן. בהתערבות [illegible] המדינה, עו"ד יונה בלטמן, פרקליטת מחוז חיפה, [illegible]

■ החוקר, רב־פקד מיכאל מובשוביץ: הפרקליטות המליצה להוציא מידיו את תיק החקירה

■ חושף הפרשה, אליהו עמר: מבקר המדינה קבע, שהוא פוטר בגלל שסייע למשטרה

כשאליהו עמר סירב ליטול חלק במעשי שוחד ומירמה במינהל מקרקעי ישראל בחיפה, איימו עליו פקידים בכירים: נפטר אותך ★ פקידים אלה זכו לסיוע מכיוון בלתי צפוי, כשתלונתו של עמר נפלה לידיו של רב־פקד מיכאל מובשוביץ ★ הקצין לא התעמק יותר מדי בתיק ★ כשהיה עליו לחקור עדים בצפון הארץ, הבטיח שיעשה זאת „בהזדמנות", כשייצא עם משפחתו לפיקניק באיזור ★ מבקר המדינה והפרקליטות, שהתערבו בפרשה, גרמו לפתיחת החקירה מחדש ★ וראה זה פלא: התיק נמסר לקצין אחר, שנמצא במקרה תחת פיקודו של מובשוביץ הנמרץ...

קורשנסקי, חברי־הכנסת מרדכי וירשובסקי ורן כהן, ומערכת „ידיעות אחרונות", החליט מבקר המדינה, יצחק טוניק, לחקור את המניע לפיטורים. מסקנתו היתה חד משמעית: פיטורי אליהו עמר היו פועל יוצא מתלונתו במשטרה. (והמשטרה, אגב, היתה הגוף היחיד שלא נזעק להגן על אורח זה. הנושא לא הטריד אותה).

מי הדליף

טוניק ביטל, איפוא, את הפיטורים ופרקליטת מחוז חיפה הורתה ליחידת ההונאות הארצית לפתוח את התיק מחדש. על מי הטיל מפקד היחידה, תת־ניצב יורם גונן, לנהל את החקירה המחודשת? ניחשתם נכון: על השלוחה הצפונית של יחידתו, שמפקדה הוא לא אחר מאשר מיכאל מובשוביץ. במלים אחרות: מי שניהל לפני שנתיים את החקירה העלובה והכושלת; מי שיש לו כיום אינטרס ברור להוכיח כי אין בתיק בעצם דבר; ומי שמעוניין יותר מכל אדם אחר להגן על כשלונו, מחדליו ורשלנותו – הוא זה שקיבל על עצמו מחדש את ניהול החקירה.

העובדה שאלי עמר לא רחש אמון ברב־פקד מובשוביץ ובפקוריו, לא הפריעה לשלוחה הצפונית להתעקש על ניהול החקירה. היא לא ששה לוותר על התיק הזה וכשהתעורר החשש שהוא בכל זאת יילקח ממנה, נרשם האירוע הבא: יונה ישראל שוחח עם כמה מכתבי „ידיעות אחרונות", והדליף להם מידע על חקירות שהשלוחה הצפונית כביכול עורכת, על מהלכיהן השונים ועל מעצרים שכביכול בוצעו או יבוצעו. הוא עשה זאת, מותר להניח, כדי ליצור עובדה בשטח: החקירה כבר בעיצומה ובשלב זה אין טעם להוציאה מידיו.

אין זה מקובל שעיתונאים יחשפו את מקורות המידע שלהם. ככל הידוע, לא זכור מקרה כזה במדינת ישראל מאז הקמתה, אלא אם הסכים לכך המקור. אבל, לנוכח חומרת המעשה, החלטנו לחשוף את הפרשה עד תום. יונה ישראל טען, למעלה, באוזני כמה מכתבי „ידיעות אחרונות" בצפון, כי חקירת מעשי השחיתות במינהל המקרקעין בחיפה הולכת ומסתעפת וכי בתוך ימים ספורים צפויים מעצרים. הוא ידע לספר, כי שני מנהלי בנקים מאיזור הקריות כבר נעצרו בחשד למעשי מירמה ולעבירות מס; הדליף מידע על מעצר מתווכי דירות ומסר סיפורים נוספים, שגם הם לא היו ולא נבראו.

מהמידע שנאסף ונבדק עולה, כי רק דבר אחד היה נכון: לפי הוראת פרקליטות המחוז, תפסה המשטרה במשרדי המינהל בחיפה, 28 תיקים. מה שלא סיפרו „מקורות המידע" הוא זאת, שלא מדובר היה בתפיסת תיקים ללא מתן שהות ל„טפל" בהם, כי אם בהזמנת תיקים באופן שאיפשר לאנשים במינהל, אם רצו, להעלים מיסמכים בתיקים המבוקשים או לשתול בהם חדשים. גורל הנזק מתפיסה מגורה זו של התיקים יתברר בוודאי מאוחר יותר, אם וכאשר תחליט המשטרה בכל זאת לחקור ברצינות את הפרשה.

ההגינות מחייבת לומר, כי לפני שלושה שבועות, בעקבות פירסום ידיעה בעיתוננו על מעצרים צפויים של בכירים במינהל המקרקעין בחיפה – ידיעה שהמקור שלה היה, כאמור, רב פקד מיכאל מובשוביץ – צילצלה למערכת עיתוננו בתל־אביב דוברת המינהל, גבי טלר, ומחתה על הפירסום. הדוברת טענה, כי הסיפור על התעפשות החקירה ועל המעצרים הצפויים אינו נכון. לדבריה, המשטרה לא פשטה על משרדי המינהל אלא בסך הכל ביקשה וקיבלה תיקים.

השיחה עם הדוברת התנהלה בעיצומה של חקירה עיתונאית זו והוכהר לה, כי גם אם יתברר שהיא צודקת – ובאותה נקודה היא בהחלט צדקה – הרי שממימצאי חקירת „ידיעות אחרונות" עולה, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי עובדים במינהל מקרקעי ישראל מעורבים במעשים חמורים: כי שמם של שניים מהבכירים שבהם כבר פורסם בעתוננו בעבורי החדשות וכי אנו עומדים מאחורי הפירסום ומסוגלים להוכיח זאת בבית־משפט.

מה שלא סיפרנו לדוברת באותה שיחה היה, שאנו חושדים כי צוות החקירה של מובשוביץ מסייע, במעשיו ובאופן טיפולו בתיק, למעורבים במעשי השוחד והמירמה לחמוק מחקירה וממעצר, שבנסיבות רגילות היו מתבצעים כבר מזמן. חשד זה קיבל מישנה תוקף שבוע מאוחר יותר, כאשר גורם בכיר במינהל מקרקעי ישראל צילצל ל„ידיעות אחרונות" וביקש להביא לידיעתנו את המידע הסודי הבא: בידי המשטרה אין שום ראיות והוכחות למעשים פליליים במינהל המקרקעין בחיפה. לדבריו, בדיקת התיקים שנתפסו העלתה, כי אין בהם דופי.

בארבע עיניים

מה שסילק מאיתנו את הספק האחרון לגבי אופי הקשרים שנרקמו בין יחידתו של רב פקד מובשוביץ לבין אנשי המינהל בחיפה, היה המידע שמסר לנו אותו גורם עצמו ממינהל מקרקעי ישראל: אחרי שהחשדות הופרכו, כך הוא טען ברצינות, שוקלת עתה המשטרה להעמיד לדין את אלי עמר. הוא חשוד במסירת מידע כוזב...

– מהיכן שאוב הסיפור הזה? ביקשנו לדעת. תגובת מוסר המידע: מהמשטרה. היא עצמה גילתה לנו זאת".

–סליחה?

–„כך", סיפר מוסר המידע, „חוקר מהשלוחה הצפונית של מחלקת ההונאות הארצית, יונה ישראל שמו, נפגש עם מנהל המחוז שלנו בחיפה, מר קפלן, ומסר לו את כל הסיפור. חוקר המשטרה גם גילה לו שאלי עמר הוזמן לחקירה ולא הופיע. הוא פשוט נעלם".

מבדיקה שערכנו עולה, כי בשלוחה הצפונית של יחידת ההונאות אכן משרת חוקר ששמו הוא יונה ישראל; כי חוקר זה אכן נפגש בארבע עיניים עם מר קפלן וכי אליהו עמר באמת לא התייצב לחקירה, חרף הזמנות חוזרות ונישנות שקיבל. הסיבה: פרקליטת מחוז חיפה, לילי בוריסובסקי, שהשתכנעה מדבריו כי אינו יכול לבטוח ברב פקד מובשוביץ ובפיקודיו – הורתה לו שלא להיענות להזמנת החוקרים.

בתשובה לשאלות „ידיעות אחרונות", אם יש ממש במידע שמסר יונה ישראל למנהל מחוז חיפה על כך שהחשדות הופרכו ונשקלת אפשרות להעמיד לדין את ... אלי עמר – מרצה פרקליטת המחוז בצחוק. „איך אפשר להפריך חשדות עוד לפני שהתקיימה בכלל חקירה?" אמרה הפרקליטה. „לנו, על כל פנים, לא ידוע על כך דבר".

באיזה שלב, אם כן, נמצאת כרגע החקירה?

היא הועברה מרב פקד מיכאל מובשוביץ לחוקר אחר, בני אקרמן שמו, שהוא במקרה פיקודו של ...מובשוביץ. המשטרה החליטה השבוע שאקרמן יהיה כפוף ליחידת ההונאות הארצית ביפו וכי התיק לא יימסר, כהמלצת פרקליטות המדינה, ליחידת חקירות אחרת. זה מה שחסר עכשיו למשטרה: חוקרים אחרים שלא יצליחו לחשוף את מה שמובשוביץ לא ניסה אפילו.

התופעה שעד לפני שנים לא רבות היתה „טאבו" נפוצה היום במשפחות רבות – והפסיכולוגים נחלצים לטפל בה ★ אחת מהם, ד"ר עפרה אילון, אומרת: „אני פוחדת לגלות כמה מיקרים יש באמת"

גילוי עריות: יש מקום לדאגה

מאת נעמי גל

„הייתי לפני הבת־מיצווה שלי. אבא נכנס לחדרי ואמר: 'יש לי מתנת בת־מיצווה בשבילך'. הוא התחיל ללטף אותי ונישק אותי על הפה. לא הבנתי מה קורה. אבא הרגיע אותי ואמר: 'אל תדאגי, עכשיו את גדולה וזה מה שעושות כל הבנות הגדולות עם אביהן בגיל בת־מיצווה'".

כך התחילה מערכת־יחסים מינית בין אב לבתו. לא היתה אלימות, והאם לא ידעה בתחילה. לאט־לאט התברר העניין, וכאשר הבינה האם מה קורה, החליטה שתעשה הכל כדי להילחם על חיי המשפחה על־מנת שלא יתפוררו. היא עצמה עסקה במקצוע טיפולי וידעה שהרבה סבל ייגרם לילדים אם תבחר בגירושין. בתחילה ניסתה לשמור על הילדה, להפריד בינה לבין האב, לא השאירה אותם לרגע לבדם, אבל לא יתכן לשמור על ילד 24 שעות ביממה. האם התחילה להעניש את הילדה, מנעה ממנה לצאת עם חברים, סגרה אותה בבית, ניסתה לשכנע את הבת לא לתת לאב לגעת בה. הילדה הבטיחה בכל פעם מחדש, אך לא עמדה בפני הסחיטה הרגשית שלו. מאוחר יותר התוודתה הילדה באוזניה של חברה על מערכת יחסיה עם האב. החברה סיפרה לאמה, וכך התפוצצה הפרשה. המשפחה כולה הגיעה לטיפול, וכולם שיתפו פעולה ועשו מאמצים אדירים להגיע לכל פגישה ופגישה.

זוהי אחת המשפחות שבהן מטפלת ד"ר עפרה אילון, פסיכולוגית שכתבה את הספר „איזון עדין" – על התמודדות במצבי לחץ במשפחה. בספר פרק מיוחד המוקדש לגילוי־עריות, ומשפחות רבות הגיעו לטיפול אחרי שקראו את הספר.

ציורים מגלים

„אנחנו יודעים על שלוש משפחות מתוך 1000, שבהן יש גילוי־עריות. אני ממש פוחדת לגלות כמה באמת יש, כי רובן עדיין נסתרות מעינינו, אבל דווקא שכבות חברתיות טובות – לא מתגלות: מורים, ספרנים, פקידים, אנשים שקוראים להם: „השכן ממול". הם לא מתגלים, כי יש להם אמצעים להסתיר. מיקרים במשפחות־מצוקה מתגלים יותר, כי יש סער, ביקורי־בית, מעקב".

ד"ר אילון פיתחה דרך לטפל במשפחות המגיעות אליה, ובכנס הבינלאומי על אונס, שהתקיים השבוע בירושלים, הראתה סידרת ציורים שציירה משפחה הנמצאת בטיפולה, וסיפרה על המידע שניתן לגלות באמצעות הציורים. „משפחות שבהן יש גילוי־עריות נוטות לשמור על סודיות הן מסככות את המטפל, מכחישות את העובדות. קשה להן להודות בזה, אפילו בינן לבין עצמן. השיטה שפיתחתי היא לתת לכל בני המשפחה לצייר ציורים המקובלים בפסיכולוגיה, והרבה דברים מתגלים באמצעות הציורים. דבר נוסף: אני רואה אותם בכל הצורות האפשריות, כולם יחד, כל אחד לחוד, האב והבת, הבת והאם, האם והאב – וכך אני יכולה לגלות את הסוד המסתתר, את הפערים שבין העדויות. אבות מכחישים בדרך־כלל, גם כשמביאים לפניהם את כל העדויות. הם נאחזים בהכחשה כבקלף אחרון, לא רק בגלל הפחד מעונש, אלא גם בשל רגשות האשמה, גם כשמבטיחים לאב שהוא לא ייענש. ואני מתכוונת לאב ה„נאור", לא לאב האלים: האב שבוכה, שמרחיק, שמשכנע את עצמו שלא היו דברים מעולם. זאת הסיבה שכל־כך קשה להגיע לחשיפה של האמת. גילוי־עריות הוא הסוד השמור ביותר, ה'טאבו' החזק מכולם שמושרש עמוק בכולנו".

סימנים רבים

ד"ר חניתה צימרין, יו"ר האגודה להגנת הילד, הירצתה בכנס על תפקידו של המשתתף־הפאסיבי במשפחה שבה יש גילוי עריות. „בשנה האחרונה עבדתי בארבע תוכניות שונות לטיפול במשפחה, ונוכחתי לדעת כי האם היא למעשה משתתפת פאסיבית לאורך כל הדרך". ד"ר צימרין הביאה עדות של קורבן לגילוי־עריות, שאמרה: „אמא ראתה את אבא נכנס לחדרי ונשאר זמן רב, מה היא חשבה שהוא עושה אתי?" ד"ר אילון מביאה עדות נוספת: „המצב נמשך זמן רב. איך אמא לא ידעה? היו כל־כך הרבה סימנים. אפילו הכתמים על הבגדים יכלו לגלות לה זאת. בוקר אחד, לאחר שסבתא נכנסה לחדרי ומצאה את אבא במיטתי, ידעתי שהגיע סוף לעניין. סבתא תספר לה. היא תציל אותי. מיהרתי למיטבח וקראתי את מה שהיה צריך להיות קריאת השיחרור שלי: אמא! אבא מתעסק אתי! אמא הביטה בי בפחד. סבתא שתקה וניענעה בראשה. אמא לא אמרה דבר כל אותו היום. חשבתי שדעתי נטרפת עלי. למחרת הודיעה לי כי מעתה תשגיח שלא אמצא לבדי בחברת אבא".

מתברר כי במיקרים רבים האם מתעלמת ואינה מנסה למנוע קיום יחסי מין בין האב לבת, ולדברי ד"ר צימרין זה נכון גם לגבי מיקרים אחרים של גילוי־עריות, כלומר האב הוא התורם הפאסיבי כאשר האם מקיימת יחסי מין עם ילדיה, או שני ההורים לא עושים די כדי למנוע ניצול מיני בין ילדים.

ד"ר צימרין גורסת כי יש להרחיק לכת עד לילדות של ההורים עצמם, כדי לגלות כי הורה המנצל מינית את ילדו, נוצל מינית בילדותו. „רוב הקורבנות לניצול מיני הן בנות, ורוב המנצלים גברים. מה יקרה לילדות האלה כאשר הן תהיינה נשים? הן תהפוכנה למשתתפות־פאסיביות בגלל הקונפליקטים הפנימיים שלהן".

דיכאון ותוקפנות

בפרק „מחוץ לתחום" בספרה „איזון עדין" מביאה ד"ר עפרה אילון תיאור מיקרה של גילוי־עריות בין הבת, אורלה, לבין בריאן, אביה. בעדותה מספרת האם: „הפעם הראשונה שידעתי שמשהו אינו כשורה היתה כשראיתי אותה יושבת על ברכיו והוא מספר לה בדיחה. הוא הפסיק כשהסתכלתי עליהם. אבל אורלה הסתכלה עלי בקור ובכעס, כמו שאמא שלי הסתכלה עלי. זה גרם לי להרגיש כל־כך רע, שהסתובבתי ויצאתי מהחדר. אני חושבת שידעתי שמשהו רע קורה, אבל הצלחתי להאמין שלא ראיתי. פשוט לא ידעתי מה לעשות".

ד"ר אילון אומרת שרק במיקרים נדירים מגיעות המשפחות לטיפול בגלל האם. לרוב הן מגיעות בגלל מישהו מחוץ למשפחה, קרובים או בית־הספר. סימנים שעלולים להצביע על גילוי־עריות הם: ילדה שמאוננת הרבה בשיעורים, או מתעסקת במיניות שלא בהתאם לגילה; ילדה מגורה, או מדוכאת, תוקפנית או יורדת פתאום בלימודים. באחרונה מורגשת מודעות גבוהה יותר לנושא בקרב מורים ויועצים, המזהים תופעות שבהן נתקלו קודם, אך לא ידעו באיזה שם לקרוא להן.

יש גם מיקרים שבהם פונים הילדים עצמם לעזרה. „הפעם הראשונה שהנושא עלה בארץ היתה ב־1977, בכנס על ילדים מוכים. עד אז הנושא היה 'טאבו'. מאז ועד היום יש זרם בלתי־פוסק של פניות ישירות אלי", מספרת ד"ר אילון. „הפירסום הירשה לאנשים לצאת מהסודיות. הגישה שלי לא מאיימת. אני רואה את הכאב ועל־ידי הרגשתו עוזרת לאיחות לבני־המשפחה. ההורים לא תמיד אשמים, גם הם קורבנות, אך הם תמיד אחראים. וצריך להבחין בין אשמה לאחריות: האשמה הפלילית היא על האב, האחריות היא על שני ההורים, אף־פעם לא על הילד. צריך להבין כי גילוי־עריות נתפס לפעמים בעיני האם כמשמר את המשפחה. היא נאחזת בו כדי לא להיפרד מבעלה, ואם לא נבין זאת – לא נוכל לעזור".

לא להוציא מהבית

משפחות שהיו בטיפול הצליחו להשתקם ואפילו ליצור יחסים חיוביים, כמו הבת שסיפרה לד"ר אילון: „עכשיו אני יכולה לנשק את אבא על הלחי ולהרגיש כמו בת לכל דבר – מה שהיה עבר ונגמר". המגמה בטיפול היא לא להפריד בין בני המשפחה, אלא אם אין ברירה. „אי־אפשר לגזור גזירה שווה ממיקרה אחד לשני, ואני נוהרת מדוגמאטיות", אומרת ד"ר עפרה אילון, „אבל בעיקרון לא כדאי להוציא את הילדה מהבית, כי היא מקבלת את זה כעונש. היה מיקרה שילדה נשלחה למוסד ושם נוצלה מינית על־ידי המדריך". אחד הנתונים המזעזעים שמגלה ד"ר אילון: „הגיל הצעיר ביותר בו היה גילוי־עריות הוא חודשים אחדים, והיו כמה מיקרים שפעוטות מתו כתוצאה מאונס".

אחד ההבטים המורכבים ביותר בטיפול במשפחה כזאת הוא יחס המטפל לאב. ד"ר אילון מודה כי הרבה יותר קל להזדהות עם הילדה־הקורבן ולכעוס על האב־המנצל. „אך אני חייבת לראות גם את הצד שלו. לא להצדיק אותו, אך לנסות לעזור לו. במיקרים רבים אב שביצע גילוי־עריות נשלח לכלא. והיה לי מיקרה של אב שהלך לבית־הסוהר, קיבל טיפול, חזר הביתה ויחסי המשפחה השתנו כליל. האב והאם החליטו לא להתגרש, והילדה, בסופו של דבר, זכתה מחדש באב. אבל יש מיקרים שבהם האב מעמיד פנים ש'חזר בתשובה' אך ורק כדי שלא יישלח לכלא. ואגב, בכלא נחשב אב שביצע גילוי־עריות לנחות שבנחותים, והפושעים הגרועים ביותר מבזים אותו ומתעללים בו. בעיניהם גילוי־עריות הוא הפשע החמור מכולם".

בכנס על האונס דובר על איתור מיקרים של גילוי־עריות ועל מניעתם. המשתתפים מחו"ל דיווחו כי גילוי עריות ופיתוי קטינים הן תופעות שהולכות ומתרבות בכל הארצות האנגלו־סכסיות, ונעשים ניסיונות לפתור את הבעיות במיסגרת קהילתית. ד"ר אילון אומרת כי חינוך מיני הוא דרך טובה לשבור מעגלי־פגיעה ב„דורות" של גילוי־עריות. צריך „לגדל ילדים שיקחו אחריות על עצמם ושיידעו מגיל צעיר כי אי־אפשר לסמוך על הורים", אבל אין נוסחת־פלא לפתור את הבעיה שהתעוררה כבר בימי התנ"ך בין לוט ובנותיו, בין אמנון ותמר. גילוי־עריות ביום היא תופעה הרבה יותר נפוצה משחשבנו עד לפני עשור, ואין ספק שהמיקרים המתגלים – הם רק קצה הקרחון.

• ד"ר עפרה אילון: „המשפחות נוטות לשמור על סודיות". (צילם זום 77)

בפעם הראשונה בישראל
מבצע בלעדי רק בדיומיק בקניון אילון
קניון אילון CANION AYALON
כל דיגמי מצלמות Nikon
12 תשלומים חודשיים (באמצעות כרטיסי אשראי)
בתקופת המבצע בלבד
ש' ח י נ ם
(המבצע בתוקף עד 31/4/86 או עד גמר המלאי)

NIKON
אל תוותר על ביקור בדיומיק - חנות הצילום הדינמית ביותר בישראל
DYNAMIC
דינמיק צילום מחשבים ותקשורת בע"מ
קניון אילון, רמת־גן טל. 03-786474

חודש אפריל בלבד! יריד כזה עוד לא היה

יריד הדירות של רסקו '86

מבחר דירות, בתים, קוטג'ים, פנטהאוזים ודירות פאר בכל הגדלים, בכל המחירים ובכל רחבי הארץ. אחד מהם ודאי מתאים לך.

חתמת חוזה עד 10.5 אתה משתתף בהגרלת דירת 3 חדרים חינם!

בוא ליריד הדירות של רסקו – יריד של איכות ויוקרה. יריד שרק מרוויחים בו. מרוויחים בו יעוץ אישי ומקצועי, דירות ובתי איכות, ערבות בנקאית צמודה, תנאי תשלום גמישים המתאימים לאפשרויותיך האישיות, משכנתאות, הלוואות ועוד ועוד.

מה צריך לעשות כדי לזכות?

פשוט מאד. הכנס עוד היום לאחד מסניפי רסקו ברחבי הארץ ונציג המכירות של רסקו יתן לך את כל המידע הדרוש לך וללא כל התחייבות מצדך. מצאת את הבית שחפשת וחתמת חוזה עד לתאריך ה־10.5 אתה נכנס להגרלת דירת 3 חדרים חינם:
ההגרלות תתקיימנה בנוכחות נציגי רסקו, רואי חשבון, עו"ד החברה ונציגי חברת הפרסום ביום 15.5.86. בקר ביריד והרווח כולו שלך.

גם בעוד 20 שנה תוכל להתגאות בבית של רסקו

בשנת 1934 הקימה הסוכנות היהודית חברה עברית לבנין ושמה בישראל: רסקו. היום, 52 שנים אחרי, מיזמי רסקו נתונים מרשימים: למעלה מ־100,000 דירות ובתים שנבנו על־ידה ובהם כחצי מליון דיירים מרוצים. ברסקו תוכל למצוא את איכות הבניה, רמת הגימור, עצוב הפנים והפיתוח הסביבתי ברמה הגבוהה ביותר בישראל. רסקו. 52 שנות בניה עומדות מאחוריך.

ההשתתפות בהגרלה אסורה על עובדי רסקו ובני משפחותיהם ועובדי חברת הפרסום ובני משפחותיהם.

השבוע ביריד

איזור הצפון
רמות יערה (נשר)
מגדל העמק - נוף העמק
יקנעם
עתלית
עכו - בריטיש קוטג' לדוגמא בשבת 12.4 בין השעות 11.00-13.00 (ליד הפארק, ביציאה מעכו לכוון צפת).
קרית ים - דירה לדוגמא בשבת 12.4 בין השעות 11.00-13.00 (רח' שז"ר 26).

גוש דן
הוד השרון - דירה לדוגמא ביום ג' 15.4 בין השעות 15.00-17.00 (רח' גאולה 6 פינת תבנים).
ראשון לציון - קרית ראשון
משרד מכירות באתר בשבת 12.4 בין השעות 11.00-13.00, ביום ב' 14.4 בין השעות 15.00-17.00
חולון - קרית בן גוריון
אריאל
כפר סבא - קרית הוורדים
משרד מכירות באתר בשבת 12.4 בין השעות 11.00-14.00, באמצע השבוע בין השעות 10.00-12.00, 15.00-17.00 (רח' הגליל 49).
פתח תקוה

איזור ירושלים
גילה ד' משרד מכירות באתר בשבת 12.4 בין השעות 11.00-13.00, אנשי מכירות יתנו יעוץ במקום.
גילה ה'
פסגת זאב
רמות 03
מבשרת ציון
רמות 04 — לציבור החרדי!

איזור הדרום
באר־שבע - רובע ה'
באר־שבע - רובע יא'
באר־שבע - רובע ו'
שדרות

הכנס עוד היום לאחד מסניפי רסקו ברחבי הארץ. נציג המכירות ישמח לתת לך פרטים ויעוץ אישי:
תל־אביב — רח' הר סיני 1 (מאחורי ביהכנ"ס הגדול ברח' אלנבי) טל. 627811, 03-627823-5.
ירושלים — רח' לונץ במדרחוב טל. 03-222465-6.
חיפה — רח' הרצל 1, טל. 04-668161.
באר־שבע — בית רסקו, טל. 77144-5, 057-33459.
משרדי המכירות פתוחים במשך השבוע בשעות 8.00-18.00 ברציפות ביום ו' עד השעה 13.00.

רסקו
בית שתוכל להתגאות בו:

ד"ר ישראל אלדד

שוטה־חורף ושוטה־קיץ

יש אצל ז'בוטינסקי פליטון בשם „מסכת שוטים", אני שולף ממנו פנינה אחת:

„שני סוגי שוטים בעולם (ז'בוטינסקי חוזר ומדגיש: בעולם, שהרי אין יהודים שו־טים...): שוטה של חורף ושוטה של קיץ. שוטה של חורף מהו? שערו בנפשכם יום חורף סוער, רוחות ושלגים וכפור. והנה דופ־קים בדלת. נכנס אדם, כמעט קשה להבחין שזה אדם, משהו מכורבל ומסורבל ועטוף שמות עטיפות מכף רגל ועד ראש. נכנס ומת־חיל להוריד כיסויים על גבי כיסויים. ורק מצבור זמן ארוך הוא נחשף... כמות שהוא. זהו שוטה של חורף. ולעומתו שוטה של קיץ מהו? בלשון ז'בוטינסקי: „טיפש ה־קיץ נכנס לחדרך מתוך טיסה, כציפור דרור, והנה הוא לפניך". רצוני לומר, שוטה הקיץ אינו מכורבל ומכוסה ומצועף, אף אינו מע־מיד פנים: עד־מהרה ובקל־קלות אתה מבחין שהוא: שוטה...

ז'בוטינסקי מוסיף, שעליו חביב יותר שו־טה של קיץ, שתמיד צוהל וקל יותר לחיות אתו בצוותא (המונח „צוותא" כאן אינו שלי, חלילה, הוא במקור). אך אין לזלזל בשוטה של חורף: „אין לשכוח שהטיפוס של שוטה חורפי עולה לפעמים לגדולה, וממנו יוצאים מדינאים, פובליציסטים וכו'.

ואני כבר רואה אתכם הקוראים, תופסים אותי כשוטה של חורף, שהתעטף בכיסויים רבים והוא מסתיר מאחורי המשל הזה את נמשלו המפורסם כל־כך היום: שעון הקיץ ושעון החורף.

מיניה, אבל רק מקצתיה.

ודאי שמשל זה ממש מתבקש מכל מי ש־מכירו, להעלותו לרגלי המערכה החלמאי ממש במלחמה נגד שעון הקיץ. מה איכפת לי אור היום וחום הקיץ? על אורם ועל חומם, אני אמשיך ללבוש בגדי חורף. שיהי־כך לשכל הפשוט ולנוחות שאין עימה יוקר ולא עבירה.

אך למען האמת, לא נזכרתי באותו סיפור ז'בוטינסקאי אלא דווקא בהקשר לחכמים ו־אף מדינאי חכם.

שמעון פרס ודאי שאינו שוטה. חכם הוא, ואף חכם חורפי, היודע לעטוף את רצונו בבגדים לשוניים רבים ורכים מאוד. מה ראה פתאום לקפוץ מבגדיו ולגלות בפיטורי מו־דעי, שכל הבטחותיו באמת־ולא־בתמים לקיים את הרוטציה, אינן אלא העמדת־פנים, והעי־קר לגולל על הליכוד את האשמה של ביטול ההסכם. יתכן שהוא ניתסכל מכך, שחוסיין לא סייע בידו לפוצץ את הרוטציה בעניין רציני כשיחות שלום, שהליכוד לא יוכל להסכים להן. אולי גם פרשת טאבה לא סיפקה את תקוותו. פקעה סבלנותו, ניפח בועת מודעי ופוצץ אותה. לא שהתבטאותו של מודעי היא שיא החכמה והנימוס, אבל זו היתה באמת כ־אין וכאפס לעומת ההשמצות והליגלוגים ה־מתמידים בפי ראשי המערך ושריו אפילו כלפי יצחק שמיר המאופק והטאקטי כל־כך.

אילו היה אפשר לומר עליו, על שמעון פרס, ששוטה הוא, מילא. יש גם שוטה הכח־חכם. אך כיוון שחכם הוא, לא נותר אלא להפטיר עליו: חכם שהשתטה. הו, כלכותא!

*

ואלדהיים

יש בלי ספק פגם חמור בעובדה שנאציותו של ואלדהיים לא הועלתה על־ידינו עד כה. והרי היו שעות קשות איתו, שבהן נתבקש ממש לחטט בטיהותו.

ודאי מצויים גם אינטרסנטים הרוצים היום לפגוע בו. אך כל זה אין בו כדי למנוע בעד חישוף עברו הנאצי, גם אלמלא נתן יד ל־החלטות אנטיישראליות חמורות. שהאיש שי־קר — זה כבר בגדר הוודאי. שהיה ביחידות נאציות שפעלו בגירושים והשמדות — גם זה לא יוכחש עוד, ועצם שתיקתו והשתקתו ב־אוטוביוגרפיה שלו — המסתיימת עם פציעתו ב־1941 בחזית הרוסית וללא זכר למה ש־אירע אצלו אחר־כך — מעידה כמאה עדים שהיה לו מה להסתיר.

בינתיים מן הראוי להעיר שתי הערות לא צדדיות לגמרי.

אל"ף: לאוסטריה היה אצלנו משום־מה שם טוב. מיהרנו לסלוח לה. מיהרנו להכיר בה כקורבן גרמניה הנאצית. מסכנה שכזאת! על כן גם פטורה משילומים. לאוסטריה ייחו־סו תכונה מיוחדת שקשה למצוא לה תרגום: Gemütlich. טובת־רוח, נוחה כל־כך. לא כגרמניה הנוקשה, המתוספסת. ולמען האמת ההיסטורית: כמעט כל התורה הנאצית לקו־חה מתורת לואגר, ראש עיריית וינה בראשית המאה. הקיסר האוסטרי ביטל פעמיים את בחירתו בגלל וועת תורתו האנטישמית. אך הוא נבחר פעם שלישית. מבני נכל הי־טלר — האוסטרי כידוע! — את מירב תורותיו. ואייכמן גם הוא, וקלטנברונר — אוסטרים טהורים. וינה היתה מורכבת ממי־עוטים רבים, ובצפיפותה הרוחנית — כמעט הכל יהודים, היה לה מעין תומית קוסמופו־ליטית, בירת עמים רבים. אך אני זוכר עדיין לפני היטלר את ההפגנות הנאציות מדי שנה באוניברסיטה. הכומר האוסטרי — כו ביליתי חצי שנה — היה שונא יהודים מובהק. על כן: ואלדהיים — אינו חריג שם.

בי"ת: וזה מתקשר ומבהיר: עם היחשף עברו הנאצי של ואלדהיים (רק שוטה, חורפי וקיצי ואביבי וסתוי וכל־שנתי יאמין שהוא היה סתם „עובד במודיעין" שלא ידע לאן מגרשים את הרבבות), עלתה הפופולריות שלו, ולא מן הנמנע שדווקא עכשיו הובטחת בחירתו.

האם נובע מכך, שצריך להימנע מהמשך החישוף? חלילה. אדרבה, טוב גם בהזדמנות לא־נעימה זו לחשוף את האמת ה„געמיטליכ־קייט" של הגוי האוסטרי הזה. ולא רק אוס־טרי.

לא נותר אלא לראות פני שגריר ישראל מברך את נשיאה הנאצי של אוסטריה לתי־בחרו, ואולי אף להזמינו לביקור אצלנו, כולל ביקור ב„יד ושם"...

*

ברכה לוועידת „התחייה"

שלטון אינו דבר פסול כשלעצמו, כמו שיר שלא נמצא עד כה שום תחליף לדרכי הנ־עשה של רקיונות. וכשם שחז"ל מצאו גם דברי שבח ליצר הרע, כאשר בלי יצר הרע אין אדם בונה בית, אינו נושא אשה וכו', כן השאר שבשיפה, המכונה שאפתנות פוליטית, יש לו יתרון. הוא מסייע לעשייה הפוליטית שלא כולה חסן, אם כי הרבה טוב בה.

הדברים אמורים כלפי הוועידות של „התחייה", הנפתחת בירושלים, והמשכה בקריית־ארבע: גם בה, כדרך הטבע, תנושא הוא שלטון, ו„רק" זאת: לא שלטון במפלגה, לא שלטון במדינה, כי אם שלטון עם־ישראל על ארץ־ישראל. דגל זה הוסמס (הרי יש התנגדות אף לפינוי ארץ־ישראל!) או — כבמיקרים ידועים — הוסט הצידה, לפי דרישת ערבים. לשוב ולהניפו על כל מה שמתחייב מזה לכל תחומי החיים והעשייה, לעלייה, להתנחלות, לחינוך וגם לכלכלה, שזה חייב להיות הגורם הקובע אותה: שלטון עם ישראל על ארץ ישראל. כפי מה שהוה בציונות, ועל כן השם „התחייה", החייאת הערכים.

לשם כך קמה „התחייה". לשם זה היא קיימת, בשם זה היא תחלה לכבוש את לב הנוער. את זה היא כיום היחידה המייצגת בניקיון, ועל כך תבורך.

הערות בשוליים

הרב מנחם הכהן

למי צילצלו השעונים

מצב לאומי: לפרק את הממשלה ולקיים את הרוטציה.

★

מצב פוליטי: ההצעה המתגבשת בין המחנות ב„תרות": לחדש את הוועידה, להפוך את העם לצירים ואת המדינה ל„אולם הקונגרסים".

★

השורה התחתונה: „ועידת מפלגת־העבודה בסימן ריענון השורות ורוטציה של הנבחרים".

– הוועידה החליטה להחליף את יצחק מודעי.

★

חילופי גבדא: תחזית: יהיו בממשלה חילופי תיקים, חילופים פרסונליים, חילופי מחמאות, חילופי כסאות ואולי גם חילופי שרים, אין סכנה שיהיו חילופי אישים.

★

כל השומע יצחק: ה„מי ומי" בממשלת הרוטציה: יצחק שמיר, יצחק רבין, יצחק נבון, יצחק מודעי, יצחק פרץ ויצחק מי שיצחק אחרון.

★

עקדת יצחק: כשדיברו בוועידת מפלגת־העבודה על „יצחק היקר", התכוונו הפעם ליצחק שמיר.

★

חברים לנשק: אריק שרון: „לא נפקיר ולא נסגיר את מודעי לידי המערך".

– נחסל אותו בעצמנו.

★

משחק ש"ך בינמפלגתי: כשהרב פרץ מאיים במשבר, הם כולם מְשַׁכְשְׁכִים.

★

ישראל והזמנים: „דתיים ולא דתיים מסתייגים מהקנאות הדתית ומההקצנה החילונית".

– רוב העם מבקש לכוון את הזמן, לא על־פי שעון ר"ץ, ולא על־פי שעון מפגר.

★

שעון חול ושאון שבת: הנביא אומר: „קול שאון מעיר קול מהיכל".

– קנאים ומקצינים אומרים: קול שעון מעיר, קול מ„היכל".

★

בידור זול: ליל־שבת בקולנוע „היכל" בפתח־תקווה: כרטיס אחד לשתי הצגות – הצגה בפנים והצגה בחוץ.

★

פסוקו של טור: „מי שמרגיש בלבו קשר אמיתי עם חיי האומה בכל הדורות, לא יוכל בשום אופן לצייר לו מציאות עם ישראל בלי 'שבת מלכתא'. אפשר לומר בלי שום הפרזה, כי יותר משישראל שמרו את השבת, שמרה השבת אותם" (אחד־העם).

דידי מנוסי

האם תיפול הממשלה או לא?

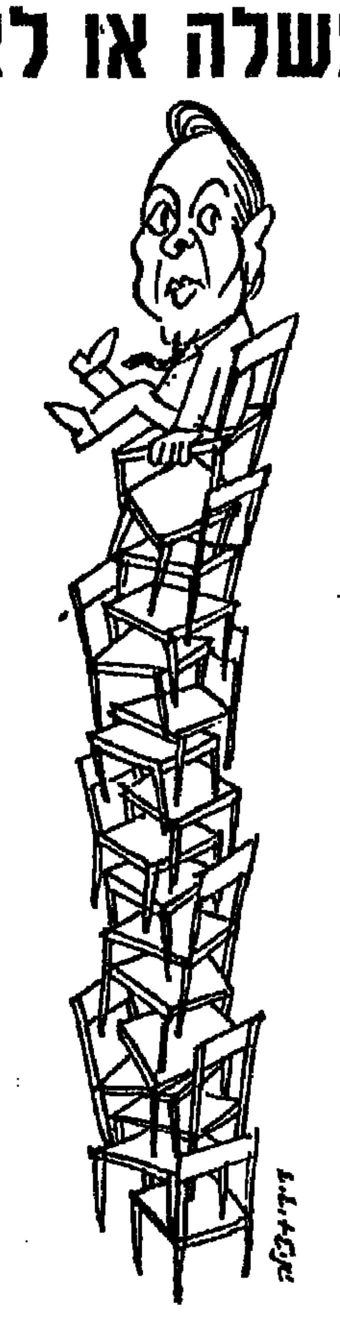

הַחַיִּים וְהַמָּוֶת בְּיַד הַלָּשׁוֹן
אֲשֶׁר הִיא גַּם לְשׁוֹן־הַמֹּאזְנַיִם.
כְּלוֹמַר דָּתִיִּים – וְשַׁפִּירָא רִאשׁוֹן
קוֹפֵץ לְתָוֶךְ בֵּין הַשְּׁנַיִם.

לֹא אִכְפַּת לוֹ בְּשֶׁמֶץ יִצְחָק מוֹדָעִי
וְלֹא פֶּרֶס נוֹקֵט בְּוַנְדֶטָה.
אֶלָּא מָה, הוּא בּוֹחֵן אֶת עַצְמוֹ כְּרָאוּי
וְרוֹאֶה סִיעָתוֹ בְּדַיֶּטָה.

וּמֵבִין שֶׁלְּרַב־חִלּוֹנִי בְּעַמּוֹ
נִמְאֲסָה הַכְּפִיָּה לָדַעַת,
שֶׁעוֹד קַשׁ יְחִידִי עַל גַּבּוֹ שֶׁל חֲמוֹר
וְיִמְרֹד וְיַתְחִיל בִּבְעָט.

אִי לָכֵךְ הַקְדָּמַת־הַבְּחִירוֹת, לִכְבוֹדוֹ,
הִיא סִיּוּט בְּלִי מַטָּה וּבְלִי חֵץ
בְּמִיּוּחָד שֶׁכְּבָר פֶּרֶץ טוֹבֵל וְיָדוֹ
שְׁעוֹן הַמְּרִיבָה שֶׁל קַיִץ.

אַךְ אֲפִלּוּ שַׁפִּירָא נִשְׁבַּר לִשְׁבָרִים
וְנוֹהֵג כְּהוֹלֵךְ בַּשֶּׁבִי
מוּל שָׁרוֹן שֶׁאֵינֶנּוּ „מַפְקִיר חֲבֵרִים"
(מִלְּבַד אֶת שָׁמִיר וְלֵוִי).

בְּקִצּוּר לִיצָנִים נִכְשָׁלִים. מַכְשִׁילִים.
בְּמִשְׂחָק שֶׁל כִּסְאוֹת מוּסִיקָלִי...
וְלוּלֵא הֵם הָיוּ „הַטִּפְּשִׁים" שֶׁלִּי –
לִשְׂמוֹחַ יוֹתֵר הָיָה קַל לִי.

לגור במקום הכי יוקרתי

גבעתיים

דירות יוקרה 4 חדרים (151 מ"ר) 5 חדרים (173 מ"ר) ודירות עם

לאחר סיום שלב א' החלה "קרת" את בנית שלב ב' בפרויקט גבעת הכרם.

בלב גבעת הכרם - המרכז החדש של גבעתיים - בונה קרת בנין כוכב מפואר נוסף. הבנין כחלק ממסגרת תכנון סביבתי כולל שנועד לספק מקסימום שירותים לרווחת הדיירים: קאונטרי קלאב, מרכז מסחרי, מדשאות, מדרחוב וגינות נוי. במיקום הסמוך למוקדי התרבות של העיר: מוזיאון העיר, ספריה עירונית וככר העיר.

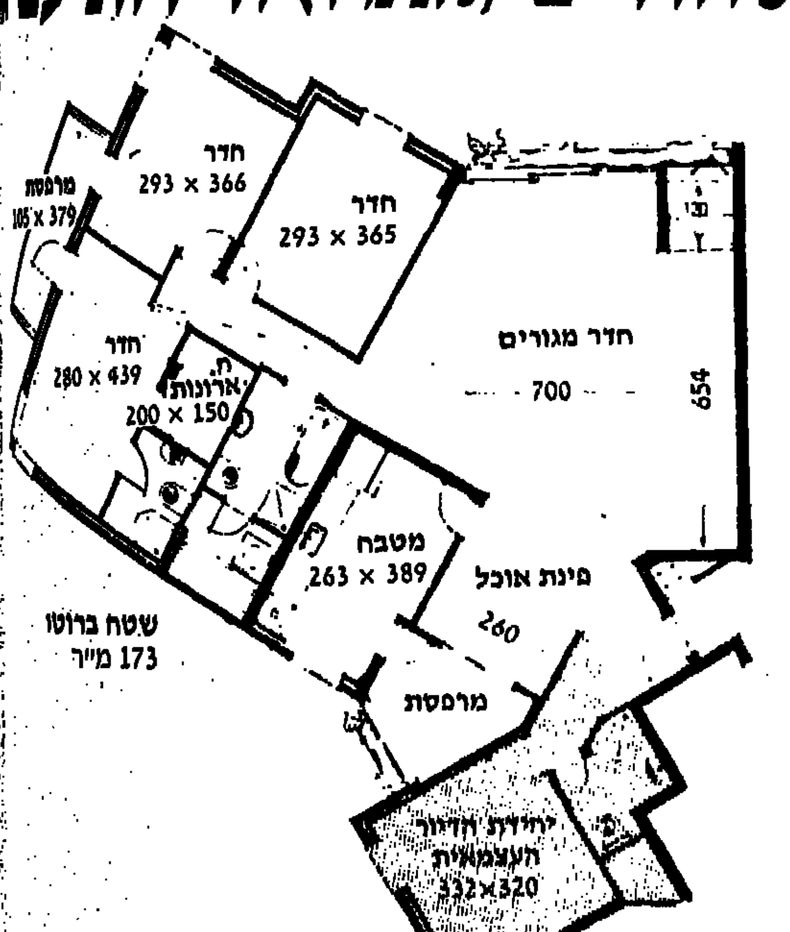

דירות ענק יוקרתיות

דירות ענק עם מרחב פנימי גדול במיוחד, דירות יוקרה בנות 4 חדרים (151 מ"ר!) ו־5 חדרים (173 מ"ר!) עם דגש על נוחיות ורווחת הדיירים. 3 החזיתות יבטיחו לך הרבה מרחב, אור ונוף, ו־3 כיווני האויר ידאגו למזג את דירתך בקיץ ובחורף.

דירה של "קרת" - רק מעלות

- הבנינים בני 13 קומות בעלי קירות חיצוניים כפולים בציפוי שיש.
- לכל דירה 3 חזיתות לפרטיות מירבית.
- הכנה למערכת מזוג אויר מפוצלת (סיילנטאייר).
- רצוף קרמיקה, חרסינה וכלים סניטרים צבעוניים.
- ריצוף הסלון, המטבח ופינת האוכל עם שילוב של אבן שיש.
- דלת פלדה בכניסה ודלתות בציפוי פורניר.
- חניון עילי וחניון תת־קרקעי.
- 2 מעליות וגנרטור חרום.
- לובי גדול ומפואר מרוצף ומצופה שיש איטלקי.

חדש! יחידת הדיור העצמאית

בדירה בת 5 חדרים עומדת לרשותך יחידת דיור עצמאית הכוללת: חדר גדול, שרותים ומקלחת צמודים. היחידה מנותקת משאר חדרי הדירה ושומרת על פרטיות משפחתך. את יחידת הדיור תוכל לנצל לחדר עבודה ולימודים, לאירוח ולמגורים.

עם "קרת" אתה בטוח:

- "קרת" חברת בניה עם יסודות מוצקים הבונה כבר 40 שנה דירות יוקרה לאלפי משפחות מרוצות.
- להבטחת השקעתך תקבל ערבות בנקאית צמודה לדולר
- ב"קרת" איכות בניה גבוהה עם מיטב השכלולים והחידושים וברמת גמור לדוגמא

תנאי רכישה נוחים ומשכנתאות
עד -.$30,000 לעשר שנים.

10% הנחה על מזומן
(מוגבל עד סוף אפריל)

קרת

תל אביב, אבן גבירול 30,
פסג' לונדון מיניסטור כניסה ג' קומה ב'
טל: 03-257455, מ־8:30 בבוקר ועד 17.00

חיים חפר

שעה אחת

שעה אחת אבדה את עולמו של השר פרץ.
שעה אחת • קרדם הרבנות שנסה לחפר בו —
על ראשו שלו נחת • לא עוד הפנים החייכניות,
לא עוד „אוהב ישראל" ו„המפשר" • לא עוד
הרב המקרב לבבות, המוצא פתרונות והמגשר •
דמות עקשת ראינו, העושה את תורתה פלסתר
• וכל הדתיים נושאים בעוונותיו כמם
מריר וקודר • ולא רק הוא, גם הרבנות שאצה
אתו ריב ומדנים לעורר • אינה יכולה טהורה
ונקיה מרבב להשאר • כי הנה — העם קם למרד,
והמרי הוא עז וסוער • ולא אכפת לנו כבר אם
זה השך או חומיני או איזה דרויש אחר • •

ובאותה השעה האחת שבה אבד השר פרץ את
עולמו • קמו גופים, קמה תנועה, קם איש איש
להושיע את עצמו • קמו סוחרים, בעלי מלאכה,
בעלי מפעלים קטנים • קמה ההסתדרות ועשתה
יד אחת עם המעסיקים והמשקיעים • קמו
התאגדויות והתאחדויות והאזינו לקול המון
ולקול עצמם • ובאותה השעה האחת שנו את
עולמם • •

ומסע ההתעוררות הזה מאחד את החפשיים
והחלוניים • מדליק את הגחלים הלוחשות לא
רק בקרב הרוממים והשאננים • גם יהודים
דתיים נאורים אשר קצה נפשם במעלולי הרבנים
• באסורים, בחרמות, ובנדויים מכל סוג ומכל
מין • גם הם ראו את האש הזרה ללבו של
יהודי מאמין • את הכלה הבא במקום חרות, את
הסחיטה המשחקת את השכנוע • את כבלי
המקצנה החרדית אשר רתקו גם את רגליהם עד
אין יכלת לנוע • וגם הם שמעו בתוך תוכם את
שעון הזמן הקורא: • זאת איננה רק השעה האחת
— אלה חמש הדקות לפני שתים־עשרה • •

ונדמה לי, כי השעה האחת הזאת יכולה להיות
גם שעתה של המפד"ל • זאת שעתה להציע
הפסקת אש ולקרא בקול גדול: „חדלו" • זאת
שעתה לאמר לחרדים: „מלחמתכם זאת — אין
חלקי בה • והגיעה העת פה תפסיקו להלביש
את הכפה השחורה על ראשי „בני עקיבא" •
לא אתם תלמדו אותנו מה היא תורה ועבודה
ומצוה • והתשובה הציונית שלנו חזקת מכל
„בעלי התשובה" • וכל אגודות המשתמטים
שלכם, „הממיתים עצמם באהלה של תורה",
כביכול • אינן מגיעות לקרסלי ישיבת הסדר
אחת שראתה גם גבורה וגם שכול • ואנחנו,
יורשי טירת־צבי, והפלגה הדתית וביריה, ואהבת
אמת איש אחיו • רואים בשעה הזאת לא
רק שעת שעון הקיץ, אלא שעת ההתחדשות
והאביב" • •

כן, זאת יכולה להיות שעתה של המפד"ל, של
המחנה הדתי־לאמי • לפני שהיא תתמסמס
ותמוג ולא יהיה על מה לדבר ועם מי • לפני
שתכחד — על אף המתקד — ישקע בתהום
הנשיה • כאשר את „הדתי" יטל מהם ה„ש"ס"
ואת הלאמי הגוש „התחיה" • ובטרם יעמדו
המחנות משני צדי הבריקדה — ובבני־ברק הקריה •
גם לא יכירו איש אחיו — לאור האש המצפת
והציונות הכבויה • •

ישנה שעה כזאת, היא מוזרה לפעמים, איש
לא לקח אותה בחשבון • היא לא נרשמה
במצעי המפלגות, והיא לא ערך ואינה עקרון •
אבל ההיסטוריה המשחקת בנו צועקת עכשו במלא
הגרון: • „קומו לקים את השעה הזאת, בטרם
תהיה היא הרגע האחרון" • •

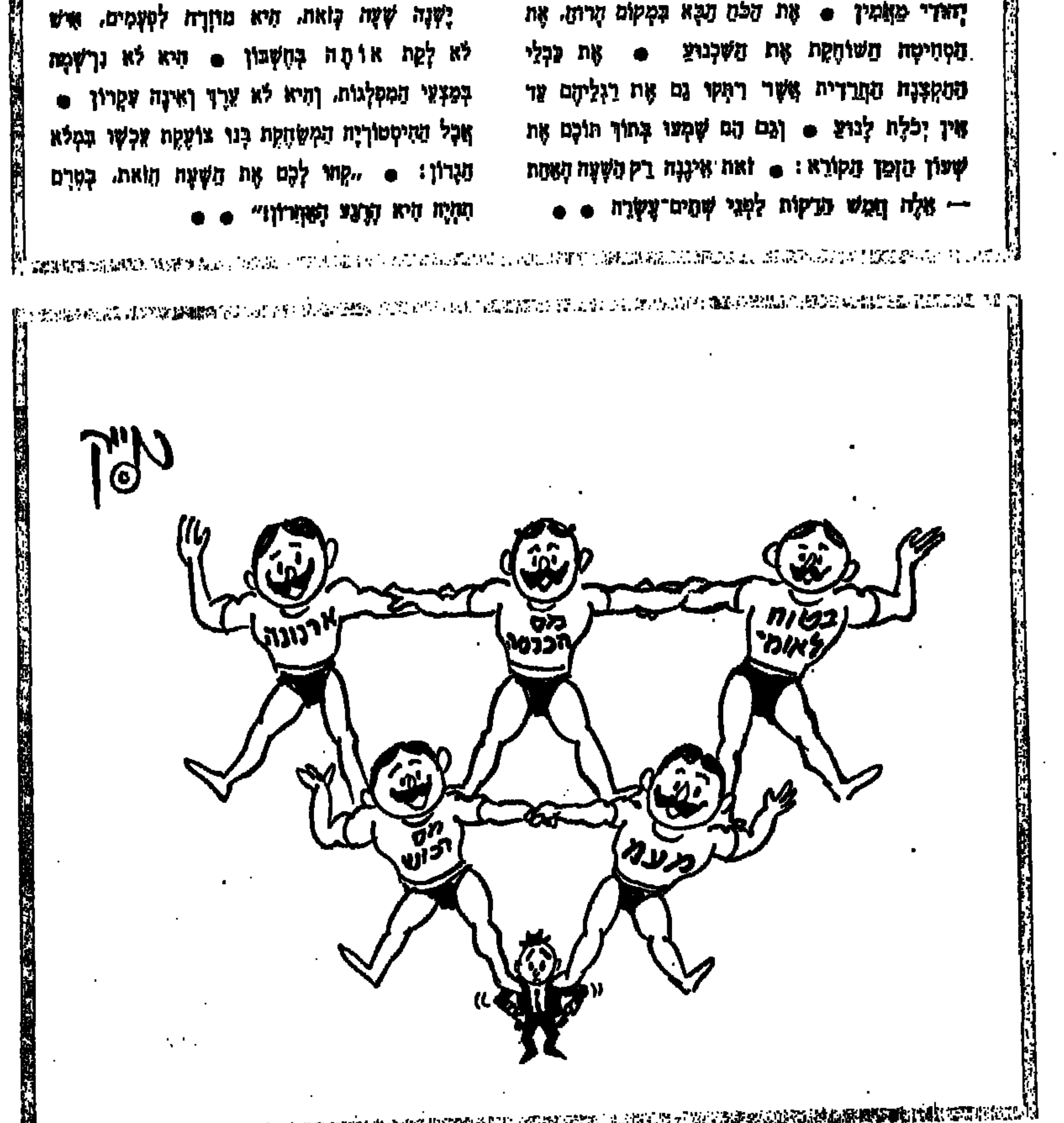

בועז עברון

הלא־כלכלה המדינית שלנו

אם יש אור בקצה המינהרה, אנשים כמו סטף ורטהיימר הם המדליקים אותו. כפי שמציג אותו לפנינו יצחק בן־נר בראיון גדול במוסף „דבר", הנה תעשיין יוצר שבנה את מיפעליו בכוחות עצמו, ובו ובשכמותו, יחד עם חבר המהנדסים והעובדים המיומנים שגדלו והוכשרו סביבם, תלוי עתידנו הכלכלי.

„על מה הם רבים שם, בכנסת וגם בוועידת 'חירות'? על השאלה איך לחלק את הכסף האמריקני. ואנחנו האידיוטים נותנים להם לריב, לחלק ולהרוס את המדינה. אנחנו יכולים למנוע את זה... אני משכנע את האמריקנים לא לתת לממשלה את הכסף הזה, אלא להעביר אותו ישר להעשיה הפרטית, בתור הלוואות...לעת־עתה אף אחד אינו מתרגש ממה שאני אומר. בעיני החבר'ה האלה, אני לא גורם, ויצוא עצמאי של יותר ממאה מיליון דולר לא מזיז להם, כל זמן שהם יכולים לקבל בשתי נסיעות לאמריקה את הסכום הזה כתרומה..."

*

„המפתח הוא בכסף האמריקני. אם הוא יירד מאיתנו נהיה חופשיים באמת, ואני אעשה מסיבה גדולה..." הוא הצליח, כי „לא לקחתי כסף מן המרכז הראשי של משרד המסחר והתעשיה – מקור ההרעלה של התעשיה בארץ – ולא לקחתי כסף מהבורסה. אני נלחם כדי לא להיות תלוי בממשלה...אני רק אומר: אני לא רוצה שאתם תתערבו ותפריעו ותעשו שימוש בכסף האמריקני כמכשיר וכמקור־כוח לשלוט בכולם... יש לי משימה ואני הולך לעשות אותה, להפוך אותנו למדינה חופשית".

לראיון הזה יש המשך, שצריך להופיע היום. אבל מה שמעניין כאן היא העובדה שמתוך החלק הראשון כבר מתברר שוורטהיימר מבין היטב את כל הנתונים ומצביע עליהם, אך אינו מוציא את המסקנה התיאורטית, ההכללה, המתבקשת מהם לגבי טיבה ודרכה של המדינה, מסקנה שיש לה משמעויות הרבה יותר מפליגות מאשר הכלכליות בלבד.

ורטהיימר קובע, למעשה, על־סמך ניסיונו, שהמערכת הפוליטית במדינה אינה מעוניינת בעצמאות כלכלית. לא ברור מהנאמר אם הוא תופס שאין זו בעיה של אטימות־מוחין ושיגרה ביורוקראטית יגעת סתם. אבל ברור, שאם סטף ורטהיימר יביא לארץ מאה מיליון דולר, בכוחות עצמו ומיפעלו, ושוב לא יהיה צורך בפוליטיקאים שיטוסו לוושינגטון ויביאו משם את הכסף כתרומה אמריקנית, אוי לא זו בלבד ש„לא מזיז להם", לפוליטיקאים, כניסוחו, שהוא מרוויח בכוח מוחו ומירצו וניהולו מאה מיליון דולר בעד המדינה, אלא שזה אפילו מסכן אותם. כל עוד הכסף בא דרכם, וחלוקתו כפופה להחלטותיהם ולקנוניותיהם, כולנו תלויים בהם. כשנשקף לנו אסון כלכלי, שאותו ממיטים על ראשינו אותם פוליטיקאים עצמם, אין אנו סומכים על ורטהיימר, היינו על עצמנו, שבכושרינו שלנו נוכל להיחלץ מהבוץ ולדאוג לכך שאותם פוליטיקאים לא יעזו יותר להראות את פרצופיהם המכוערים בציבור – אלא תולים את עינינו במודעי, בפרס, בשמיר, בארידור, שיטוסו לוושינגטון וימכרו אותנו לשולץ ויביאו לחם הביתה. העובדה ששרון עוד מעז להיות אישיות ציבורית היא תוצאה ישירה של העובדה שאצלנו מכסה הכסף האמריקני על כל השגיאות, ולכן אין אחריות ואין אחראים.

*

ואם בכל־זאת נעמול, ורטהיימר ואנחנו, ונוציא את המיץ, ונקדיש את כל כוחות מוחותינו ושרירינו כדי להיחלץ מהבוץ ואכן ניחלץ ממנו ונעמוד על רגלינו, ונבין ונראה שבעצם אנו אלה הצריכים להכתיב למערכת הפוליטית את דרכה ולא להיפך – תדאג זו מייד להשקיענו

בבוץ חוזר. [illegible]

כאותו שופ [illegible]

*

לולא בא הכסף [illegible]

אילו הפסקנו [illegible]

*

כפי שלא [illegible]

עמוס קינן

מודעי מלך ישראל

נגד עינינו, הולך וצומח עץ ענק בתוך הביצה המשונה הזו הקרויה ממשלת אחדות לאומית. העץ הזה שמו מודעי, והוא כבר משליך את צילו על שכניו לביצה, הלא הם פרס ושמיר.

הביצה מייצרת רקבובית בשפע. אין זבל טוב יותר מהרקבובית, יאמר לכם כל גנן מתחיל. ולבד מהמים, כך יאמר לכם כל גנן מתחיל, החשוב ביותר הוא הזבל. וכך, לנגד עינינו הנדהמות, הולכת ומתעצמת דמותו של מודעי כמנהיג לאומי מהשורה הראשונה, כעץ שתול על פלגי מים, צדיק כתמר יפרח.

את העץ הזה שתלו פרס ושמיר. הם לא ידעו שהם שותלים אגדה לאומית. עכשיו, בצילו, הם כבר יודעים.

מכיוון שהנמשל הוא מודעי, אנחנו יכולים להגיח למשל, ולברוק כיצד נולדה האגדה.

*

מודעי לא אהב מלכתחילה את התוכנית הכלכלית שעכשיו הוא קורא אותה על שמו. כל מה שאפשר היה לעשות כדי לחבל בה, הוא עשה. זיכרונם של הבריות קצר, אך הכלכלנים זוכרים את התנגדותו העיקשת של מודעי לתוכנית ההבראה שעכשיו הוא קורא לה תוכנית מודעי, הן עובדה.

שמעון פרס, שאז באותה תקופה היה מודעי קוץ בישבנו, קוץ שאינו ניתן לשליפה ועל כן הוא מכאיב יומם ולילה, נאלץ בעצמו גם להגות גם לבצע את התוכנית ששמה מודעי. כל זה היסטוריה, מי זוכר היסטוריה.

התוכנית, אגב, לא שווה פרוטה. פרס כן יודע זאת, מודעי אינו יודע. מודעי אומר שפרס אינו כלכלן. מודעי לא היה מעולם כלכלן, אפילו לא בחלומותיו הוורודים. נכון שהוא אמר שיש לו כישורים של 90 אחוז, אך מעולם לא אמר שאלה כישורים לכלכלה. מי זוכר.

מדוע התוכנית לא שווה פרוטה, אם כבה. את האינפלציה אפשר להוריד לרמת אפס, בפקודה. פשוט, מקפיאים אותה. בפקודה. מה שלא ניתן לעשות בפקודה, הוא להצמיח את המשק.

מודעי בכלל אינו יודע מהיכן צומחת צמיחה. פרס אולי יודע, אך נכשל כשלון אומלל כאשר הסמיך את הצמיחה לקופת־חולים, לסולל־בונה.

ודרך אגב, יש להפריד בין השנים. קופת־חולים, כל עוד אין ביטוח בריאות ממלכתי וכל עוד אין בכלל אינה ממלכה אלא קואליציה של עלוקות מוצצות דם, היא זרוע ממלכתית. מודעי, שהוא כל דבר שבעולם חוץ מטיפש, חוץ מחסר כישורים, יודע מה הוא עושה כאשר הצעיד את קופת־חולים אל התהום. במציאות הישראלית, בה כל ישיבה פיקטיבית היא זרוע ממלכתית, הוא הזרים ליישיבות וסגר את הברז לקופת־חולים. איש חכם.

סולל בונה זה סיפור אחר. לא [illegible] זרוע ממלכתית. אבל מפעל [illegible] מידה לאומי. שם, שלא כמו בקופת־חולים, ניהול כושל, מטומטם ובזבזני שיחק לידיו של מודעי. פרס, איש לא טיפש, עשה שטות כאשר חיבר את השניים.

האמת היא שתוכנית מודעי היא זריקת מוות למשק הישראלי, לחברה הישראלית. מודעי ביטל את האינפלציה, נכון – אבל באין צמיחה משקית, הפך את ישראל לעבד נרצע של ארצות־הברית. מעתה, בימי מודעי, השקל החדש אינו צמוד לצמיחת המשק, הוא צמוד רק לנדבות מאמריקה.

פרס שגה כאשר נסע בעצמו לאמריקה כדי להביא כסף להציל את קופת־חולים. הוא היה צריך לשלוח את שר האוצר שלו. מבחינת פרס, עדיף היה שמודעי ישלוף למענו את הערמונים מן האש. פעולה שממנה מקבלים כוויה. וכך, היה זה פרס שהוציא את ערמוני מודעי מן האש, והוא שניכווה. והואיל והוא התעופף לארצות־הברית לשם כך, צריך היה מודעי להיות צדיק תמים כדי שלא לכנות את פרס "ראש ממשלה מעופף".

נכון אולי שמודעי צדיק, אך תמים איננו. התוצאות זועקות.

*

פרס, שהוא חכם יותר ממרבית חברי מפלגתו, אינו רוצה להתחמק מהרוטציה. הוא יודע יותר מאלה הנושפים בעורפו, שאמינות היא שם המשחק. מבחינתו של פרס עדיף להעביר את השילטון בצורה מסודרת לידי שמיר, ולתת לשמיר ליפול מעצמו. מבפנים. מתוך מפלגתו המפלצתית. כאשר יש גסטון מלכה, למה לשמעון פרס לעשות את עבודתו של גסטון מלכה. שגם הוא, כמו הרצל חנוכה הזכור לטוב, אגדה לאומית שנרקמה לעינינו.

על כן, ספק רב, בעצם ודאות – שפרס לא חיפש תירוץ לפירוק השותפות, ולא מצא את התירוץ בהתקפתו של מודעי.

ההתקפה של מודעי, איש חכם וכשרוני עד מאוד, לא היתה פליטת פה פזיזה. היא היתה פעולה צבאית מחושבת, מתוכננת. מודעי, כמו פרס, בניגוד לשמיר, שרון, לוי, רבין, פרטה גור, נבון, שחקן שחמט מעולה היודע לתכנן עשרה מהלכים מראש.

גם פרס יודע. אבל למודעי היה יתרון טקטי מלכתחילה. והוא זה שכפה על פרס את תגובתו.

*

היתרון הטקטי של מודעי נובע מזהותו המפלגתית, וממעמדו בתוך אותה זהות.

הליכוד הוא קואליציה בין תנועה קיימת ומושרשת, שהיא תנועת החירות, ובין מפלגה פיקטיבית על הניר שאין לה גייסות ואין בה חברים, וכל־כולה פגר מובס מוטל בשדה, שצבועים, עופות טרף וזבובים נוגסים בו גם מהר וגם יסודי כי אין זמן, מהר־שלל־חש־בז.

מודעי – וכאן שוב בזכות הנמשל אנו מחליפים משל – הוא הפרס האמיתי, שכאשר הוא מתקרב אל הפגר המושלך בשדה, בורחים כל האחרים. הוא נותר לבדו למצוץ אותו עד־תום.

כאמור, קשה להאמין שפרס ניסה לערוך תרגיל. אם כך, מה באמת קרה?

מודעי, איש חכם, הבחין בעזובה שבוועידת חירות, נוצר וואקום.

הוא יודע שהטבע שונא וואקום ושואף למלא אותו.

אין ליכוד בלי ליברלים, אין ליכוד בלי איחוד של הפיקציה עם השורש. שם, בשורש, בין שמיר לוי שרון ארנס, נוצר וואקום שמודעי יכול למלא אותו. לשם כך, עליו להעלות את עצמו על המפה. זה מה שעשה.

התקפתו על פרס נועדה לאלץ את פרס להגן על כבודו.

לפרס לא היתה ברירה. אם יגן – הוא לא אמין, כי הוא מפרק ממשלה ומפר הסכם. אם לא יגן – הוא סמרטוט.

*

פרס חכם, פרס אינו סמרטוט.

אבל אנחנו כולנו חיים בתוך ביצה. גם פרס חי בתוכה. אלמלא ידע את חוקי החיים בתוך ביצה, לא היינו שומעים עליו. אבל מי שחי בתוך ביצה ומקבל על עצמו את חוקי החיים בה, זה מה שיכול לקרות לו: תמיד ישנו עץ היודע איך לינוק יותר מן הביצה, לינוק ממנה יותר רקבובית, יותר זבל.

לא מודעי, לא פרס, לא שמיר ולא שרון, איש מהם גם אינו חושב גם אינו מסוגל לחשוב על פתרון פשוט, פשוט כמו התרת הקשר הגורדי, שהוא להוציא אותנו, את כולנו, מתוך המרמנה הביצתית הזאת. כל מה שהם יודעים לעשות הוא כיצד לגדול ולצמוח בתוך המרמנה, כיצד להאפיל איש על רעהו, לגזול ממנו או את השמש או את הנוף או את הזבל.

וכך, לנגד עינינו הנדהמות, גדל עץ ענק בביצה שלנו.

האיש מקרין מתוכו מין כאריזמה שקטה, בוכחת.

אלטרואיסט אמיתי, רק טובת האומה לנגד עיניו.

רציני, שקול, מהורהר, לפעמים ניצוץ לא כוגשם של מין הומור.

אמין. איש ללא עבר.

רק מי שאין לו עבר, עברו נקי.

לא הכניס אותנו ללבנון, לא הוציא אותנו משם. לא מצמצם, לא מגמגם, רהוט, לא חסר־חן. אותו חן שאין לשמיר, אין לשרון, אין לארנס, אין ללוי. בדלילה, נולד מנהיג לליכוד. רק קואליציה בין שרון לוי שמיר ארנס, יכולה לחסום את דרכו.

*

אם פרס לא יחסום את דרכו – אם פרס לא יאלץ את מודעי לחזור אל הממשלה – פרס עלול להפסיד את הבחירות. למה, אם כבה? פרס חכם, מודעי חכם, שניהם עלולים להתמודד מול עם טיפש חסר־זיכרון. מול עם טיפש חסר־זיכרון, וזכה אך ורק מי שנחקק אחרון בזיכרון הקצר, וזה אינו פרס, זה מודעי.

מי יזכור לפרס את זכויותיו, מול הג'סטה האצילית של מודעי.

וכאן, ממש מתבקש לחזור אל המשל הראשון, והוא משל יותם:

הלוך הלכו העצים למשוח עליהם מלך.

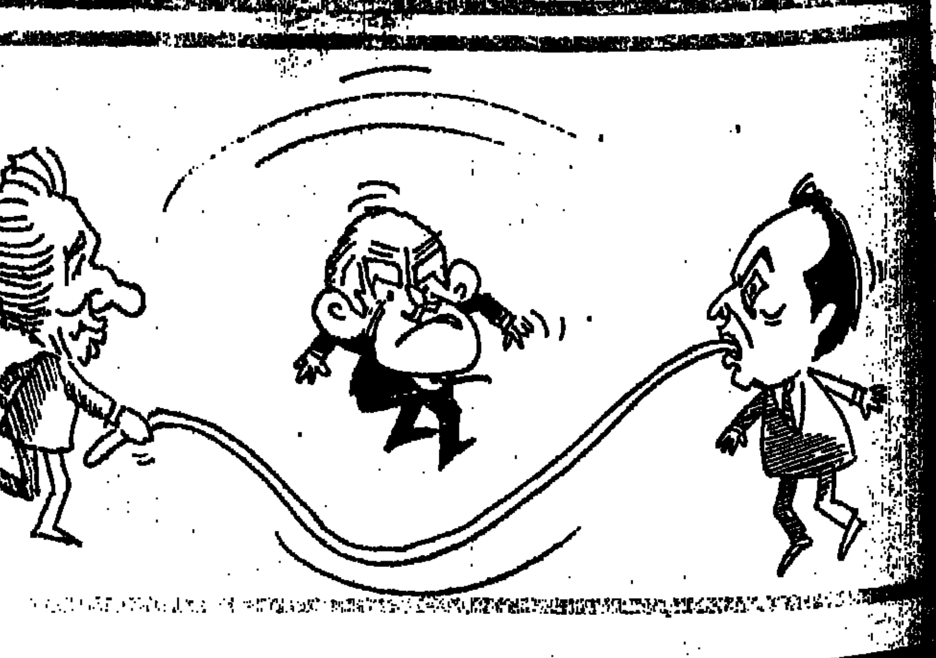

זיוה יריב

אחרי הבחירות

אוקי, נניח שתהיינה בחירות, ונניח ששוב יהיה תיקו. האם יחליטו שוב על רוטציה?

הכל יתכן, אך ברור שלאור נסיון העבר, איש לא יסכים הפעם להיות שני בתור.

לכן יוחלט כנראה על רוטציה בת קדנציה אחת שבה פרס ושמיר יהיו שניהם ראשונים בתור.

שניים על העץ

פירוק הממשלה נראה לכאורה בלתי נמנע. בראש שתי המפלגות הגדולות עומדים שני אנשים שאינם יכולים לרדת מן העץ.

שמיר חייב להוכיח למשתתפי ועידת חרות שאין הוא סמרטוט המוכן לזחול אל הרוטציה יהי מה.

ולעומתו שמעון פרס שכבר ויתר פעם [illegible] לפטר את שרון, חייב להוכיח שהוא אינו סמרטוט ולפטר את מודעי.

עתיד האומה תלוי כרגע בשני אנשים החייבים להוכיח שאינם סמרטוטים.

מצב קשה אך לא חסר פיתרון.

פרס יחזור בו מכוונתו לפטר את מודעי, [illegible] זאת יפטר את שרון על דבריו המחוצפים בנובמבר '85.

צעד לגיטימי ומתבקש כאילו.

קודם כל, חוצפתו של שרון היא בת פחות משנה, ולפי דיני עונשין לא חל עליה חוק ההתיישנות. ובכלל, אם צריך תמורה לפטר שר מחוצף, למה לפטר שר מוכשר ועתיר הישגים, בשעה שאפשר לפטר במקומו שר שממילא לא היה צריך לשבת בשום ממשלה?

שמיר מסיבות המסורות עימו, יסכים, תוך מחאה עזה כמובן, לפיטורי שרון, ויצעד בגוו זקוף אל הרוטציה.

אינני יודעת אם רעיון זה יציל את הממשלה ממשבר, אבל לפחות הוא יציל אותנו מאריק.

דברים לזיכרו

בשלב מסוים, במהלך המשבר הממשלתי, נתקפתי חרדה איומה. זה היה כשפתחתי ביום רביעי בצהריים את הרדיו ושמעתי את ראשי המערך ובראשם גד יעקבי מרעיפים דברי הלל ושבח על השר מודעי.

בסיפורי לב גיבורים והולכים, שמעתי שם ביטויים כגון סטריוס, אציל נפש, איש בעל תושיה ואחריות לאומית, איש שגילה בקיאות והבנה עמוקה למצבה הכלכלי של ישראל, ואיש שהקריב עצמו על מזבח קיום ממשלת האחדות.

מה קרה כאן, שאלתי את עצמי. שר האוצר הסתלק, חלילה, מן העולם? נטל נפשו בכפו? שהרי דברי הספד יפים כאלה אין אומרים בחברה הוגנת ותרבותית, אלא על אדם שאיננו עימנו עוד, ומה גם שאומרים זאת ידידיו ומתנגדיו שרק אמש כינוהו מניאק.

חלפו כמה דקות ארוכות של אימה עד ששמעתי את כתב קול־ישראל מציין שדברי ההספד אלו היו תגובתם הספונטנית של ראשי המערך על החלטתו המפתיעה של מודעי לוותר על תיק האוצר.

רציתי לצעוק לתוך המקלט — השתגעתם? אם האיש כל כך מצוין ונהדר, אז למה בעצם אתם מעיפים אותו?

המאבק האמיתי

אין עם פלשתינאי כידוע. אין דבר כזה. תשאלו את גאולה כהן שגם הגישה השבוע הצעת אי אמון בממשלה, אחרי שהאיש העומד בראשה העז לומר השבוע שיש דבר כזה.

אבל לאין־דבר־כזה של גאולה כהן יש תכונה מאוד מוזרה לגבי דבר שאינו קיים. הוא מתרבה בקצב מדהים. מהגדולים בעולם, לפי דוח סטטיסטי שפורסם שוב בימים אלה.

אולי גברת כהן צודקת. הטרור והפיגועים ויידוי האבנים בעזה לא יוציאו אותנו משם לעולם. אבל המאבק הפלשתינאי האמיתי איננו מתנהל בעזרת רימונים ומטענים. הוא מתנהל לילה לילה בכפרי הגדה מתחת לשמיכות.

במאבק מזויין זה ידנו על התחתונה, והוא יהדוף אותנו בסופו של דבר מן השטחים.

געש חותך מחירים!

הנחה 20%-50% (על המחירון לצרכן, במזומן)

מבצע הנחות גדול על פנסי גן, כדורי תאורה, עמודי גינה,
תאורת חירום, תאורה פלואורסצנטית, ספוטים לגינה - (סוג א' בלבד)

המבצע לתקופה מוגבלת או עד גמר המלאי.

געש מפעלי תאורה

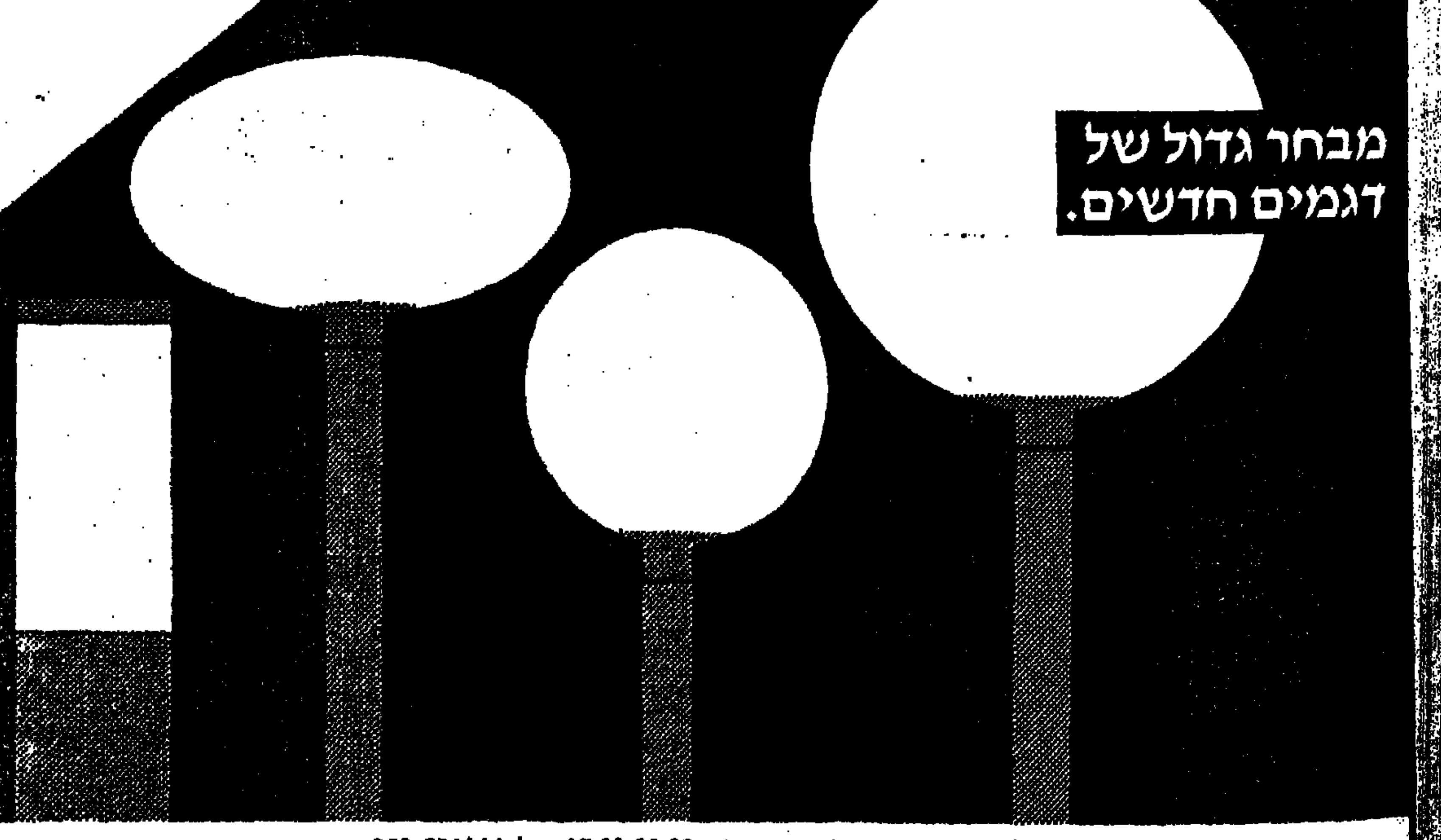

קיבוץ געש: (20 ק"מ מת"א, על כביש ת"א-חיפה) פתוח בשבת 17.00-09.00; טל. 052-521111
תל-אביב: רח' הארבעה 8 (מוצרי תכן), טל: 263267/8 **חיפה:** זוהר אור, מפרץ חיפה, (מול מוסך חושי), טל: 721321/2/3 (פתוח במוצ"ש)
ירושלים: שובל שיווק, אזור התעשיה תלפיות, טל: 721563 **באר-שבע:** ★ א.ר. ברקוביץ, רח' בית אשל 32, טל: 74426 ★ מזוז בע"מ,
שלושת בני עין חרוד 97, טל: 32432 ★ ש. אזרד, רח' בית אשל 21, רח' המלאכה 28, טל: 76187 **אשקלון:** ציוד חשמל אשקלון, רח' צה"ל
פינת רמת אשכול **קרית גת:** כנעני, רח' המסגר 8, טל: 883029 **אילת:** גבי סוכנויות, אזור התעשיה, טל: 78141

ורשבסקי פרילך דובני

נתן ברון

זה „תרגיל מבריק", זה?

האם פתחו בקבוק־שמפניה בחדר אפוף־העשן אי־שם בירושלים באותו ערב? האם שרו שם שירי ניצחון? נכחו במקום - דימיון או מציאות? - שנים־שלושה שרים של המערך, כמה חברי־כנסת ועוד מיספר עסקנים. צהלה בלתי מרוסנת עמדה בחלל האוויר: סוף־סוף הראינו להם. סידרנו אותם. הכנסנו להם באבי־אביהם.

עד שמישהו פלט: כל הכבוד לשמעון. ממש תרגיל מבריק!

לפתע השתררה דממה בחדר, ואווירה כבדה, עגומה, החלה זוחלת פנימה. תרגיל מבריק? תרגיל מבריק? את המלים האלה שמענו כבר פעם. בכל פעם שהן מושמעות - צמרמורת עוברת בגבם של אנשי מפלגת־העבודה. וגם באותו לילה, עם כוסות השמפניה ביד, נעצרו לרגע כל הנוכחים, פסקו מצהלתם והחלו מהרהרים הירהורים נוגים.

הם זכרו בוודאי „תרגילים מבריקים" שבסופו של דבר טפחו על פניהם בבושת־פנים רבה. כך היה, למשל, בבחירות של 1977, כל היועצים החכמים והמתוחכמים של המערך אמרו: בחירות עכשיו. זה הזמן. קדימה. ב„תרגיל מבריק" פיטר ראש־הממשלה דאז, יצחק רבין, את השרים הדתיים בעיקבות „משבר המטו"ס" (שהגיעו בשבת) - וישראל הלכה לבחירות.

כעבור כמה חודשים ישב מנחם בגין בכיסא ראש־הממשלה, ואיפה היו רבין, פרס וכל יועציהם הגאוניים בשנים 1977–1984?

כך מסתיים, לעתים, „תרגיל מבריק".

★

מה נכנס בו, בשמעון פרס, כאשר החליט לפטר את יצחק מודעי?

הרי הכל הלך לו, כמו שאומרים, שגעון. הוא החל לבנות לעצמו תדמית חדשה, תדמית אמינה, אחראית, יציבה. יצאו מלבנון, הכלכלה החלה להתייצב, מעמדה של ישראל התחזק, הפופולאריות שלו בציבור גברה, ואנשים התחילו לומר: זה שמעון פרס אחר.

והנה, כמכה אחת, כמתייר, הפך שמעון פרס את הקערה על פיה. כל מה שבנה בעמל כה רב, בסבלנות־ברזל, בנחישות עצומה - עתיד להתמוטט תוך כמה ימים. מי יזכור לו את המאמצים הרבים ואת העבודה והארירה שהשקיע בשנתיים האחרונות? מי ידבר על אורך־הרוח שלו ועל הנכונות שלו לשכנע שוב ושוב גם את מתנגדיו החריפים ביותר?

אני, אישית, מאמין ששמעון פרס אכן רצה לקיים את הרוטאציה. זה היה חשוב לו להוכיח לכל, כי הוא מקיים הסכמים וכי התווית של „חתרן בלתי־נלאה" שהדביק לו רבין - מסולפת.

אבל, מי יאמין לו עכשיו? מי יקנה את הסיפור, שהכל נעשה בשל „אחריות וסמכות ראש־הממשלה". מי יבלע את הגירסה שלמעשה רוצה פרס להמשיך בממשלת האחדות הלאומית - ואחרי שיפוטר מודעי, הכל יבוא על מקומו בשלום? ואת מי הוא בחר כ„מטרה": דווקא את מודעי, שלדעת הכל הצליח בתפקידו.

לעתים, בעיקר בעת הופעותיו בטלוויזיה, דומה שאפשר לראות ממש בבירור את החוט הטראגי הזה השזור באישיותו של שמעון פרס. היכן הוא לא היה ומה הוא לא עשה ב־60 שנותיו? והנה, עתה, כשהוא בשיא הקריירה שלו, כאשר הכל „הולך טוב" - הוא בא והופך את הקערה על פיה, שופך את המים עם התינוק - ומסכן בעליל את המשך כהונתו כראש־הממשלה.

כי, כידוע, גם „התרגיל המבריק" ביותר אינו חסין בפני הפתעות.

★

משהו מן העבר:

לפני הקרב המכריע בצפון־אפריקה, בימי מלחמת העולם השניה, התמנה הפילדמרשל מונטגומרי לעמוד בראש „המחנה השמיני", שתפקידו היה להתמודד עם „הקורפוס האפריקני" של הפילדמרשל הגרמני הידוע, רומל.

וינסטון צ'רצ'יל מספר, שביקר ערב הקרב אצל מונטגומרי. בערב, היה מונטגומרי במצב מהורהר, והחל לדבר על גורלו של חייל. „הנה", אמר, כאילו לעצמו, „אדם הולך להיות חייל מקצועי. הוא מטפס בתפקידים, ממלא את ... עליו. אחרי עשרות שנים הוא ... ממנים אותו לתפקיד החשוב ... ביותר. ואז, בקרב אחד, הוא ... מכה אותו – וכל הקריירה ... יורדת לטמיון. איזה גורל ..." מילמל מונטגומרי, באוזני ... נרעש. „למה אתה מדבר ..." האנגלי. „יש לך סיכויים ... כוחות רבים, טנקים, נשק – ... שיקרה לך דבר כזה?"

„אניזו", נזעק מונטגומרי ... מדבר עליו אני מדבר על רומל!"

★

במערך התגברו כבר ... האי־נוחות מתחזקות „התרגיל ..." צירי הוועידה הנלהבים ... הגבורה" שלהם מראש־הממשלה ... רצונו נטרק את הממשלה ...

אבל מה שלא סיפרו להם ... התרבות", הוא הסיפור הפשוט ... מערכת־בחירות: אתה יודע איך ... – ולעולם אינך יודע איך תצא ...

כדאי ששמעון פרס יחשוב ... השבת. יש לו זמן עד יום ראשון ...

פרשת השבוע
תזריע
מאת מנחם בקר

בפרשת „שמיני" מביאה התורה רשימה מפורטת של בעלי־חיים טהורים, המותרים באכילה; וכנגד זה מובאת שם רשימה ארוכה של בהמות, עופות ושרצים, האסורים באכילה. ופרשת „תזריע", הסמוכה ל„שמיני", עוסקת בטומאות האדם: טומאת היולדת וטומאת הנגעים למיניהם.

חכמינו ז"ל עמדו על סמיכות־פרשיות זו ואמרו: כשם שיצירתו של אדם באה אחרי כל בהמה, חיה ועוף (במעשה בראשית) — כך תורתו נתפרשה אחרי תורת בהמה, חיה ועוף (ויקרא רבה, י"ד).

★

רבי ישראל ליפקין מסאלנט (אבי תנועת ה„מוסר" בליטא במאה הי"ט; 1810—1883) מסביר, לפי דרכו, את הקשר בין פרשת „שמיני" — המסתיימת בפירוט המותר והאסור באכילה — לבין פרשת „תזריע", העוסקת בדיני נגעים: כבר אמרו חכמינו ז"ל, שה־נגעים באים בעיקר בעוון לשון־הרע (ערכין ט"ו, ע"א; ועוד). ובכל זאת צא וראה, כיצד נוהגים המוני בני ישראל בעוון כבד זה! בשעה שרוב בני־אדם נזהרים באכילת מאכלות אסורים ובודקים בדיקת יתרה שלא יבלעו חלילה בפיהם תולעת קטנה שב־קטנות — כלל וכלל אין הבריות זהירים ב„זלילת" אנשים חיים, אותם הם לועסים בכל פה בהשמעת דברי רכילות ולשון־הרע, בלא כל נקיפת לב ומצפון...

„וראה הכוהן... ושער בנגע הפך לבן... וטימא אותו" (י"ג, ג')

מעיר על כך הגאון רבי יהונתן אייבשיץ (1690—1764) בספרו „תפארת יהונתן": אדם כי יחטא בנעוריו, יש תקווה שברבות הימים — כשיגדל ויוסיף דיע — יתקן את מעשיו ויחזור למוטב. אבל אם מתקיים בו „ושער בנגע הפך לבן" — אם חטאיו דבקו בו עד לימי זקנה ושיבה, ושערותיו של האיש כבר הלבינו — שוב אין תקווה ממשית לתיקון מעשיו של החוטא, ועל כך נאמר: „וטימא אותו"...

מדרשי חז"ל

„אדם כי יהיה בעור־בשרו שאת או ספחת או בהרת..." (י"ג, ב')

אמר רבי חנינא: אין הנגעים באים אלא על לשון־הרע.

תדע לך שהנגעים באים על לשון־הרע; הרי מרים הצטרעה על־ידי שדיברה לשון־הרע במשה אחיה, דבקו בה הנגעים (= לקתה בצרעת — במדבר י"ב, א'—י'); סימן (= אזהרה) לכל בעלי לשון־הרע. הוא שנאמר: „זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים" (דברים כ"ד, ט').

והרי דברים קל וחומר: מה מרים, שלא דיברה אלא שלא בפניו של משה ולהנייתו של משה (= למענו ולטובתו; שלפי חז"ל, ביקשה מרים להשפיע על משה, שיחזיר אליו את ציפורה אשתו) — כך נענשה. כל המדבר בגנותו של חברו ברבים, על אחת כמה וכמה! (= כל־שכן שיבואו עליו נגעים כעונש על חטאו).

★

אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא: מהו שכתוב „מה יתן לך ומה יוסיף לך, לשון רמייה?" (תהלים ק"כ, ג') — אמר לו הקב"ה ללשון: כל איבריו של אדם זקופים, ואתה מוטל (.. מונח בשכיבה); כל איבריו של אדם מבחוץ, ואתה מבפנים (= בתוך הפה). ולא עוד אלא שהיקפתי לך שתי חומות: אחת של עצם (השיניים), ואחת של בשר (השפתיים). „מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמייה?" (= מה לעשות לך עוד, כדי למנוע ממך השמעת לשון־הרע?!)

מפי ספרים ומפי סופרים

הצדיק שהיה „נאה דורש ונאה מקיים" הגאון וחוזה"ק רבי ישראל מאיר הכהן מראדין (1838—1933) התפרסם בחייו בכינוי „חפץ חיים" — על שמו של אחד מספריו ... שמירת הלשון ובאיסורי רכילות ... של האיש ושל ספרו לקוח ... פסוקים י"ב־י"ד: „מי האיש החפץ חיים ... לראות טוב? נצור (= שמור) לשונך ... מדבר מרמה".

★

פעם אמר ה„חפץ חיים": ... חובה כפולה ומכופלת, לנצור את ... הגבול. שאם אכשל, חלילה, ב... הרע — יגרור הדבר אחריו גם ... שכידוע, אני מתפרנס בימים אלה ... חיים", שעיקרו איסור לשון־הרע ... בעצמי לא אהיה זהיר ביותר ... שהנני מרמה את הבריות במכירת ... מקבל תמורתו הוא בחינת גזל...

★

לעת זקנתו כבדה מאוד שמיעתו ... והיה מתקשה ביותר להאזין לשיחת ...

פעם ביקר אצלו רבי מאיר שפירא ... חכמי לובלין" (1887—1933), הציע ... לקבל עצמם של רופאים מומחים ... כדי לשפר את כושר השמיעה ...

השיב על כך ה„חפץ חיים": ... האוזניים פתוחות, קולטות הן ... עלת של רכילות ולשון־הרע. הנה ... זקנתי, שלא יהא בכוחי לשמוע ... כלום עלי לעשות פעולה מיוחדת ... מה שמדברים אנשים זה על זה?!

(המשך מעמוד ראשון)

המשבר שאיש לא רצה בו

שהציבור לא יבלע משבר בגלל התבטאויות מודעי, הסתכן פרס בשבירת הכלים. ידידיו אומרים, שהוא קיווה שהכלים בכל זאת לא יישברו. הוא רצה ועדיין רוצה, הם מוסיפים, לקיים את האחדות ולכבד את הרוטציה. לאור זה־גובות ברוחו, יש לומר לידידים ולפרס, שיהיה עליהם לעמול קשה, כדי לשכנע את הציבור בכנות הכוונות. מה שברור הוא, שברגע מסויים פרס כבר לא יכול היה לסגת. „מילתי לא תהיה מילה", חזר ואמר השבוע. לדעתו, וגם זה איננו בלתי צודק, לא היה נישאר דבר מסמכות ראש הממשלה, אילו היה מתקפל גם כלפי מודעי.

שמחה מוקדמת

יצחק שמיר כבר הספיד שלשום את הממשלה. עמיתיו הודרוו לשלוף את הסיסמאות, שבעזרתן ינסה הליכוד להרקיע את המערך, קודם כל בדמותו של פרס, בתקווה לנצחו בבחירות. אך שמחתם אלי הקרב אולי מוקדמת. אם הולכים לבחירות, מי יעמוד שם כראש, שמיר, לוי, שרון? האם זכר הוועידה הבלתי גמורה, שהכל קמו בה על כולם, אמנם יימחק כלא היה בזכות הבחירות? והרי ברור כשמש שהמצב הפנימי בחרות ואי־השלמת האיחוד עם הליברלים רחוקים כמערך להקדים את הבחירות ככל שרק ניתן.

מחרתיים אמור לרדת המסך על ממשלת האחדות. אם לא יחול שינוי בעמדות הצדדים, פרס יפטר את מודעי, שרי הליכוד יתפטרו. האם יילך ראש הממשלה בעבור 48 שעות, ביום ג', אל הנשיא להגיש לו את התפטרות ממשלתו? האם ממשלתו תוסיף לכהן כממשלת מעבר, עד הבחירות, בלי מודעי ועם פרס כראש ממשלה וכמ"מ שר האוצר? או שמא ינסה פרס את ... צרה, בעלת רוב רחוק ... לכהן כל עוד לא ... הדרוש, כדי להוליד ...

ואולי קיימות עוד ... פוליטיקאים שנונים ... להעלות על דעתם ... הזמן, יצליח הליכוד ... משלה, שהוא עדיין ... אותה לממשלה ... מודעי בפנים!

אם נכונות הנחות ... היה תיכנון מראש ... מוביל, ספק אם גם ... יודעים בוודאות מה ... ואולי מה שאתמול ... כוזי: פתרון ... התבונן אליו — ... נוס הממשלה מהחיי...

זכאי שיכון, זוג צעיר, חייל משוחרר!
מעתה תוכלו להגיע לדירת גן או קוטג'
בעזרת הלוואות מדהימות
באזור מגורים חדש במזרח כפר סבא

דירות מגורים באיכות גבוהה לכניסה בזמן קצר
3 חדרים ב־~~37,000 $~~ - 54,000* ש"ח בלבד
4 חדרים ב־~~41,100 $~~ - 61,650* ש"ח בלבד
אותם תוכלו להגדיל עפ"י התכנון המאושר

הלוואות זכאות של משרד השיכון 26,500 ש"ח
הלוואה משלימה 11,000 ש"ח
סה"כ הלוואות 37,500 ש"ח = ~~25,000$~~

הרכישה באמצעות חוזה אחיד מאושר ע"י ביה"ד לחוזים אחידים
ערבות צמודה לפי חוק המכר
* צמוד לשער הדולר היציג לא כולל מע"מ

אחים שרבט חברה לבנין בע"מ - 30 שנות מוניטין בבניה

משרד ראשי: עפולה, רח' מנחם 29 טל: 065-23493
אתר כפר סבא: רח' דוד המלך טל: 052-445122
סניף ת"א: רח' קויפמן (בנין שרבט) טל: 03-656550
הרצליה (בשעות הערב): 545387, 052-550656

קבוץ דברת
קולט רווקים/רווקות
בוגרי צבא גילאי 28—24 המעוניינים
בפרטים יפנו במשך השבוע
065-99411
065-99511 בבוקר
065-99550 ובשעות הערב
מכתבים אורי שנער קבוץ דברת
ד.נ. יזרעאל מיקוד 19325

הזמנה להצעה
מוזמנות בזאת הצעות לרכישת קוטג' בן שלושה מפלסים בן שישה חדרים + גינה בשכון רמות צהלה בתל־אביב.
מכירת הקוטג' כפופה לאישור ביהמ"ש.
פרטים נוספים ניתן להשיג במשרד כונס הנכסים עו"ד שמואל סעדיה טל. ...

חברת בניה והשק... מעוניינת ברכיש... קרקעות ונכסים
1. קרקעות לא מוסדרות או ... בשולי ישובים (בשלמות או ...)
2. קרקעות חקלאיות בשולי ...
3. בתים תפוסים בחלקם או ... (בשלמות או במושע).
4. מגרשים לבניה בת"א ... ותעשיה — בעסקאות ... או קומבינציה.
נא לפנות בציון פרטים ... סוג הבעלות, מחיר מבוקש ... מיקוד 61009 עבור „נכסים"
— סודיות מובטחת

דת ומלחמה

מאת אסא כשר

ערכים במבחן מלחמה, מוסר ומלחמה בראי היהדות, קובץ מאמרים לזיכרו של רם מורחי, הוצאת המשפחה והחברים בישיבת הר־עציון.

אני בא לכתוב על הספר הזה ביקורת כפולה, מעין שתי ביקורות נפרדות, מפני שספר כזה ראוי למבט כפול, למבטים נבדלים מזוויות שונות.

*

זהו קובץ מאמרים שנערך לזכרו של רם מורחי ז"ל, שנפל במלחמת־לבנון, מעט לאחר שמלאו לו עשרים שנה. חלק מן הספר מוקדש לדברי הספד שאמרו עליו אחיו, חברים ללימודים ולשירות הצבאי בשיריון וראשי ישיבת־ההסדר הר־עציון.

הדברים והתמונות נוגעים עד הלב. המלים שכמיות אינן עוברות בקלות ובלי־כאב מלשון הווה ללשון עבר. אני קורא עליו שנמצא „בציודו האישי שהיה איתו בזמן מותו פנקס, שעל אחד מדפיו כתוב באותיות גדולות ,הווי דן כל אדם לכף זכות'... כאשר הרגיש רם שהוא עומד לכעוס, מיהר ופתח את הפנקס והזכיר לעצמו".

אני מותח את שיריו של יהודה עמיחי ומזכיר לעצמי: „מות במלחמה מתחיל / בירידה במדרגות / של אדם אחר, / צעיר. / מות במלחמה מתחיל / במגירת דלת בזמזם, / מות במלחמה מתחיל / בפתיחת החלון לראות. // לכן אל תבכו להולך, / בכו ליורד במדרגות ביתו, / בכו לשם את מפתחו / לתוך כיסו האחרון. / בכו לתצלום הזוכר במקומנו, / בכו לנייר הזוכר, / בכו לדמעות שאינן זוכרות. // ובאביב הזה / מי יקום ויאמר לעפר: / מאדם אתה ואל אדם תשוב".

כאן אני מניח לספר־הזיכרון העצוב הזה ועובר לזווית השנית, האחרת.

רבגוניות מאלפת

זהו קובץ־מאמרים רבגוני שנכתב בשוליה של מלחמת־לבנון. כמעט כל הספר מוקדש להגיגים דתיים, לא רק על „המלחמה" בכלל ובפרט, אלא גם על משהו אחר. קשה מעט להציג אותו משהו אחר: זוהי שורה ארוכה של דחלילים משונים. ואפילו הם נראים מיעוטם ערמומיים, רובם עמומיים וכמעט־כולם עקמומיים, בכל־זאת כל אחד ואחד מהם קרוי משום־מה „המוסר". דא עקא, כמעט שלא נמצא בהם דבר שיש לו אחיות כלשהי בשורות הפילוסופיים העשירים של תורת־המוסר.

הרבגוניות של קובץ ההגיגים הזה אינה מפתיעה, אבל היא מאלפת. הכותרת „מוסר ומלחמה בראי היהדות", כשלעצמה, אינה מבשרת רב־גוניות, שהרי חזון נפוץ הוא תופעה של יחיד, חבורה או זרם באיצטלה של „היהדות", האחת, היחידה, הבלעדית. בסופו של דבר, מה רואה אדם המביט יותר מדי מקרוב ב„ראי היהדות", אם לא את עצמו? אבל תחת הכותרת הנוכחית של „מוסר ומלחמה בראי היהדות" מופיעה קשת שלמה של דעות, בהן כאלה שאינן עולות זו עם זו בקנה אחד.

בולט לעין הניגוד בין קצותיה של הקשת: מצד אחד אתה שומע קולות של „רתיעה בסיסית מן המלחמה, אם גם תיחשב כורח בלי־יגונה בנסיבות של הגנה עצמית; ומן הצד האחר אתה שומע נימות של ששון לקרב, כביכול זוהי הסיטואציה היהודית הבסיסית.

במקביל להתפלגות המחנות הללו ביחס למלחמה, הם מתפלגים גם ביחסם אל מה שכל אחד ואחד מהם בפני עצמו בוחר לכנות בשם „מוסר". המבקשים להימנע ככל האפשר ממלחמה מבקשים להם „מוסר" הראוי לשבח, שעה שהחששים לקרב מוצאים להם „מוסר" שהם מכלים בו את דברי הנבאר שלהם.

צריך לראות את הדברים האחרונים כתובים שחור על גבי לבן כדי להאמין בקיומם. לפני שאני מביא כמה דוגמאות, אני מבקש לומר כמה דברים על הקשר הציטוט. על החברה הדתית בדורנו, בעיקר בישראל, עובר תהליך אידיאולוגי מזעזע: מן השוליים הסהרוריים של המחנה, מערימות הפסולת של ההיסטוריה הרעיונית, הגיחה אידיאולוגיה שאבד עליה הכלח, גזענות בוטה ומשוקצת, שיצאה מגדר הזיג בווי והיא הולכת ומשתלטת על המרכז הרבני והפוליטי של החברה הדתית. בשם היהדות, התורה וההלכה, יתנגדו היום לחוק נגד הגזענות לא רק רב תימהוני המשתוקק לקיים את „מצוות הג'ינוסייד בתורה", לא רק כנופיה של ריקים ופוחזים ששלחה לכנסת אותו רב מתועב, אלא הרבנים הראשיים והמפלגות הדתיות. צוררי־ישראל שירצו לבזות אותנו, כבר לא יזדקקו לפרוטוקולים המזויפים של זקני־ציון: את מטרותיהם ייטיבו לשרת ציטוטים מדוייקים של צמרת הממסד הדתי, ובעיקר הרבנים שבה, בכנסת, בממשלה ובמוסדותיה.

סולת ופסולת

מקומם של אלה לא נעדר גם בספר שלפנינו. ואם אני מביא ממנו כמה דוגמאות, אני עושה זאת בלא־חמדה, בלא שמחה לאיד, אלא בדאגה עמוקה, „כאחד הרוצה להזהיר את העיר מפני שטפון", בלשונו של ברכט, „כאחד שדמו זורם מתוך פצע והוא מחכה לרופא", שמא „כשהפשעים נערמים, הם נעשים בלתי־נראים. / כשהסבל נעשה ללא־נשוא, אין שומעים / עוד את הצעקות."

הנה מה שבא לומר לנו הרב ד"ר אליהו זייני, מי שמוצג בספר כ„רב הטכניון". הוא מגנה את „הרחבת הכלל 'ואהבת לרעך כמוך' על האנושות כולה, במקום צמצומו לעם ישראל, כדרישת התורה". הוא שש להעיד ש„לגבי הפסוק המפורסם 'בנפול אויבך אל תשמח' לא שכחה הגמרא (מגילת טז ע"ב) להדגיש, שכלל זה חל אך ורק על היהודים, אבל לא על הגויים". והוא מתפעם מ„הלכה הקובעת (יומא פה ע"א) שאם גל אבנים נפל על יהודי, מפקחים עליו הגל בשבת, ואם נפל על גוי, אסור לחלל את השבת... ולא זו בלבד, השולחן ערוך קובע בגירסתו הבלתי מצונזרת (אורח חיים, סימן של סעיף יב) 'גוית אין מילדין אותה בשבת, ואין בזה משום איבה' (ראה משנה ברורה, בביאור הלכה הכותב: 'והוא הדין לישמעאלית')..."

על פני עמודים שלמים הוא הולך ומונה מעשי־אכזריות מקראיים, שהיום נפש כל אדם הגון נוקעת מכל מה שדומה להם. כרוכל שלגם יתר על המידה עד שהוא הולך ומונה את מרכולתו הקלוקלת כאילו היתה סולת־סלאים, הוא מכביר מלים על דוד המלך. ליבו לא מניח לו להשמיט מן הרשימה „מאה עורלות פלישתים שדוד הולך לקחת לפי בקשת שאול, רק כסמל לגבורה" וכמוסיף פסולת על הסולת הוא אץ לגונן על דוד המלך מפני מי „שיטענו בכל אלה, כי אין להביא ראיה מדוד המלך, שעליו נאמר 'דם לרוב שפכת'. אבל רק חוסר ידיעה בסיסי ידבר או מתוך גרונם, ומכמה טעמים: הראשון, טענה זו היא בדיוק טענת שמעי בן גרא בן הימיני, ולכן, אין האומרים כך טובים ממנו". אבל מה נעשה ודוד המלך עצמו אומר זאת לשלמה (עפ"י דברי הימים א כב, ח). לפי דרכי הטיעון העקומות של המחבר, גם דוד המלך אינו טוב משמעי בן גרא. ומה בדיוק מאחל המחבר למי שבעיניו אינו טוב משמעי בן גרא? שמא כוונתו לצוואת דוד לשלמה בעניין שמעי: „וידעת את אשר תעשה לו, והורדת את שיבתו בדם שאול" (מלכים א ב, ט)? והטעם השני של המחבר: „מעולם לא אמר ה' כדברים האלה לדוד! דוד המלך עצמו הוא שהתבטא כך", אבל מה נעשה ודוד אומר לשלמה: „אני היה עם לבבי לבנות בית לשם ה' אלהי, ויהי עלי דבר ה' לאמר: דם לרוב שפכת ומלחמות גדולות עשית, לא תבנה בית לשמי, כי דמים רבים שפכת ארצה לפני". או שמא מזמין אותנו אליהו זייני לחשוד בדוד המלך שהעמיד פנים?...

קילוח אנטי־הומאני

אם זהו „רב הטכניון", אני מקווה שאין חובה על שום סטודנט להקשיב לו. לא רק מפני שהלהיטות שלו מקלקלת את השורה, אלא גם מכיוון שבדברו על מוסר אין הוא יודע מה הוא שח. לדידו, מושג „המוסר" הוא „המעורטל ביותר בחיי אנוש"; אבל מי שיקרא את המסכת הנלעגת של טענות־הסרק שלו והטיעונים המגולגלים שבפיו, לא יוכל למלט את עצמו מן המסקנה שהערפל סמיך במיוחד סמוך לעיניו של אליהו זייני.

אם חשבתם, לדוגמה, ששיקולים מוסריים מחייבים התחשבות בזולת, עליכם להתמכה: ההתחשבות בזולת „איננה אלא דאגה לקיום החברה, המסווה דאגה לקיום עצמי אישי, איגואיסטי", כאילו לא יתכן שתהיה אדם הגון, שתעשה „פעולתך כך שהאנושות, הן שבך הן שבכל אדם אחר, תשמש לך לעולם גם תכלית ולעולם לא אמצעי בלבד".

ומה מקורו של הקילוח האנטי־הומאני, אם לא באילוח הנאציונאלי, בלאומנות הגסה, הרואה את בני־האדם טפלים לאומה. אליהו זייני מבליע זאת בטענתו ש„לאומה יש פחות חובות מוסריות מאשר לפרט..."

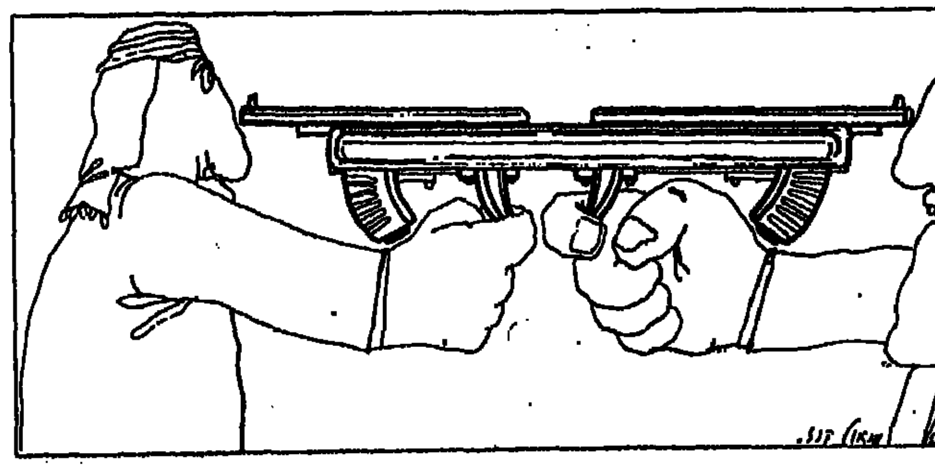

איור: שאול קנו, מתוך הספר דו"ח על מצב האומה

מפני שהחובות המוסריות פוחתות ככל שהאוכלוסיה גדלה". אבל הרב יעקב אריאל — מועמד מס' 2 ברשימת של כהנא בבחירות קודמות לכנסת — אומר זאת במפורש: „לפי שהציבור כולו נחשב כגוף אחד, אם נראה לו, שהבטחת שלומו וקיומו של הציבור מחייבת נטילת נפשו של עבריין חמור, הרי הדבר דומה לקטיעת אבר מסוכן כדי להציל את כל הגוף". עד־מהרה מתברר שהמדובר לא רק ב„עבריין חמור", אלא בכל אדם: „כשמותר לציבור להרוג אדם, כגון בבית־דין, מלך, או מלחמה, הראיה היא ראיה כוללת של הכלל כולו, והפרט אינו אלא אבר אחד בגוף כולו, והריגתו אינה נחשבת לרציחת אדם אלא לחבלה באבר בלבד". אין פלא שמנקודת־מבט לאומנית כזו „מותר לאומה לסכן יחידים מבניה, אפילו בשל סיבה כלכלית", אם היא „עלולה לסכן יחידים מן האומה" וברור ש„יחידים מישראל ומבני עמים אחרים שנקלעים לשדה המערכה אינם יכולים להוות שיקול בראייה הציבורית הכוללנית... (ו)פגיעה ביחידים אלו אינה אסורה".

גם אין פלא ש„טוהר הנשק" נראה מן הזווית הנאציונאלית החדה הזאת „מלאכותי ושדוף" ושלדידו „מן הראוי להעיר כאן שהסריון המסתמכים על הגמרא (סנהדרין לט ע"ב) 'מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה?' הרי לכם ראיה לאותו פיתגם עתיק־יומין, אודות בעלי־חיים מסויימים, הנחשבים משוקצים: 'אל תשליכו פניניכם לפני' (הם) פן ירמסום ברגליהם ופנו וטרפו אתכם'".

משל עתיק־יומין? מן „הברית החדשה". בין משתתפי הספר שלפנינו יהיו אחרים שיכעיס אותם עצם השימוש בפיתגם המופיע בדרשה נוצרית. הם מתעבים את מה שהם קוראים לו „מוסר", מפני שבעולם האסוציאציות שלהם המוסר הוא ענין נוצרי. אותו אליהו זייני רואה מקום להגביל את „העיקרון 'ואהבת לרעך כמוך' לישראל ולא לאומות העולם" ועל רבים „הנסלדים מהבחנה זו", כיוון ש„לדידם, ריח של גזענות נודף ממנה", הוא יודע לומר ש„בעצם ספוגה ריח הנצרות".

היתר לרצח

גם הרב יעקב מוין בא „לקרוא תגר על מי שמוציאים את המלחמה לחלוטין אל מחוץ למחנה הקדושה, והמחליפים את בכורת שלום הנביאים, הקשורה בשלמות, בנזיד העדשים של 'השלום' הנוצרי, המערבי, הקשור בהשלמה, בפשרנות, בבינוניות, באהבת נוחיות, באהבה בלתי־מסויגת לחיים הפרטיים", כאילו זהו השלום „המערבי", כאילו זוהי „הנצרות".

לא צריך להיות סניגור מושבע של הנצרות הקתולית או של זרמים נוצריים אחרים, כדי לחוש עד כמה נלעגת היא האשמה „באהבת נוחיות, באהבה בלתי־מסויגת לחיים הפרטיים", כשמדובר באם תרזה או באלברט שווייצר, שלא רק על עצמם הם מעידים, אלא גם על רבים ורבות שכמותם.

ואולי צריך להיות רודף־שלום, כדי להבין שאין בו פשרנות, אלא נאמנות מוחלטת לעקרונות ההגינות של המוסר, לעקרונות הצדק שביסוד הדמוקרטיה ובמיקרים רבים גם להכרת החובה לכבד את „האנושות, הן שבך הן שבכל איש אחר". כל העקרונות הללו תובעים כינון אורח־חיים של משרה הוגנת בין האנשים, אלה שדעותיהם שונות כשם שפרצופיהם שונים. המאבק על כינונו של משטר הוגן כזה, ההגנה על ניצניו, המאמץ להצמיח את קרנו, הללו כרוכים בעמקויות־ההבנה, בדקויות־התפיסה ובתעצומות־הנפש, איכויות שאינך מוצא בשדותיה של העדריות המצויה, כהת־העיניים, של האנוכיות הלאומנית.

בעריכת זיסי סתוי

„התרחק מן המשרה" היא סיסמת הוללות [illegible] דעתם של הבריות כסימן־היכר של אחרים מן [illegible] ימינו, כאן ובמקומות אחרים. זוהי סיסמה מסוכנת, [illegible] אמורה לזרוח באור־המיסתורין. ספרות הקבלה משמשת [illegible] ובמה צרכים פוליטיים דומים. כשאתה קורא את מה שכתב [illegible] אריאל, כמעט שאינך מאמין למראה־עיניך: „רמז להבחנה [illegible] פרטי לבין שפיכות דמים ציבורית יש למצוא [illegible] 'לא תרצח'... בטעם העליון נקראת דיברה זו בהפסקה [illegible]

(המשך בעמוד 26)

אהרן אלמוג

איגרת אל הקורינתים

אני מנסה לזכר מתי על זה התחיל
כל־כך הרבה תקוות בקפסת נעלים
בולים מצהיבים של דאר עברי מוקדים [illegible]
פנקס מפלגה תעודת שחרור תזכרת [illegible]
לשלם ארנונה על פרדס
חיי היו יכולים להיות שונים
טעות ידנית של פקיד ממשלתי מן הימים של [illegible]
מכתב התנצלות של פקיד השומה על [illegible]
הם לא ידעו איך שמחתי שסוף־סוף יש לי [illegible]
מישהי צירה לב עם חץ האלים לא [illegible]
לא אתה. אני. כתבה אחרת. למה התעתה.
היו עוד כמה דברים תמהים
אילנת רוסק חגלת שלקת מכתב [illegible]
במוצאי שבת ב־8 נתה לי גם אם [illegible]
טרומפלדור קנת חובבי ציון
לבשתי חלצה לבנה וחכיתי אינני זוכר [illegible]
קבר מאחר לשאל אותה אחרי 30 שנה
מפא"י היתה אז בשלטון
בן גוריון נאם מכל המרפסות
חודורוב עצר בעיטת עונשין מ־11 מטר
אני זוכר את הפחות הראשון בסוף שנות [illegible]
קניתי שתי קפסות נילון במחיר ישן
איך שמחתי שהדרכתי
אינני מבין איך לא התעשרתי היתה לי [illegible]
אינטואיציה נכונה
בלילה באו הנשרים הלבנים מארץ [illegible]
אית אותה ארץ
מוצאים זהב טורחים מתיגעים
ואז באים השודדים
הייתי נותן בתמורה את הכל עשרה [illegible]
את האיליאס והאודיסיה
את אנקריאון על קטב העצבון שמצאתי [illegible]
בשינקין
לפני 40 שנה
היום היא חנות רהיטים
זקן עשה ממני משורר והוא עצמו
עבר לרהיטים
רק לי לא היה שכל לעבר מדבר [illegible]
מאמת לשניה
נשארתי הקרע כותב לקורינתים
עם שמאז הספירה [illegible] להתקנים [illegible]

כותבים לו לא עונת
אנסה את מזלי אצל הסלבדוריים [illegible]
קדימה

סופרים מהונגריה ומיוגוסלביה – בישראל

מאבק על האמת

מאת יהודה להב

שאנדור צ'ורי (יליד 1930) ופרנץ יוהאס (יליד 1928) המשניים [illegible] משלחת הסופרים המבקרת עתה בישראל לפי הזמנת הוצאת הספרים „עקר" והעיתון המופיע בשפה ההונגרית „אוי קלט". הם [illegible] מובהקים של מה שנקרא „הסופרים העממיים", סופרים שרובם מוצא איכרי. למעשה, הם בני הדור השני של סופרים אלה. בני הדור הראשון „עשו היסטוריה" בין שתי מלחמות־העולם, כאשר חשפו את הבעיות החברתיות ואת העוני המשווע של האיכרים, העובדים והפועלים החקלאיים חסרי־הקרקע, ותיארו ביצירותיהם, [illegible] את הונגריה דאז כ„ארץ שלושת מיליוני הקבצנים". [illegible], גם יורשיהם, אינם רק סופרים ומשוררים, כי־אם בעלי מעמד מוסרי סמכותי בקרב עמם.

• האם גם בימינו, כבעבר, ממשיכים אנשי־העט ההונגריים למלא מעין שליחות לאומית?

יוהאס: זה על־פי רוב המצב בספרותם של עמים קטנים. מובן, שהספרות משתתפת בעיצוב המציאות באמצעות המלה הכתובה. היא משתדלת לנסח את הבעיות ואת המצוקות הלאומיות – כל סופר על־פי מזגו וסיגנונו. מה טוב היה, לו כבר הגיע הזמן, שבו הסופרים יוכלו לעסוק בספרות בלבד!

• באילו תחומים בא לכלל ביטוי תפקידם הנוסף, החברתי, של הסופרים בהונגריה?

פרנץ יוהאס | שאנדור צ'ורי

צ'ורי: אפשר לומר, שבכל התחומים. התפקיד נשאר בעינו, אם־כי הנושאים השתנו. בתקופה שבין שתי המלחמות היה לספרות מעמד משמעותי יותר, היה לה שדה תוסס למחשבה ולמתן ביטוי לה. היום קשה יותר. מתנהל מאבק קשה על אמירת האמת והוא מוצא ביטוי דווקא בספרות. התחירה לאמת נאחזת ראשית־כל בספרות, והיא גם משמשת סרנה לאמירת אמיתות חדשות. למרקים הסיגנון הספרותי החדש נותן ביטוי, מוסווה, לשינויים החברתיים.

• זו אמירה כללית, אבל ידוע לי, שאתה פועל גם במסגרת הרבה יותר מוחשית, למשל בעניין גורלו של המיעוט ההונגרי ברומניה. מה מניע אותך לכך?

צ'ורי: אני רואה חובה לעצמי לעסוק בבעיה זו. לו תרצה, כאשר [illegible] לאומים נשארים בימינו ללא יצוג. בעבר היו להם אירגונים [illegible], מיפלגות, כנסיה. מי יגן עליהם עכשיו? ההסכמים בין הממשלות מבטיחים לכל היותר את השמירה על המצב הקיים. במצב זה, האם גם על הסופר לשתוק?

• האם לדעתכם גם היהודים בהונגריה זקוקים היום לתמיכה מעין זו?

יוהאס: לא, אינני חושב. אפשר לדבר עליכך בכבעיות ובגילויים [illegible]. יהודים שניצלו בתקופת הנאצים והחליטו להישאר בהונגריה, [illegible] בחייה. רבים עלו גבוה בסולם החברתי והיו בין מעצבי חייה התרבותיים.

• אנסח את השאלה ביתר חריפות. לא מכבר ביקר [illegible] עיתונאי ישראלי. הוא ראה את הצגה „טוביה [illegible]" – שהיא, דרך אגב, הצגה מצויינת. הוא שם לב, כאשר גיבורת המחזה מבשרת, שהחליטה להגר לארץ [illegible], פרצו באולם מחיאות כפיים סוערות. הוא הסיק, כי [illegible] לא חשוב לאן הולך היהודי ובלבד שילך [illegible]. האם זו פרשנות נכונה?

יוהאס: לא, אפשר בהחלט לומר כי זו פרשנות כושלת. עובדה [illegible] שמהונגריה מהגרים יהודים מעטים בלבד. לו הרגישו מקופחים [illegible], היו מהגרים בהמוניהם. יתכן, שקיימים רגשי התנגדות [illegible] אי־אלה בעלי תפקידים בכירים, יהודים במוצאם. אך אילו [illegible] שהם עומדים בראשם היו פועלים כהלכה, גם ביקורת או [illegible] זו לא היו קיימות.

• מה היו ציפיותיכם לקראת ביקורכם הראשון [illegible]?

יוהאס: ספרי־הקודש שתורגמו להונגרית, השפיעו על הספרות [illegible] מראשיתה. הסמלים, המשמעויות, המיתוסים של התנ"ך [illegible] בשירה ההונגרית ובתרבות ההונגרית בכללה. מושגי־היסוד [illegible] הירו לכל חיינו ואי־אפשר לעקור אותם מתנה. יש [illegible] – כגון אחד הגדולים, אנדרה אדי – שאי־אפשר להבינו [illegible] זה. כאן אני מחפש את התנאים ואת הנופים, המוזכרים [illegible].

צ'ורי: אבל יש לי להוסיף, כי גם ההווה מרגש ומעניין. אפשר לעקוב [illegible] היווצרותה של ארץ, אפשר לומר, כמעט מלא־כלום. מן [illegible] הראשון מרשימים הנעורים, התנופה, הרעננות, התזזיתיות. [illegible] טלפונית עם אשתי בבודפשט ואמרתי לה, כי יש כאן אומה [illegible] מובן שאני מכיר את ההיסטוריה ואני יודע, שזו אומה עתיקה. [illegible] זאת, רוח הנעורים היא הדבר המרשים הראשון. בעיית [illegible] מעסיקה את ההונגרים 500 שנה לפחות. גם לנו נשקפת [illegible] מתמרת ורציתי לראות כיצד מתקיימת אומה במצב של [illegible] בלתי־פוסק.

בסבך הזהות היהודית

מאת ראול טייטלבאום

שמו הפרטי מקורו באפוס של השירה העממית הסרבית. שם המשפחה – הונגרי. אמו מונטנגרינית. עם קטן החי במבל הררי של יוגוסלביה, צפונית לאלבניה, לחופי הים האדריאטי. אביו היה יהודי, שמצא את מותו באושוויץ. ילדותו עברה בהונגריה, הוא עצמו כותב סרבית. חי מחצית השנה בבלגראד, בירת יוגוסלביה, ומחציתה בפאריס. כילד הוטבל לנצרות וזה הציל את חייו, אך עד היום חי את אימי השואה היהודית. זהו הסופר דאנילו קיש, המתארח עכשיו במישכנות־שאננים בירושלים. לראשונה בישראל. נחשב לסופר היוגוסלבי המתורגם ביותר בלשונות המערב. בעל שורה של פרסים יוקרתיים בארצו, ומוכר גם לקורא העברי בשני ספריו „גן, אפר" ו„מצבת קבר לבוריס דוידוביץ'" (עברית: דינה קטן בר־ציון).

עם ביוגראפיה כזאת, שהתחילה לפני 51 שנים, אין מנוס מלפתוח בשאלות של זהות. כשהוא משקיף על חומות העיר העתיקה ממישכנות־שאננים אומר דאנילו קיש: „כן, אני מודע לכך. אני בעל יחוד אתני נדיר ביותר. ביוגוסלביה אני כמעט יהודי. כאן אני מונטנגריני".

• האם אתה סופר יהודי?

דאנילו קיש רגיל לשאלות אלה. „לא, בוודאי שאינני סופר יהודי. אני מבין שיש לי בעיה. בכלל, אני נרתע משמות־תואר. הצירוף הזה לא נראה לי. האם מרסל פרוסט היה סופר יהודי או סופר הומוסקסואלי? הסופר היחיד שאני מכיר ושהתואר יהודי הולם אותו בכל המובנים הוא, דומני, בשביס־זינגר. אני הייתי מסתפק בשם בלבד – בלי התואר. רק כציון הגיאוגראפיה התרבותית־לשונית שלי אפשר להוסיף תואר יוגוסלבי, למרות חיי המפוצלים. אני יודע שביוגוסלביה עצמה יש מי שמגדירים אותי כסופר יהודי. אפילו שמעתי אומרים שביצירותי אני משלם חוב לעם היהודי. כן, אני מכיר גם את הבדיחות שבין הפלמים לבין הוואלונים בבלגיה, שלפיהן היהודים הם הבלגים היחידים, ובדיחה דומה לגבי הצ'כוסלובקים. אני גם יודע שביוגוסלביה של היום, אין בכלל המושג „ספרות יוגוסלבית" ויש ספרות סרבית, קרואטית, מקדונית וכו', אבל כאדם החי חלק ניכר מזמנו בפאריס אני יכול להרשות לעצמי את שם־התואר יוגוסלבי.

דנילו קיש

• בכל־זאת, מתוך עשרה ספרים שפורסמו עד כה ביוגוסלביה ובכל לשונות אירופה כמעט, מרביתם עוסקים בבעיות יהודיות, בשואה, או בדמויות של יהודים. נראה שאתה כותב על כך מתוך הזדהות אישית רבה.

„זוהי ללא ספק, ההוויה האישית שלי. כל ילדותי עברה בסימן של פחדים והשפלות שהיו קשורים ביהדות. עוד כילד הייתי שואל את עצמי: [illegible] ומדוע הקללה הזאת? אבל, לא התקוממתי נגד הגורל הזה, שהיה עבורי כעין גזירת־שמים. הקשר הזה בין הסבל לבין היהודים. ואף שאני זוכר אפילו את טקס הטבלתי לנצרות כילד, הטבילה שהוריי קיבלו בשנת 1939 ובעצם הצילה את חיי, תמיד ראיתי את עצמי כחלק מן העניין, בגורל שאין לשנותו. משהו באותו נוסח של היינה שהיהדות היא כלין 'אסון משפחתי'... כל יצירתי הספרותית מושפעת מן הרקע הזה. זהו מישקע עמוק באישיותי. כתיבתי מושפעת מן הרצון להתמודד עם המשוואה האבסורדית והנוראה שהיהדות והה לסבל ולשואה. לעניין הזה הוקדשה הטרילוגיה שפרסמתי („צרות מוקדמות", „גן, אפר" ו„ספון החול"), וזהו כעין מצבה ליהדות מרכז־אירופה, שאינה קיימת עוד. מין ארכיאולוגיה היסטורית אישית שלי."

דאנילו קיש בשום אופן אינו סופר סנטימנטאלי. להיפך, סיגנונו בוטה, צורת כתיבתו מודרנית, תמציתית. אחד המבקרים היוגוסלביים כתב עליו, כי כל יצירתו קוראת תגר על הבינוניות, גסות־תרבות והקונפורמיזם. הוא מנסה להתמודד עם הבעיות האוניברסאליות של זמננו. יש רואים גם בנישה זאת את „רוח היהדות". ספרו „מצבת קבר לבוריס דווידוביץ'", שהעניק לו מוניטין בינלאומיים, וספרו האחרון שפורסם לפני שנתיים, „האנציקלופדיה של המתים", יש בהם הרבה דמויות יהודיות, אך הן בבחינת אמצעים לעסוק בבעיות אוניברסאליות של תקופתנו. „דורנו נפתח בין שתי תופעות היסטוריות אדירות: נאציזם וסטאליניזם. בשתי התופעות האלה היו היהודים הקורבן, ולעתים גם השחקנים הראשיים בדראמה המרתקת והעקובה מדם. בספרי האחרון („האנציקלופדיה של המתים") אני עוסק בכוחה והדרסני של המלה. בין היתר, אני מייחד פרק בשם 'ספר המלכים והטיפשים' לפרוטוקולים של זקני ציון, כדי להמחיש את כוחה ההרסני של המלה בבחינת חיים ומוות ביד הלשון. פרק אחר, 'כול ארום עם דיוקנו של לנין', מוקדש לגורלם של סופרים יהודים שנפלו קורבן לטרור הסטאליניסטי. כאב־טיפוס שימש לי גורלו של המשורר המוכשר אוסיפ מנדלשטאם. אני מודע לכך שיהדותו גובשה בהתמודדות עם הסטאליניזם. גם אילו רציתי, לא הייתי יכול להינתק מגורלם של היהודים כסיפור הזה."

אני מבקש לדעת אילו רסים חדשים תקועים במבנות הכתיבה של דאנילו קיש. הוא מפתיע שוב עם נושא יהודי. „זה כמה שנים אני אוסף חומר על דמות מרתקת של המשורר דידאק פיר (Didak Pir), יהודי מפורטוגל, שהגיע במאה ה־16 דרך מערב־אירופה לעיר דוברובניק, חי כה ארבעים שנה וכתב שירים בשפה הלטינית ברוח ההומאניזם. יש חורים רבים בביוגראפיה של האיש המעניין הזה, שפעל באווירה של סובלנות ברפובליקה הסוחרית של דוברובניק שלחופי הים האדריאטי. עדיין לא ברור לי מה ייצא מן החומר שאני אוסף, אבל הדמות הזאת מרתקת אותי."

דוד אבידן

השירה כפוליטיקה והפוליטיקה כשירה

אחד מקור והרבה תרגום

לכן שבמהלך החודשים הבאים אחזור, פה ושם, על הצהרות, שכבר השמעתי, במקוטע, בהזדמנויות אחרות. כאן, מכל־מקום, אומר גם אותם וגם דברים אחרים במאוחד, בכפוף לאורך הטור. אין כאן יומרה להצגת תיאוריה־של־התרגום מכל סוג שהוא, אלא לרעיונות כלליים, שבחלקם הניכר שאובים מניסיוני האישי.

ארבעה דברים עיקריים, שכבר הצהרתי בנסיבות שונות, הין:

• א. התפיסה של רוברט פרוסט, ששירה היא כל מה שאובד בתרגום, לא זו בלבד שאינה נכונה, אלא להיפך: שירה היא אולי גם מה שמושג בתרגום.

• ב. שירה אינה אמנות קהילתית, ולכן התרגום הוא המשכה הטבעי. למעשה, שום יחידה שירית לא עברה את מיבחן האיכות, עד שחצתה מסלול־תרגומי בן ארבע־חמש שפות בכירות לפחות (אנגלית, צרפתית, רוסית, ספרדית, והמובן ערבית, יפאנית וסינית, ולמטרות יותר מעשיות — גם שוודית).

• ג. גם הבהרתי, בקיצור נמרץ, שאין דבר, שאינו ניתן לתירגום, לרבות חרוז, מישקל, מישחקי־מלים, התפילות פאתטיות וכו'.

• ד. ולבסוף: הצהרתי, שהתרגום האידיאלי הוא זה, הנקרא כמקור. כלומר התרגום, בו נטל לעצמו המתרגם — בהרשאת המשורר, כמובן — חופש־תימרון שמעבר לתרגום האקדמי או לתרגום הספרותי המדוייק הקריא.

מאפיה מן התנגד

עוד בשנים קודמות, כשהתחלתי לתרגם את עצמי לאנגלית, על רקע תרגומים מעטים יחסית של אחרים (בעיקר אברהם בירמן המנוח), החלטתי לא להתיר למתרגמים אחרים לתרגם אותי לשפה זו. המטרה היתה ליצור נוסח־אב (Master Version), שיפתור את כל הבעיות הטכניות הפרוזודיות של מעבר משפה שמית לשפה לא־שמית ויהווה מקפצה־זינוק לתרגומים אחרים. שיסתמכו על תרגום־האב האנגלי כעל מקור.

במשך שנים לא מעטות צברתי במפורש תרגומים של אחרים לאנגלית, לרבות של מתרגמים טובים יחסית, משום שידעתי, שלא יוכלו לבצע באנגלית מה שהתכוונתי אני לעשות. למרות שהאנגלית היא שפת־אמם ולא שפת־אמי (עובדה בעלת חשיבות מישנית, משום שלפחות לצורכי תרגום שירתי נהפכה האנגלית די מזמן לשפתי השניה).

מדיניות זו („הפוליטיקה כשירה...") הוכיחה את עצמה, משום שהתרגום הצרפתי המצויין של מישל אקהאוד בוצע בעיקרו מן האנגלית, משום שהתרגום האיטלקי (של קארלו אלברטו סיטה), שבוצע מהתרגום הצרפתי, נקרא כאילו בוצע מן המקור העברי. גם תרגומים לספרדית (של סאבאצה ופץ, למשל) התבססו בעיקרם על האנגלית, להוציא שעדור סברדליק הפיק תרגומים משובחים מן המקור העברי. התרגומים להולנדית (של מרים בריהל־רבב ושל ווילם רוסקן) בוצעו מן האנגלית. רק התרגום הרוסי המצויין (של סאבילי גרינברג) בוצע ישירות מן העברית — כטיפוי, כמובן — ואילו שני התרגומים הערביים (של מחמוד ביאצ'י ושל נצטוך שמאס) לא נזקקו לאנגלית, משום שהמתרגמים שלטו היטב בשתי השפות, ולא היתה כאן כל בעיה של מעבר משפה שמית לשפה לא־שמית.

תרגומים לשפות אחרות (נורווגית, שוודית, רומנית, הונגרית ועוד) נעשו ללא השגחתי, ולכן קשה לי להעיד על מקורם.

מלים אחדות על תרגומי לאנגלית על־ידי אחרים: כאמור, הייתי ועודני חשדן גדול בנושא זה. לפני שנים אחדות פנה אלי יהודי אמריקני בשם וורן זאב ברגד בבקשה לתרגם כעשרים שמונה שירים שלי לאנגלית, לצורך הכללתם באנתולוגיה [illegible] באותו שלב. הואיל ורוב השירים. פרצה לתרגם. היו כבר מתרגמים, והוא הכיר היטב את תרגומי, חששתי (ונזהרתי) פחות.

סיכומו של דבר קיבלתי לבסוף את האנתולוגיה — ISRAELI POETRY, (Contemporary Anthology) בהוצאת אוניברסיטת אינדיאנה, בלומינגטון, 1986. ונוכחתי, שהחלטתי היתה, במידה מסויימת, פזיזה. וורן זאב ברגד, המוצר עברית פחות או יותר שוטפת, עשה מלאכה בינונית. אך לא תמיד אתיה: לגבי שירים, שכבר תירגמתי לפניו, עשה שימוש בכ־נ'ול אותו מגיסותי, ואת כל האתגו הנותרים שינה לרעה — ואלו שירים, שלא תורגמו ושנזקקו לטיפול פרוזודי מעודן (מישקל וחריזה), תירגם ברישול. לא קראתי בעיון את כל התרגומים, אבל בסוף השיר „נאום, בזהירות לנשיאות ארה"ב של סינכריקה" (מתוך „שירים שימור שיבים"), שאותו תירגמתי זמן רב לפניו — והצלחתי ביתר הצלחה — תרגם את המלה „מאפיה" (mafia) כ„מאפייה" — Bakery, זכרי־מאפה. חבל בהחלט, לאחר שכבר ישב אתי על התרגומים. נפילה גדולה. כמו האומרים בצעתית.

הלוחה היא, שקשה על אף בלתי־אפשרי לחסום מתרגמים אנגליים בוחשים. וגם לא רצוי — מבחינה פוליטית־תרגומית — לעשות זאת. עם זאת, תרגום גרוע או שני או פחות ממצוין הוא הנואמה־ריבה של המקור, כך שהתכרעת, הלבנה לפני המשורר. היא קשה: לחיות מוכרע על־ידי תרגומו — או להיות מכרע, ומנגה, על־ידי מוסר־תרגומו.

כתיבה בכל השפות

מאמר זה סוגן ומסף תאורטי. שעליו אוכל רק לרמוז במסגרת מצומצמת זו:

• א. שירה יכולה להתעשר בתרגום ולא להתרושש (נקודות א, ב — ראה לעיל), הואיל ואינני רואה בשירה אמנות קהילתית — לפרות החלוקה השרירותית לשפות — אני כותב מלכתחילה, למן שנה מסויימת, למדיום התרגומי. כשהשיר עובר משפה לשפה, הוא דומה לחייל: הוא מעבר גוהות, מרתב, שדה־זיהוי אוטומאטי וכו' — אבל קולט גרויים סביבתיים חדשים, סימנים חדשים. כל שפה שאליה מתרגמים יכולת, כמובן, לגרוע מן המקור, אבל לפצות אותו — ולפעמים למעלה מזה — בערכית הגי־רחיים. המישחק של מעבר משפה לשפה הוא לא רק תרגיל פרוזודי בינלשוני, אלא גם מיבחן. שיר, הנקרא כמקור סוגסטיבי בשפות בכירות אחדות (ארבע, חמש, כאמור), הוא שיר מעולה יותר, בינלאומי יותר, גלובאלי יותר.

• ב. תרגום־שירה יכול להיקרא כמקור (נקודות ג, ד, — ראה לעיל) — תלוי מי מבצע אותו. לצוות ועתקות המשורר הוא דולשני ויכול ליצור נוסח־אב לפירוקם של מתרגמים אחרים (בהנחה שהם שולטים בשפה, אליה הוא מעביר את נוסח־האב). אין שוה־ערך (חרוז, מישחק־מלים, מישקל, שיתוק כתהות), שאינו בר־העברה לשפה אחרת, בתנאי שהמתרגם נוטל — או מקבל — לעצמו חירות מבוקרת.

לסיכומה של התיאוריה — להקדמה לתיאוריה מוארכת, בהזדמנות אחרת — ניתן לסמן כדלהלן:

• א. כל השפות הן עקרונית שפה אחת, מערכת פאראסמיוטית, המתקיימת כאילו מחוץ לכל מערכות־הסימנים הייחודיות (השפות הנורמאליות). קיבוע שפתי בתרגום הוא מעין שוה־נויות, שאליו נחתעת היחידה הפאראסמיוטית והמתפקשת בסימנים הלוקאליים ואנאלוגיים או המסוהמים להצת כאלה. ולהיפך: הסימנים הלוקאליים באותו שוה־נויות נתון מבריאים, בהליך התרגומי שלהם, ומאצבים את ותהום הסימנית. הם נזהכים שוב למערכת פאראסמיוטית, מעין אנרגיה שפתית פוסט־אילית. העוצבה להוטקס בכל שוה־נויות, בתנאי שהקברנים, הנוות רבנות־השקע כשירים לתפקידם.

• ב. לכן אין כל הצדקה לכך, שתהליך־התירגום יהיה כרוך בהרזות, בהוטוסים ובהשהות־אובדן, משום שהטקסט — בהיווצר צלה — הוא בכל מיקרה רב־סיכויים מהיווה לטקסט המקורי.

אין מנוס מהמסקנת־הביניים, שכתיבה בשפה אחת היא, מבחינתי לפחות, כתיבה בכל השפות האפשריות, ושלכן תכונותיה הנתמונות של שפת־המקור, ואובדן כאילו בתהליך התרגום, מאבנות אותו חלק מקצמן, המיותר כלאו־רואה.

*

(מאמר תשעה־עשר בסידרה)

ממחתרת לצבא סדיר

מאת ד"ר אלחנן אורן

מרדכי נאור, ההגנה — ארגון המגן של הישוב היהודי בארץ-ישראל, 1920—1948. משרד הביטחון — ההוצאה לאור, מטעם משרד החינוך והתרבות והארגון הארצי של חברי ההגנה, תל-אביב 1986, 165 עמ'.

בעיצומה של מערכת הבלימה נגד צבאות ערב הפולשים, ב-26 במאי 1948, ניסחה הממשלה את הפקודה להקמת הצבא, וקבעה את שמו „צבא הגנה לישראל". במתכונן הנציחה בשם צה"ל את זכר ה„הגנה", „הצבא שבדרך" של הישוב העברי והתנועה הציונית. דוד בן-גוריון, ראש-הממשלה ושר-הביטחון, הוציא ב-31 במאי פקודת-יום לצה"ל, ופתח במלים: „עם הקמת מדינת ישראל יצאה ה„הגנה" מהמחתרת והפכה לצבא סדיר".

היכולת של הישוב לעמוד במלחמה המתלקחת מסוף נובמבר 1947, ובה בעת לגייס, לצייד ולאמן

מרדכי נאור

כוחות לוחמים, נתאפשרה רק הודות לנכונותם של חברי ה„הגנה" בעיר ובכפר להתייצב להגנת יישוביהם, לאבטחת צירי ההתיישבות, ולצאת למערכה לכינון המדינה ולהגנתה. הנכונות להתגייס ולהתייצב לפקודות ההנהגה הנבחרת של התנועה הציונית לא רק הוגדרה ב„אושיות ה„הגנה"" (עמ' 22 בספר), אלא הושרשה עמוק בהכרתם של אנשי „השורה", והיא שמסבירה כיצד נענו הרבבות לצווי מרכזי הגיוס, והתגייסו עוד לפני שהיו להנהגה סמכויות חוקיות לאכוף מרותה.

שיקולים מדיניים

ספרו של מרדכי נאור עשוי להשוף לעיני הנוער בשנות השמונים את שורשי הכוח הצבאי שצמח בטרום-מדינה. עד כה בוקקו תלמידים לשכונת כרכי „תולדות ההגנה", או לכרך ה„קיצור", שכולל יותר מ-500 עמודים. חוברות קצרות יותר אזלו, ונתבקש ספרון מעודכן. המחבר סוקר את היריעה הרחבה של מעשי ה„הגנה" בשלושים שנות קיומה, ומבליט את זיקתה בין תנועות לאומיות וארגוני מחתרת המצויים בעמים שונים. עמים שהיו על אדמתם אחזו בנשק נגד כובש זר או נגד משעבד מבית.

ואילו התנועה הציונית נאבקה להשיב יהודים לארצם, ורכשה את אדמותיה כדי לפתח תשתית ישובית לבאים. ה„הגנה", זרוע-הכוח הציונית, היתה לארגון הצבאי-מחתרתי היחיד, בעמים ובישראל, שנרתם למיפעלים „אזרחיים" — ההעפלה וההתיישבות — והסף גם אותם לדרכי-לחימה במאבק לעצמאות. ההעפלה — תחילתה בספינות קטנות, שחתרו ארצה חרש, לפני מלחמת העולם השניה ואחריה. בגאות המאבק נודעו האניות שנאבקו מול החוף, כ„חיים ארלוזורוב" ו„שבתאי לוז'ינסקי". לשיאיה הגיעה ההעפלה במאבקם קשה-העורף של אלפי המעפילים ב„יציאת אירופה תש"ז". ובהפלגת רבבה ומחצה באוניות התאומות, ה„פאנים", שקיבלו את השמות הסמליים כל-כך — „עצמאות" ו„קיבוץ-גלויות". בהתיישבות תיכנר יחומת „חומה ומגדל" לפני חמישים שנה. האסטרטגיה הישובית כיוונה מאז את המיפעל החלוצי לאור השיקולים המדיניים והביטחוניים: שתלה „מצפים" בנגב ו„היאחזויות" פלמ"ח בגליל, והגיעה לשיאה במאבק — בזינוק לנגב, בליל אחת-עשרה הנקודות ובהנחת קווי-המים.

ה„הגנה" הוקמה ב-1920, אחרי מאבק יושבי הגליל העליון בחורף תר"פ (1919-1920), היורש כפרשת תל-חי, ואחר ניסיון ההתגוננות בירושלים בפסח תר"פ. הלקח שהוסק היה לבסס את ביטחון היישובים על נכונות כל יושביהם, גברים ונשים, להשתתף בהגנתם, ויום תל-חי, י"א באדר, היה ל„יום ההגנה". אף כי ה„הגנה" קמה ככוח עצמאי ובלתי-לגלי, נאחזה בכל סיכוי להגביר כוח מתוך שיתוף-פעולה עם כוחות-הביטחון של השילטון. בשנות המרד הערבי טיפחה את כוחה הצבאי הנייד וההתקפי — „פלוגות השדה" (פו"ש) — ואותה שעה נתגייסו כשתי רבבות ליחידות הנוטרים, שהקים השילטון. „הידיד" הבריטי, אורד וינגייט, היקנה ידע בלוחמה גרילה ל„פלוגות הלילה", שבהן שירתו בחירי ה„הגנה" יחד עם חיילים בריטיים. בעוד ה„הגנה" פעלה בדרכי נגד גזרות הספר הלבן ותקנות הקרקע בבנית „העיבשים", והקימה את „פלוגות-הפו"ש והפלמ"ח". כגרעין צבאי וסדיר — המתקיים כעבודתו בקיבוצים, עודדה ה„הגנה" את ההתגייסות לצבא הבריטי. בו הכשירו כשלוש רבבות גברים ונשים את עצמם ליחידות צבא סדיר, בגדודי „החטיבה היהודית הלוחמת" (החי"ל), ובשירותים הלוגיסטיים.

כירשת תל-חי והשראת ה„הגנה" פיעמו את החלוצים באירופה הכבושה, שהתארגנו יחידה ולמרידות נואשות בגיטאות וללוחמת פרטיזנים ביערות. כאשר נודעו איכי השואה בארץ, התנדבו מאות חברים וחברות לצנוח מאחורי הקווים הנאציים, כדי לארגן יהודים ללוחמת גרילה. דא עקא, מטוסים, מצנחים ומתקני איכונים היו רק לבריטים, ואלה האיטו והמעיטו, איכנו כשנים — ולבסוף שיגרו כשלושים. אך קומץ השליחים הללו המחישו את הנכונות לעשות הכל.

באוויר, בים וביבשה

ה„הגנה" „התמקצעה" לפי הצורך, כגון בתחומי המודיעין והקשר, פיתחה את ה„תעש" המחתרתי ליצור נשק ותחמושת, והוציאה שלוחות לרכש בארץ ובחו"ל. בשנות מלחמת העולם השניה ולאחריה טיפחה גרעיני מגן בגולה — בעירק, בארצות המערב ובאירופה.

בגמר מלחמת העולם השניה נרתמו חברי ה„הגנה" בארץ ובחו"ל למאבק, וב„תנועת המרי העברי" שיתפה ה„הגנה" פעולה עם אצ"ל ולח"י, כל עוד קיבלו אלה על עצמם מרות לאומית (האירועים המפורשים ויחסם ל„פורשים" של ה„הגנה" גוברים בספר). לוחמי הפלמ"ח והחי"ש (חיל השדה) הוכיחו את כושרם במאבק-ים, ויזכרו הפיגועים המוחצים בתחנות החוף והבכ"ים, ו„ליל הגשרים" — מבצע-השיא של הפלמ"ח בהיקפו ובדיוקו הצבאי. לצד תמוזין תוליית התבלה הימית של הפלים, שחזרה ונגעה בספינות-המעפילים ובאניות הגירוש, ואף הביחה מתוך מחנות קפריסין לנגוע באניה הצפונית לתוך הארץ.

המאבק השיג את הכרת האו"ם, כי ההנהגה הציונית ידעה לשלב בו מדיניות, הסברה, העפלה, התיישבות ומאבק-אש. עתה פתחו הערבים במלחמה, והיה זה ה„הגנה" להסתגל, בהנהגתו התקיפה של בן-גוריון, לצרכים החדשים של מלחמה כוללת, ועמד זרועות אוויר וים, נבנו חילות לוחמים ושירותים, פותח מערך הדרכה, וה„הגנה" מיצתה כמתגייסים בארץ ובחו"ל ומן המתנדבים מחו"ל את ניסיונם הצבאי המגוון. המחתרתי הפריה, עד שהיתה לצבא סדיר עם קום המדינה.

לא זו בלבד שנאור מגיש ספר ליחיד תמציתי וקריא. הוא אף עשוי לפתוח לתלמיד ולמורה פתח אל הספרות המחקרית הענפה של ה„הגנה", באשר שצורפה לספר ביבליוגרפיה נבחרת. כן נכללו בו „עזרי-לימוד": לוח אירועים מפורט, טבלאות, תרשימים ואיורים. אעיר על זוטות, בתוכן ובצורה. אשר לתוכן, ראוי לתקן כמה טעויות: כיום מוסכם הכינוי „המרד הערבי" לתיאור מהומות של שנות 1936-1939, וכך נאמר בתוכן העניינים, אך משום מה נותר הכינוי הישן „מאורעות" בכותרת הפרק בעמ' 43; ב-1947 עוד רחוקה ה„הגנה" מ„צבא לכל דבריו" (עמ' 119), אף כי פיתחה מרכיבי „צבא שבדרך". ולצורה — את סמל ה„הגנה", „סיכת המ"מ" היתה שולף ממקובה בעמ' 135, ו„נוקדי אותה על העטיפה, במקום האותיות הדקות והמתחתון-סדר לטעמי. אין ספק שבקרוב יזכה הספר למהדורה נוספת, ובה יבואו דברים על תיקונם.

תרבות ספרות אמנות

דעה אחרת על „עיין ערך: אהבה"

מאת גבריאל מוקד

צודקים אותם מבקרים הסבורים כי בהתייחסות לספרו של דוד גרוסמן, „עיין ערך: „אהבה"", מן הראוי להבדיל בין שתי חטיבות שונות. מצד אחד, קיימת „פרשת גרוסמן" כמיקרה קלאסי של שיווק המוצר במשך חודשים בטרם זכינו לראות את היצירה ומבלי שניתנה לנו ההזדמנות להגשים את הכלל הפשוט והוותיק: „ניתי ספר ונחזה". בשיווק הספר הבלתי-נראה כמין מכירה-מראש של זן עגבניה או פרי חדש, הונהגו הפעם באמת נורמות חדשות ומסולות בקרית-הספר העברית. רעיון רב-המכר, שהכול מדברים בו בטרם ראוהו, מתגלגל לבסוף גם אצלנו לניצחון בלתי-מרנין. אבל, מצד שני, קיימת אכן בכל-זאת סוגיה לגמרי אחרת, או, אם תרצה, „פרשת גרוסמן" שניה: ההתייחסות הממשית של ביקורת-הספרות לטקסט עצמו, עם הופעתו לבסוף לעין-השמש.

לדעתי, דווקא בפרשה השניה נכשלה קרית-הספר שלנו באמת. ביחוד בולט כאן כישלונה של הביקורת, המדאיג אותי הרבה יותר מ„פרשת גרוסמן" הראשונה.

מה טיבו של הכישלון הנ"ל? במה חטאה, לדעתי, כמעט כל הביקורת שעסקה בספרו של גרוסמן? היא חטאה בגימגום. בהחלקה. באי-אמירת האמת הבלתי-נעימה. בריכוז תשומת-הלב במיבנה הספר וב„תחבולות" המיבניות שבו במקום לדון ברמתו, בריקמת-הטקסט המוחשית שבה. כמעט איש לא היה מוכן לשבח, ממש לשבח, את הפלא החדש מצד רמתו הממשית. אבל לא נעים היה (כן, ממש לא נעים) לומר בפשטות ש„נסיך הסיפורת" הצעיר מצליח בספר שלפנינו הרבה פחות מאשר בספריו הקודמים. איש כמעט לא אמר את האמת הפשוטה שכישרונו הריתמי הוודאי של גרוסמן ואמינותו במיתחם-חוויות מסוים של נוער ישראלי לא העניקו, ואולי לא יכלו להעניק, כשלעצמם עומק ורוחב של תפיסה מודרניסטית או פוסט-מודרניסטית אמיתית לחיבורו הנבוכי, והוא נותר ביד רק עם קצה חבל של סכימות ומיבנים, ולא עם ממשות טקסטואלית בעלת-ערך. משום כך הירבו המבקרים לדבר על עלילת הספר, על „המיבנה של ארבעת החלקים" ועל „דרך-ציטוט" פוסט-מודרניסטית של העתקה מיוצרים אחרים בעולם ובארץ — כאילו כל אלו, וביחוד התחבולה המעתיקה הנ"ל, הם כשלעצמם בגדר ערובה להצלחה לשונית וחוויתית אמיתית.

פער בין מיבנה לרמה

והנה, עיקר הדברים, שמן-הראוי לומר על 'עיין ערך „אהבה"':

מבין ארבעת החלקים שבספר, רק החלק הראשון, המספר על ילדות בארץ ובואו של קרוב פליט-שואה, מחונן באיכות טקסטואלית ממשית, חרף כל ההשפעות של סיפורי עמוס עוז ואחרים. החלק הזה גם מתחבר להצלחות מסוימות של הפרוזאיקון שלפנינו בספריו הקודמים ('חיוך הגדי' ו'ירץ'), הצלחה שהיתה קשורה באמינות וחווייתית על רקע שאר למחבר ובריתמוס-הסיפור שלו. הצלחות מסוימות אלו היו ברורות למרות השפעות עוזיות, מילוליות ונושאיות, של עוז וא.ב. יהושע, ולמרות הסכנה שבהימור על פופולאריות הנושא, כגון „השטחים" (הימור שגרוסמן ממשיכו בהתייחסותו לשואה בספר הנוכחי).

עד כאן התייחסות לחלק הראשון של „עיין ערך: אהבה", שניכר בו הישג מסוים. אבל כבר החלק השני של הספר הוא מלאכותי ורדוד. בחלק זה מגלה גרוסמן באורח מכאני דמויות מעולמו של ברונו שולץ, ובהפליגו בעיקבות ריאליזם פאנטאסטי של גראס ומארקס בחו"ל ושל קניוק אצלנו, מנסה לפתח פאנטאסיה דגית-אוקיאנית על ברונו שולץ. פאנטאסיה זו, שיש בה הרבה רדידות לשונית והרבה מכאניות כאילו-סמלית, גם כמעט אינה מתחברת עם החלק הראשון של הספר, פרט לרעיון של חישוף כמה רבדים במציאות העולמית והיהודית, שהוא רעיון טוב ואהוד עלי, אך נותר בידיו של גרוסמן במירשם-סקיצה צחיח ותור-לא. מכמויות לשוניות מסוג „גליקים מרגליקים" ריבית מתחנחנות לשולץ בנוסח „ברונו שלי" באות במקום אמינות. אבל אני חושש שהכישלון של גרוסמן מגיע למיצוי דווקא בחלק השלישי של הספר, המביא אותנו לנושא השואה שבין קטלי מות-המות שלה מנסה לחסות הריאליזם הפאנטאסטי הקטן והמאולץ. אפשר, איפוא, שלא בחלק השני של הספר עיקר בעייתיותו (למרות דעתו של הרבור סנדאור, המגלה הגדול של שולץ וכותב הספרות הראשונות והגדולות עליו, אשר טוען כי התרגום של גרוסמן הנסב על שולץ הוא אחד מדברי הגווה הגרועים שקרא מימיו).

על-כל-פנים, האילוץ והצחיחות שבחלק ה„ברונו-שולצי" של הספר הם כאין וכאפס לעומת הכישלון שבפרק השלישי והמרכזי שבו, הנסב על השואה. גרוסמן מנסה לתאר את לב הזוועות ואת המדור האיום ביותר של ההשמדה. אמן גדול כאהרן אפלפלד העדיף לא לתאר את המדור הזה ולדבר רק על דמויות שניצלו ממנו, או על מה שקרה לפני השואה. ק. צטניק מסר את האימה בתיאור אליגי, צונן ולוהט כאחד (כיוון „קליני" כוח נגדם גם על-ידי פרוזאיקונים פולניים, הקרובים לאימת השואה, מסוג רוזנויצקי ובורובסקי). יורם קניוק אצלנו, הבא גם הוא להתמודד עם נושא השואה מתוך מציאותה של ארץ-ישראל הצברית, השכיל להעביר את חוויית „יקום מחנות-המוות" בכבוד לטריומה של ניאו-אקספרסיוניזם לוהט וניסיוני. עמוס עוז נגע רק בקצותיו בזוועות האימה ב„לגעת במים, לגעת ברוח", ויגייסה אשר גם לא עשתה לדעתי צדק עם כישרונו החשוב. גרוסמן נוהג ב„כוכב המוות" של אושוויץ, טרבלינקה ומאידאנק כ„ילד טוב ירושלים", המאמין כי אשר באיזור עברית מיופייפת חצי-מישנאית ומירית של בית-מרקחת ובעלילה פאנטאסטית בלתי-אמינה להגיע למימוס, לאקספרסיה ולקאתרזיס של הזוועות גם-יחד. הייתי סולח לגרוסמן, כמבקר, כסופר וכתל-אביבי, שפסע מישפטים ועיתונאים-שטוחים על תל-אביב (בנוסח הדחוק של משפט כגון „האורות של הטיילת החדשה כבר דועכים. במסעדות לאורך החוף הופכים את הכיסאות. תל-אביב, סוף 1981"). הייתי סולח לו פסקות „ביוגראפיות" רדודות כגון „נולד לי ילד. עשרת חודשים אחרי שחזרתי מנארביה נולד לי ילד. דווקא כאשר הפסיקה רות את כל המאמצים והטיפולים, קרה לה הנס הזה. קראנו לו יריב. שם שתמיד רציתי. שם ישראלי כזה". הייתי סולח לו כמבקר וכאדם שעוסק קצת בפילוסופיה משפטים „מגלי אמריקה", כגון „אני תמיד האמנתי שאפשר לנחש כיצד ינהג אדם X במצב Y אם יהיה לנו כל המידע הדרוש על האיש ועל המצב" (כל המישפטים המצוטטים האלה ורבים כמותם מצויים בעמוד 37 של הספר שלפנינו, שהוא דוגמה לעמודים רבים נוספים).

דיספרופורציה מדהימה

אולם כקורא, כמבקר וכאדם ש„בא משם" אינני יכול לסלוח למספר ולעורך שלו, שהניחו ליצר הליטראטיות להידחק גם לחדרי-הגאזים של מחנה-ההשמדה. וכי מה מתרחש, למשל, בעמ' 171 של הספר שלפנינו? הגיבור שאין המוות יכול לו, אינו מסתפק בניהול שיחות תכמניות ארוכות בעברית כמו-מישנאית עם תליינו האס.אס. בנימותא ובנעימות סיגנונית רבה. הוא נכנס ממש גם לתא הגאזים, מתאר בנעימות סיגנונית רבה את מה שקורה שם ואף קושר שיחה נעימה עם רעהו הגוסס. אינכם מאמינים? הנה: „...לקחוני אל הגאז, ובתא הגאז התבונן בי ולמנסון בעיניים קמות. הוא כבר שכב על הריצפה, נעבעך" (נא לשים לב לנעימות הסיגנונית הלשונית של ה„נעבעך" הזה בלב הטבח!). והמוכות בחדר-הגאזים מספיק אפילו לנופף בעליצות ביד אחת לעבר „היהודי הנצחי" המבקרו ביקור-רעים ברגע שכזה, והשניים קושרים ביניהם שיחת-רעים נעימה בעיצומה של הזרמת הגאז והם אפילו „לואטים" נעימויות זה באוזנו של זה, ואף צוחקים צחוק רעים. אינכם מאמינים? בבקשה: „ועוד הצליח לצור לי בידו [בעודו שוכב על הרצפה ונחנק] מעין אות, לאמור — מה זה איתך שם, וסרמאן? ואני, נו, מה היה לי לעשות? ניעתוותתי אליו [כך!] ולאטתי לו [כך!] באוזנו — בעבור שאחרים [הגוססים!] לא ישמעו, למה להרעים?" (נראה שהגוססים העתיקו מאוד לשמוע מה בפי נציג-הליטראט שלנו לומר). אכן, קשה להאמין שייתכן חוסר-אחריות כזה בטיפול בחומר הטראומתי ביותר בעולם. ואם כבר מדובר על חוסר טראומאטי, כיצד מעז גרוסמן לתאר את גסיסת האנשים האחרים הללו שם? הוא שוב מתאר זאת באיזו עברית מתייפייפת של בית-מרקחת, אשר לא יוכל למצוא מיפלט לגביה בטענה סוו עברית של גיבורו ולא כלו: „מסביב כולם התפתלו ונגחו, ונתייסרו במיצרי שאול ומוקרי עולם בתוספתה". אכן, פסוק אחר של ק. צטניק שווה מאה עמודים של המצטעצעות לשונית כזאת, כאשר מדובר בנושא האיום שלפנינו.

אחרי הטראומה של המיפגש עם כישלונו של גרוסמן בפרק על השואה, נראה כבר הפרק הרביעי, שהוא מעין קטלוג קונצפטואליסטי של אובייקטים ואנשים המצויים בספר, כאוואיס נעים של הוויות וכרזות של כותרות, בכיוון שכבר נרמז על-ידי אמנות חזותית קונצפטואלית והאי-אלה מספרים מודרניסטיים מאוחרים (למשל, אצלנו עמליה כהנא-כרמון) ופוסט-מודרניסטיים.

טענתי היא, איפוא, פשוטה ובוטה: לא רק שאין חיבור ממשי בין ארבעת חלקי-הספר שלפנינו, אלא ששניים מהם — השני והשלישי — פגומים ושטחיים. צר לי שאני נאלץ לנקוט כאן עמדה בניגוד לעמדתם של מבקרים רבים. הרהור אחרון בנושא זה: הביקורת גרמה ב„פרשת גרוסמן" עוול לא רק לגרעין כישרונו הוודאי של גרוסמן עצמו, אלא גם לפרוזאיקונים צעירים לא-מעטים מהדור שאחרי מלחמת יום-כיפור. כאן נוצרה דיספרופורציה מדהימה בין הערצת רב-מכר מכאן, לבין חוסר תשומת-לב מכאן, שיש לדון בה ברשימה נפרדת.

תגובן

הנבחרים כקוראים

מאת יהודית אוריין

[illegible]

תרבות ספרות אמנות

„הרחוב", לפני התרגום

ספרות

די גאס / ישראל רבון / מבוא: חנא שמרוק / האוניברסיטה העברית — החוג ליידיש, הוצאת י"ל מאגנס / מ"ח + 245 + I. עמודים.

„הרחוב" של ישראל רבון, בתרגום עברי, מובטח לנו כגילוי מרעיש של „הספריה" החדשה. בינתיים, אפשר לקרוא את הרומאן במקורו היידי (לראשונה הופיע בוורשה לפני 58 שנה), במהדורה חדשה ובתוספת מבוא נרחב (בעברית ובאנגלית) של פרופ' שמרוק, שהוא ניסיון ראשון — ולא שלם — לרכז את המידע על סופר זה (1900 עד 1941) שנולד בפולין ונספה במזרח גנה סונאר ליד וילנה. מסתבר, שהחל את דרכו בכתיבת שירה, שגם כונסה בשלושה קבצים ושירתו מתאפיינת בנטייה אל הפנטאסטי, חמור זר והגרוטסקי-אכסוטרי. בשנות השלושים התפרסם מכתיבת רומאנים-בהמשכים ב„היינט" הורשאי, מן המין המכונה ביידיש „שונד", דהיינו עלילות סנטימנטאליות-סנסציוניות היורדות אל „העולם התחתון" ועולות אל „החברה הגבוהה". הוא גם הוציא כתב-עת ספרותי ושמו „אות" שבו השתתפו טובי הסופרים. „הרחוב", שלפנינו הוא סיפור בגוף ראשון, משוחרר מהצבא הפולני, המגיע לאחר שיחרורו אל לודז' ושוהה בה כמה חודשים מתוך ניתוק גמור ואי-יכולת להיקלט ולמצוא בה בית, עבודה ואהבה. בתוך המיסגרת הריאליסטית הזאת מתרחשים אירועים גרוטסקיים (כמו עבודתו של הגיבור כנושא של כרזות קירקס ברחובות העיר, או עבודתו כ„מסביר" של סרט ראינוע תוך כדי הצגתו) וכן אירועים סוריאליסטיים (כמו הילכדותו של המספר במאפייה תימהונית אשר בה הוא עצמו נאפה בתוך כיכר לחם). הפרק הנוקב ביותר בספר מספר על סוס פצוע וגוסס בחזית מלחמת-העולם הראשונה, שהמספר פצוע-המלחמה מרוקן את קרביו כדי להתחמם בתוך גוויתו. השאר ימתין לקורא העברי עם צאתו של התרגום בקרוב.

היהודי הנודד

חייו המעורים של לאזיק רויטשוואנץ / איליה ארנבורג / תירגמה מרוסית: ציפורה בר / עם עובד, ספריה לעם / 280 עמודים.

אחינו איליה ארנבורג (1891 עד 1967) היה בלי ספק אחת הדמויות המורכבות והמעניינות בספרות המאה העשרים. וכחייה, בנעוריו היגר לפאריס, במלחמת העולם הראשונה פעל ככתב צבאי, בתקופת המהפכה התלבט, ב-1921 יצא לאירופה, ב-1924 התחרט וחזר לברית-המועצות, משם חזר ויצא לאירופה ככתב-חוץ, במלחמת העולם השניה חזר לברית-המועצות, בסיומה השתתף בחיבור „הספר השחור" על זוועות הנאצים שרוסיה לא נאותה לפרסמו (הוא יצא בארץ ברוסית ומיתרגם כיום לעברית) והמשיך בפעולתו הספרותית ברוסיה עד מותו. בכתיבתו היו תקופות של אגרסיביות שנותנו („13 המקטרות"), נונקונפורמיזם מרוד („ההפשרה") ושיקול זהיר (האוטוביוגרפיה „אנשים, שנים, חיים"). לעברית תורגמו כל אלה וכן „נפילת פאריס" ו„חוליו חורניטו". גיבור הספר שלפנינו, שנכתב בשנות השלושים, הוא חייט יהודי רוסי מהומל, בשל שטות הוא מסתבך במאסר ומכאן מתחילה פרשת נדודים וטלטולים פיקארסקיים לקייב, לברלין, לפאריס ובסופו של דבר גם לתל-אביב ולירושלים של תקופת המנדאט וכאן הוא מוצא את מותו. חומר השחור של הספר מזכיר קצת את „13 המקטרות".

שירה

בניה על תלים

מיכתבים ושירים אחרים / מאיר ויזלטיר / עם עובד / 112 עמודים.

ספרו החדש של ויזלטיר עשוי מחומרים שונים. המדור הראשון „מכתבים" מביא שירים אישיים, מהם קשים ומסוייטים ומהם כעין שיחה בכתב עם מודען או ממוענת כלשהם, בהמשך לאיזה דיאלוג שנפתח פעם. הפואמה הקצרה „עירים על תילך" פותחת בזכרונות ילדות ונמשכת בנוסטלגיה „אין בניה כבניה על תלים. להקים על המשומש, / על הרצוץ, על החרב / ומתגלגל מחדש". המדור „בית-ספר למשוררים" הוא שירה על שירה, מעין שיחות בפואטיקה, לפעמים לא בלי אירוניה קלה. „בער ונגד" הוא מדור לשירה פוליטית הכרוכה במלחמות לבנון ומודעת, כמדומה, לאוזלת היד של שירה פוליטית. לבסוף בא קובץ של „שירים אחרים" ובהם שיר-מפגש עם ניו-יורק.

עין רעבה

מישהו כבר מכסה בחצר / יעקב בסר / ספריית פועלים / 72 עמודים.

מישהו כבר מכסה בחצר ומשהו אוכל את יעקב בסר מבפנים. שירתו היא שירת מצוקה ומתח ויש בה מעט מאור מרגוע ונוחם. היא גדושה סיוטים, וזיכרונות של „אש ביער / ערלה ונחבאת / ונצחת בצדי הגועים / עין רעבה" מתערבלים בה עם יגונות הווה. לספר ארבעה חלקים: קול אמי, מישהו כבר מכסה בחצר, מקום וסייף שיכור. תמציתי ויפה במיוחד הוא השיר הקצר הפותח „קול אמי": „רוח מי על פני המים / קול אמי, באנקתה האחרונה / על פני". שיר הסיום, חתימה, מסכם את תחושת אין-האונים של האדם המתגבר באמצעות מטאפורות האניה המתרחקת: „העשן / העולה ממנה / משחיר קמעה את ראש הנער / ומושך התינית ידי בסילסול רחב //".

תיעוד

האשה שמאחורי המאבק

חלק מנשמתי הלך אתו / ויני מנדלה / בעריכת אן בנג'מין / תרגמה א. גאולה / כרם / 155 עמודים + 8 עמודי תמונות.

להיות אשת מהמכן, זה יעוד וגורל ושליחות. רעייתו (השנייה) של נלסון מנדלה, מנהיג הכלוא של הקונגרס הלאומי האפריקני, החלה את דרכה כעובדת סוציאלית והכירה את בעלה כשעמד לדין. למעשה, לאורך חיי נשואיהם נמצאו יחד בפועל זמן קצר למדי. היא

שער „מישהו כבר מכסה בחצר" ציורים: דני רכב

עצמה גורשה מסוואטו, גטו השחורים של יוהנסבורג, והוגלתה לעיירה באורנג'. הספר מבוסס על שורה של ראיונות שערכה איתה עורכת הספר, בתוספת מיסמכים ומיכתבים, והחומר כולו מצטרף למעין ביוגרפיה טראגית של מאבק הרואי ונורא אשר סוף טוב לו אינו נראה באופק. מהדפים קורנת אישיות חמה, נבונה וכריזמטית, אבל גם מרירה סובלת מאוד.

חייל יהודי באיטליה

עוד נצחון כזה... / צבי סוט / משרד הבטחון - ההוצאה לאור / 252 עמודים.

צבי סוט זכור לרבים כמפעיל קטוע הרגליים של תחנת הדלק בנואייבה. סיפורו הוא, בין השאר, סיפורן של הרגליים הקטועות, שאיבד אותן בעלותו על מוקש ליד הכפר האיטלקי גרטוסופה בהיותו איש קומנדו בצבא הבריטי במלחמת-העולם השנייה. אבל זה, כמובן, רק חלק של הסיפור, שעיקר עניינו הוא הווי החיים של לוחם יהודי בצבא הבריטי באיטליה. אין בסיפור אירועים סוערים, אבל יש בו שרטוטים יפים ואמינים של נופים ואנשים, ככל אשר ניקרו בדרכו של המחבר.

למות בכבוד

משאלתה האחרונה / בטי רולין / מאנגלית יואב הלוי / כרם / 166 עמודים.

אמא חולת הסרטן התאבדה. ארבע מלים אלה הן, פחות או יותר, כל העלילה הבסיסית בספר. אבל סביבן מתרקם סיפור אנושי מיוחד, הן מצד הקשר שבין האם לבת והן מצד דמות האם כשלעצמה, אשה המחזיקה בעקרונות נוקשים של תזונה בריאותית שלכתחילה אינה מבינה כיצד פגעה בה מחלה למרות הקפדתה על ויטמינים ולבסוף, כשהמחלה מכרסמת בה, היא מחליטה לשים קץ לחייה מתוך מודעות גמורה. „אינני מפחדת למות, אבל אני מפוחדת מהמחלה הזאת, ממה שהיא עושה לי". בהתאבדות זו היא מבקשת את עזרת בתה והבת נותנת את העזרה המבוקשת. איכשהו, מעשה זה, שהוא מגדרו כמלילי, מקבל כאן עומק וחום אנושי כאקט של אהבה טראגית.

אגאתה כריסטי חוזרת

מהדורה חדשה של 16 מספרי אגאתה כריסטי בהוצאת מ. מזרחי: מסתורי ארבעת הגדולים / עברית: ג. מן-אברהם / 189 עמודים ● רצח לאיה ב-3 מערכות / עברית: פ. בצנלסון / 224 עמודים ● רצח ללא רוצח / עברית: א. בן-דן / 248 עמודים ● האליבי המושלם / עברית: מירון אוריאל / 254 עמודים ● הגופה בחדר הספרייה / עברית: א.ש. בר / 207 עמודים ● העד האילם / עברית: י.ה. חלמר / 304 עמודים ● הרצח המסתורי בסטאייל / עברית: א. בדיזן / 256 עמודים ● רצח בביתן המסתורים / עברית: מירון אוריאל / 212 עמודים ● מודעת הרצח / עברית: א.ש. בר / 254 עמודים ● תעלומת 13 המדרגות / עברית: יהודה הראל / 220 עמודים ● תעלומת הרעל הנגנב / עברית: מירון אוריאל / 216 עמודים ● גבירת מארפל / עברית: מירון אוריאל / 220 עמודים ● מות על הנילוס / עברית: עידן צחל / 261 עמודים.

„בלשים" — פעם היה זה שם כולל לספרות קלוקלת ופסולה, ששומר נפש הנוער ירחק ממנה וירחיק ממנה את בניו. בינתיים זרמו הרבה מים בירדן ואפילו הוצאות כעם עובד וסימן קריאה ניסו את כוחן בז'אנר זה של ספרות בידורית, שדווקא בעלי מיקצועות חופשיים ידועים כצורכיה המושבעים, בהיותה נותנת פורקן לנפש העייפה ממאמץ אינטלקטואלי. להוצאת מזרחי אולי לא שמורה בתחום זה זכות ראשונים (היו שקדמו לו בתחום זה, שלא להזכיר את הסידרה המקורית של תידהר), אבל אין ספק, שהיא נתנה לו בזמנה תנופה רבתי ויזמה תרגום לעברית של מאות מטובי ספרי „הבלשים" מתוצרת אנגליה ואמריקה. תנופה זו, כשם שצצה כך נבלמה, ואחרי שנים לא-מעטות של רגיעה, היא החזירה עכשיו לשוק חבילה גדולה מספרי אגאתה כריסטי בהדפסה חדשה ובעטיפה הדורת-עיצוב, מוטבעת בזהב. בדרך גם תרגומים חדשים, ובינתיים מוזמנים מתמכרי הז'אנר הזה לסעודת-מלכים של מלכת ה„בלשים" אגאתה כריסטי (1890 עד 1976), שרשימת ספריה ב„מלון לספרי בלשים" (פנצלר, סטיינברונר ולחמן) מונה 75 כותרים אשר נמכרו — לפי ה„אנציקלופדיה בריטניקה" — ביותר מ-100 מיליון עותקים. גם המחזה שלה „מלכודת העכברים" השיג שיא עולמי, בהיותו מוצג ברציפות מאז 1952 וכבר ראוהו כעשרה מיליון צופים, מהם שטרם נולדו בעת הצגת הבכורה. לא-מעט מסיפוריה גם הוסרטו ובמיוחד זכורים „עד התביעה" („רצח על הנילוס" ואחד מספרי הסידרה המחודשת). מספריה של כריסטי התוודעו מיליונים לאנגליה של הטירות העתיקות, שבהן מתכנסים בסוף-השבוע בני-המשפחה הולכי-הבסל, ואיתם אורחיהם הולכי-הבסל ואחד מהם הוא לרוב הרקול פוארו, הבלגי בעל ראש-הביצה והשפם המתודר והמרונג. הוא נכנס לפעולה לאחר שמתגלה הגופה המורעלת או הירויה או הטבועה, ולאחר שכל הנפשות פחות או יותר נחשדות, פוארו מוכיח את אשמתו של אחד מן הנוכחים, לרוב הפחות צפוי שבכולם. הוא הופיע לראשונה ב-1915 והיה אז על-פי תיאורו כבן חמישים, אבל נשאר בגיל זה כחמישים שנים נוספות. הוא מצא לבסוף את מותו בסיפור שהתרחש בסטאיילס, אותו מקום שבו גם נחל את פירסומו הראשון („הרצח המסתורי בסטאיילס" כלול גם הוא בסידרה המחודשת), והיה אולי הדמות הבדיונית היחידה, שזכתה להספד בעמוד הראשון של ה„ניו-יורק טיימס". הקורא ייפגש כאן שוב, או לראשונה, על-פי הוותק שלו בקריאת כריסטי, במיס ג'יין מארפל, ישישה חרושת קמטים וכחולת עיניים, תאבת רכילות ומלקטת מתוכה את המידע הדרוש — יחד עם כושר נדיר של התבוננות והיסק לוגי — לפתרון תעלומות רצח. בקיצור, יש כאן הזדמנות לדור חדש ליהנות מרציחות ופיענוחים בדרך פחות מזיקה ומצמררת מקריאת דיווחי העיתונות על פרשת חווה יערי, למשל.

עזר

כל מלות אונקלוס

אוצר לשון תרגום אונקלוס – קונקורדנציה (שני כרכים) / חיים יהושע קסובסקי / מהדורה מתוקנת ע"י משה קוסובסקי / הוצאת י"ל מאגנס ובית המדרש לרבנים באמריקה / ל"ט + 558 + 122 + 56 + 59 + 180 עמודים.

אילו היה עם ישראל עם הספר כמו שהוא מתיימר להיות, היה מן הסתם ר' חיים קוסובסקי דמות מופת נערצת. האיש דל-האמצעים ר' לוש-הגוף הזה היה אקדמיה של איש אחד (ואחר-כך צירף אליו את בנו) וכרכים קונקורדנציות כמאה שערים עשה לבדו ובלא כל ציוד מה שעושים בימינו מכונים גדושי פרופסורים עם מסייעים, מחשבים, מזכירות, שנות שבתון, ורכב ומה לא. פתח בקונקורדנציה שלמה ללשון המשנה, המשיך בקונקורדנציה לתרגום אונקלוס ועוד המשיך (הוא ובנו אחריו) בקונקורדנציות לתוספתא ולכל התלמוד הבבלי. כל ה„אוצרות" הללו הם נכס שאין לו ערך ואין לו תחליף לחוקרי ספרותנו הקדומה ובמיוחד לחוקרי לשון וישמשו כאבני-בניין למילון ההיסטורי הגדול של הלשון העברית שהאקדמיה ללשון העברית שוקדת עליו כבר עשרות שנים (ואילו היו לה כמה קוסובסקים, אולי היתה המלאכה נגמרת מהר יותר...) את „אוצר לשון אונקלוס" הכין קוסובסקי על-פי הנוסח בחומש סביונטה (שנדפס בש"ץ) ואף הוציא לאור בשנים תרצ"ג-תש"ם בעזרת נדיבים ומוסדות במחברות-מחברות. המהדורה שלפנינו תוקנה בידי בנו על-פי רשימותיו של האב בתוספת תיקונים חדשים. ראוי לציין, כי נוסף לקונקורדנציה, לפנינו כאן מילון ארמי-עברי של אונקלוס וכן מערכת מפתחות ובמיוחד מפתח חוזר מלשון התורה ללשון אונקלוס. בראש המהדורה באו מאמריהם המקוריים של הרב י"ל הכהן מימון (פישמן) ושל ד"ר יצחק אפשטיין.

יצירתיות לילדים

הילד היצירתי / פרופסור אירנפט אוש, פרופסור דאגם לייצינגר / ציורים: קתי פריסטינה יאגיק ואורה קלינגבייל / עברית: רביב / לדורי / 100 עמודים + חוברת עבודה.

פרק הזמן בחיי אדם מגיל 3 ועד גיל 6-5 חשוב במיוחד לטיפוח יצירתיותו, שכן עד אז כבר גילה ותירגל את „יכולת הרצון המודע" ומתגלה אצלו רצון עז למחקר ולתגליות, בתוספת התפתחות של הדימיון ונטייה לעולם החלום. היצירתיות, שהיא חלק של האינטליגנציה, היא נטייה טבעית (במנות שונות, כמובן), אך זקוקה לטיפוח על-ידי הורים ואחרים. זו מטרתו של הספר שלפנינו, הנדרש כולו כדי עדנות לגירויים יצירתיים – מתפצים ועד ציורים ומכ-משחקים ועד טיולים. הספר גדוש ברישומים ובאיורים צבעוניים ומיועד להורים ולילדים גם יחד. מצורפת לו חוברת עבודה שבה יכול הילד לצייר בהמשך למשחקים המוצעים בספר וכן ערכת כרטיסי-משחק על דף קרטון לאותה מטרה.

שיכלול היכולת המינית

מה עושה את האשה טובה במיטה / ונדי לי / עברית: רביב / לדורי / 176 עמודים.

זה בן-זוגו הטבעי של הספר „מה עושה את הגבר טוב במיטה" והוא מבקש להדריך את הנשים בשיפור ביצועים מיניים באמצעות חוות הדעת של הרבה אנשים מפורסמים (אם כי פירסומם לא בא בהכרח מתחום המיטה דווקא). בין המרואיינים תמצא מה מיקצועניות כמו קסאר ויירה הולנדר ומאנדי רייס-דייויס, כוכבי קולנוע כמו ג'ק ניקולסון ומייקל קיין, זמרים כמו ארתה קיט ואנגלברט הומפרדינק, מו"לים כמו יו הפנר ובוב גוצ'יונה ורבים אחרים, ששמותיהם מקשטים כל מדור רכילות בינלאומי. מן הספר לא מתגבשת דעה אחידה. יש החושבים כי מה שקובע אינו הביצועים אלא ההתייחסות הרגשית ויש דעות אחרות.

עבריות של רגע

יומני של עברית / אבשלום קור / ציורים: זאב / ספריית מעריב, משרד הבטחון - ההוצאה לאור / 152 עמודים.

נדמה – ואולי זה סתם פסימיות – כי השבט של אוהבי העברית, טועמי-טעמה ודורשי-מקורותיה הולך ומתמעט. אבשלום קור הוא כנראה אחד מצעירי השבט הזה, ויש בו תאוות-לשון, כשם שיש בו תאווה להרביץ את נכסי-הלשון ברבים, כפי שהוא עושה בגלי צה"ל ועכשיו גם בספר (ולמעשה, מקצת שיחותיו ברדיו כבר כונסו בחלקו של ספר קודם). בספר שלפנינו נ"ט שיחות, מבוססות על שיחות הרדיו שלו, ובהן עיונים אטימולוגיים קלים, מקורות של ניבים ומשמעותם המדוייקת, גילגולי משמעויות במהלך הדורות, אבחנות בין מלים קרובות צורה ושונות משמעות, עמידה על תופעות לשון מיוחדות וכדומה. מי שאינו יודע, ימצא פה למשל כי בירור מקורו בסיוור (סיוור דיענות) והאגנתם של היוצאים להתחבור), כי מהדורה מקורה בארמית ופירושה מחזור, כמו שהרדן הוא חוזר על שיר שכבר נשמע, כי עבודת-פרך מפוררת את הגוף לה כשם שמתפורר הלחם הפריך, כי את הסמיכה נחלנו מן היוונית ועוד כהנה. אף כי אין הספר מתיימר להיות ספר-שימוש מלכתחילה, יש בו מפתח מסודר שיאפשר לקורא לחזור אליו ולמצוא בו את המבוקש.

שער „שירת נתן יונתן, מונוגרפיה" עיצוב: דני רכב

מחקרים

לקורות יהודי תימן

עיונים במגילת תימן / יוסף טובי / הוצאת י"ל מאגנס / 232 עמודים + 8 עמודי תמונות.

„מגילת תימן" היא כרוניקה היסטורית שנכתבה בידי ר' יחיא צאלח (מהרי"ץ), נפטר ב-1805, הפותחת בראשית התיישבותם של היהודים בתימן, דנה בקורותיהם ובקשריהם עם חכמי המשנה והתלמוד, מספרת על גילגולי חייהם ומתעכבת בהרחבה על אירועי המאה הי"ז. היא היתה ידועה משני כתבי-יד לא-שלמים. היא נתגלו כמה דפים חסרים וד"ר טובי מהדיר כאן מחדש את המגילה עם ההשלמות, בתוספת מבואות, הערות והסברים וכן נספחים רבים – תעודות המשלימות את המסופר. הוא מתעכב בהרחבה על הפעילות השבתאית בתימן, כפי שהיא עולה מן המגילה ומתעודות נוספות, ועל עלייתה ונפילתה של מישפחת עראקי, שבניה מילאו תפקידים מרכזיים בקהילת תימן במשך דורות. פרק מקיף מכנס גם את הידיעות על אישיותו של מחבר המגילה.

„קדושת הארץ" מהי

מחקרים בגאוגרפיה של ארץ ישראל - י"ב / העורכים דב ניר ושלמה המן / החברה לחקירת א"י ועתיקותיה / XVII + 216 עמודים.

ממכבש הדפוס

[illegible]

חדוואים

[illegible]

ביקורת

תיקשורת עם תקווה

שירת נתן יונתן / מונוגרפיה / ... / 191 עמודים.

[illegible]

רטוש, אודיסאוס, מוסיקה עתיקה

[illegible]

לזכר גלילי

[illegible]

תרבות ספרות אמנות

לקראת פתיחת תערוכת אוסף דיין במוזיאון ישראל, ירושלים

אהבה כנענית

מאת מיכאל ששר

התופעה המדהימה ביותר בתערוכת אוסף משה דיין, העומדת להיפתח ביום שלישי הקרוב (ה־15 באפריל) במוזיאון ישראל, אינה שפע המוצגים שהצליח חובב עתי־קות מפורסם זה לאסוף, בדרכים שלא תמיד היו חוקיות וכשרות, ואפילו לא יופ־ים ונדירותם של חלק מן המוצגים, אלא היעדר כמעט מוחלט של פריטי ארכיאו־לוגיה ישראלית־יהודית.

בתערוכה כאלף מוצגים, אנטרופואידים (ארונות קבורה כנעניים בגודל אדם, עשויים מחרס), פסלים עמוניים, כדי חרס ובהט גדולים, צלמיות נשים וחיות ועוד, ורק אבן אחת, כמו יתומה, מן התקופה הרומית־ביזנטית (המאות הראשונות לספי־רה), שנתגלתה באקראי באיזור בית־גיברין, ועליה חרותה מנורת שבעת־הקנים. והרי דווקא סמלים כגון אלה: מנורה, כתובת עברית או ארמית, מטבע מתקופת החשמונאים או לאחר־מכן, או גלוסקמה מתקופת המשנה והתלמוד, הם־הם שעו־שים את הארכיאולוגיה לתשובה כשלעצ־מה, אך בעיקר ליהודים שחזרו לארץ אבותיהם ומחפשים בה את שורשיהם.

בעיות של זהות

דיין, המסמל לטוב ולרע את „הצבר־בן הארץ משתקף בתערוכה זו. מי שהכי־רו, יראה בה אישור לאישיותו המיוחדת, שהיתה קדם־ישראלית ואפילו כנענית. בספרו „אבני דרך" כתב דיין כי ביקש ל־הכיר „משפחה שחית אלפיים שנה לפני (ההדגשה שלי — מ. ש.) אברהם אבינו, בנחל באר־שבע, הבירה כל ואדי וגיבעה. זו ארצם מולדתם. בוודאי אהבו אותה... אינני צריך אפילו לעצום את עיני כדי להחיותה מחדש, לראות גחלים לוחשות ואשה גחונת עליהן, שופתת קדירה למיש־פחתה, מישפחתי" (עמ' 738).

במילות סיום אלו באוטוביאוגרפיה שלו, טמון המפתח להבנת האיש, ולפרובלמטי־קה של הזדהותו — או התנכרותו — של הישראלי החדש עם ההיסטוריה היהודית־דתית של הארץ הזו. על רקע פרובלמטי־קה זו, ניתן גם להסביר מדוע העדיף דיין לאסוף ולרכוש מוצגים קדם־ישראליים, כארונות קבורה כנעניים מן המאה ה־14 לפנה"ס, שנתגלו בדיר אל־בלאח בדרום רצועת עזה, או מצבות קבורה בסיגנון מצרי מאותו אזור ומאותה תקופה, על־פני פריטים ישראליים ויהודיים.

דיין חי — והדבר משתקף היטב בת־ערוכה — את החיים הייצריים במובן ה־טבעי ואפילו האותנטי של מושג זה, כפי שהוא מתאר זאת בספרו „לחיות עם ה־תנ"ך", ביחסו לעדרי הצאן, לבקר, לאנ־שים ולמלחמות שבמקרא. „לאו דווקא ה־תורה או המוסר (עניינו אותו), אלא חיי היום־יומי" (שם) וכיליד הארץ הזאת „לא היתה אהבת המולדת אהבה מופשטת" עבו־רו, אלא „חבצלת השרון והר הכרמל היו ממש שבממש" (שם). אהבתו הכנה, ה־אישית והסיפוטית לארץ הזאת, לנופה. ל־אישיה היא מרשימה ומרגשת, אבל אין בשום פנים אהבת ארץ־ישראל במובן היהודי־מסורתי, אלא אהבת עץ ואבן כ־מובן כנעני־אלילי. אהבה זו תואמת במי־דה מרובה את תקופת השופטים הגיבורים — והוא אכן היה כאחד מהם — אך לא את תקופת הנביאים והחכמים, שביקשו לצקת תוכן רוחני למושג „אהבת ארץ־ישראל".

עיסוק במוות

בתערוכה מצויים פסלי פולחן מעמון, עשתורות וצלמיות, משום ש„אינני מאמין בתרפים, אבל אני מאמין בכוח שבאמו־נה", כתב דיין ב„לחיות עם התנ"ך". אין בתערוכה רצפת פסיפס של בית־כנסת, כתובות עברית או ארמית ואפילו לא מט־בע מתקופת הורדוס. מרגוע לנפשו הסו־ערת מצא בצל מחבצות לתעשיית מוצרי חלב מן התקופה הכלכוליתית מלפני יותר מחמשת אלפים שנה, או אפילו ליד מצבת קבר ביזנטית שאותיותיה חקוקות ביוו־נית, ושאינה מן המוצגים החשובים בת־ערוכה.

מן נוסף של דיין, הבא על ביטויו ב־עמו, והרי לא הלך בחלום ולא השתעבד למיתוסים חדשים גם ישנים ובחן כל דבר, בעבר ובהווה, בחינה משלו, מקורית וב־על. מעוף ז יתכן שהדבר נבע מן הפסי־מיות שדבקת בו ושהיתה טבועה עמוק בנישמתו וייתכן גם שמיתוס מצדה, למרות רוממותו, מעיד על ההתעסקות הכפייתית במוות על כל צורותיו — כולל התאבדות — המלווה את תהליך השיבה למולדת ו־בנייה, תהליך שבו נטל דיין חלק כה מרכזי. על רקע זה גם יש להבין את שורות הפתיחה בספרו „אבני דרך": „שקט

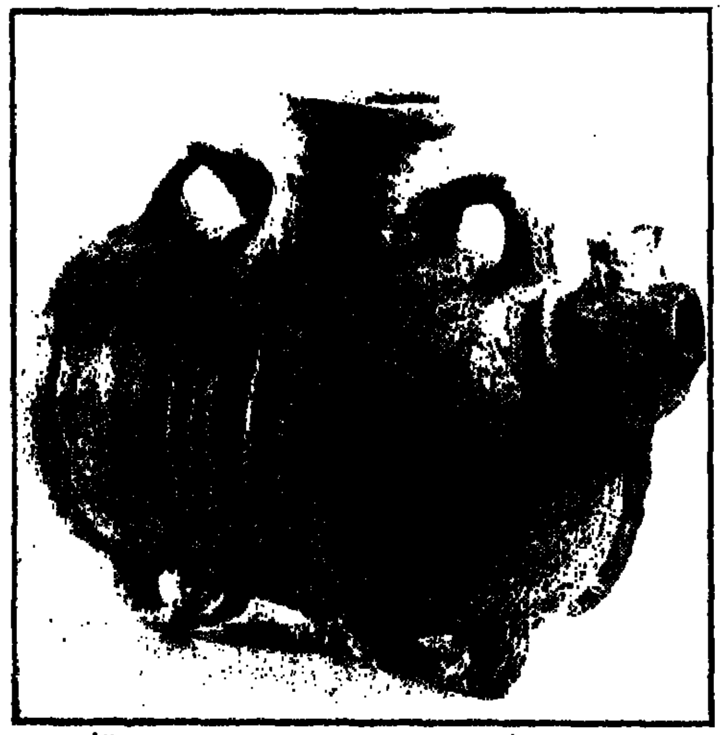

מחבצה בצורת פרה, עשויית חרס, מהמחצית השניה של האלף השני לפסה"נ

אוסף זה, הוא עיסוקו המתמיד במוות. כבר ציינו את האוסף הכרישים מאוד של בשלושים אנתרופואידים מחרס (שבהם נהגו לשים את המתים על הפציהם האי־שיים), שהיו בננו של דיין והשרו על האיש — ובעצם על כל מי שראה אותם — אווירה מיוחדת, שלא מעלמא הדין. „נכדיו", כותבת יעל דיין במבוא לקטלוג של התערוכה, „למדו להבחין בין תיספים, החרס לחלקת השיש ולהירתע בפחד מהמו־האנטרופואידים". יש להוסיף להם מיכסה של ארון קבורה מצרי שאיכסן תנוע ו־כמובן גם את המסכות, הפסלים והפסילים שמכולם נשקפים לא רק החיים והיצר, אלא גם המוות והדממה.

מיתוס מצדה

יחידה במינה היא מסכת אבן ניאולי־טית, מן האלף השמיני לפנה"ס, שמקורה באזור הר חברון ושעליה הוא מספר: „מסכה מופלאה... עשוית אבן ובשוליה חורים ששימשו בשביל לקשור אותה על הפנים. הנפלא שבה, מלבד גילה המופלג, הוא הבעת פניה, עיניים עגולות, אף קטן ושיניים בולטות וצוחקות. פרצוף אנושי, אך מהלך אימים. אם יש כוח בעולם ת־מסוגל להרתיע רוחות ושדים, הריהו בלי ספק המסכה הזאת" („לחיות עם התנ"ך", עמ' 20).

שלושה חודשים לפני מותו כתב דיין הקדמה לאלבום הליטוגראפיות „מצדה", פרי מכחולו של האמן הצרפתי רייכון מורלי. הוא השווה את מפקד המורדים במצדה, אלעזר בן־יאיר, לשאול המלך, שגם הוא נפל על חרבו. מדוע בחר לו באפוס מצדה כבמעין צוואה רוחנית לבני משה נולד בעצב. הוא ניתן לי על שם החלל הראשון שנפל בדגניה".

אך מן הפסלים הכתים שהיו בחצר ביתו בצהלה והמוצגים עתה במוזיאון יש־ראל, ביקש לשאוב ולסחוט את החיים. חיי היומיום לפני כ־5000 שנה. „איכם תאב היה להודות, כדבריו לעצמו איילון, בספרו „הישראלים": „כל מה שהיה ארץ ישראל של ימי קדם, את אלה שגרו פה, את אורח חייהם... לפעמים אפשר ממש להצטרף לקהילה שלהם; אומנם הם קצת מתים, אבל אתה יכול להיכנס לבית של אנשים דומים ולהתרגש אולי יותר מב־שאתה נכנס לבית של אנשים חיים. אני אוהב להכניס את הראש במחילה של ה־אוכלוסיה שגרה בבני־ברק לפני עשת אלפים שנה, או לבקר בייכוב כנעני ש־היה קיים לפני שלושת אלפים וחמש־מאות שנה ביבנה, להציץ במטבח שלהם, למשש את האפר שנשאר שם מאז, או להרגיש את טביעת האצבעות של הקדר על הכלי". כל אלה, אכן משתקפים בצורה מרשימה ואישית מאד בתערוכה נדירה זו.

האוסף נרכש על־ידי מוזיאון ישראל באמצעות תרומה נדיבה של לארי טיש מארה"ב. בעוד כחצי שנה, יעבור האוסף ויהפוך לחלק אינטגראלי מאוספי המוזי־און והחפצים יוצגו במחלקות השונות ל־תקופותיהם.

באמנות

מאת עודד ברושי

הומור שחור

ריורם מרוז, ציורים חדשים, גלריה גולי מ., רח' גלוקסון 7, ת"א.

הפראדוקס של מרוז (36) הוא, שעבודותיו קשות מאוד לעיכול, למרות (ואולי בגלל) עולה הקומוניקטיביות של ציוריו. מרוז הוא צייר של סימני היכר. הדמות הסיפוסית לו חוזרת בציוריו עם ראש גדול וגוף קטן, התזות צבע ומניירזמים של ציורי קריקטורות וקומיקס, החוזרים ומופיעים כאילו מתוך חרדה של האמן, שחס־וחלילה מישהו לא יזהה שזהו ציור של מרוז. ציורו מזכיר את הקריקטורות הוויק־טוריאניות המדוקדקות ורבות הפרטים של סוף המאה התשע־עשרה ובמיוחד את אלה של ג'ון טניאל (מי שאייר את „עליסה בארץ הפלאות"). הוא מצייר במיברשת יבשה צבע שחור על קרטון ומוסיף גוונים של אורים שלמים כמו צילום שחור־לבן שנצבע ביד. הפרטים בציורים מחושבים לפירטיהם וההומור סוריאליסטי ומנוכר. מבחינה ריגשית קשה לחוות ציורים בעלי חוות קריקטוריאלית כאמנות „רצינית", ולא ברור אם מרוז רוצה להיות הומוריסט שלוקחים אותו ברצינות או פילוסוף שלוקחים אותו בצחוק.

נושא סידרת הציורים הנוכחית הוא „בעלי־מיקצוע" מזורים כמו אפיפיור, משורר, מסנתרן או פטריוט. מרוז מציג אותם כליצנים משתטים, פאתטים, שבפנית הריקון שלהם מוסיע כיסא גלגלים כאילו לרמוז שהחיים הם אותו פרק זמן יחסי שלוקח לאדם להגיע אל הבלאי הגופני. הסנתרן של מרוז משוגע, המשורר הווה, הפטריוס שוכב מעולף על אלונקה הצלם מקפץ במין תנוחת של בלרינה. המילה הבהתאימה ביותר לציוריו של מרוז היא דקדנס. זו אולי הסיבה שקשה להעלות חיוך כשמביטים בהם ונהרגשת קרובת יותר לבחילה. הדקדנטיות של מרוז מתבטאת בעיוות מכוון של ערכים ציוריים ואמנותיים. אנו מקבלים קריקטורה סוריאליסטית עם הומור שחור במיסגרת של ציור רציני מאבן שאנו יודעים בבירור שהוא יודע היטב את תולדות האמנות ואת מה שקורה היום. הציורים מכילים פרטים רבים ומוזרות ועירות שאינם שייכים לכאורה לסיפור, כאילו להגביר את הרגשת האבסורד של ציור שאינו רלוונטי ושמנסה להתחמק באופן שיטתי מכל קריטריון ביקורתי. הצופה מחפש איזו שהיא נקודת אחיזה באמירה כנה ומקבל במקומה השחת אינפנ־טילית להכעיס. אוירת אובדן הזהות יכולה היתה להיחשב כניסיון באקלקטיציזם פוסט־מודרניסטי, אולם היא מושפת את עצמה יותר בתור חולשת הרצון או אי־היכולת למצוא זהות שכזו.

□

חזרה לעירום

אוויאש הופשטטר, גלריה קריסטי, כיכר חבימה 1, ת"א.

אוסף אקוורלים ופסטלים צבעוניים של אוויאש הופשטטר מן השנתיים האחרונות מגלה צד לא מוכר של האמן. סימן־ההיכר של אחד מבמשיכי מסורת האקספרסי־יוניזם הגרמני האותנטי היו יצורי אנוש מעוותים ואווירה כהה של מילצות. האוסף החדש מגלה הופשטטר עליז יותר. הצבעים עדיין כהים ברובם, והחום והסגול האופייניים שולטים בהם, אך הופשטטר חוזר בנימה חילונית ורומאנטית לעירום נשי, לאהבה ולהומור. אפשר למצוא כאן ציור של רומיאו ויוליה שבו לופתת יוליה את רומיאו בתנוחת היאבקות, או דיוקנים משועשעים ואלגוריים כמו דיוקן משותף של אדם וחיש. מה שהוסף באופן מעניין את דכיוניו החודרות של הופשטטר לאנושיות הוא ציור אישוני העיניים בניגוד לדמויות הבלהה המזורחות שעיניהן חלולות.

□

העתיד לצילום

זוכי מילגות קרן שרת, ביתן הלנה רובינשטיין, ת"א.

במיסגרת שבוע האמן הצעיר מציג ביתן תל־אביב את עבודותיהם של תלמידי בתי־הספר לאמנות שזכו במילגות קרן שרת. זוהי הזדמנות להציץ אל מה שנעשה כיום בתוך המוסדות החינוכיים ולראות מה עושים אמנים צעירים שהלך בהם יושיע בשנים הקרובות בנוף התרבות. האכזבה הכוללת מתגלה דווקא בתחום האמנויות השימושיות: גרפיקה ועיצוב תעשייתי. אם לשפוט את השנה הבא שכפילי עלילויי קומץ זוכי המילגות המוצגים כאן, הרי שהתפיסות והתשומות שאופיינו את התחומים האלה בארץ עד היום, ממשיכים ומתבססים בכותר הגמאה פלוב בקרב תלמידי העיצוב ובתיקיים ברמת מכנית בינונית של תלמידי הגרפיקה. לעת עתה לא מסתכן עתיד מבטיח בתחומים אלה והסיבה לכך, כנראה, היא שאין להם עבר וסטירות.

בתחומי הציור הפסול מגישה התערוכה שוב את ההתנצחות הוותיקה בין „בצלאל" של ירושלים ל„המדרשה" של תל־אביב השוכנת ברמת־השרון. הצגה פורץ קדימה בתרועה „ביה"ס הגבוה לאמנות הציור" עם מיספר נציגים בולטים בציור ו„המיכללה עלישם ערי בלומפילד" בחיפה בצילום.

אצל תלמידי בצלאל המעשיים כאן ניכרת גישה מקורית לשימוש בחומרים ובקלות ביצועית, יחד עם חוסר יצירה ואינדיבידואליות רבה ביותר. נציגות כזבות של תבונות אלה הן אילנה אבימל וסיגל פריבור המציגות פסלים כבריקים עשויים משילובי חומרים יוצא־דופן. מקוריות בשימוש בחומרים כפגין גם רוכי את־כוב עיצר צלליות לבנות על לוחות זכוכית שבורים ואורית פדלמן המתבוננת בצורה רצינית עם בדי עגק עתורים בסיגנון נמנקם. קסמי גיאומטריות. בניגוד לבגמיה הבצלאלית להביט מגימה ולכבר את אמנות הביצוע והגימור, באופייניות עבודותיהם של זוכי המילגות מקרב המדרשה בהשתלבות ההוצאה אל מה שהולך עכשיו ואל זורם והרגשי. אפשר היה להכליל ולומר שזוהי החצרותיות התל־אביבית מול הרוחניות הירושלמית, אילולא הציורים הטובים של מאירה שמש ועצם אבי סקארה מביה"ס הגבוה לציור שגם הוא בתל־אביב. סקארה הוא כנראה בן המיעוטים הראשון מבין אלה שנצמחו בפימסר האמנות הישראלי העוסק באופן ברור בנושאי אליגות ומלחמה.

בתחום הצילום יש בתערוכה הבטחות רבות שהמרשימה בהן לעכשיו היא עינת שריג מ„קמרה אובסקורה" לצד איתי כץ, אשל עזר וקסנה בונצל, כולם ממיכללת בלומפילד בחיפה ובעלי עין טובה, דגישות הדבה סבגיה נדירה. הרמז הוא, כנראה, שהצילום, תחום שלפני עשר שנים כמעט שלא שמעו עליו בארץ, סכין לעצמו חלקה נאה לעתיד לבוא.

דת ומלחמה

(המשך מעמוד 20)

חילאי לבין ה'תרצח', כלומר, רמז רמזה לנו התורה בהפרדה זו, שפעמים יש לקיים את ה'תרצח', ויש היותר לדברי".

ואם אין בי שום פליאה על רמזי־החסקר הללו כשהם יוצאים מפיו של זה, הרי יש בי פליאה וגם צער על פרופ' שלום רוזנברג, שבבואו לתאר הגות חסידית בענין המלחמה, הוא בזקק לרעיון „שהחסד והגבורה שולידים פסולת. הפסולת של החסד היא ישמעאל 'המשוקע בכל תאות העולם הזה אשר לא ידע בושת', בנו של אברהם סמל החסד". ברמיזה אקטואלית הוא רואה את „המאבק למען כאן ועכשיו אשר איננו יודע בושה וגבול" כאותה פסולת, אבל אין לו בדבריו אף לא צל של הסתייגות מן הזיהוי האקטואלי המסוכן של ישמעאל עם „הפסולת" של מה שאברהם אבינו מסמל. והריהו כמתיז שמן במחוז המדורות.

חיזיון עלוב

ומענין לענין באותו ענין. שניים מן המשתתפים בקובץ — חברי ד"ר יוחנן סילמן והרב עדין שטיינזלץ — באים לומר כמה דברים בסוגיית הציות לפקודות. לא מזמן סערו כאן הרוחות על הופעת קובץ־המאמרים „גבול הציות", בחסות „יש גבול". התתקפה על הקובץ היתה קשות עלוב ועצוב. החיזיון היה עלוב, כי שלטת בו הבורות: לסוגית של גבולות הציות הוקדשו דיונים רציניים למכביר, עיוניים ומעשיים, פילוסופיים ומישפטיים, אבל לא היה לכל מה שהתגנש בדיונים הללו זכר במיתקפה הנלעגת של הספר „גבול הציות". רדידות המחשבה המדינית של דברנים ידועים, בהם מי שאמור להיות פילוסוף, נחשפת כאן בעליבותה. ועצוב, מה עצוב, היה מראה חברית הבלתי־קדושה של הסמן הקיצוני של הלאומנות החילונית עם הסמן הקיצוני של הספאל הפטריוטי, המחפש את הגושפנקה האבודה.

הללו הכבירו מלים כדברי התקדים שנוצר כביכול בספר „גבול הציות" להתפרעויות „גוש־אמונים", בבוא יום פיגוי הגדת המערבית. מה מגוחכת היא תואנה זו להתקפה על „גבול הציות", לנוכח המאמרים שלפנינו בסוגיה זו. הנה חבר והיר כיוחנן סילמן מגיע למסקנה שאפילו אם „מושנקות כיום סמכויותיו של מלך ישראל לרשויות מדינת ישראל... הרי שמדין תורה מצווה לציית לדבריו... כל זאת בתנאי שפקודותיו אינן נוגדות את דין תורה. במקרה האחרון חובה על החייל לקיים את מצוות התורה ולהפר את הפקודות". ומחבר זהיר כעדין שטיינזלץ מסכם את „ההלכה הכללית בנושא זה", כאומרו ש„לא זו בלבד שחובת הציות כלפי המפקד איננה מוחלטת, אלא שיש אפילו חובה לסרב לפקודה המנוגדת לדין תורה, הן באופן פאסיבי (על־ידי אי־ציות) והן באופן אקטיבי (מחאה)". בא ולמד כה יאמרו בענין זה מי שאינם כה זהירים, מסויגים ומתונים כשני תלמידי־חכמים אלה. אני מצפה להופעת אותה להקה בלתי־קדושה, בטענת התבקשת, בדבר התקדים שיצרו זה מכבר אנשי ההלכה לאי־ציות בנוסח „גבול הציות". אבל לא אתפלא אם הלהקה תעבור על הדברים הללו בשתיקה, סמן־סכן וטעמי השקופים עימו.

לא רק סילמן ושטיינזלץ כותבים בזהירות מצניעה. דברי ריסון של טעם מצאתי בתרומותיהם של הרב אברהם צבי רבינוביץ (לשעבר הרב של תל־אביב), פרופ' יעקב בלידשטיין, אלים והרב אברהם אבידן (מהרבנות הצבאית), הרב יששכר גואלמן ואחרים. והגם שהעולם הרוחני המשתקף בהן אינו עולמי־שלי, לא מצד העיון התיאולוגי ולא מצד התפיסה החברתית, יש בי כבוד למגמה לפתוח שער פנימי לנטיות הפתינות, היושר והשלום.

מיחזור ג.ב. חקלאות 2001 בע"מ
מודיעה על: השתלמות גננים בנושא
גינון גגות ומשטחים,
חידושים בשיטה ההידרופונית, חיסכון בדשנים
השקיה ודישון אוטומטיים.
מיכלים ואמצעי עזר חדישים בשיתוף כפר בלום
* ההשתלמות תערך ביום שלישי 15.4.86 בשעה 17:00־21:00 במשרד המכירות ז' בוטינסקי 16 רמת־גן (ליד עלית).
בתום ההשתלמות תערך הרשמת גננים שישמשו כמתקינים ומשווקים מורשים. יתקבלו: אדריכלי גנים, אגרונומים, וטכנאים חקלאיים מגוש דן, באר־שבע, ירושלים, חיפה וכו"ו
הרשמה טלפונית - מיחזור: 03-726125 08-457850 08-456660
מיחזור - חג של הגן
ז'בוטינסקי 16 ר"ג 03-726125

לקראת הפסח רות סירקיס מציגה
מתנות חג שימושיות לכל השנה
הספרים היפים והאמינים ביותר
ספרים חדשים
קל מהיר ואלגנטי, הבישול ההודי, סלטים, יין מבל תנה,
ספרי פעלתנות לילדים, אמנות הרקמה, ספר ההקפאה,
משקאות וקוקטיילים
וכן כל שאר הספרים הטובים שבהוצאת ר. סירקיס:
מהמטבח באהבה, המטבח הסיני, ילדים מבשלים, ספר העוגות, ספר הקינוחים, ארוחות חלביות, חגיגה צמחונית, מטעמי המזרח, בישול לשניים, עוגות גבינה, מאכלי ירקות
לקרובים וידידים בחו"ל
מעורב ישראלי (אנגלית, צרפתית וגרמנית)
טעמה של מסורת (אנגלית) כתובתון (דו־לשוני עברית־אנגלית)
להשיג בחנויות הספרים המובחרות או ישירות בבית ההוצאה
הנחות לועדי עובדים וקניות מרוכזות
רח' ביאליק 127, רמת גן 52523, טל. 7518121 ת.ד. 22027 תל אביב

הנדון:
הצעה למכירת מכוניות פרטיות
בנק דיסקונט לישראל בע"מ, מציע למכירה מכוניות כדלקמן:

מס. מכונית	דגם	סמ"ק	שנת ייצור
95-881-82	פורד קורטינה	1600	1982
25-377-81	טלבוט־סולרה	1600	1981
433-113	וולבו 244	1800	1979
194-974	רנו־12	1650	1979

תינתן אפשרות בדיקת הרכב והתנעה במקום. את המכוניות אפשר לראות במגרש החניה של הבנק, ברחוב הדצל 156, ממול התחנה. מתאריך 13.4.86 שעה 09.00, עד לתאריך 16.4.86, שעה 12.00.
את ההצעה אפשר למסור במעטפה סגורה בנקום, למוקד.
אין הבנק מתחייב למסור את המכונית להצעה הגבוהה ביותר או לכל הצעה שהיא.
העברה בעלות חלה על הקונה.

וילות איכות בשקד
משרד הבינוי והשיכון
ההסתדרות הציונית - חטיבת ההתישבות "שקד" - ישוב קהילתי בגוש ריחן
דרים - חברה לבנין והשקעות בע"מ

וילות איכות במחיר החל מ־57,000 ש"ח*
משכנתאות מוגדלות לפי סיווג איזור פיתוח א' + עד 52,700 ש"ח לזכאי משרד הבינוי והשיכון.
איכות חיים - בלב איזור מקסים באיזור נחל עירון
בניה בשיטה מתקדמת מגרשים גדולים - 600 מ"ר, 3 דגמים הניתנים להגדלה - 93 מ"ר, 110 מ"ר, 151 מ"ר
ערבות בנקאית צמודה לכל משתכן
מקצועות נדרשים לתעסוקה מיידית:
• עורכי מעגלים מודפסים
• שרטטים
• מתכנני זיווד
• כתבים טכניים
• מהנדסי יצור
שירותים קהילתיים מפותחים - חינוך, ספורט, בריאות.
הנכם מוזמנים לפגישת היכרות והסברה ביום שבת במועדון הישוב **
לפרטים נוספים: משרדי שקד - 063-51945; יהודה קליטה - 063-51942; חברה דרים - כשיר ראשי 03-794621

האוניברסיטה הפתוחה
יום עיון בנושא
„היחסים הבינלאומיים בעידן הגרעיני"
13.30 — מושב 1: „הנשק הגרעיני - החיבש הגלובלי"
יו"ר: ד"ר בני מיבורג
ד"ר מרק הלר: „השפעת הנשק הגרעיני על היחסים הבינלאומיים"
ד"ר איתן גלבוע: „היחסים בין מעצמות־העל בעידן הגרעיני"
ד"ר אורי ביאלר: „מלחמת הכוכבים - משמעות ואתגר"
15.30 — הפסקה
16.00 — מושב 2: „מעצמות גרעיניות ביטחוניות איזוריות"
יו"ר: פרופ' אהרון קליימן
ד"ר אמנון סלה: „האסטרטגיה הגרעינית הצרפתית והזהות האירופאית"
ד"ר יצחק שיחור: „הכוח הגרעיני הסיני ומשמעותו האיזורית והגלובלית"
17.30 — הפסקה
18.00 — מושב 3: „המזרח התיכון בעידן הגרעיני"
יו"ר: ד"ר אבי ברגמן
רבישית: ד"ר עוזי פלדמן, ד"ר יאיר עברון
יום העיון יתקיים ביום ג', ו' בניסן תשמ"ו, 15 באפריל 1986, בבית התפוצות, רח' גרושבורג 8, תל־אביב
במסגרת הקורסים של האוניברסיטה הפתוחה: „סוגיות נבחרות במדיניות החוץ של ישראל" ו„יחסים בינלאומיים"
של ישראל יקלוס את יום העיון בכלוא לבוגרי האוניברסיטה הפתוחה
— הציבור מוזמן להשתתף —

אורות תעשיות בע"מ
החברה המשותפת ליציקות פלדה
הננו להודיע לספקינו שמפעלינו
יהיו סגורים לרגל חופשה
מ־23.4.1986 עד וכולל 2.5.1986
בתקופה זו לא תתקבל סחורה במחסנינו בחברה

הלבנון
חברה לביטוח בע"מ (בפירוק)
מכרז למכירת רכב פרטי
1. רכב פרטי מסוג סובארו 1600 D.L. 79.
2. ניתן לראות את הרכב מדי יום בשעות 08.00־12.00, בתיאום עם גב' צלר שמחה טל. 03-203454.
3. הזוכה במכרז יקבל הרכב לאחר ביצוע העברת בעלות ודמי ההעברה יחולו על הזוכה.
4. את ההצעה יש להגיש במעטפה סגורה עד: 16.4.86 בשעה 12.00 בצירוף המחאה בנקאית בשיעור 10% מגובה ההצעה, במשרדי החברה, רח' מונטיפיורי 46, תל־אביב.
5. אין אנו מתחייבים לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה כל שהיא.
עמיהוד דורון — עו"ד
מנהל מיוחד

מושב עובדים שעל
קולט משפחות
כנס פונים לקליטה בשעל
יערך ביום חמישי 1.5.86 בשעה 16.00 בני ברית רח' קפלן ת"א.
לקבלת פרטים נא לפנות לועדת קליטה ד.נ. רמת הגולן או בטלפונים: 069-72013
069-72004
069-74643

קיבוץ גניגר
מודיע
ביום ראשון 13.4.86 תוחלף הסיפרה הראשונה במספרי הטלפון
שתהיה מעתה 4 במקום 9
קבוץ גניגר מזכירות 065-49211
מפעל פלסטיק 065-49207—10
„אמיקו" 065-49309

סרטי שפירא בע"מ מציגים:

זוכה פרס האוסקר 1986
הסרט הזר הטוב ביותר

LA HISTORIA OFICIAL

שבוע 6 „גורדון" תל־אביב
שימו לב! ששי 2.30 אחה"צ
9.30 ,7.15 ,4.30

„מיטשל" ירושלים
מוצ"ש 7.15, 9.15 • חול 7, 9

„שביט" חיפה
מוצ"ש וכל השבוע: 7, 9

בכורה ארצית
החל מליל ששי ב־10

„סטודיו"
„מוגרבי"
תל־אביב

בקרוב
ברחבי הארץ

MIAMI SUPERCOPS

ג'סיקה לאנג
מועמדת לפרס אוסקר
אד האריס

הצגת בכורה ארצית
קולנוע „פאר" ת"א
החל מליל שישי 11.4.86, בשעה 10.00
במוצ"ש – 9.30, 7.15 ★ בימי חול 4.30, 7.15, 9.30
סטילר פילם

חדש חדש

פאב מסעדה שייך מוניס
(רמת אביב ליד האוניברסיטה)
נפתח שוב, אוירה נעימה
בר משקאות, גריל עשיר (כבד אווז)
פתיחה 16.4.86 בהשתתפות זמרים.

מושב בקעות בבקעת הירדן
קולט משפחות
עם ילדים

לפרטים טל. 02-941869 בין השעות 8.00–13.00
02-941653, שלום, בין השעות 18.00–21.00
02-941815, נאוה, בין השעות 18.00–21.00
02-941803, מירי, בין השעות 18.00–21.00

פורום פילם מציגים:

דרוש
סככה/מבנה
טרומי
הניתן להעברה
בשטח:
1000—350 מ"ר
טל. 03-811507/8 אבי.

„פאר" ת"א
לליל שישי 10
בכורה ארצית
„חלומות
מתוקים"

מוסך ראם
צביעת רכב
200 ש"ח, בתנור
לא כולל פחחות
רחוב שרירא גאון 4, יפו
טלפון: 03-828987

מכרז
לניהול
הקפיטריה
ב„אליאנס פרנס – ירושלים"
פרטים בטלפון:
02-221204

פסטיבל סרטי

בקולנוע „דרייב־אין" ב־7.15

מוצאי שבת יום ראשון	הנינג'ה האמריקני
יום שני יום שלישי	הנינג'ה
יום רביעי	נקמת הנינג'ה
יום חמישי	נינג'ה 3

הכונו בחופשת הפסח
החל ביום שלישי 15.4
לפני הסרט מופע נינג'ה רזי
על־ידי קבוצת לוחמי נינג'צו

טל מאי מציגים

מייקל קיין
בקומדיה

9 בסולם אורשר
"כיף של סרט"

מוסיקה: אריק קלפטון · ג'ורג' הריסון · רינגו סטאר

תמוז המחודש ת"א טל' 412761
ליל שישי: 21.00, 24.15 • מוצ"ש ובמשך השבוע: 16.15, 21.30
הצגות נוספות בשבת: 13.45, 15.00
חניית בשפע מאחורי הקולנוע

פוליקריל בע"מ
לוחות ומוצרים אקריליים
(פרספקס) יבוא שיווק ועיבוד
עברנו
לרחוב שוקן 22 ת"א
טלפון: 03-827957

למעוניינים
בסחר בינלאומי
נשיא חברת המסחר האמריקאית
סיקה SIKA L.T.D
מגיע לישראל לשבוע למטרת הקמת קשרים ויצוג
חברות ישראליות בארה"ב. ל־ SIKA L.T.D
סניפים באירופה ובמזרח הרחוק
על המעוניינים להתקשר
ל־03-875853, 03-596953

מעוניינים לרכוש
שופל עם כף מעמיס
של כ־1 מ', הספק 80—90 כ"ס
בקשר להצעות נא להתקשר
לטלפון 063-34588 למר צבי קארו.

המועצה לייצור ושווק של דבש
רח' נחמני 19 ת"א. טל. 626421
מכרז למכירת רכב
מוצעת בזאת למכירה מכונית סוזוקי G.L. 1.3
שנת ייצור 1982
הצעות יש להגיש למשרד המועצה לא יאוחר מיום ג' 15.4.86 שעה 11.00 בצירוף הפקדה בנקאית לפקודת מועצת הדבש בגובה 10% מערך ההצעה.
אין המועצה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.
את הרכב הנ"ל ניתן לראות ברח' נחמני 19 ת"א, בימים א' וב', 13.4.86 ו־14.4.86, בין 8.00–12.00 וביום ג' 15.4.86, עד שעה 11.00.

ישוב ברקן בשומרון
מעוניין בהצעות להפעלת
בריכה ומגרשי ספורט
לעונת הרחצה 86
טל' 9366915, 9366292
טל' בערב 9366689

הרובע היהודי בירושלים

החברה לשיקום
ולפיתוח הרובע היהודי
בעיר העתיקה בירושלים בע"מ

הודעה בדבר היצע חנויות,
דירה, מחסן ובנין לשפוץ עצמי

מוצעים בזה לציבור: דירה, מספר חנויות ומחסן להחכרה. כן מוצע בנין לשיפוץ עצמי הכולל 2 דירות וגלריה.
ההשתתפות בהיצע כפופה לתנאים המפורטים בחוברת ההיצע.
פרטים על מיקום הנכסים ותנאי החכירה, ניתן לקבל במשרדי החברה לשיקום הרובע היהודי, כבר בתי מחסה, טל' 288767.
את ההצעות יש להגיש עד ליום ו' ט' ניסן תשמ"ו 18.4.86, בשעה 11.30, לתיבת ההצעות במשרדי החברה.

החברה לשיקום ולפיתוח
הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים
בית רוטשילד, כבר בתי מחסה,
הרובע היהודי ירושלים, ת.ד. 14012.

סוכן ביטוח
ששהה בבלגיה
בחודש מאי
פתוח לכל הצעה
מסחרית
טל. 03-662411

מנהל
מפעל מזון
פנוי להצעות
רציניות
ת.ד. 219 רחובות

אופנת
ציפי דבש
למכירה
בגדי ילדים ונוער
לבעלי חנויות וליחידים
ת"א, עמק יזרעאל 68
טל' 03-362834

פולגת
רשת חנויות

רשת חנויות פולגת שמחה להודיע:
בקרוב תפתחנה במרכז האפנה
בבית הטכסטיל מחלקות חדשות:
• אפנת ילדים - קארדה
• אפנת נעליים - קארדה
• בדי אריג וסריג
למכירה קמעונאית

מרכז האפנה, בית הטכסטיל, רח' קויפמן 2 תל־אביב.

בס"ד
רבי
שלום
אביטבול

פותח הספה למזל,
לנשואין, נדר מהלות,
לנפש, דיכאון
ומיגרנות, נדודי שינה
פחדים עצבים,
קשר וקשורה, נפילה
עלפון, כל הבעיות
למינהן, עין הרע,
שלום בית וחזרה
בתשובה

ש.ה. שרותי מחשב
רחוב וילסון 5 תל־אביב, טלפון 612731
שרות למשכורות ממוחשבות
מנהל חברה, עצמאי, בעל עסק
חסוך בכח אדם וייעל את מערך המשכורות
השירות שניתן כולל:
★ תלושי משכורת ממוחשבים ★ התאמת משכורת שנתית
★ טופסי 101 ו־102 למס הכנסה וביטוח לאומי
★ טופס 126 דו"ח שנתי על העובדים למס הכנסה ולביטוח לאומי
★ טופסי 106 לעובדים ★ כל דיווחי העזר הקשורים למשכורת
עירות מקצועי אמין ומהיר עם צוות מקצועי ומיומן

כשמחשבים- לומדים בקדם

המכללה הטובה בארץ ללימודי מחשב מציעה לך מגוון קורסים ברמה גבוהה. הקורסים כוללים עבודה מעשית ובסופם נסייע לך למצוא מקום עבודה.

1) **קורס ניתוח מערכות ממוחשבות (300 שעות)**
בוקר - יוני, ערב - 21.5.86
2) **קורס תכנות**
א) יסודות התכנות (90 שעות)
בוקר - 4.5.86, ערב - 4.5.86
ב) שפת COBOL (150 שעות)
בוקר - יוני, ערב - יוני
ג) שפת R.P.G. (75 שעות)
בוקר וערב - יוני
ד) שפת C (60 שעות)
בוקר - 9.5.86, ערב - 19.5.86
3) **תכנות, תכניתן סוג 1 בפיקוח משרד העבודה (550 שעות)**
בוקר - 4.5.86, ערב - 4.5.86
בקורסי תכנות יושם דגש על עבודה מעשית במחשב I.B.M ובמסופיו.
4) **מפעילי מחשב (80 שעות)**
בוקר - 28.5.86, ערב - 28.4.86
5) **קלדנות והפעלת מסופים (45 שעות)**
בוקר - 4.5.86

המכללה למחשבים ומערכות מידע בע"מ
קדם
קהילת ונציה 12 (בית מגור), נאות אפקה
טל' 03-490114. משרדנו פתוח עד 20.00.

בסמ"ת
בית הספר להנדסאים וטכנאים
הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל

הרשמת תלמידים ותלמידות לכתות י' לשנת הלימודים תשמ"ז 1986/87

מתקבלים מועמדים מסיימי כתות ט' בחטיבות הביניים

בית-הספר מקנה:

תעודת בגרות	למסיימי י"ב כתות בכל המגמות, המקנה זכות ללימודים אקדמאיים בטכניון ובאוניברסיטאות.
ובנוסף עליה: (עתודה טכנולוגית)	
תעודת טכנאי	למסיימי י"ג שנות לימוד
תעודת הנדסאי	למסיימי י"ד שנות לימוד

כל המגמות מיועדות לבנים ולבנות

* אלקטרוניקה - מחשבים
* חשמל - פיקוד ובקרה
* מיחשוב ובקרה
* קירור ומיזוג אויר
* עבוד נתונים אוטומטי - מערכות
* מכונות (אוטומציה ובקרה)
* מכונאות רכב
* בניה ושרטוט בנין
* כימיה תעשייתית ולבורנטים

ההרשמה תתקיים בימים:

שלישי ה- 15.4.86 בין השעות 18.00-08.00
רביעי ה- 16.4.86 בין השעות 18.00-08.00
בבנין ביה"ס (בהדר הכרמל, רח' בלפור, פינת מסדה).

על המועמד/ת להביא אתו/ה

1. תעודה מקורית של סיום כתה ח' (3 שלישים)
2. תעודה מקורית של השליש הראשון והשני של כתה ט' עם ציונים (+ צלום התעודות)
3. צלום תעודת הלידה
4. תעודת הזהות או תלוש הרשום של אחד ההורים, בה רשום/ה המועמד/ת.
5. שלוש תמונות דרכון.

יעוץ והכוון אישי למועמדים/ות ינתן בכל יום בין השעות 12.00-08.00 למכה"צ, וביום שלישי גם בין השעות 17.30-15.00 אחה"צ בחדר מס' 23, בבנין הראשי של בית הספר בהדר רח' בלפור, חיפה.

האוניברסיטה הפתוחה

נפתחה ההרשמה ללימודים
לסמסטר סתיו תשמ"ז (21) ספטמבר 1986 - ינואר 1987

לתואר בוגר B.A.

ההרשמה ללימודים אינה מותנית בתעודת בגרות או בתעודה על השכלה קודמת.

- הלימודים מתבססים בעיקר על למידה עצמית בביתו של הסטודנט באמצעות חומר כתוב, מערכת מטלות הנבדקות על-ידי מנחים ובחינות גמר.
- בנוסף הסטודנט נעזר באמצעי למידה שונים ופגישות עם מנחים הנערכות אחת לשלושה ארבעה שבועות באזור מגורי הסטודנט.

האוניברסיטה הפתוחה מסלולים לתכניות מיוחדות

מסלול לימודים להשלמת השכלה תיכונית; מסלול לימודי שפות; מסלול לימודי מינהל, הכשרה והשתלמות מקצועית; מסלול לימודי משפחה, קהילה וחברה

ניתן לקבל חומר הרשמה ודפי מידע ובהם תיאור מפורט של מספר קורסים, לעיין בחומר הלימוד ולקבל הבהרות במרכזי המידע של האוניברסיטה כמפורט להלן:

תל-אביב - האוניברסיטה הפתוחה, המחלקה למידע למירשם ולמעקב. רח' קלאוזנר 16, רמת-אביב בימים א,ב,ג,ה בשעות 15.00-09.00, בימי ד' בשעות 18.00-09.00 בימי ו' בשעות 12.00-09.00.

ירושלים - המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין, רח' הרצל 89 (הכניסה מרח' המעגל) בית הכרם הפעילות בימי ד' בשעות 21.00-18.00

תל-חי - המכללה האזורית תל-חי הפעילות בימים א,ב,ד, בשעות 14.00-09.00.

קצרין - המועצה המקומית קצרין, המחלקה לחינוך. הפעילות בימים א'-ה' בשעות 15.00-09.00 ובימי ו' עד השעה 13.00.

טבריה - המרכזיה הפדגוגית, רח' ברוריה 8, קרית שמואל (מאחורי מלון אסטוריה). הפעילות בימי ד' בשעות 19.00-16.00.

נהריה - עירית נהריה, המחלקה לחינוך הפעילות בימי א' בשעות 18.00-16.30.

ראמה - מועצת ראמה, המחלקה לחינוך. הפעילות בימי ה' בשעות 13.00-09.00.

שפרעם - עירית שפרעם, הספריה הצבורית. הפעילות בימי ו' בשעות 13.00-09.00.

מגדל-העמק - הספריה הציבורית, רח' בגד עור. הפעילות בימי א' בשעות 15.30-18.30.

חיפה - בית הספר להנדסאים וטכנאים מיסודו של בסמיית ליד הטכניון, מכון טכנולוגי לישראל, רח' בלפור. הפעילות בימים ב-ו-ד בשעות 18.00-16.00 ובימי ו' בשעות 11.00-09.00.

נתניה - הספריה העירונית, רח' שמואל הנציב 30 (ליד משרדי קופת העיר) הפעילות בימי א' בשעות 18.00-16.00.

רמלה - מרכז תקשורת, רח' נורדאו 5. הפעילות בימים א-ה בשעות 19.00-16.00.

מכללת אחוה - רח' אליהו הנביא, בימים א-ג בשעות 13.00-09.00, בימי ד' בשעות 13.00-10.00 ובימי ב' גם בשעות 18.00-16.00.

באר-שבע - בי"ס תיכון עירוני מקיף א', שכון ג', רח' השלום 32. הפעילות בימי ד' בשעות 21.00-17.00.

אילת - מכללת אילת, רח' חטיבת הנגב (ליד ביה"ס התיכון המקיף) הפעילות בימי ג בשעות 19.00-16.00.

מרכזי לימוד ומקומות בהם ניתן לקבל חומר הרשמה בלבד:

מדרשת הגליל המערבי (מרכז לימוד) - במזכירות המדרשה בימים א-ו בשעות 13.00-08.00 ובימים א, ג, ד, ה גם בשעות 20.00-15.30

מכללת עמק הירדן (מרכז לימוד) - המכללה האזורית בצמח. בימים א-ה בשעות 13.00-08.00 ו-17.00-15.00.

מכללת עמק-יזרעאל (מרכז לימוד) - אהל-שרה. בימים א-ה בשעות 12.00-08.00 ובימים א,ג,ה גם בשעות 17.30-15.00.

מכללת רמת הנגב (מרכז לימוד) - ירוחם, במזכירות המכללה, רח' אליהו הנביא. בימים א-ה בשעות 15.00-09.00.

פתח-תקוה - עירית פתח-תקוה, אגף החינוך, חדר 407. בימים א-ו בשעות 13.00-08.00 ובימי ג' גם בשעות 18.30-16.00.

גבעתיים - עירית גבעתיים, מינהל החינוך, רח' שינקין 2, בימים ב' ו-ד' בשעות 13.00-08.00 ובימי ב' גם בשעות 18.00-16.00.

בת ים (מרכז לימוד) - במזכירות בי"ס תיכון ע"ש שזר, רח' הטיגריות 4, רמת הנשיא בשעות א-ה בשעות 12.00-09.00.

רחובות (מרכז לימוד) - בספריה ובמזכירות בית-הספר התיכון ע"ש דה-שליט, רח' [illegible] בימים א-ה בשעות 13.00-09.00.

אשדוד (מרכז לימוד) - במזכירות בי"ס תיכון מקיף א', רח' שבזי תעיטאות, רובע ב', בימים א,ג,ה בשעות 12.00-09.00 ובימים [illegible] בשעות 20.00-17.00.

ההרשמה תיסגר ב-15 ביוני 1986

לכבוד האוניברסיטה הפתוחה, המחלקה למידע למירשם ולמעקב ת.ד. 39328 רמת-אביב, 61392 אבקש לקבל את ידיעון האוניברסיטה הפתוחה וחומר הרשמה לסטודנט חדש.
שם ____
כתובת ____

סטודנטים ותיקים אשר למדו בקורסים 19 ו/או 20 מתבקשים לפנות לאוניברסיטה הפתוחה רק אם לא יקבלו חומר הרשמה המיועד לסטודנט ותיק עד סוף אפריל 86

המכון לשפה
ספרדית

19 שנות נסיון • מורים בעלי נסיון רב • כתות מצומצמות
7 רמות • בוקר צהריים וערב • קורס אינטנסיבי
• קורס לשיחה שוטפת • ספריה בספרדית קלה
• קסטות ללימוד.
חקורס למתחילים מאפשר לדבר תוך 4 חודשים
דיזנגוף 184, 03-481839, 03-220223

בי"ה
"בית-שמואל"
ישיבת בני-עקיבא חדרה
יום מבחני הכניסה והמיון למגמה
לחינוך גופני
יתקיים בקרית הישיבה ביום ה' [illegible] בשעה 9 בבוקר.
ההרשמה בטל' 063-32753, [illegible] 063-33931

המכון להשתלמות מקצועית משולבת

למד במוסד ציבורי מוכר

נמשכת ההרשמה לקורסים הבאים:

* עיצוב חלונות ראוה
* שיזור פרחים מקצועי
* נושאים נבחרים בגרפיקה
* יסודות לעיצוב פנים —
(לבוגרים תינתן הכלה לשרטוט בנין שלב א')

מיועד לבאים באדיבות בנק דיסקונט

פרטים והרשמה: כל יום משעה 8.00-19.00 ביום ו' עד 13.00.

תל-אביב: שד' דוד המלך 39 מיקוד 64954 טל': 234507, 233231/283.
רח' חתבור 32 מיקוד 65255 טל': 657065, 660086.
בי"ס אורט י"א רח' בת ציון 10 בכניסה מרח' יצחק שדה 76 טל': 330917.

חולון: ככר ויצמן 5 ימים א, ב, ד, ה, שעות: 12.30-9.00 ו-19.00-16.00. יום ו' שעות: 12.30-9.00 טל': 843256.

הרצליה: מועצת הפועלים רח' בן גוריון 2, טל': 554792 ימים א' עד ו' בין השעות 13.00-9.00 ו-19.00-16.00 טל': 586803.

בת-ים: לשכת המודיעין העירונית, שד' העצמאות פינת ירושלים ימים א' עד ה' בין השעות: 09.00-13.00 ו-19.00-16.00 טל': 586803.

רמת-גן: בי"ס אורה רח' אורה 6, ימים א' עד ה' בין השעות: 19.00-16.00 טל': 722109.

ירושלים: רח' דורות ראשונים 8 (סימטת מהמדרחוב) טל': 226459, 222033.

חיפה: שמריהו לוין 30 טל': 664671, 666182.

לבוגרי ח' ט' י'
תיכון תלפיות ר"ג
בפיקוח משרד החינוך והתרבות
בחינות בגרות מלאות
■ ציוני מגן, סיווג מקצועי מוכר.
■ מגמות: חשבונאות, מינהל ומזכירות
לימודי מחשבים
רחוב שפירא 4,
(מול מרכז תיאטרון) רמת-גן
לקבלת ייעוץ והרשמה פנה לטל': 731459, 03-723466
קוים: 20, 22, 23, 40, 42, 51, 54, 60, 61, 68, 69, 70, 531, 551, 561, 567

משרד העבודה והרווחה
משרד החינוך והתרבות

המכון הממשלתי
להכשרה טכנולוגית

עתידך בטכנולוגיה למד/י לתואר הנדסאי, טכנאי מוסמך

החלה ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ו במוסדות להכשרה טכנולוגית הפועלים בחסות המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

תנאי הקבלה: תעודת בגרות או תעודת סיום מכינה טכנולוגית עם ציונים חיוביים במקצועות מתמטיקה 3 יח', פיסיקה 3 יח', עברית 2 יח', אנגלית 2 יח'

הלימודים מתקיימים במגמות הבאות: מחשבים. אלקטרוניקה. חשמל. מכשור ובקרה. תעשייה וניהול. מכונות. בנין. חקלאות. כימיה. אלקטרו-אופטיקה. אדריכלות. הכשרת עובדי הוראה במקצועות טכנולוגיים.

להלן רשימת המוסדות להכשרה טכנולוגית וכתובותיהן:

אזור הצפון
בית"ס האורט להנדסאים מגמות תעשייתיות, כרמיאל
הוריה, קרית הטכניון-חיפה טל' 04-229111
מכללת תל-חי
מועצה אזורית הגליל העליון טל' 067-43731
אורט קרית-ביאליק
רח' ניר-עם 1, ת.ד 137 טל' 04-710141/2

אזור המרכז
בית"ס להנדסאים, אורט ת"א
רח' האוניברסיטה 54, רמת אביב טל' 03-419211
מכללת אורט יד-סינגלובסקי
דרך הצירים 28, ת.ד 25066 טל' 03-395171
אורט טכניקום גבעתיים
רח' גולומב 15, גבעתיים טל' 318555
מכללת תל-אביב בחסות בי"ס להנדסאים תל-אביב
רח' גבורי ישראל 30, ת"א טל' 03-330081
בי"ס אורט טכני ע"ש לוין
רח' גבורי ישראל 2, רחובות טל' 08-455595
מכללת אפקה
רח' החרושת 35, ת"א ת.ד 37681 טל' 03-370481
מדרשת רופין
ד.נ. עמק חפר טל' 053-93111
אורט נתניה
אזור התעשיה החדש, נתניה טל' 053-33744
אורט כפר-סבא
מול המשטרה, כפר-סבא טל' 052-31557, 052-33810
מקוה ישראל, מכון רוזין
דואר חולון טל' 03-857500
המכון לפריון העבודה והייצור - קורסים במגמת הנדסה וניהול בלבד.
רח' הנריאטה סולד 4, ת"א טל' 03-430213
בית"ס להנדסאים וטכנאים באדריכלות
רח' אחד העם 50, פ"ת טל' 03-9310940
המכללה לפיזיקה קרית אונו
ת.ד. 300 קריאון טל' 03-350415

אזור הדרום
המכללה הטכנולוגית ב"ש
רח' בזל 74, באר-שבע טל' 057-39131
מכללת אשדוד
בחסות המכללה ב"ש
ת.ד. 4001 אשדוד טל' 055-24102
מכללת אשקלון
שלוחת המכללה הטכנולוגית ב"ש
ד.נ. שקמים טל' 051-93730
מכללת הנגב ע"ש ספיר
ד.נ. חוף-אשקלון טל' 051-98231
מכללת אילת
רח' חטיבת הנגב
ת.ד. 1501 אילת טל' 059-72463

ירושלים
מכללת הדסה
רח' הנביאים 37, י-ם טל' 02-222101
המכללה למדעים אורט גבעת-רם
האוניברסיטה העברית, י-ם טל' 02-533141
בי"ס אורט ירושלים
רח' הנביאים 40, י-ם טל' 02-222115
המכללה לבנות בית וגן
ת.ד. 15078 ירושלים טל' 02-422401
אורט מורה ירושלים
רח' הנביאים 42, י-ם טל' 02-222219
מכללת בזק
גבעת בורוכוב, ירושלים טל' 02-913141

מבחני כניסה
על המועמדים למגמות
הנדסאים - מחשבים
הנדסאים - אלקטרוניקה
הנדסאים - תעשייה וניהול
טכנאים - תעשייה וניהול
ימסרו לבחינות בטכניון-ביה"ס הנדסאים [illegible]
פרטים במזכירות [illegible] להכשרה טכנולוגית

הועדה לקידום החינוך המדעי לנוער ומשרד החינוך והתרבות

מודיעים על פתיחת ההרשמה למחנות הקיץ לנוער שוחר מדע

המחנות מיועדים לתלמידי החטיבה העליונה וחטיבת הביניים ויתקיימו בחופשת הקיץ תשמ"ו (יולי אוגוסט 1986).

המשתתפים יעסקו בפעילות מדעית במעבדה ויאזינו להרצאות בנושאים מדעיים.

נוסף לכך יתקיימו פעילויות חברה וספורט.

בדבר פרטים והרשמה יש לפנות למוסדות המקיימים את המחנות:

שם המוסד	מיועד לבוגרי הכיתות	כתובת וטלפון
אוניברסיטת תל-אביב	ט'—י"א עם פנימיה, ו'—י"א בלי פנימיה	היחידה לפעולות נוער רמת אביב, ת"א 69978 03-423380, 420489
האוניברסיטה העברית בירושלים	ט'—י"ב עם פנימיה, ז'—ח' בלי פנימיה	היחידה לנוער שוחר מדע גבעת רם, ירושלים 91904 02-585466, 585475
הטכניון — מכון טכנולוגי לישראל חיפה	ט'—י"א בלי פנימיה, ה'—ח' בלי פנימיה	היחידה לפעולות נוער המדור ללימודי חוץ ת.ד. 4950 חיפה 31048 04-661151, 667818
מכון ויצמן למדע רחובות	י"א עם פנימיה	היחידה לפעולות נוער רחובות 76100 08-482970
אוניברסיטת בר-אילן רמת-גן	ח'—י"א בלי פנימיה	היחידה לפעולות נוער רמת-גן 52100, 03-718307
אוניברסיטת בן-גוריון באר-שבע	ו'—י"א עם פנימיה	היחידה לנוער שוחר מדע באר-שבע, 057-39947
מינהל המחקר החקלאי מרכז וולקני	י"א — עם פנימיה	היחידה לנוער שוחר מדע מרכז וולקני ת.ד. 6 בית דגן 50250 03-980358

סיום ההרשמה בכל המוסדות 30.5.86

רכוש מקצוע למד בפנימיה הטכנית של חיל החמוש

ורשיון נהיגה!

במגמות
● **חשמל רכב-** מסלול מסמ"ר
● **מכונאות רכב-** מסלול מסמ"ח או מסמ"ר

תנאי קבלה:
בוגרי ט' בני 17-15
הצלחה בבחינות מיון

מידע והרשמה
בכל לשכות הגיוס האזוריות
או פניה בכתב לד.צ. 2375/ב
03-983580/6
03-956933

הפנימיה הטכנית של חיל החימוש

מועד אחרון: 21.4.86 הגשה 11.15, הגשת טפסים מרכזית איסוף הדואה 11.06

ביה"ס לקציני-ים בעכו קורא לך

בוגר כיתה ח', ט',
התרשמת נמשכת לכיתות ט', י',
בוא ללמוד בבית-הספר לקציני-ים עכו

אצלנו תשלב לימודים עיוניים עם מקצועות חיים במגמות שיט, מכונה ואלקטרוניקה.

שיחות הסברה להורים ולתלמידים מתקיימות שידי יום בביה"ס בשעות 08:00 עד 14:00

לפרטים נוספים יש לפנות לבי"ס לקציני-ים ת.ד. 66 עכו, 24100

מבדקי כניסה יתקיימו ב-20-21.4.86, בשעה 9.30.

המכון להשתלמות מקצועית משולבת

למד במוסד צבורי מוכר!

לתושבי בת-ים

נמשכת ההרשמה לקורסים במקצועות הבאים:

- ✱ תוכניתן מחשבים סוג 1.
- ✱ מבוא לתיכנות מחשב.
- ✱ הנהלת חשבונות סוגים 1, 2, 3.
- ✱ יסודות לעיצוב פנים.
- ✱ נושאים נבחרים בגרפיקה.
- ✱ שיטור פרחים מקצועי.

הקורסים יתקיימו בבת-ים

פרטים והרשמה:
בת-ים: לשכת המודיעין העירונית שד' העצמאות פינת ירושלים. בימים א' עד ה' בין השעות: 09.00-13.00 16.00-19.00
טל': 586803.

אורט „מילטון" רח' הרב לוי 4
שעות: 16.00—19.00.
טל': 5510324.

אוניברסיטת תל-אביב

מזמינה תלמידים
בעלי כישורים לימודיים גבוהים
להצטרף בשנת הלימודים תשמ"ז

לבית ספר להנדסאים
ע"ש יוסף ורבקה מאירהוף

תלמידים בחטיבה התיכונית הינם במגמה מתמטית פיסיקלית מורחבת בשילוב מדעי הטכנולוגיה ויישומי המחשב.

ההרשמה למסיימי כתות ח' וט' בנות ובנים באזור תל-אביב והמרכז תחל ביום ל' ו' בניסן תשמ"ו 15.4.86

ניתן לקבל פרטים על בית הספר או לקבוע סיור במקום, בפניה למזכירות רחוב האוניברסיטה 30 רמת-אביב, טלפון: 414069, 420702.

לימודי גרפיקה
בתל-אביב וברמת-גן
◄ בוקר וערב
◄ בשילוב הכשרות בינוי
בסטודיו מקצועי
• רמה גבוהה
• הכנת תיקים
• נסיון ותיק
• מוסמך 1964
עיצוב גרפי
סטודיו ובי"ס לגרפיקה
משרד אורית
בן-יהודה 49, בני-ברק
03-781454

כפר הנוער גלים

בית ספר תיכון מקיף
לשנת הלימודים תשמ"ז

מתקבלים תלמידים לחטיבת הביניים ולחטיבה עליונה כאקסטרנים ובתנאי פנימיה.

מסלולי הלימוד:

נתיב עיוני לבגרות — מקצועות מוגברים: ביולוגיה, מתמטיקה, פיסיקה, חקלאות, ערבית ומקצועות הומניסטים.

נתיב טכנולוגי — ברמות מסמ"ת מסמ"ר ומסמ"מ: מיחשוב ובקרה, מזכירות, מיכון וטכנולוגיה בחקלאות, פקידות כללית, תפירה ואופנה, משק ותזונה.

פרטים נוספים ניתן לקבל במזכירות ביה"ס בטלפון: 04-571135 או בכתב — דאר כפר גלים 30865.

רישום תלמידים יחל ביום ג' 15 אפריל 86, במזכירות ביה"ס בין השעות 08.00—14.00.

על הנרשמים להביא עמם:
תעודת שליש ב', תעודת זהות או תעודת לידה, 2 תמונות דרכון.

"הסכיבה"

סדנא לעיצוב ● פנים ● אדריכלות

נמשכת ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ז, למגמות הבאות:

אדריכלות ועיצוב אורבני — 5 שנים —
הבוגרים יתקבלו לגזרות הסדנא שיצגיע להם מעמד מקצועי מוכר. הדיפלומה של הסדנא מוכרת במכללות באירופה ובארה"ב לצורך לימודי המשך לתואר שני

אדריכלות ועיצוב פנים — 4 שנים —
מסלול לימודי אדריכלות והתמחות בעיצוב פנים. הבוגרים במגמה יקבלו דיפלומה המוכרת במכללות באירופה ובארה"ב לצורך לימודי המשך לתואר שני. הבוגרים מוכרים ע"י איגוד אדריכלי הפנים בישראל.

עיצוב כללי — 4 שנים —
[illegible]

[illegible]

מועדון קוראי ידיעות אחרונות

חוג פו"פ פנויים ופנויות בחיפה

מלון דן-כרמל
מוצאי-שבת 12.4
משעה 21.30
לתוך הלילה
ריקודים,
ראיונות ותקשורת,
הופעת אורח, הרצאה
קפה ועוגות ועוד...
מכירת כרטיסים
במקום בערב האירוע
המחיר — 15 ש"ח
הכניסה אך ורק
עם תעודת זהות

מדריך k.o.k ללימודים בארה"ב

המדריך היחיד בעברית (504 עמ'), כתוב במיוחד עבור ישראלים
[illegible]

הכפר הירוק
ע"ש לוי אשכול
כפר נוער לחינוך על-יסודי

החלה ההרשמה

לשנת הלימודים תשמ"ז - לכיתות ט', י', י"א

1. **מגמת מדעי-החיים והחקלאות:** בגרות/גמר
   מסלולי משנה: לימודי סביבה
   זואוטכניקה
2. **מגמת מיחשוב ובקרה:** בגרות/גמר
3. **מגמת מדעים:** ברמת בגרות מוגברת

* * *

1. **מכניקה - מיכון**/מסמ"ם
2. **משרדאות, כלכלת-בית ותפירה**/מסמ"ם

בתנאי פנימיה או כתלמידי חוץ (אקסטרניים)
על מנת להכיר את החיים והתנאים בכפר מוזמנים תלמידים והורים המעוניינים בכך לקחת חלק

ב"יום פתוח בכפר"
שיערך ביום שבת ג' בניסן תשמ"ו 12.4.86 בשעה 10.00 בבוקר
ההרשמה מיום 15.4.86 בשעות 8.00-11.00 בכפר הירוק
לפרטים טל. 03-472231-2

מבצע לפסח
אנו עושים
סיוד:
חדרי מדרגות
כולל מעקה וארונות
חשמל, סיוד דירות
מחירים נוחים
052-449951
03-776732

בוא אלינו לכפר...

כפר הנוער בן-שמן קורא לכם בני הנוער להצטרף לבית ספרנו

- ★ לימודים תיכוניים במסלול בגרות, באוירה כפרית
- ★ מסלול לימודים במדעי הטבע והחקלאות
- ★ לימודי מחשב, ספורט מוגבר ופעילות תרבותית אומנותית עשירה
- ★ נטילת חלק פעיל בניהול המשק החקלאי המגוון וקביעת הווי החיים החברתיים בפנימיה

על מנת להכיר את החיים והתנאים בכפר מוזמנים תלמידים והורים המעוניינים בכך לקחת חלק

ב"יום פתוח בכפר"
בתאריכים: יום א' י"א ניסן תשמ"ו 20.4.86
יום ב' י"ט ניסן תשמ"ו, ד' רחוה"מ פ 28.4.86
החל משעה 10.00 בבוקר
מתקבלים גם תלמידי אקסטרניים

ההרשמה החלה בכפר הנוער בן שמן דאר בן שמן, מיקוד 73120 טלפון 08-229111

משרד העבודה והרווחה

אם אתה חושב על מחשבים בוא לאורט.

קורס מעולה ואמין
תכניתן מחשבים סוג 1
בפיקוח משרד העבודה והרווחה
שמעניק לך מקצוע מבוקש,
משתלם ורב-יוקרה.

בקורס הניתקיים במכון להשתלמות מקצועית משולבת ברשת "אורט" תוכל לרכוש את מקצוע תכנות המחשבים בצורה יסודית, במסגרת ציבורית אמינה ומוכרת. בקורס נלמדים הנושאים הבאים: מבוא, שפות הבייסיק, הקובול, ופורטרן. במהלך הקורס מתרגל כל תלמיד באופן מעשי הרצת תכניות במחשב שימוש במחשב באמצעות מסופים של ביה"ס.

הקורס מקנה תעודת סיווג מקצועי לעומדים בבחינות הסיום.

הקורסים מיועדים לבעלי השכלה של 12 שנות לימוד. המועמדים יעברו מבחני התאמה שיבוצעו ע"י מכון מדעי לאבחון, ייעוץ והכוונת כח-אדם.

פרטים והרשמה: כל יום משעה 8.00-19.00, ביום ו' עד 13.00.
תל-אביב: שד' דוד המלך 39, מיקוד 64954, טל': 234507, 233231/293: התבור 32, טל' 657065, 660086. **חולון:** ככר ויצמן 5, טל' 843256. **רמת-גן:** רחוב אורת 6, בי"ס אורת, טל': 722109. **ירושלים:** דורות ראשונים 8, טל': 223033, 226455. **אשדוד:** רוגוזין 32, טלפון: 22261. **נתניה:** ירושלים 1, טל' 32727. **חיפה:** שמריהו לוין 30, טל': 666182. **קרית-ביאליק:** חטיבת הביניים, רח' דפנה 54, טל': 714605.

המכון להשתלמות מקצועית משולבת

תיכון ח

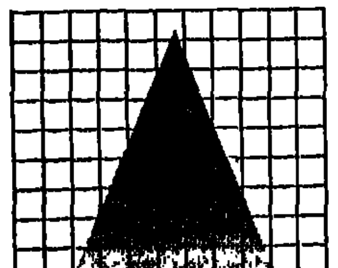

תיכון 1955

רשת בתי הספר הפרטיים הגדולה בישראל בפיקוח משרד ה...

החלה ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ז

תל-אביב:
רח' חל-חי 5 (ע"י ככר דיזנגוף)
טל: 03-288121
הרצליה:
רח' העצמאות 59
טל: 052-541262
רחובות:
רח' הרצל 108
טל: 08-455572

המסגרת הבטוחה להמשך ...

אורט ישראל
המערכת ללימודי מבוגרים
היחידה ללימודים בכתב.

- ★ מבוא לתיכנות מחשבים
- ★ שפות מחשב: בייסיק, קובול, ...
  תירגול מעשי - בכיתות לימוד באמצעות מסופי מחשב
- ★ קורס עממי בהתכתבות בשפת הבייסיק
  אנו מעמידים לרשותך חומר הדרכה, יעוץ טלפוני ומחשב — בביתך!

תל-אביב: שד' דוד המלך 39, מיקוד 64594, טל' 233231/293, 660086, 657065. רחוב התבור 32, מיקוד 65255, טל' 226455.
ירושלים: דורות ראשונים 8, מיקוד 94625, טל' 666182.
חיפה: שמריהו-לוין 30, מיקוד 33103, טל' ...
באר-שבע: הפלמ"ח 127, מיקוד 84244, טל' ...
נתניה: רח' ירושלים 1, טל' 053-32727. אשדוד: רוגוזין 32, טל' ...

לנוחותכם, לימוד בביתכם, בזמנכם הפנוי.

בית הספר התיכון-מקצועי ויצ"ו ע"ש הנרייטה אירוול

הרשמה לכתות י' לשנה"ל תשמ"ז

תתקיים מיום ג' 15.4.86 עד יום ה' 17.4.86
בין השעות 09.00—13.00 למגמות

- ● צילום ● אמנות-קרמיקה
- ● אדריכלות ● עצוב אופנה
- ● אמנות-תכשיטנות ● מוסיקה*

הלימודים בכל המגמות הם לקראת בגרות מלאה
* המגמה למוסיקה מיועדת לתלמידים הלומדים נגינה.
להרשמה יש להביא: כל תעודות ביה"ס מכתות ח', ט', תעודת לידה ותעודת זהות של ההורים, 2 תמונות פספורט
מבחני הניון וההתאמה יתקיימו בימים א', ב' 20-21.4.86
פרטים והרשמה במשרדי ביה"ס, חוה סוס 12 חיפה, טל' 04-381253 בין השעות 0800-1400
אוטובוסים 37, 28, 21, 12

גם את יכולה להרוויח 1000 ש"ח לחודש כתמלילנית

אנו מכשיר אותך תוך חודש חודשיים כתמלילנית על גבי מחשב משוכלל ללא תלות בגילך והשכלתך. לבחירתך לימודי בוקר, צהריים או ערב.
■ קורס רגיל כולל כתבנות ■ קורס מזורז לכתבניות
הכוונה תעסוקתית למסיימות
קורסים נוספים: ■ כתבנות ■ מזכירות ■ מפעילות.

תל-אביב	חיפה	ירושלים	רמת-גן	ראשל"צ
[illegible] טל' 297421	ביאליק 1 [illegible]	יסוד 16 [illegible]	ביאליק 47 [illegible]	רוטשילד 11 [illegible]
פתח-תקוה	בת-ים	הרצליה	נתניה	חולון
[illegible]	[illegible]	סוקולוב 49 [illegible]	הרצל 24 [illegible]	סוקולוב 48 [illegible]
רחובות	רמלה	באר-שבע	אשדוד	כפר סבא
הרצל 141 [illegible]	הרצל 43 [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

פני לסניפינו הקרוב אליך בין השעות 9.00-19.30 ברצוף

ת.י.ל. מכון ישראלי למינהל

למד תכנות מחשבים בביתך בזמנך הפנוי

לקבלת פרוספקט חינם
כולל מבחן פסיכוטכני עצמי
גזור ושלח: לכבוד המכונים האמריקאיים
ת.ד. 28124 ת"א מיקוד 61281 למס' 7
שם: ________ גיל ________
כתובת: ________ טלפון: ________

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב

תנועת הצמחונים והטבעונים בישראל
בי"ס לריפוי טבעי
החלה ההרשמה לשנת הלימודים 86/87 למגמות:
✱ תזונה ✱ אקופרסורה ✱ רפלקסולוגיה ✱ שיאצ'ו.
טל' 03-202877, 03-299268

האוניברסיטה העברית בירושלים

בית צרפת
מודיע על פתיחת
קורסים חדשים ללימוד השפה הצרפתית
ברמות שונות

הקורסים ניתנים בשיטה אור-קולית במשך 3 חודשים
פעמיים בשבוע בשעות אחה"צ ובערב
מידע והרשמה: מזכירות בית-צרפת גבעת-רם, כל יום בין השעות 8.00—12.00 ובימים ב' ו-ד' גם מ-16.00—18.00.
טל' 02-663862, 02-584628.

המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין
בית הכרם ירושלים

מודיעה על
ההרשמה למסלול מיוחד של מורים לחינוך טכנולוגי

בהתמחויות הבאות:
- ★ אומנות שימושית – לתואר מורה מוסמך בכיר.
- ★ ארוח, מלונאות, תיירות ותזונה – תואר מורה מוסמך בכיר.
- ★ ביוטכנולוגיה, במסגרת לימודי תואר בוגר בהוראה B.Ed במדעי-הטבע

מבחן המיון הארצי יתקיים ב-12.5.86.

★ ☆ ★

תדריך וטפסי רישום ניתן לרכוש תמורת 7 ש"ח.
המעוניינים יפנו בכתב למזכירות המכללה ת.ד. 3578, בית-הכרם ירושלים, מיקוד 91035 ויצרפו המחאת דואר, או במזכירות בימים א'-ה', בשעות 8.00 – 12.00.

'שראל 85' אריה אבנרי על מנטה עצמון, האיש שרוצה לקנות את צים.

אגו יהודית אוריין עם ירון לונדון. ראיון

פוליטיקה אורלי אזולאי־כץ על הנסיכים של מפלגת העבודה. שבוע הוועידה

כשר לפסח צבי זינגר על תעשיית ההכשרים בישראל. תחקיר

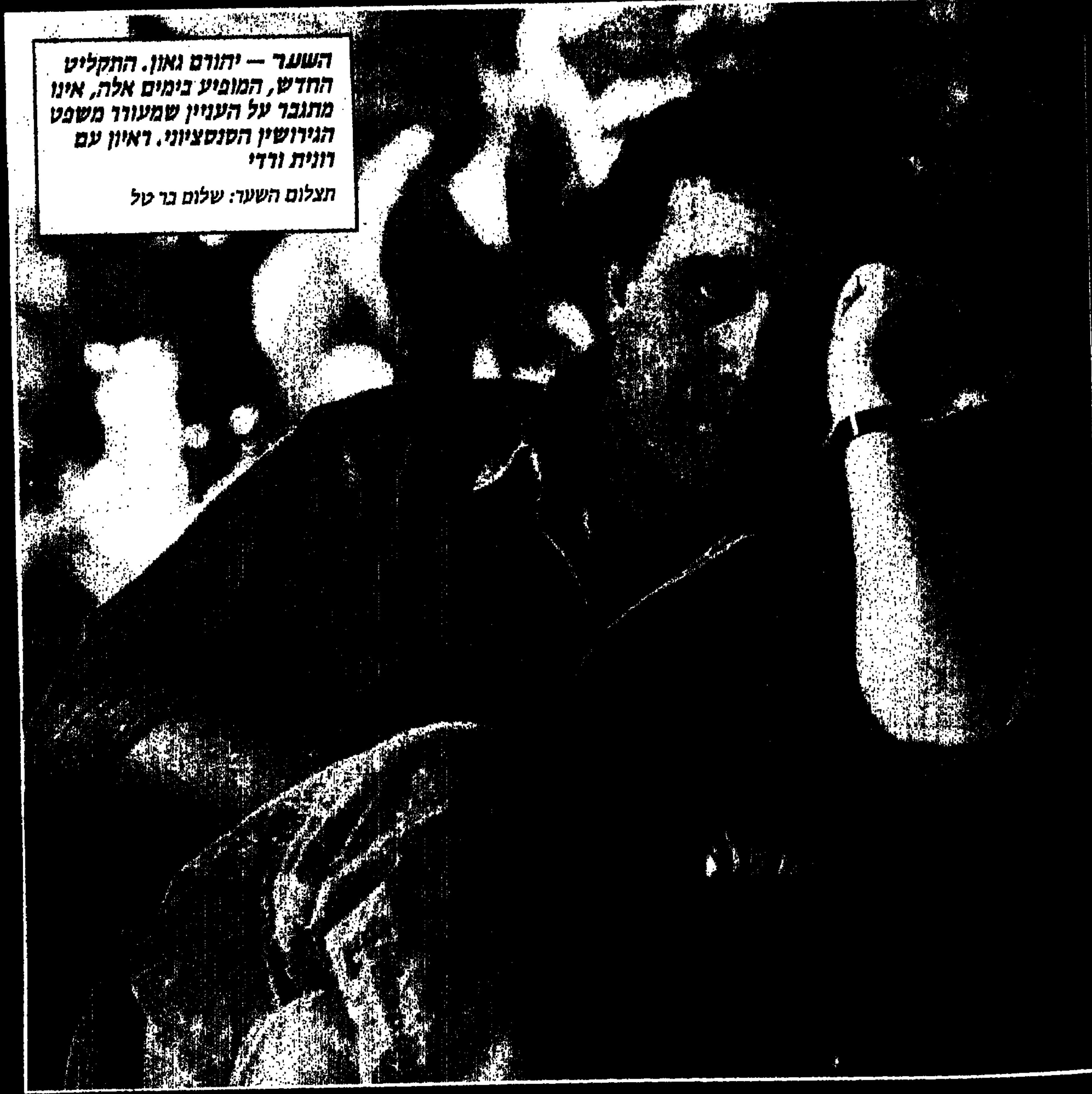

השער — יהורם גאון. התקליט החדש, המופיע בימים אלה, אינו מתגבר על העניין שמעורר משפט הגירושין הסנסציוני. ראיון עם רונית ורדי

תצלום השער: שלום בר טל

אוסף דיין • עמנואל בר קדמא על מיליון דולאר, היסטוריה, מחאה מאוחרת

GALAXY

גלאקסי תדיראן

כל הקונה דירה בתקופת המבצע זוכה במקרר

חינם!

בשיכון ופיתוח

כל הדלתות פתוחות לפניך

שלושה מסלולי תשלום לבחירתך:

1. **10% הנח[illegible]**
למשלמים את מלוא מחיר הדירה תוך 30 [illegible] מהתקשרות (לפי קביעת החברה).
באתרים מסוימים עד 20% הנחה.
פרטים בסניפים.

2. **4 תשלומ[illegible]**
שקליים ללא הצמ[illegible]

3. **עד 20 תשלומ[illegible]**
משכנתא עד 22,000 ש״ח
פיתוח סביבתי מלא כלול במחיר הדירה.

המבצע למשך חודש אפריל בלבד
אסור להחמיץ, כמות הדירות מוגבלת.

* רשימת הדירות המשתתפות במבצע בסניפי החברה

* מגוון דירות גדול בכל רחבי הארץ:

איזור המרכז
תל־אביב — אתר־חן
יהוד — רח׳ ויצמן
רמלה — נווה יהונתן
ראשל״צ — נווה הדר
אשדוד — רובע ד׳, רובע י״א
אלפי מנשה
קרית אונו
חולון — קרית־שרת

איזור ירושלים
רמות
פסגת זאב

איזור הדרום
באר־שבע — רובע ט׳
ערד — רובע חלמיש

איזור חיפה
קרית אליעזר
שער הכרמל
רמת הדר
קרית ים

כל דלתות משרדי המכירות פתוחים לפניך גם בחול המועד פסח
פרטים ותנאי מכירה:
ת״א ״בית אליהו״, רח׳ אבן־גבירול 2, פינת רח׳ המאספים, טל׳ 03-250919, 250918
ירושלים, רח׳ בן הלל 15, טל׳ 02-231321, 222654
באר שבע, מרכז הנגב, שד׳ הנשיאים טל׳ 057-37406, 77406
חיפה, רח׳ י.ל. פרץ 32, טל׳ 04-674161
אשדוד, רח׳ אילת 4 טל׳ 055-32667

אל תפסח על מבצע פסח של שיכון ופיתוח

שיכון ופיתוח קניה בטוחה בחברה א[illegible]

שיכון ופיתוח

כל-בו שלום

ת"א מגדל שלום רח' הרצל 1

כל הדרוש לבית במחירים חסרי תקדים

כלי 1

■ מכונת אספרסו מיני "קרופס" רק 190 ש"ח

■ שואב אבק 1000W "קרופס" 3 דרגות ויסות במקום 455 ש"ח רק 399 ש"ח

■ סיר טיגון בשמן עמוק 2.5 ליטר "קרופס" עם טיימר רק 220 ש"ח

■ פוד פרוססור דגם "500" "קרופס" 4 חלקים: בשר, מקציף, חותך ירקות (3 סכינים שונים) רק 210 ש"ח

■ קומקום נירוסטה אוטומטי "אלקטרו חנך" רק 69 ש"ח

■ רסיבר "סנסוי" דגם 1030×5 2×35W רק 990 ש"ח

■ רדיו טייפ מיני INTERNATIONAL AM-FM חשמל סוללות במקום 179 ש"ח רק 139 ש"ח

■ ווקמן סטריאו + AM-FM רדיו CROWN תוצרת יפן רק 145 ש"ח

■ נמשך מבצע וידאו "J.V.C" דגם 141 אפשרות לתשלומים נוחים. אספקה מיידית.

■ רדיו טייפ סטריאו 28W INTERNATIONAL במקום 445 ש"ח רק 399 ש"ח

אביזרי אמבטיה

■ 30%-20% הנחה על אביזרי אמבטיה איכותיים של "דיבוליר" (גרמניה)

■ 30% הנחה על ארונות אמבטיה "דיבוליר"

לדוגמא:

■ ארונית מגירות דומינו במקום 62.40 ש"ח עכשיו 49.90 ש"ח

■ מראה מרובעת במקום 76.67 ש"ח עכשיו 62 ש"ח

■ ארונית קומבינט במקום 23.40 ש"ח עכשיו 18.70 ש"ח

■ ארונות אמבטיה במקום 108 ש"ח עכשיו 75 ש"ח

■ מדף (60 ס"מ) למראה במקום 41.62 ש"ח עכשיו 33.30 ש"ח

■ זרוע (למגבות) במקום 22 ש"ח עכשיו 17.60 ש"ח

סלי מעדניה לחג

סלי מעדנים בהרכבים שונים המתאימים לכל טעם ולכל כיס. ניתן להסתייע בייעוץ אישי של אנשי המכירות במחלקת המעדנים. הם ירכיבו סל מרשים כמעט לכל תקציב.

כל-בו שלום Shalom Stores

הצטרף למועדון מחזיקי כרטיס האשראי של כל-בו שלום המקנה לך אשראי בחיוב חודשי.

לכבוד כל-בו שלום
ת.ד. 29062 ת"א מיקוד 61290
הריני מבקש לשלוח לי טופסי הרשמה לכרטיס האשראי של כל-בו שלום.
שם:
כתובת:

מבצע מחשבים

commodore

■ קומודור 128 + שולחן למחשב 825 ש"ח

■ קומודור 128 + כונן (1570) + שולחן למחשב + ידית 1399 ש"ח בלבד

■ קומודור 64 + טייפ + ידית 545 ש"ח

מבצע מיוחד. כל סוגי המחשבים + ציוד היקפי ותכנה פרטים במקום.

אביזרי רכב

■ שואב אבק נטען תוצרת AEG לבית ולמכונית במקום 118 ש"ח רק 88 ש"ח

אביזרי גננות

20% הנחה על עציצים מתוצרת "אמזול" גרמניה.

כלי עבודה ידניים

20-25% הנחה על מבחר כלי עבודה ידניים (מברגי שען, סטים בוקסות, פלייר פטנט, פלייר ניטים).

■ משור אנכי ג'קסו 250 ואט במקום 219 ש"ח רק 125 ש"ח

■ משחזת זוויתן 125 WS 630 ואט במקום 295 ש"ח רק 255 ש"ח

■ מלטשת במקום 219 ש"ח רק 125 ש"ח

■ מלטשת סרט BS 65 4 במקום 291 ש"ח רק 210 ש"ח

לבני בית

■ 20% הנחה על מגבות ערד "דלתא"

■ עד 30% הנחה על שטיחוני וכיסויי מיטה "פרוות כרמל"

■ 10% הנחה על כריות נוי במחירים מפתיעים ובשלל צבעים

■ 40% הנחה על מבחר חדש של מפות שולחן.

כלי עבודה

כלי עבודה חשמליים של א.א.ג.

■ מקדחה אלקטרונית דו־כיוונית 420 ואט במקום 253 ש"ח רק 130 ש"ח

■ מברג חשמלי נטען בסוללות ניקל קדמיום תוצרת יפן במקום 172 ש"ח רק 160 ש"ח

מח' מתנות

כלי שולחן מקרמיקה שתי וערב
לדוגמא:
■ קערה לפירות רק 39.50 ש"ח

יבוא בלעדי מאיטליה
סט לארוחת בוקר צבעוני 4 חלקים רק 75 ש"ח

מח' הקש של כל-בו שלום
סלי קש עם ריפוד בד בצבעים מרהיבים. כלי הגשה וארוחת מקש צבעוני בעיצוב איטלקי. לדוגמא: מגש לארוחת בוקר ליחיד רק 13.56 ש"ח

סל כביסה רק 52 ש"ח

מח' תמרוקים

מבצע רולטה ב"רבלון". ...ל קניה מעל 30 ש"ח מקנה לך זכות ...בוב אחד ברולטה. ינתנו פרסים ...רתיים.

■ 20% הנחה על מוצרי ...הלנה רובינשטיין"

■ 25% הנחה על מוצרי ...קרלייף".

■ 25% הנחה על מוצרי "תיא".

■ 15% הנחה על מוצרי ...אליזבט ארדן".

■ 15% הנחה על בושם CREATION של TED LAPIDUS.

עד גמר המלאי. המחירים כוללים מ.ע.מ, שעת חניה חינם לקונים ב־50 ש"ח. שעתיים חינם לקונים ב־70 ש"ח.

אלקל

...lkal LTD.
...RNITURE

בע"מ רהיטי...
המבחר העשיר ב...

החברה הוותיקה והמובילה ביבוא ושיווק רהיטים

יובל

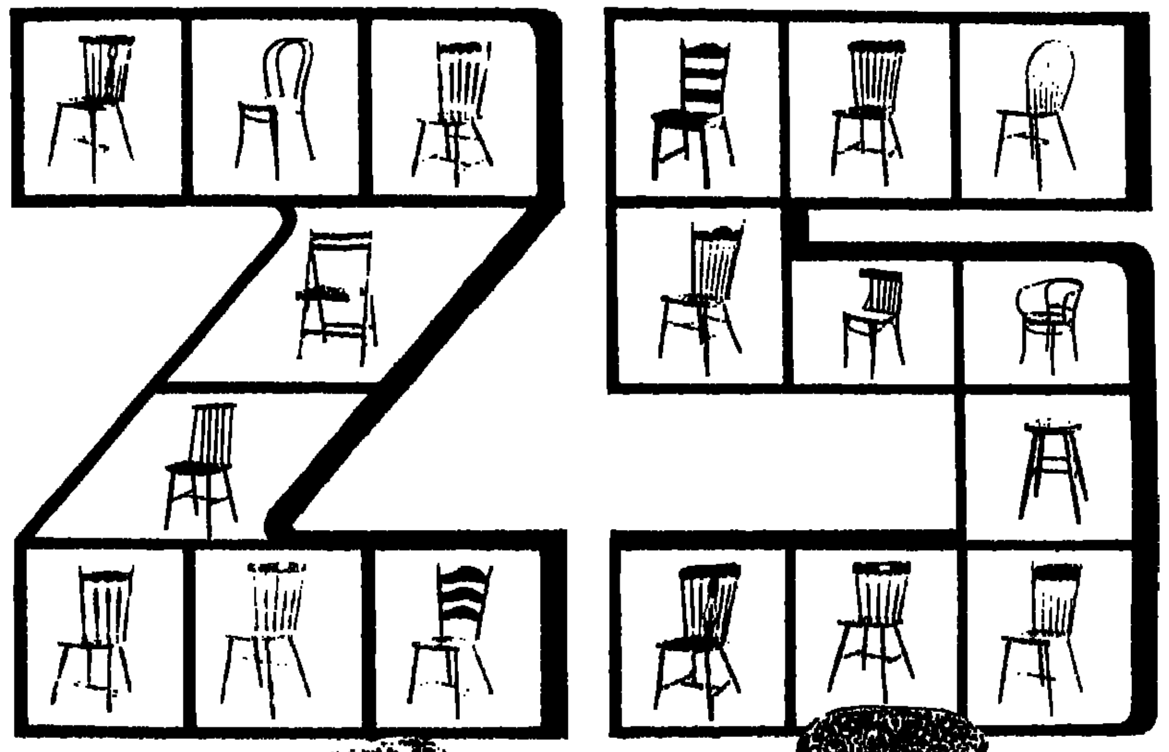

יבוא בלעדי
בולגריה
רומניה
צ'כיה
הונגריה
פולין
הולנד
בלגיה

רה...
באי...
בט...
בסג...
בי...
בנוחי...
בחו...
באחרי...
באח...

סניפי אלקל

● אלקל ת"א — רח' שלבים 8, מול מגרש בלומפילד, טל. 827949, 03-824230

● אלקל ירושלים — שלומציון המלכה 9, טל. 02-222196

● אלקל נתניה — שד' בנימין 18, טל. 053-33133

● אלקל עפולה והעמק — רח' קהילת ציון — אזור התעשיה בעפולה

● אלקל טורונטו — לישראלים היושבים בקנדה: 2697 STEELS AV. WEST ● TEL.. 6650732 ,6650227 ,6385999 ● NETHERLANDS FURNITURE LTD.

● אלקל ברשת שקם בכל הארץ

● אלקל ב־167 חנויות מובחרות בכל הארץ

אלקל בע"מ Alkal LTD.

רעיונות חדשים ב"רים"

כלבוטק ממליץ על mobilia המטבח האמריקאי האמיתי

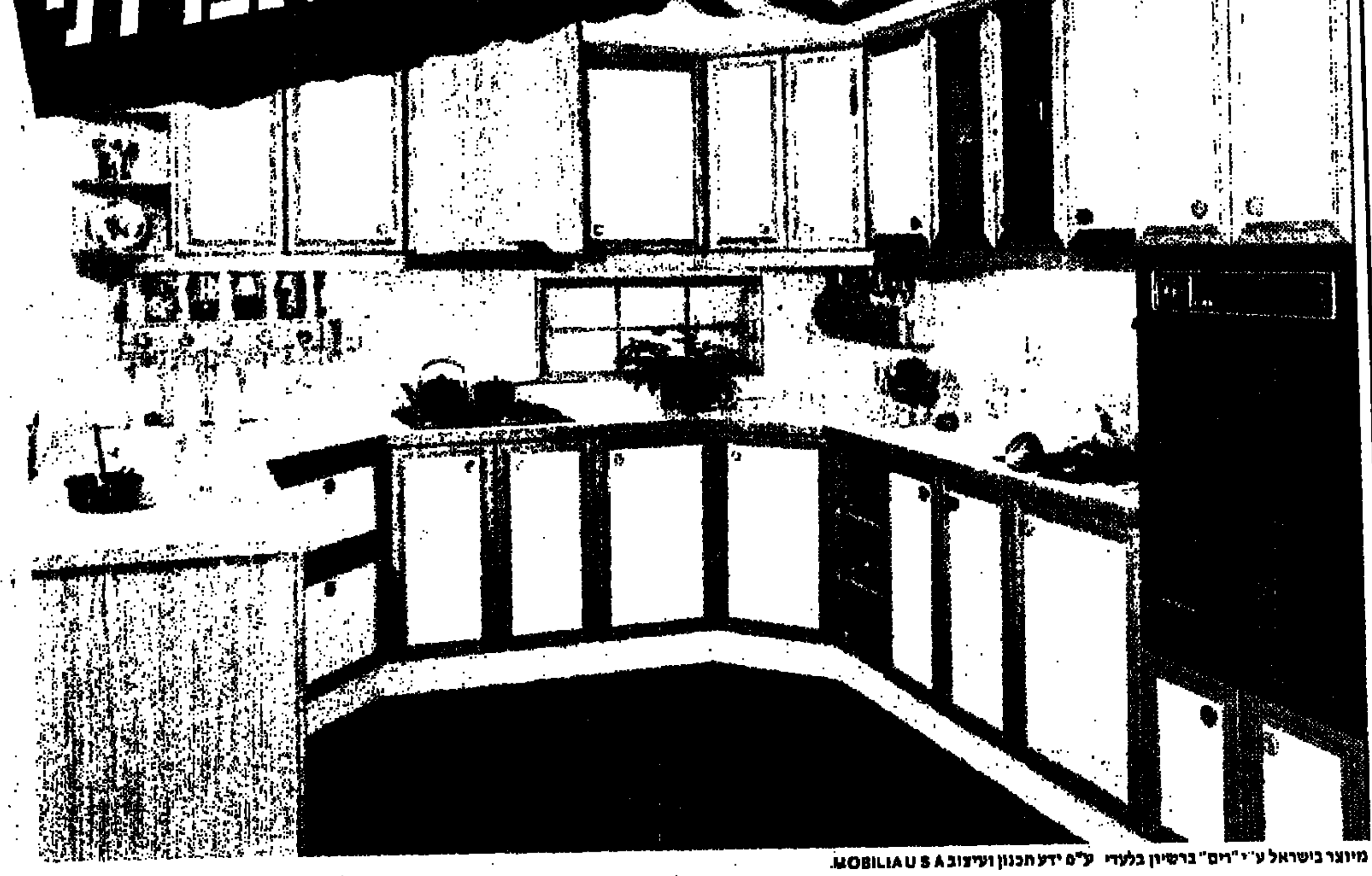

מיוצר בישראל ע"י "רים" ברשיון בלעדי ע"פ ידע תכנון ועיצוב MOBILIA U.S.A.

מטבחי MOBILIA

ניתן להשיג גם בסנדביץ'

מטבח מוביליה הוא מטבח בעיצוב אמריקאי אמיתי. בתכנון פנים אמריקאי אמיתי. באיכות אמריקאית אמיתית והוא מיוצר בישראל ברשיון מיוחד ע"י "רים" מחומרים בלעדיים למוביליה. את מטבחי מוביליה תוכלו להזמין באחד מהדגמים החדשים בגוון לבן, אפור, כפרי, עץ טבעי, מולבן ובסיבית או בסנדביץ'. אף נגר לא יצליח לחקות אותו.

סלונים DEN SET

DEN SET מערכות היצוג של דנמרק יבוא בלעדי של "רים". חידוש עולמי "טסית" המשענת ההופכת לטס הגשה. אירוח "מחלקה ראשונה" פיתוח בלעדי של DEN SET. המחיר לספה תלת מושבית+ דו מושבית **רק 1,713 ש"ח 10% הנחה.**

חדרי הילדים החדשים

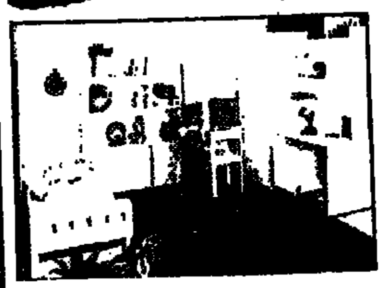

אפשרות עד 12 תשלומים דולריים

ארונות היצוא של ישראל

את ארונות האיכות של "רים" תוכלו למצוא בחנויות היוקרה האמריקאיות "בלומינגדיילי" "מייסיס" ואחרות. העיצוב והאיכות של "רים" כובשים את ארה"ב ויכבשו את ליבכם. השבוע הזדמנות אחרונה, לרכוש את ארונות הקיר **ב-10% עד 15% הנחה.**

עם תו-תקן של מכון התקנים הישראלי

לרגל הביקוש האדיר כדאי להזמין עוד היום.

רים

תשלובת הריהוט הגדולה בישראל

חנויות רים: לרים 55 חנויות בכל הארץ אחת מהן קרובה ודאי לביתך: ■ **ירושלים:** כורש 7 • מרכז כלל יפו 97 (חנות מיוחדת למטבחים) • חנות חדשה: שלומציון המלכה 18 • אזור התעשיה גבעת שאול ב' ■ **תל-אביב:** בן יהודה 108, 116 • הרצל 102, הרצל 32 • בית קלקא דרך פ"ת 116 • כל-בו שלום, אחד העם 9 • דיזנגוף סנטר, שער 3 ליד המטביר ■ **חיפה:** הרצל 67 • דרך חטיבת גולני 23 • ההסתדרות 20 (צ'ק פוסט) ■ **מפרץ חיפה:** "רים", צומת קרית אתא ■ **באר-שבע:** הרצל 54, 58 • קרן קיימת 71 • אזור התעשיה גב-ים, ביתן 6 ■ **אילת:** הוכמן ובניו ■ **אשדוד:** רח' רוגוזין 25 ■ **אשקלון:** צה"ל 29 ■ **דימונה:** תחנות אגד ■ **חדרה:** הרברט סמואל 52 ■ **חולון:** רח' סוקולוב 8 ■ **הרצליה:** ויצמן 20 פינת היובל ■ **כפר-סבא:** קולמן, ויצמן 66 ■ **נהריה:** שד' הגעתון 2 ■ **נצרת:** נמסוואי 720 ■ **נתניה:** שער העמק 1 ■ **עכו:** רח' בן עמי 32 ■ **עפולה:** רח' מנחם פינת ארלוזורוב ■ **פתח-תקוה:** בית "רים", בר-כוכבא 23 ■ **צפת:** רח' ירושלים 18 ■ **קרית-גת:** שד' לכיש 7/18 מול מ.ד.א. ■ **קרית שמונה:** מרכז מסחרי ■ **ראשון לציון:** רוטשילד 61 ■ **רחובות:** אחד העם 27 ■ **רמלה:** הרצל 84 ■ **רמת-גן:** ז'בוטינסקי 106 ■ **רמת-השרון:** סוקולוב 30.

קשר בואד

בהרזיה אין ניסים

יש לך מי לסמוך עליה?

הקיץ מתקרב. אופנה קייצית נועזת, בגדי־ים חשופים. זה הרגע שעליך להתחיל לרזות ולזכות בגיזרה חטובה ובריאה — ולתמיד.

מרזי מורית מעניקה לך הרזיה טבעית ובטוחה — ללא רעב, תרופות או מפגשים המוניים. בכל 10 ימים יפחית גופך 10—3 ק"ג בקלות וביעילות.

צוות רפואי מקצועי מתאים עבורך תכנית הרזיה אישית המותאמת לנתוניך ולאורח החיים שלך. בשילוב המשקה המהפכני והתכשירים הבלעדיים לריכוזי השומן.

צוות ייעוץ מנוסה מעניק לך ייעוץ ועדוד יום־יומי בכל תקופת ההרזיה ושמירת המשקל. יש לך עם מי לדבר —בכל יום — ובסודיות מלאה.

100,000 גברים ונשים שהצליחו — הם ההוכחה להצלחה שלך.

לקבלת חומר הסבר — חינם — הכולל: הוכחות מצולמות + חומר הסבר לשיטה + מכתב מרופא החברה + הסבר למשקה ולתכשירים + שאלון הרשמה מדעי. חייג או שלח את התלוש.

טל' 02-630423 02-663125

(24 שעות ביממה, גם בלילות ובשבתות)

חומר הסבר חינם — גם לישראלים בארה"ב:

Manor International Inc. 17 Ridge Rd. P.O.B. 477 Ardsley N.Y. 10502
1-800-322-SLIM (in N.Y.) 1-800-225-SLIM (outside N.Y.)

מרזי מורית בע"מ
רח' אלפסי 30, ת.ד. 1329 ירושלים 91013
נא שילחו לביתי את חומר ההסבר המפורט — חינם

שם ______________________

כתובת ______________________

ועידת העבודה, השבוע ● גם הנסיכים בולעים צפרדעים

לחרות יש נסיכים, „בנים של", רובם בשנות ה־40 לחייהם. המפלגה מטפחת אותם, תולה בהם תקוות, משמנת דרכם לצמרת ● העבודה לא פורשת שטיחים אדומים ל„נסיכים" שלה. השבוע, עם פתיחת ועידת העבודה, עוזי ברעם ויעל דיין יכלו אולי להתקנא בבני בגין ובדן מרידור. דרכם של ברעם ושל דיין, כממשיכי האבות, קשה ורצופת מכשולים. בנים אחרים, מתרחקים מהפוליטיקה כמפני אש ● לא מעבירים שלטון מאב לבן, אומרים בעבודה, זה נכון רק למשטרים נחשלים ולשלטון דיקטטורי, לא אצלנו

יעל דיין. באחרונה החלה להופיע בקביעות בישיבות מרכז מפלגת העבודה. מדברים עליה כעל „נסיכה בפוטנציה"

הנסיכים

מאת אורלי אזולאי־כץ

תצלומים: יוסי רוט

עוזי ברעם יכול היה להיות הנסיך של מפלגת העבודה. בן ממשיך של משה ברעם, בעל נתוני פתיחה טו־בים. אבל במפלגה שלו, לא פרשו לו שטיח אדום. בימים אלה, כאשר בחרות אוהבים לקיים את פולחני הנסיכים, מן הסתם מקנא ברעם בבני בגין, בדן מרידור, בעוזי לנדאו ובאהוד אולמרט, אשר שמם בלבד, והיחוס המשפחתי, פתח להם דלתות. במפלגת העבודה אוהבים לומר, כי אצלם אין נסיכים, משום שאף פעם לא היו להם מלכים.

ברחוב הירקון 110 עקבו בעניין רב אחרי צעדיו של בני בגין, כין המוקשים בשדה הפוליטי. בעיני היריבים, הצטייר הגיאולוג הירושלמי כהיפוכו המושלם של הפרופיל החרותניקי, כפי שזה השתקף בוועידה האחרונה של חרות. הוא מדבר בהגיון, כמעט ללא אמוציות, שאפתנותו הפוליטית לא אובססיבית, יש לו גינונים המזכירים את אביו, ובעיקר, יש לו שם שכבר חשמל בכרות.

במפלגת העבודה נטו להאמין, כי בתנועה שיש בה משמעות לרגשות וליצרים, ימהרו להניח כתר זהב על ראשו של בני בגין. נכון שזה לא קרה, וההצבעה שנתפסה כחשובה, הוא הפסיד לאריק שרון, אבל בעובדה זו לא היה כדי לבטל את ההבדל בין שתי המפלגות: לחרות יש נסיכים. במפלגת העבודה, התרחקו הבנים מפעילות פוליטית כמו מאש. חוץ מעוזי ברעם.

„אני אומר, בלי לטשטש: במפלגת העבודה, להיות בן של... זהו חסרון מוחלט", אומר עוזי ברעם. ברעם טוען, כי הצליח למרות אביו, ולא בגללו. „במפלגת העבודה, אין מסורת של בנים ממשיכים. הבנים לא רצויים. נכון שכאשר אתה בא מבית פוליטי יש לך יותר הכרויות, אתה מכיר את ההווי מבפנים. אתה רואה אנשים צומחים ואנשים נופלים. אבל כאשר אתה בא למפלגת העבודה מבית פוליטי, מתייחסים אליך בחשדנות, ואתה צריך לעמול כפליים כדי להוכיח שאתה שווה.

„אותי, העניין הזה רדף שנים. כאשר התמודדתי בסניף ירושלים, טדי קולק קרא לי כדי להסביר לי למה לא יוכל לתמוך בי. היו לו יחסים מאוד מתוחים עם אבא והוא בכלל לא רצה להכיר בי. רק אחרי זמן רב, היחסים בינינו התהדקו והפכו לטובים ביותר".

עוזי ברעם הילד, היה חביבם של ראשי מפא"י. הילד תכול העיניים של משה ברעם, גדל על ברכיהם של גולדה וספיר. לימים, כאשר עמד על דעתו וניסה כוחו בפוליטיקה, הם שמו לו רגליים. אבא שלו רצה שיילך ללמוד משפטים ויפתח לעצמו משרד עורכי דין. אבל ברעם הצעיר הלך ללמוד סוציולוגיה ומדע המדינה, והחיידק הפוליטי שהביא עמו מהבית, הלך והתפתח במסגרת פעילותו בתא הסטודנטים.

עוזי הצעיר רצה להכלל ברשימת מפא"י לכנסת. באותם ימים, עמד בראש המשמרת הצעירה של המפלגה, וזכה לתמיכה רחבה בקרב הצעירים. „לא יקום ולא יהיה", פסקה גולדה מאיר חד משמעית, „לא ייתכן שאב ובנו יהיו באותה רשימה".

בסופו של דבר הושגה פשרה. עוזי שובץ במקום לא ריאלי לכנסת, לא הצליח להיכנס. הימים הבאים, לא היטיבו עם הצעיר השאפתן שרצה לכבוש את מקומו במהירות. כשפעל בסניף ירושלים, היה אביו יו"ר הסניף. עוזי נאלץ לקיים את פגישותיו עם החברים בבית

המהפכה במחירי בתי המרקחת!!!

רקפת

בתי מרקחת עם תוית של חסכון

לראשונה בישראל בעשרות בתי מרקחת יערכו מידי חודש בחודשו מבצעי הנחות מיוחדים על מוצרי בריאות, היגיינה ויופי.

חפשו את סמל "הרקפת" בבית המרקחת הקרוב אליכם ותהנו משרות אישי מעולה ומהנחות משמעותיות.

מעכשיו חסל סדר "מחירי בית מרקחת". אל תאחרו את ה"רקפת". בואו עוד היום. זה כדאי.

הנבחרים של אפריל

סבוני חזרה לטבע
סבונים שקופים ב-3 סוגים: "אלו-ורה", "חוחובה", "קמומילי"
מחיר מומלץ ליחידה 2.19 ש"ח
מחיר רקפת 1.41 ש"ח

מוצץ "ריקו"
המוצץ היחיד בעל תו-תקן ישראלי
מחיר מומלץ 0.48 ש"ח
מחיר רקפת 0.39 ש"ח

מבצע מיוחד!
כל הקונה "פלקס מוס" לעיצוב השיער תקבל חינם קרם לחות EUROPEAN COLLAGEN COMPLEX של רבלון.

קמיל בלו 500 מ"ל
אל-סבון נוזלי לתינוק של ד"ר פישר
מחיר מומלץ 4.94 ש"ח
מחיר רקפת 3.95 ש"ח

טמפוקס
מחיר מומלץ 5.36 ש"ח
מחיר רקפת

"קלין אפס" - מטליות לחות
על כל 2 אריזות גדולות של 160 מטליות תינתן חינם אריזת כיס של 40 מטליות.
מחיר מומלץ ל-3 אריזות 14.61 ש"ח
מחיר רקפת 9.20 ש"ח

תחבושות היגייניות "טאקו"
10 יח' באריזה
מחיר מומלץ 1.98 ש"ח
מחיר רקפת 0.88 ש"ח

מבצע מיוחד!
כל הקונה שמפו או מייצב שיער "פלקס" תקבל חינם EAU DE COLOGNE "FLEUR DE JONTUE" של רבלון

נייר טואלט "טאקו"
24 גלילים, נייר טישיו דו- שכבתי, 400 מטר.
מחיר מומלץ 11.09 ש"ח
מחיר רקפת 7.40 ש"ח

המבצע בתוקף עד 30.4.86 או עד גמר המלאי.

משתתפים במבצע:
תל אביב: אבן גבירול - אבן גבירול 60 • בריאות - המלך ג'ורג' 28 • ברייטון - אלנבי 56 • גרוסו - שנקין 27 • דיזנגוף - דיזנגוף 132 • חבימה - דיזנגוף 17 • חקריה - אבן גבירול 19 • זיוה - אצל 52 • טל שחר - שלום [illegible]
המדינה - הי באייר 84 • למד - בראלי 18 • מגן דוד - אלנבי 35 • מוגרבי - בן יהודה 7 • מונטיפיורי - שדי יהודית 9 • מרכז הצפון - בן יהודה 200 • עממי - בן יהודה 34 • פורטולה - לה גרדיה 76 • פילסדורף - נחלת בנימין [illegible]
נחלת בנימין 19 • שור טבציניק - המלך ג'ורג' 54 • שחר (ברנדס) - ברנדס 27 • שלמה המלך - שלמה המלך 78 • שנקין - שנקין 28 • חיפה: בלפור - מסדה 1 • אילת: אילת - בית עברונה • אשדוד: דן - מרכז [illegible]
• אביב - חשלום 52 ירושלים - הרצל 34 • בת-ים: אנט - אנילביץ 3 • בלפור - בלפור 90 • בת ים - בלפור 15 • גני בת ים - הנביאים 3 • הופמן - דניאל 4 • חלוי - רחי בלפור 9 • עזרא - בלפור 135 • רמת הנשיא - [illegible]
נגה - ויצמן 17 • שומך - כצנלסון 51 • שביט - דרך השלום 105 • תל גנים - הרצוג 25 • הוד השרון: הדר שוביץ - חבנים 12/17 • חדרה: צליק ובנו - הנשיא 57 • צליק - הרברט סמואל 23 • חולון: בריאות - [illegible]
סוקולוב 70 • מרכז - כיכר ויצמן 12 • נאות רחל - אילת 36 • נאות שושנים - נאולים 44 • יבנה: יבנה - הדרור 25 • נוה אילן - מ. מסחרי נוה אילן • יפו: לריוה - שדי ירושלים 70 • שגל - דרך בן צבי 2 • [illegible]
כפר-סבא: גלעד - ויצמן 34 • כינרת - ויצמן 119 • לוד: סגיטש - הרצל פינת טרומפלדור • נתניה: גבע - שער הגיא 14 • נתניה - הרצל 11 • תרופה - הרצל 2 • סביון: סביון - מרכז מסחרי סביון • פתח-תקוה: [illegible]
• ראשל"צ: קלרה - מעין שורש 4 • צל אלונים - הגדוד העברי 56 • קרלן - אחד העם 21 • שואף - רוטשילד 39 • רחובות: הנשיא - הנשיא הראשון 34 • רמלה: חינדה - הרצל 63 • רמת-גן: אוריון - ארלוזורוב 19 [illegible]
23 רמת יצחק • רמת חן - אלוף דוד 40 • רש"י - רש"י 13 • תלפיות - אבא הלל 30 • רמת-השרון: אלרש - סוקולוב 87 • רעננה: ארזה - אוסטרובסקי 36 • בר אילן - בר אילן 29 •

"בריקת קרא לי באותם ימים ואמר, שלא נעים לו להגיד, אבל בכלל לא מתאים לי להיות מזכיר המשמרת הצעירה", נזכר עוזי ברעם, כיום מזכ"ל המפלגה. "צרות גדולות היו לי עם ספיר, אבל בעיקר עם גולדה. כשהיא התנגדה לי, כראש המשמרת, הזמנתי אותה לכנס שלנו. קיימנו הצבעה וכולם היו נגדה. היא לעולם לא סלחה לי. מה שמצחיק הוא, שהיום, במסגרת תפקידי, אני נואם בטקסים שמחלקים את פרס גולדה. ואני, כמובן, מפאר את זכרה ומדבר עליה רק טובות".

בימים אלה עסוקה מפלגת העבודה בשינוי פניה. גם בוועידתה השבוע, דובר הרבה על הצורך לשלב צעירים, לטפח בני עדות מזרח ולתת יצוג לעיירות פיתוח. המפלגה, המצטיירת כאשכנזית וכזקנה, מחפשת תשובה הולמת לשטרית, למגן ולקצב. בתוך כל הדיונים על שינוי הפנים, התחבטו לא מעט בשאלה מה קרה לדור הבנים. האם ברחו או הוברחו? האם התרחקותם מהמפלגה בלתי נמנעת?

אם נרחיק עד בן גוריון, הרי שאיש משלושת ילדיו לא פנה לעסוק בפוליטיקה. גאולה, בתו הבכורה, היום בת 68, הלכה בצעירותה ללמוד בסמינר, ולא התערבה בנושאים השנויים במחלוקת. הבת הצעירה, רננה, כיום מדענית מצליחה בזכות עצמה.

הבן, עמוס בן גוריון, ניסה תחילה ללכת לדרך הציבורית. בימי חייו של אביו, הירבה להתערב בנעשה במישור הפוליטי מדיני. ב־1937, כתב לאביו מכתב זועם, על תמיכתו בחלוקה. עמוס יצא בנעוריו להכשרה והתכוון ללכת לחולתה. אבל אביו חשב, שאם מדברים על התנדבות, צריך ללכת לצבא הבריטי.

עמוס בן גוריון התגייס והגיע לדרגה של קפטן. לאחר מכן התגייס למשטרת ישראל ממנה פרש, לאחר שהואשם כי פעל למען ידידו, ירקוני, וסגר אחד מתיקיו. עד היום הוא חושב, כי "שורת המתנדבים" טיפסה עליו כדי לפגוע באביו. עמוס בן גוריון עבד לאחר מכן כמנהל כוח אדם באתא, וזכה לשבחים על עבודתו. כיום, הוא פנסיונר ומתגורר בחיפה.

שלושת ילדיו של משה שרת פנו כל אחד לכיוון אחר. יעקב שרת, עיתונאי. יעל, נישאה בארצות הברית לפסיכולוג, גדעון מריני. תקופה ארוכה ריכלו מאחורי גבם, כי הם יורדים, אבל בסופו של דבר, חזרו לארץ, בתו של לוי אשכול, נועה, היא רקדנית מפורסמת. הבת האחרת, תמר, התחברה שוב לפוליטיקה עם נישואיה לבייגה שוחט, מערד, ראש העיר ואחת הדמויות הבולטות במפלגת העבודה.

דקלה גולומב, בתו הבכירה של אליהו גולומב, היא עורכת לשונית של הבטאון "פוליטיקה" וקרובה בדעותיה לר"ץ. דלינ'קה, בתו השניה של גולומב, היא גרושתו של אשר ידלין. במפלגת העבודה מציינים, כי ידלין ידע היטב להשתמש ביחוס המשפחתי שרכש עם נישואיו. דוד גולומב, היה פעם נסיך אמיתי במפלגת העבודה. כל זמן שהתיישר עם הקו של ההנהגה, היה חביבם של גולדה וספיר. תקופה קצרה אף כיהן כחבר כנסת, אבל כאשר השמיע דעות אופוזיציוניות בתוך המפלגה, מצא את דרכו החוצה. דודיק גולומב שעבר ב"כור", היה לימים ממקימי ד"ש.

עם מייסדי מפא"י [illegible] בדעותיו. בנו יאיר, טען לפני שנים אחדות בראיון עיתונאי, כי מפלגת העבודה הסתאבה. יאיר מצא את ביתו ב"תחיה", ושותפו לדרך הפוליטית הוא צבי שילוח.

בן אחר של שפרינצק, דוד ("שפיץ"), היה הטייס שהפציץ אניה מצרית שהתכוונה להפגיז את תל אביב. "שפיץ" נהרג בקרב. אלמנתו, לא יכלה להמשיך להיות בארץ על תקן "אלמנת הגבור", ונסעה לארצות הברית עם בתם המשותפת. נכדיו של יוסף שפרינצק כיום הם אזרחים אמריקנים.

אהרון רמז, בנו של דוד רמז, הוא פנסיונר ועוסק בפיסול. בצעירותו הוא היה "תוגיסט" במפלגת העבודה, אבל לימים נטש את הפעילות הציבורית ועסק בפעילות דיפלומטית במסגרת משרד החוץ.

"הבנים של המייסדים היו ערים לקצב [illegible] בראלי, עורך "דבר" ובנו של אחד ממייסדי מפא"י, שכיהן שנים רבות כמנכ"ל [illegible] הפועלים. "אחרי שראו את התופעות האלה בבית, אני מניח שהחליטו להתרחק. אני דווקא לא בירחתי מהחיים הציבוריים, אבל אני די בורר בעניין הזה".

בתוך מפלגת העבודה ניסו לכמון, אם כי בצורה לא מדעית, מדוע לחרות יש דור של נסיכים, ולעבודה אין. הערכה אחת גורסת, כי מפא"י, שהיתה שנים רבות בשלטון, הביאה לבתיהם של הפעילים המרכזיים את השחיתות של השלטון, את הרקבון, את התככים, ואת הכוונות. הבנים של... ראו והתרחקו. לעומת זאת, חרות, כמפלגת אופוזיציה, היתה רחוקה מכל "הגועל נפש". המשפחות תמכו באב הפוליטיקאי, ולבנים היה צורך ללכת בדרכו.

הערכה אחרת דיברה על "חיים נכ[illegible] הכריזמה". ילדים של... במפלגת העבודה לא יכלו לשאת את הזרקורים, את הפומביות, ואת המחיר, ועל כן הלכו רחוק מהעץ.

בחרות העניקו "הנסיכים" פנים יפות למפלגה. דן מרידור, עורך דין במקצועו, נשאר נאמן לדרכו של אביו, אליהו מרידור, שהיה חבר כנסת מטעם חרות בשנות ה־60. הבן הקפיד ללכת בדרכי האב. בחרות מציינים, כי שניהם עשו את דרכם בסולם הפוליטי, ללא מרפקים, כמעט בצנעה. דן מרידור היה עורך דין כמעט אלמוני, עד שנקרא לכהן כמזכיר הממשלה. גם יריביו הפוליטיים מציינים את ההגינות שאיפיינה את עבודתו באותה תקופה. דן מרידור נחשב היום לאחד האנשים הקרובים ביותר לבגין. הוא בן הבודדים הנפגש עמו בביתו, ברחוב צמח.

דרך אגב, מזכיר הממשלה הקודם למרידור, אריה נאור, גם הוא בן של מי שהיתה חברת כנסת מטעם חרות, אסתר רזיאל נאור.

בני בגין, בנו של מנחם בגין, הוא אחד החברים הטובים של דן מרידור. עד העת האחרונה היתה פעילותו מאחורי הקלעים. בתקופה בה כיהן מנחם בגין כראש ממשלה, בנו בני, היה היועץ הקרוב לו ביותר, אם כי לא באופן פורמלי, וללא משרה.

לחבורת הנסיכים הזו משתייך גם עוזי לנדאו, בנו של חיים לנדאו, שכיהן כשר התחבורה. גם חיים לנדאו הרבה להתגאות, כי בנו עוזי הוא היועץ הטוב ביותר שיש לו. עוזי לנדאו, שהוא מומחה בענייני תחבורה ותכנון, מונה למנכ"ל משרד התחבורה 30 יום בלבד לאחר מות אביו. בחרות, צופים לו התקדמות מהירה. הוא מקפיד על נייטרליות פנים מפלגתית ואיננו משתייך למחנה זה או אחר, באופן רשמי.

למרות ריבוי הנסיכים בחרות, עובדה היא, כי בנים רבים של המשפחה הלוחמת התרחקו מהפוליטיקה כמו מאש. לא מכבר בקשו ראשי חרות להחזיר את הבנים הביתה, וקיימו כנס בנים. הכנס אופיין באווירת נוסטלגיה וסיפורים מבית אבא, אבל בעקבותיו לא היתה נהירה של הבנים חזרה לחיק חרות.

לחרות יש גם דוגמה יוצאת דופן, של בן שהלך רחוק רחוק מאביו. יגאל ארנס, בנו של השר משה ארנס, היה ממקימי "מצפן". בעת שהותו בארצות הברית, התחבר לגופים התומכים באש"ף. משה ארנס ממלא את פיו מים, כאשר מדובר בבנו. במפלגה גם נמנעים מלדבר על כך בפניו, כדי שלא להביכו. באותן הפעמים הנדירות שדיבר לעתונות בנושא זה, ניסה משה ארנס לסנגר על בנו והכחיש, כי עמדות הבן קרובות לאש"ף. "אינני דורש מילדי שדעותיהם יהיו כשלי", אמר ארנס בראיון בעבר, "אינני רוצה לעורבם בחיי. יש להם זכות לחיים משלהם".

אבל, כאמור, בחרות של היום יש נסיכים. רובם בשנות ה־40 לחייהם. הם זוכים להערכה בתנועה ולהרבה עדוד. במפלגת העבודה, להוציא את בנו של משה ברעם, אין נסיכים בגיל הזה.

תופעה זו של בנים ממשיכים ריתקה את ד"ר יוסי ביילין, כיום מזכיר הממשלה. בספר "בנים בצל אבותם", הוא מספר על מאבקיהן של קבוצות גיל שונות בשלוש מפלגות בישראל בשנות החמישים. בראיון לכתבה זו שאלנו את ד"ר ביילין:

– מדוע אין נסיכים במפלגת העבודה?

"גם במפלגת העבודה וגם בחרות היתה תופעה של בנים ממשיכים. פשוט, האבות המייסדים של מפלגת העבודה היו זקנים יותר מהאבות המייסדים של חרות. לכן תופעת הבנים הממשיכים בלטה במפלגת העבודה בשנות ה־50 וה־60 ובחרות היא בולטת בשנות ה־80".

– האם מפלגת העבודה מינקה את הבנים הממשיכים?

"זלמן ארן אמר פעם בהתרגשות לבניהם של גולומב, רמז ושרת, כשביקש להתייחס לביקורת שהטיחו נגד הממסד, שהוא לא יכול להתייחס לשמותיהם הפרטיים והוא איננו מסוגל לשמוע ששמותיהם נכללים בקבוצה אופוזיציונית".

– בכל זאת, בחרות תופעת הממשיכים גדולה יותר. אולי בחרות הבנים נאמנים יותר לאידיאולוגיה של אבותיהם?

"המשפחה הלוחמת היה בצורה אינטימית יותר. בשל בידודה וריחוקה ראו ההורים צורך להבטיח תמיכה בבית. זו היתה משפחה שבה הנאמנות לזרם ההורים היתה יותר מרכזית בתודעה שלה, מאשר הנאמנות שנדרשה במפלגות אחרות. בחרות, עזיבת הבנים נחשבה לבגידה. במפא"י לא השתמשו במושג הזה".

– האם לבנים ממשיכים יש יתרון על פני חבריהם?

"בנים ממשיכים נמצאים במילכוד גדול. אם הם עושים מהפכה, אומרים שהם נגד הורם. אם הם לא עושים מהפכה, מאשימים אותם בסופר קונפורמיזם. להיות בן ממשיך זה גם יתרון – אתה חי מאחורי הקלעים של העשיה ומכיר את הנפשות. אבל יש בזה גם חסרונות".

על פי יוסי ביילין, יצחק רבין נחשב לבן ממשיך, בעיקר בזכות אמו, רוזה, שהיתה דמות מרכזית במפלגה. כך גם משה דיין. משה, בנו של שמואל שהיה חבר כנסת מטעם מפא"י, הצליח לעלות על אביו. במפלגת העבודה מספרים, כי כשמשה דיין החל את פעילותו במפלגה, פרשו לרגליו שטיח אדום, אבל לאו דווקא בזכות אביו. הקסם האישי שלו שבה את הגברדיה המזדקנת ואשכול אהב לקרוא לו "אבו־ג'ילדה".

כיום, מדברים על יעל, בתו של משה דיין, כעל "נסיכה בפוטנציה". יעל, סופרת, בעלת מעורבות פוליטית גדולה, החלה באחרונה להופיע באופן קבוע בישיבות מרכז מפלגת העבודה. בעבר הופיעה במקום ה־120 ברשימת תלם, שהקים אביה. היום, היא פעילה במפלגת העבודה ויש לה שאיפות גדולות.

שני אחיה, אסי ואודי, אינם פעילים בתחום הפוליטי. אודי ידוע כנץ בדעותיו, ואסי תומך בשמאל. אם בוחנים את המסורת של מפלגת העבודה, קשה להניח שליעל דיין מצפה זר של שושנים במרכז המפלגה. כזכור, במפלגת העבודה זכה משה דיין ביחס של אהבה־שינאה. בתו, אולי, תאלץ להתמודד עם יחס דומה.

"בחרות, הוותיקים דחפו את הנסיכים ועיירות הפיתוח קיבלו אותם", אומר עוזי ברעם. "אצלנו, אבי ממש ניסה להרחיק אותי מהפוליטיקה. תמיד נאלצתי להתאמץ יותר, כדי שיראו שאני שווה. כשבני בגין בא למרכז חרות, מחאו לו כפיים. אני מניח, כי אם הבן של פרס היה בא למפלגת העבודה, היו עושים לו צרות צרורות.

"אתן לך דוגמה, איך התייחסו אל האח שלי, חיים, כאשר החל את צעדיו במפלגה. אחרי מלחמת יום הכפורים הופיע ישראל גלילי בסניף בירושלים. חיים אחי היה חבר במועצת הסניף. חיים קרא לגלילי: איך אתה לא מתבייש לדבר כך אחרי האסון של המלחמה? גלילי היה המום. למחרת צלצל לאבא שלי ושאל אותו: תגיד לי, איך זה שאצלך בבית יש גידול כזה?"

מפלגת העבודה אינה מושיטה זרועות לבנים ולא מקיימת כנסים כדי לקרב אותם למפלגה. מפלגת העבודה חיה בשלום עם העובדה, שאין לה בנים ממשיכים. יש אומרים, כי דווקא נוח לה כשהמצב הוא כזה. חרות מתגאה בבניה ומשמנת את דרכם לצמרת. במפלגת העבודה לא רוצים לקחת דוגמה. "מה יעזור להם עם כל הנסיכים, כאשר אין להם המלוכה", אומרים בעבודה ומזכירים בנשימה אחת, כי רק בחברות נחשלות ופרימיטיביות מעבירים את השלטון בצורה שרירותית מאב לבן. הם, לא רוצים להיות שם.

איש מבניו של בן־גוריון לא פנה לפוליטיקה. גאולה, הבכורה, למדה הוראה. רננה, מדענית. עמוס בן־גוריון ניסה ללכת לדרך הציבורית, ונסוג ● יעקב שרת – עיתונאי. חיים שרת – חבר קיבוץ ● נועה אשכול – יוצרת בתחום הריקוד. תמר אשכול, בבית. עופרה אשכול – פסיכולוגית

בני בגין ודן מרידור. בירקון 110 עקבו בעניין רב אחרי צעדיו של בני בגין בוועידת חרות. גם אם עדיין לא הוכתר, הסקרנות כאן גדולה לגבי בגין הסימפטי והמאופק, עם הגינונים של אביו

עוזי ברעם. כילד, היה חביבם של ראשי מפא"י. יותר מאוחר, שמו לו רגליים. לטענתו: הצליח למרות אביו, ולא בגללו

הילדים של פרס

איש מבין שרי מפלגת העבודה הנוכחיים לא הביא עמו, עד כה, את בניו למרכז מפלגת העבודה, כדי שיחלו בקריירה פוליטית. ניתן להעריך, כי בדור הבא של ההנהגה, לא נמצא את הבנים של בר לב, ולא של רבין, לא של מוטה גור וגם לא של משה שחל.

אבל בעיקר לא את בניו של שמעון פרס, ראש הממשלה. ילדיו, הלכו בדרכה של אשתו, סוניה, והם מתרחקים מפרסום כמו מאש. הבת הבכורה, ציקי, בת 40, עוסקת בהוראה. היא נשואה לד"ר רפי ולדן, רופא במקצועו, ומשתתף באופן קבוע בחוג "משוב" של מפלגת העבודה.

ציקי ולדן, מעולם לא חשבה על קריירה פוליטית. כילדה היא זוכרת, כיצד נפגע התקציב המשפחתי, משום שאביה לא רצה להשתמש בקופה הצבורית ושילם עבור ארוחות לאורחיו מכיסו הפרטי. כאשר ביקרה בכנסת, אסר אביה על נהגו להסיעה בחזרה לאוניברסיטה. כמסגרת תפקידו, כאשר זכה שמעון פרס לקבל כרטיס לקונצרט, סרב להעבירו לידיה, גם אם לא הלך לקונצרט, והיא נאלצה לקנות כרטיס בכספה ולשבת בשורות האחרונות.

כאשר היתה ציקי בנוער העובד, נפצעה בנפילה מאומנה. אביה התנגד להגשת תביעה נגד חברת הביטוח ונגד הנוער העובד. עם גיוסה לצה"ל, סבלה קשות כתוצאה מהפציעה, ובעת הסירונות היתה נוסעת פעם בשבוע לטיפולים בבית חולים. מאחורי גבה השמיצו שאביה סידר לה "אפטר".

ציקי, הנחשבת לבת הקרובה ביותר לשמעון פרס, נפגעה כאשר אביה הושמץ. היא חשה על בשרה את המחיר הכבד שמשלם פוליטיקאי ומעולם לא היו לה שאיפות להכנס לתחום הזה.

בנו השני של פרס, חמי, טייס בחיל האוויר. באחרונה קיבל צל"ש על חלקו במבצע חילוץ טייסים, שמטוסם נפל למימי הירדן. כאשר נשאל שמעון פרס על הצל"ש של בנו, השיב: "חמי אסר עלי להתראיין בנושא. בכלל, הוא לא סיפר לי שקיבל צל"ש. נודע לי על כך מהמקורות שלי".

חמי נשוי לבת העדה המרוקנית. הנגיעה היחידה שהיתה לו בתחום הפוליטי היתה, כאשר הסכים שבנו יופיע עם סבא פרס בתשדירי הבחירות של המערך. זה היה הנכד המרוקני. כמו אמו ואחותו מנהל חמי חיים צנועים, הרחק מאור הזרקורים.

לשמעון פרס יש קשר טוב עם בנו הטייס. עוד כשהיה בקורס טיס, הקפיד אבא פרס לשלוח אליו מכתבים ארוכים, מכל מקום בעולם בו שהה. במכתבים אלה כתב פרס לבנו, על אנדרה מאלרו ועל אלתרמן, על גנדי ועל אבן גבירול. על הסכנה שבהתבוללות ועל העוצמה האינטלקטואלית. חמי סיפר לידיד, כי קשר המכתבים עם אביו מאוד קירב ביניהם. ברגעים הקשים של תבוסת המערך ועליית הליכוד, היה חמי ליד אביו והירבה לשוחח עמו.

על הצד האפל של החיים הפוליטיים עמד חמי לאחר אירוע שהיה לאביו עם ספיר. שמעון פרס התמודד על ראשות הממשלה. הוא נסע לביתו של ספיר בשבת. ספיר הבטיח לו שאיננו תומך באיש. כאשר חזר הביתה, שמע בחדשות ברדיו שספיר תומך ברבין. לאחר המקרה אמר פרס לבנו, חמי שהוא איננו מיואש. "אין מצבים נואשים", אמר פרס, "יש אנשים נואשים".

חמי לא ילך לפוליטיקה. גם לא יונ[illegible], הבן הצעיר, סטודנט לווטרינריה, שהתמחה בעבר בעבודות גינון. הדרך הארוכה והקשה שעשה אביהם, הרתיעה אותם גם מהמחשבה על אפשרות כזאת.

מה קורה בעולם?

רנדולף צ'רצ'יל, שחי בצל הכריזמה של אביו, וינסטון צ'רצ'יל, ניסה לחקות את אביו ונכשל. הוא ניסה את מזלו בפוליטיקה, בצבא ובעתונות, וכשלא קיבל מה שחשב שמגיע לו, התערערו חייו המשפחתיים. לאור כמה וכמה נישואים כושלים, התמכר לטיפה המרה. הוא מת בתחילת שנות החמישים לחייו.

● ג'וזף פטריק קנדי השני, הוא היחיד מבין צאצאי משפחת קנדי שפנה לפוליטיקה. פטריק, בנו של רוברט קנדי, נאלץ להתמודד עם מעמסה כבדה שהיתה על גב צאצאי קנדי: שערוריות, גירושין, סמים ומוות.

● פיליפ דה גול, בנו של שארל דה גול, הוא אדמירל בצי. כאשר נשאל, מדוע התרחק מהפוליטיקה אמר, כי אין לו זמן לבקש מדי שבוע את אישורו של העם לבצע משימה הנראית לו חיונית.

● רג'יב גנדי, קיבל את השלטון בהודו מיד לאחר רצח אמו, אינדירה גנדי.

● ד"ר דובליה [illegible], הוריש את כס הנשיאות בהאיטי לבנו, בייבי דוק, כאשר היה בן 19 בלבד.

● בניקרגואה של סומוזה, עבר השלטון מאב לבנו, וכאשר הבן נרצח, עבר השלטון לבן האחר.

לא רוצה להתחלף עם אף אחד, לא מקנא ולא שומר בקנאות על מקומי

האשימו אותו שהוא מוצא לו קורבנות במשקל קל. שהוא בוחר אר־תם חשופים, לא מנוסים. מחזיק, לא מרפה, ונותן להם לפרפר. הפעם, הוא חף מזה. טומי לפיד, עיתונאי שנון ווריז שרואיין בשבוע שעבר ב„זה הזמן", היה מתא־בק במשקל כבד.

ההצגה שראינו, היתה לגיטימית. הסיף היה מושחז באיבחות מסנוורות, והרמה היתה שוות כוחות. מי שאוהב אתלטיקה לשונית, לא היה מוותר על זה. אני חושבת, שמתוך הרבה הקלטות שיימחקו בארכיון הסרטים, זו לא תימחק. אי אפשר לומר שלונדון קרע אותו וגירם את עצמותיו. ההומור של לפיד, הציל אותו. גם החיוך הרשן, הקצת ילדותי, הנימוסים שליוו את דקירותיו הסובטיליות, העניקו ללפיד את הנצחון שבשלוות הנפש.

לפיד הותיר לו פתחי מוצא. וכשסדקי עיניו הקטנות יורות גיצים, סירב לונדון להיחלץ בעדם. כאילו היה זה הקרב שנחלם במשך שנות המרירות שלו ברשות השידור. ללונדון לא היה הומור. ואוס, אתה זועם – משמע אינך צודק.

טומי קיבל הרבה צילצולי טלפונים של עידוד והודהות. אבל באותו בוקר שישבתי בביתו של לונדון, לא חדלו גם שם הטלפונים לצלצל. מסתבר, שהרבה צופים התעדנו

– אישיים?

„לעולם לא אישיים, אלא על רקע התנגדותי והתנגדות חלק מחברי למה שלפיד עשה ברשות השידור. הוא הצהיר, שהוא רוצה לשנות דברים פוליטיים, וזכה בתפקיד הודות לעמדותיו הפוליטיות ולאור הבטחתו, שהוא יימין את הטלוויזיה. צנטראליסט ארוגנטי. הצליח להכניס קרישי דם למערכת וגרם לגנגרנה. סילק את המוכשרים ביותר, העצמאיים ובעלי החשיבה. הליברל הזה, הבטיח טלוויזיה לאומית ויהודית, ומה שהביא היה דאלאס".

– אתה לא סובל את טומי?

„להיפך, אני מכבד אותו מאוד. חברים אומרים לי – יש לך תכונה לכבד את מי שהולם בך. אולי זה ליקוי באישיות. סינדרום הנאנסת. מכל מקום, במישור האישי אני מחבב את האיש. יש בו עגלגלות חביבה, שמאחוריה מסתתרת המון אגרסיביות. חוץ מזה, איני יכול שלא לזכור לו את חינה של

שהתגרויותיו היו פשוט אימפולסיביות. קשה לו להודות באחת משתי האפשרויות. או זדון קר או מעידה בלשון · אף אחת לא מחמיאה לתדמיתו.

„יש בי יסודות אגרסיביים, בלי ספק. אם דוחפים אותי, אני נכנס אגרוף".

– במה הוא דחף אותך?

„כשאמר, עובדה שרואים אותך על המסך בצבע, ציני לגמרי. הוא הרי היה האיש שעשה את כל המאמצים שלא יראו אותי כלל".

– ניכר היה שמשהו הכאיב לך.

„לחלוטין לא. התשובות היו כל כך אבסורדיות, וניתנו מתוך בטחון עצמי ובורות כזאת".

– מה פתאום בורות?

„אדם שהולך למרכז הליברלי, שלא יידע מה פירוש ליברליזם קלאסי, והוא בער אפיפיור רבני, ולא מבין שהליברליזם האירופי מחייב קודם כול הפרדת הדת מהמדינה. אבל אילולא הייתי וריז וחריף

אגו

מאת יהודית אוריין

ירון לונדון מתמחה גם בשערוריות. בזו האחרונה מעורב טומי לפיד. השניים נפגשו, בשבוע שעבר, ב„זה הזמן" ● לפיד לא הפסיד. לונדון לא מתחרט ● לונדון, שחקן טבעי, מציג גילוי לב מתואם, בשיחה עם יהודית אוריין

במרחץ השמחה לאיד, כי גם לפיד וגם לונדון הצליחו בחייהם לקנות להם משנאים.

לפני התוכנית, מעיר לונדון על עצמו, הוא לא ידע שיש לו, בטומי לפיד, אוצר עיתונאי כזה. לא האמין שיש בו פוטנציאל כזה של עניין. לכן לא רצה למקם אותו כראיון ראשון. דווקא המפיקה שלו ולפיד, צפו מראש את העניין הציבורי שהראיון צופן.

וכשאני מקשה בפני ירון לונדון, מה קרה לך בתוכנית? הוא פותח בגילגול משנתו הסדורה בעניין היחסים שבין המדיה. הטלוויזיה גברתה של העיתונות, כשאימה היא הרדיו, אבל אין היא מתחרה בעיתונות הכתובה. היא קרובה יותר לתיאטרון ולשאו הדרמטי.

שטף ההרצאה רק הוכיח לי, שהיא הוכנה כדבעי בלילות שבהם כנראה נדדה שנתו, והוא המשיך להתפלמס עם לפיד. היה נכון, ואפילו השתוקק, להתראיין. הזדמנות להזים את דברי הביקורת: „איש לא זוכר מה טומי אמר. הוא לא ענה על אף שאלה כהלכה. אבל הציבור קלט שהיה זה פייט שיגעון, שהיה שם אנדרדוג והיה מתאגרף אגרסיבי. הציבור אוהב את זה. זו ממש דרמה טלוויזיונית".

– היתה זו תוכנית טובה, לטעמך?

„לא רוצה לשפוט. עוד לא צפיתי בסרט, וגם איני מתווכח עם הביקורת".

– זה לא היה סלום שלך?

„הבאתי את מלאכת הראיון עד לקיצוניות טובה או רעה, תופעה חריגה כנראה".

– מה קרה שם, מאחורי הקלעים?

„ביני לבין טומי היו חילוקי דעות חריפים".

אשתו. מי שיכול לזכות בחסדה של האשה הזאת, יש בו משהו".

ולזה קורא לונדון מחמאה.

„אני בהחלט מבחין בין מחלוקות חריפות, ככל שתהיינה, לבין סימפטיה. השיחות שלנו הסתכמו בהבנה, שאנו נלחמים זה בזה מתוך הערכה, מתוך ידידות".

– אינך מצטער? אילו יכולת לגלגל את חטיים חזרה, האם היית נוהג אחרת? אתה לא מרגיש שפישלת?

„לא מרגיש שפישלתי. זה היה מצויין. ארבעה ימים לפני התוכנית, צלצלתי לטומי וברכתיו על סיום תוכניותיו בגלי צה"ל. לפני שידעתי בכלל שאראיין אותו. באולפן היה לי ברור, שהראיון יהיה קורקטי ונעדר דעות קדומות. הטענה, שהראיון לא היה על טומי במרכז הליברלי, אלא על טומי ברשות השידור, טפשית לחלוטין. האיש הרי אינו ילד שנשבה לפוליטיקה. איפה יכול היה להיבדק, אם לא בתפקיד הבכיר ששימש בו קודם?"

כאן מרחיב לונדון על דרך עבודתו.

לפני כל ראיון, הכול מתוכנן מראש. הוא כותב את תרשימי השאלות וצופה את התשובות. לכן, מה שקרה שם, לא היה בשום פנים התפרצות שלוחת רסן. אבל לי, משום מה, נראתה האידיאולוגיה הקולחת שלו, כרציונליזציה שבדיעבד. הוא מבכר שאנשים לא יחשבו, שקיצפו העביר אותו על דעתו.

בין יריביו חלוקות הדעות. זה אומר שהאיש מתוכנן עד אחרון תאיו, שהנשימות שלו כתובות בפרטיטורה, וכי היה זדון מרושע בראיון. אחרים מאמינים,

וקוטעו, היה הוא, כאיש מנוסה ושולט במדיום, מנצל את הזמן לנאומים דמאגוגיים על ההסתדרות וחברת העובדים, על הפוליטיקה של קופת־חולים".

– ואין לך אף משפט שאתה חושב, לעזאזל, לא הייתי צריך לומר?

„כן, משפט אחד. אמרתי עליו שהוא משאיר בכל מקום יריבים, וזה ודאי לא נכון. הרי יש לו גם ידידים. הביטוי אדמה חרוכה, לא היה צריך להאמר.

ירון לונדון אינו מן המתחרטים והמתנצלים. אך הוא חריף מספיק כדי להשליך לי עצם גרומה. ההודאה במקצת היא הנשק שלו, הצגת חולשותיו בהתנדבות, מפרקת את המראיין מנשקו. אין טעם להתפרץ לדלתות שנפתחות מעצמן. אבל החולשות שהוא מודה בהן, צדדיות ומישניות ועשויות להרחיק את אשמת ההתנשאות שמייחסים לו. הטכניקה הנהדרת הזאת של הודאה במקצת, שעשויה לשכך גם מראיינים תוקפניים.

– אתה מביים את עצמך?

„במידה מסויימת. אני מודע לצורה שבה אני יושב, מה אני עושה בידיים, ההישענות על מסעד הכורסה. כל מחווה יכולה להיות שאלה, וכל הבעה יכולה להיות קביעה. הפנים משדרות ומחוות הן גם פרובוקציה".

הבחנתי זה מכבר, שכל הדימויים וההשוואות של לונדון בעניין הטלוויזיה, נטולות ממציאות אגרסיבית של אגרוף, והאבקות, והתגוששות, ואילי מפץ. כאילו מהווה הטלוויזיה סובלימציה של זירת גלאדיאטורים להמונים.

– אתה מדבר על התנגשות דרמטית. אני מאמינה גם בקיסמה של שיחה אינטליגנטית בין אנשים חכמים, בלי להיזקק להשחזת חרבות בשביל הצגה.

„סוף ציטוט מתנהלת באווירה נינוחה, אבל זה כמעט לא בשביל המדיה. זו החולשה שלי לספרות. יש לי אמביציה לרכוב על הנמר הנורא הזה, לכוונו לאכול עשב.

הערמתי על הטלוויזיה כשרציתי להביא אליה את הספרות".

– האם אתה מודע לכך שכמראיין אתה משתלט, מדבר הרבה יותר מכפי הדרוש?

„ברגעים של השתקעות בביקורת עצמית אני חושב, שעוד מעט השאלות ילכו ויתארכו, והתשובות ילכו ויתקצרו, עד שבסוף רק האגו שלי ימלא את המירקע. זה לא חלף, הפסיקו אותי, אבל עוד מעט הצימוד היה מתרגל".

– זו צריכה להיות בדיחה?

„אני משלים את דברי המבקרים עלי. כנראה שזה נכון, מה שהם אומרים על הדומיננטיות שלי".

– אתה אוהב לשמוע את קולך. לטעמם, עיניך מסגירות אותך, שבמקום להקשיב למרואיין אתה שקוע ברפליקה הבאה שלך. ולטעמים בא לי לצעוק אליך, אל תפסיק אותו, למען השם, תן לו לדבר...

„זו האשמה כבדה מאוד. אם את חושבת כך, זה רע. לגבי שיעמום, אני קצר רוח. אני יודע שעלי למנוע את צניחת עפעפי הצופים. מוטב איפוא להיות פחות מנומס ויותר מעניין".

– אתה נראה לא מעוניין במה שיש לך. כאילו התשובות הן קולב לתלות את ההברקות שלך בתפקיד האינקוויזיטור הגדול.

„אני דווקא מאוד מעוניין ללבן דברים. אולי אינני עושה את עבודתי כהלכה. מעורבות ותעצומות רגש, דעתי משתבשת. זו כנראה טענה נכונה.

– אתה אדם רגשני?

„אני בסך הכול איש רציונאלי".

– מתרגש למקרא ספר או סרט, בוכה לפעמים?

„ככל שאני מתבגר, אני בוכה יותר".

„ככל שאני מתבגר, אני בוכה יותר. מה שהפמיניזם עולל לנו, כל כך אוש... להתוודות על בכי. לפני חמישים שנה, א... גבר שמכבד את עצמו לא היה מתפאר בזה.

„ככל שאני מתבגר, אני לומד לחשוף את רגשותי, כמו כל הגברים הישראלים".

אני לא סקס סימבול. יפהפיות לא מסתערות עלי. אני נעזר באשה שאיתי כבר 25 שנים

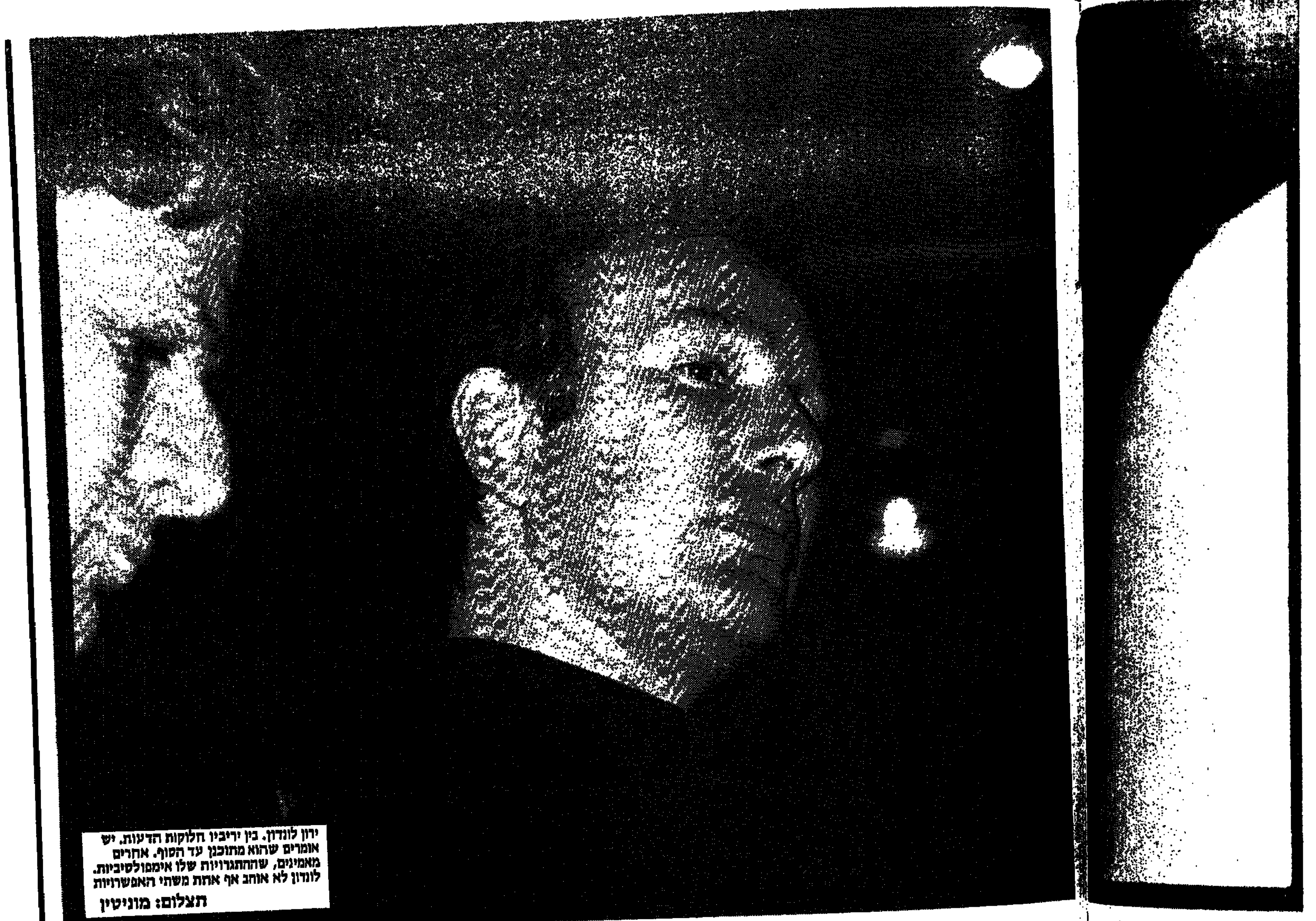

ירון לונדון. בין יריביו חלוקות הדעות. יש אומרים שהוא מתוכנן עד הסוף. אחרים מאמינים, שההתגרויות שלו אימפולסיביות. לונדון לא אוהב אף אחת משתי האפשרויות

תצלום: מוניטין

– גם לגבי מצוקות אישיות?

„ודאי, המודעות גוברת, וגם טיפולים פסיכולוגים עוזרים..."

– מייחסים לך שליטה עצמית, רציונליות קרה ובולמת.

„הדבר שאני הכי שונא, זו מיסטיקה. מיסטיקה הופכת מהר מאוד לפוליטיקה. משורר צרפתי כבר אמר את זה".

– אולי אתה טיפוס של מרואיין, יותר מאשר של מראיין?

„אני מרואיין טוב מאוד ואוהב להתראיין. כשהייתי כתב צעיר, התרוצצתי לראיין איזה פרופסור. ואז התברר, שהפרופסור היה אחד שלמד איתי בכיתה, והיה מטומטם גמור, אך בתוך המסגרת האקדמאית התפתח והפך למישהו שבאים לשאול את פיו. אז בקעה צעקה מלבי: איזה חרא של מקצוע יש לך. כל החיים תשאל אחרים לדעתם, ואת דעתך לא ישאלו".

כשהוא משתלט בתוכנית ראיונות שלו, רואים עליו שהוא מרואיין לאטנטי. שהיה הכי מרוצה להופיע בשני התפקידים באותה תוכנית.

„אני כבר בן 46. בכלל לא למדתי באוניברסיטה. שנה אחת סיימתי בקושי, כשרציתי להיות גראפיקאי. אני לא גומר שום דבר בחיים, ואני לא מסוגל לעבודות לטווח ארוך".

– חורשי רעתך גילו את אוזני, שגם באנגלית אתה חלש.

„זה נכון. אני לא טוב בדיבור באנגלית. את יכולה לספר זאת למשנאי. תספרי להם שאני גם חלש בדיבור בצרפתית. בכלל, אני מתקשה ללמוד שפות. אני מאמין שאנו, העיתונאים, אינטרדיסציפלינרים, מתווכים בין הספציאליסטים. פחות ופחות על יותר ויותר. החברה זקוקה לתיווך. אנחנו מכליבים בחוט על פני הפערים שהולכים וגדלים

בעולם הבלתי רנסנסי של ההתמחות".

יש הרואים בו מעין איש הרנסאנס, מפני התפשטותו על תחומים רבים. מעניין מה היה איש כמותו עושה בסוף המאה הקודמת, למשל. אולי מסתובב בטרקלינים, משמש איש שיחה מעורר ועושה סקנדלים מדי פעם. לדעתי, תקופתנו היא האידיאלית לאנשים מסוגו. רק תקופתנו יכולה לעשות שימוש בכל קשת הכשרונות והכישורים שלו. ירון לונדון, כמו עוד כוכבי טלוויזיה אחרים, לא היו מוצא בעבר אפיק לכשרונותיו הבלתי מוגדרים. לא הרנסאנס, אלא המחצית השניה של מאתנו הולמת את הפוטנציות של כאריזמה, רטוריקה, חיתוך דיבור, סקרנות ומקוריות.

האמנתי, שאיש כמוהו כותב בהסתר. המשכתי לחשוד גם לאחר שהשיב בשלילה גמורה. לא פרוזה, לא שירה, שום דבר? לא שום דבר. אילו פנה אליו מו"ל והזמין אצלו?

„פנו. אבל אמרתי לך שאיני מסוגל למיבצעים גדולים. לא מסוגל להתבודד בחדר לשנה. אין לי זיץ פלייש. אני זקוק לאנשים, אולי מפני שלא קיבלתי די אהבה כילד. לא יודע, אני זקוק לתגובות מידיות".

– אוהב להיות מוקף באנשים?

„בכלל לא. אני די בודד. בלי הרבה חברים. לא יוצא כמעט. חברי הטוב ביותר, גדעון סאמט, העוגן של חיי, האיש שיעיד שחייתי כשלא יישאר כלום, יש לו ריטואלים חברתיים, אבל אני לא מצטרף אליו. אני מסתדר עם ארבעה אנשים, אך לא עם עשרים. אני זקוק לתקשורת מתמדת, אבל איני הולך לקוקטיילים ולמסיבות של זרים. כי אני לא יודע מה להגיד. רואים אצלי את הפיהוק. הטכניקה של הנדידה מפרח לפרח, נראית לי כניצול מחפיר לקידום, ואני מקנא באנשים שמסוגלים לכך".

– אומרים שבתוכניות שלך אתה פונה לעשרת אנשים שעוברים מקפה לקפה בדיזנגוף, ושלא איכפת לך הציבור הרחב.

„אם עלי כותרת זכה ב־50 אחוז של צפיה, איך אפשר להאשימני באליטיזם? 20 אחוז

מתחילים לשמוע סוף ציטוט, 11 אחוז, שהם 400 אלף איש, שומעים עד תום. אז 400 אלף הם סנובה אינטלקטואלית? מי שטוען כך, מטומטם גמור.

„מאידך גיסא, יש כאלה שמאשימים אותי בפופולריזציה. בעיקר האנשים שלך, מהספרות. אומרים שאני עוסק ברכילות של ספרות. גם זה טימטום".

– תודה שהכתיבה ונוסח הדיבור שלך אינם שווים לכל נפש. איך אתה מעז, בתקופה של תמורות לשוניות בעיתונות, להשתמש בלשון בארוקית של מתלחמים ותעצומות. מי כותב כך היום?

„יש לי בעניין זה מחלוקת עם דן בן אמוץ, שקשוב לשינויים של הלשון. זו הלשון שלי וזה אני. הייתי בז לעצמי אילו ניסיתי להתרפס בלשון".

– אינך מקבל תלונות שלא מבינים אותך?

„בהחלט יש נגדי תלונות. אך זה נתעב בעיני, שאנשים אינטליגנטים מדרדרים את לשונם כדי לשאת חן בעיני בורים. לא מוכן לבגידה בעצמי, ואני מודע לכך, שהסיגנון שלי יכול להיות מושא לסאטירה".

– מגיין לך גם ידענות במזון, מהלבניה שאכלת בצפון תל אביב?

„אין לי ידענות כזו, כמו שאין לי ידענות בספרים. אני אוהב לאכול טוב. בצרפת אי אפשר שלא להשתלם בכך. גם האשה שאיתי למדה בקורדון בלה בצרפת, ומבינה בעניינים קולינאריים. אני נעזר באשה הזאת 25 שנים".

– כוכב כמוך עם אותה אשה? איך זה?

„היא האשה הכי חכמה שאני מכיר והיא הידידה שלי. אני לא מושא להסתערות של יפהפיות, לא סקס סימבול. אני מעורר, כנראה, רתיעה ופחד. אני ביישן במגעי עם נשים. יש בי תערובת מוזרה של תרבות ימי ביניימית עם יחס אבירי. מצד שני, אני חסיד של פמיניזם מודרני".

כן, הוא באמת תמיד מוכר בראיונות את הקפה שהוא מגיש בבוקר לנירה אשתו. כמעט

(המשך בעמ' 40)

...צת יותר אינטלגנציה

...לה של תקרית לונדון/לפיד לעיתונות הכתובה, היה רק צפוי. השבוע, ידעה ...ת לצטט קטעים ממכתב הנזיפה של אורי פורת, מנכ"ל רשות השידור. פורת נוזף ...רון: אינני מסכים שאתה, או כל עובד אחר ברשות השידור, יעשה שימוש ...או במסך כגיליוטינה במגמה להשפיל אנשים, או לנקום בהם בגלל סיבות ...חרות. לא אסכים שהאולפן יהפוך לבית דין שדה.

...ב השבוע, לכתב העיתון „דבר": זה עתה חזרתי מדיון בחוג לעיתונות ...שבו השתתף גם לפיד. הנוכחים בדיון גילו קצת יותר אינטלגנציה וקצת ...יה בשיפוט. אני מניח, שפורת כתב את המכתב כדי לרצות חלק מן

...ריון שלי היה 620 שקל. מי ...שירות „טיים"? זהו? מכל החלטורות יחד אני ...לך

מאת ג'. די.

אחרי מאדונה

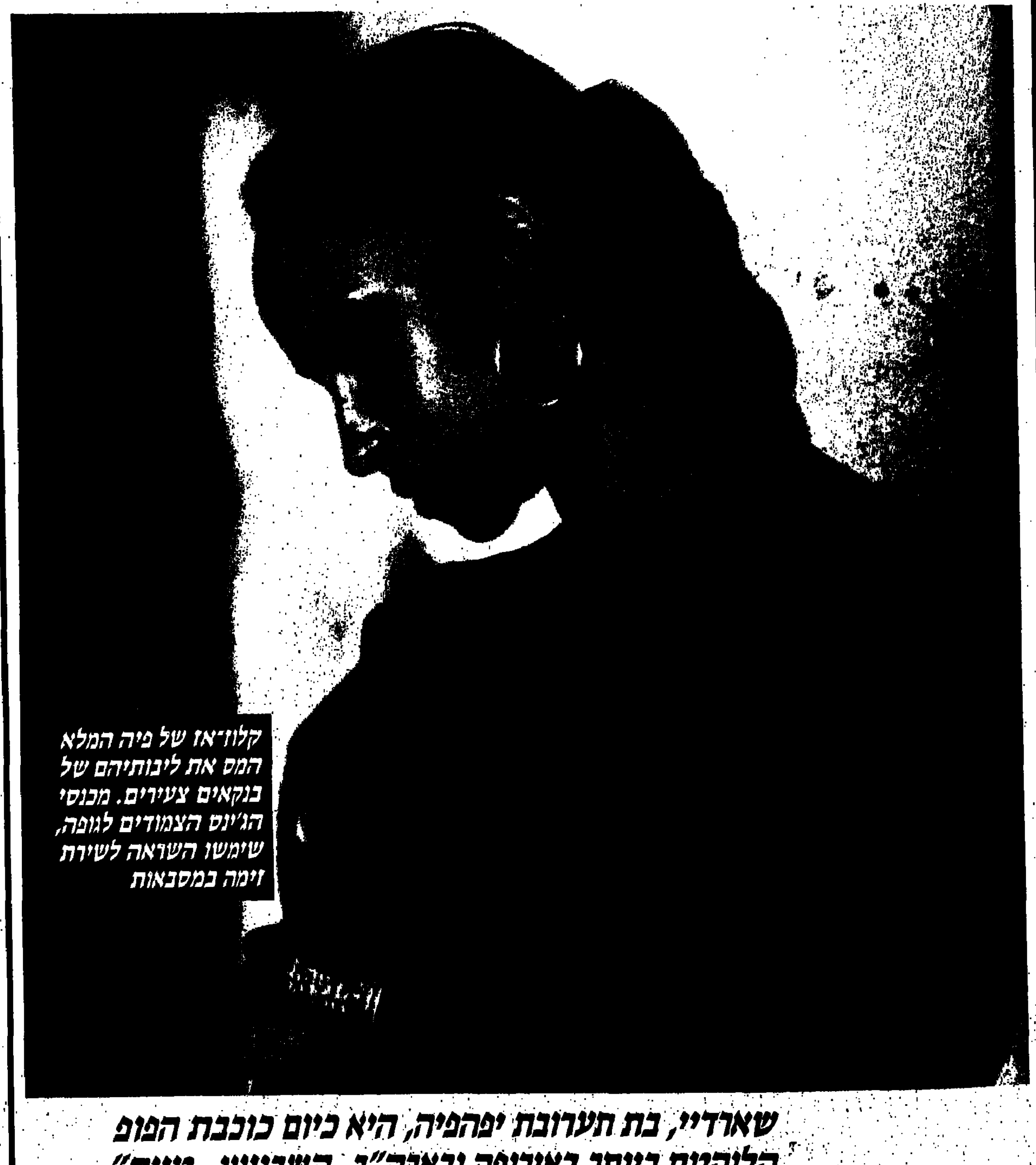

קלוז־אז של פיה המלא המס את ליבותיהם של בנקאים צעירים. מכנסי הג'ינס הצמודים לגופה, שימשו השראה לשירת זימה במסבאות

שארדיי, בת תערובת יפהפיה, היא כיום כוכבת הפופ הלוהטת ביותר באירופה ובארה"ב. השבועון „טיים", בגליונו האחרון, הקדיש לה כתבת שער כמעט חסרת תקדים ● הבשורה על פי שארדיי: חזרה לסגנון הקריר, המתוחכם, האלגנטי של שנות ה־40. היא דוחקת את רגליה של מאדונה המסמורטטת גם בעולם האופנה

מאת ג'. די. ריד,
שירות „טיים"

אחרי מאדונה

הבמה שטופה באור כחול־מתכתי, עם גוני סגול. והלמות התופים מהפנטת, קצובה, אלגנטית, כובשת באווירת מו־זר. אלומת אור לבנה נדלקת לפתע, מאירה את נגן גיטרת הבאס; נגן קלידים ונגן גיטרה־שנייה מצטרפים למיקצב הלטיני הר־גוע.

לבסוף, מופיעה הזמרת: ללא עננת עשן מלאכותי, ללא דירדור תופים מסונטז. עורה שחום, שיערה משוך לאחור, אסוף בקפדנות בזנב סוס מהודק. גבותיה קמורות, שפתיה אדומות ומלאות, עיניה שקד. לאוזניה עגילי זהב עגולים, ענקיים. היא לובשת ז'קט אדום, גזור היטב, ושימלה לבנה גבוהת צווארון.

ואז היא מתחילה לשיר, בקול אלטו כובש, עם ניחוח ויסקי וסיגריות, הד לקולן של זמרות מועדוני לילה נשכחות משנות ה־40'. והקהל, עומד על רגליו באולם אולימפיה בפאריז ויוצא מכליו.

זוהי נסיכת הפופ החדשה, הנושאת עימה בשורה חדשה: בשורת הסיגנון הקריר, הצונן, המתוחכם. בשורתה של הלן פולשארדיי אדו, 26, בתם של אב שחור מניגריה ואם לבנה מבריטניה, המוכרת בשמה שארדיי (נכתב באנגלית SADE, אך נהגה שא־דיי, וכפי קרייני הפופ הבריטים – שארדיי).

שארדיי הצוננת היא כיום כוכבת־הפופ הלוהטת ביותר בשני עבריו של האוקיינוס. מאדונה? טינה טרנר? אוליבייה ניוטון ג'ון? – תוך 18 חודשים בלבד מאז הגיחה כאילו מאי־שם, נמכרו שני אלבומיה של שארדיי, "חיי יהלום" ו"הבטחה", ב־12 מיליון עותקים. הישג דומה לזה של כוכבי־על כטינה טרנר ופיל קולינס, למשל.

להיטיה "ברנש חלקלק" ו"הטאבו המתוק ביותר", הגיעו למקום הראשון בארה"ב, בבריטניה, במערב גרמניה, בהולנד ובאוסטרליה.

לא רק המעריצים מתלהבים ממנה: גם המבקרים. שארדיי זכתה בפרס "גראמי" היוקרתי (הפרס מטעם האקדמיה הלאומית האמריקנית לאמנויות ולמדעי ההקלטה) כ"אמן החדש הטוב ביותר לשנת 1985". אותו תואר העניקו לה גם מבקריו של מגאזין הפופ "רולינג סטון".

שארדיי היא מקור השראה גם לעולם האופנה. לא עוד אופנה זרוקה ומסמורטטת, אלא אופנה של ממש, קו מהודר, עם "שיק" וארומה של אלגנטיות.

וכל זאת, מבלי שהעסק יעלה לה לראש.

סיגנון המוסיקה של שארדיי, סיגנון נשמה־לטיני, מתנגן, קצר הישג דומה לזה של מייקל ג'קסון עם אלבומו "מותחן", ב־1982: הוא ליכד סביבו פלחים שונים לגמרי של מאזינים ורוכשי התקליטים.

על פי מגאזין הבידור "בילבורד", טיפסו תקליטיה אל בין 40 המקומות הראשונים בחמש קטגוריות שונות: ג'אז, מוסיקה שחורה, מוסיקת ריקודים, פופ ומשהו שנקרא "מוסיקה עכשווית למבוגרים" – רוצה לומר, במלים פשוטות, שגם המבוגרים אוהבים להאזין לה.

סיבה אחת להיענות נרחבת זו היא צליל קולה. כך סבור המפיק הלונדוני שלה, רובין מילאר, האומר: "לקולה של שארדיי יש קצב וטון שפשוט נעימים לאוזן. ישנם קולות – כמו של בינג קרוסבי, אלה פיצג'רלד, דוריס דיי, בוי ג'ורג' ר כן, שארדיי – שניחנו בצליל מרפא, המעורר תחושה כאילו הוא מעניק עיסוי מרגיע למאזין".

שארדיי עצמה סבורה, כי יתכן שהצלחתה נובעת מכך שהיא אינה מתחזה, אינה

קול כובש, עם ניחוח של ויסקי וסיגריות, הד לקולן של זמרות מועדוני לילה נשכחות משנות ה־40

מזוייפת. "אנשים מתחו עלי ביקורת על שאיני דרמאטית מספיק בהופעותי על הבמה", היא מסבירה. "אבל כל אחד יכול לנופף בזרועותיו, לקפץ ולהעמיד פנים שהוא בוכה. אנו מנסים לשמור על הדרת־הכבוד שלנו".

הצליל החלק של שארדיי, צליל מועדון סעודת הערב, הצטרף עתה לז'נרים המובילים בפופ. למעשה, דומה שמרוכר בתופעה חדשה, לא רק בשארדיי עצמה: הצלילים הופכים מרוסנים יותר. נראה שהן המעריצים והן המבקרים פשוט נעשים מבוגרים יותר, ורגועים יותר.

כמה דוגמאות: פיל קולינס, לשעבר "רוקר" אמיתי, זכה בכמה פרסי "גראמי" עבור אלבום אמצע הדרך "אין צורך בז'אקטים". גם פרנק סינטרה, חזר למיצעדים: הדפסה מחודשת של התקליטון "ניו־יורק, ניו־יורק" מ־1980, זינקה למקום ה־6 במיצעד הבריטי, ועל כנפי ההצלחה הזו יצא לשוק אלבום להיטיו הקלאסיים של פראנק כן ה־70. בה־במידה, גם זמרות, בנות כל הגילים, נישאות עתה על גלי־הערצה.

חלק מכוח המשיכה של הזרם החדש הזה בפופ הוא הכמיהה לזמנים פשוטים יותר, שקטים יותר, זמנים שרוב המאזינים מכירים רק מסרטי־קולנוע ישנים. דומה ששארדיי ממלאה את מה שפטר קמפר, מבקר בעיתון הגרמני "פראנקפורטר אלגמיינה צייטונג" כינה "התשוקה לאווירה 'האותנטית' של מועדוני הלילה, לתשוקות הגדולות, ול'שיק' של שנות ה־30' וה־40'". המוסיקה שלה, התפעל "דר שפיגל" הגרמני, "חוגגת את החייאתן הזוהרת של אלילות הקולנוע לורן באקאל ואווה גארדנר".

שארדיי עצמה אינה מתרגשת מהשבחים. "אני לא מצחיקה. אני לא עונדת תכשיטים. אני לא מופיעה בתספורת מודקרת, ולא צובעת את קצות שיערי. מאחר שאני לא עושה את כל הדברים האלה – כנראה שאני 'שיק' במידה יוצאת דופן".

הבלאדות של שארדיי, (אשר היא עצמה כותבת רבות מהן, בשיתוף עם סטיוארט מאתיומן, איש להקתה) נשמעות, בהאזנה ראשונה, כמו מים מינראליים משובחים, התוססים באוזניות הנוסע בטיסה טראנסאטלנטית במטוס "קונקורד". אבל המלים הן פשוטות, בלא להיות פשטניות, והצליל – הקלה מהתוקפנות של מאדונה, סינדי לאופר ודומותיהן. בתמציתה, זוהי מוסיקה "בטוחה".

בבריטניה של תאצ'ר, אומר סטיב סאתרלנד, עורך במגאזין הפופ הבריטי "מלודי מייקר", הקאריירה של שארדיי "היא דוגמא למה שביכולתך להשיג, אם אתה משחק נכון בנכסים העומדים לרשותך".

לדברי לארי ברגר, מנהל תוכניות בתחנת הפופ הניו־יורקית "וו.פי.ל.ג'יי. – פ.מ.", "שארדיי היא האמן המוערך ביותר בקרב ה'יאפים' (צעירים עירוניים בעלי מקצועות חופשיים)". כפי שאומר איש מנהטן צעיר, "יאפי" העושה דרכו לפיסגה: "קוביית קרח לא תיתמוסס בפיה של שארדיי".

מראה־שארדיי תפס לא פחות מהמוסיקה שלה. היא צולמה עבור המגאזינים "ווג" ו"קוסמופוליטן"; מגאזין האופנה הצרפתי "אל" כלל אותה ברשימת 10 הנשים האלגנטיות ביותר בשנת 1985, לצד שמות כפאלומה פיקאסו והנסיכה קארולין ממונקו.

בדור של סרטוני וידאו, שארדיי היא נס נהדר. קלוז־אפ של פיה המלא בסרטון ל"אהבתך היא מלך", המס את לבותיהם של בנקאי השקעות צעירים. מכנסי־הג'ינס הצמודים לגופה בסרטון אחר, שימשו השראה לשירת זימה במיסבאות.

שארדיי נבוכה מההערצה הזו. "לדעתי, אני נראית קצת מוזר", אמרה לאחד המראיינים. "המצח שלי רובץ על ראשי כמו אשכולית גדולה".

לא זה העיקר. העיקר הוא, שנשים צעירות ברחבי העולם משליכות עתה הצידה את תלבושות מאדונה שלהן, על כפפות התחרה קצוצות האצבעות וחצאיות־המיני, ועוטות את מראה שארדיי חמור הסבר: שיער אסוף לאחור, עגילי טבעת גדולים ומוזהבים, שמלות בעלות מחשוף נדיב בגב ובצידי הגוף. חיקויי שארדיי מפוארים צפויים באביב הנוכחי בנשפי הבגרות המסורתיים בכל רחבי ארה"ב.

אבל, אין זו אופנה לצעירות בלבד. בחודש שעבר, הציג מעצב האופנה האיטלקי ג'אנפרנקו פררה, בתצוגה במילאנו, קולקציה של שמלות וג'קטים, שהוצגה ע"י דוגמניות ששיערן היה אסוף בזנב־סוס מהודק. הגיבה דוברת בית האופנה של ג'אנפרנקו: "המראה החדש של ג'אנפראנקו תואם רק במקרה את הסיגנון שבו שארדיי אוהבת להתלבש".

שארדיי עצמה מתנגדת לכל חגיגת־האופנה סביבה. "לפעמים, דימוי ה'שיק' הזה מרגיז אותי", היא אומרת. "זהו קלישאה, ואני שונאת קלישאות".

ובכל זאת, היא יצרה אופנה, ועתה הוסיפה לה פריט נוסף: כובע ברט אדום.

שארדיי נולדה ב־16 בינואר 1960, באיבאדאן, העיר השנייה בגודלה בניגריה. בת לנישואין, שלעתים תכופות פקדו אותם סערות. אמה היא אנגליה לבנת־עור, אח חייה, אחות במקצועה, אשר פגשה את ביסי אדו הניגרי בעת שהלה למד כלכלה בלונדון.

השניים נישאו והשתקעו בניגריה, שם לימד אביה של שארדיי באוניברסיטת איבאדאן.

בהיותה בת שלוש, התגרשו הוריה, ואמה נטלה את שארדיי ואת אחיה הגדול ממנה, וחזרה לבריטניה, לביתם של הסבא והסבתא באסקס, כ־80 ק"מ צפונית מזרחית ללונדון. האב נותר כזיכרון מטושטש, ושארדיי זוכרת כיצד, כאשר ניסה לבוא ולבקר את ילדיו, לא איפשרו לו להיכנס הביתה.

"לא היתה שום השפעה גברית חזקה על חיי", היא אומרת. "אמי היא אשה חזקה. תמיד היתה רחבת אופקים, אבל לא מסוג האמהות המודרניות האלו, שמעשנות סמים, ויושבות בתנוחות יוגה. היא אמא אמיתית".

שארדיי עדיין מטלפנת לאמה מדי יום.

ב־1971, נישאה האם מחדש לפטר מארקין, קצב אשר אשתו נטשה אותו ואת ששת ילדיהם. המשפחה החדשה התיישבה בהולנד און דה סי, עיר חוף, שתושביה, על פי שארדיי, בעיקר "נשים זקנות וכלבי פודל". שם גם נחשפה לראשונה לגזענות וללעג מצד התלמידים הלבנים. היא החזירה מלחמה.

המיוחד במינו נולד לעתים דווקא מתוך השיגרתי. בבית משפחתה היו פטיפון ישן, ושלושה תקליטים בלבד: תקליט בלוז של דינה וושינגטון, פס קול של המחזמר "אוליבר" ותקליט של פרנק סינטרה עם קאונט בייסי.

מאוחר יותר, בהתבגרותה, נהגה לחטט בפינות "המציאות" בחנויות התקליטים, ולחפש את תקליטיהם של אמנים שכמעט נשכחו: ג'ולי לונדון, פגי לי, נינה סימון, ואסטרוד ג'ילברטו, אשר הלהיט האולטרה קריר שלה מ־1964, "הנערה מאיפאנימה", מצטייר כיום כשיר לוהט יחסית לשירתה של שארדיי.

בת 17, עוזבה שארדיי את הבית ויוצאה ללונדון כדי ללמוד אופנה. היא סיימה את הלימודים בקושי, ולאחר מכן פתחה בוטיק, ביחד עם חברה ללימודים, ובו מכרה בגדים שעיצבה. העסק נכשל. ("כדי להיות מעצבת טובה, את צריכה להיות אשת־עסקים טובה, ואני לא כזו"). כדי לסייע לבוטיק, עסקה גם בדוגמנות.

תוך 18 חודשים, נמכרו שני אלבומיה ב־12 מליון עותקים. הישג דומה לזה של כוכבי־על כטינה טרנר ופיל קולינס

את דרכה בחיים מצאה בכיוון אחר, במועדוני הריקודים והג'אז, שבהם בילתה עם ידידיה. למרות שמעולם לא למדה פיתוח קול, הציע לה אחד ממכריה ב־1981 להיות זמרת רקע ללהקת פ'אנק (פ' רפויה) לאטינית בשם "אריווה". הנכס העיקרי שלה באותם הימים היה יכולתה לטפל בנגן־הבאס הפרוע של הלהקה. היא הצליחה להביאו בזמן למופעים ולוודא שהוא לבוש כהלכה.

ב־1982, התפתחה "אריווה" ללהקה בשם "פרייד". כאן נכנס לתמונה סטיוארט מאתיומן, בן 25 כיום, נגן סקסופון מצפון אנגליה. לדבריו, הגיע ללונדון משום "שנמאס לו לנגן במועדוני ג'אז שאליהם נכנסו רק בני 56 עם זקנים לבנים". הוא הצטרף ל"פרייד", ומשזו התפרקה, נשאר לצד שארדיי. יחד עימם נשאר גם נגן הבאס פל דנמן, בן 28, ונגן הפסנתר אנדריו הייל, בן 23.

כל אלה, יחד עם עוד שישה נגנים שגוייסו לאחר מכן, מלווים כיום את שארדיי.

תוך כדי העבודה עם "פרייד", החלו שארדיי ומאתיומן להעלות מופע משלהם במועדוני לונדון. בתוך זמן קצר, החלו "אנשים יפים" לבוא כדי לשמוע את הזמרת. כבר אז, כששרה את "ברנש חלקלק", יצא הקהל מכליו.

באותה עת גם ניסתה ללמוד פיתוח קול אצל מורה לאופרה, אבל נטשה את הרעיון משום ש"כל פעם ששרתי, החלו שלושת כלביה של המורה ליילל..".

בינואר 1984, חתמו שארדיי ולהקתה על חוזה עם "סי.בי.אס. – אפיק" וערכו הקלטת הדגמה של "ברנש חלקלק" ו"אהבה היא מלך". למעשה, החברה היתה מעוניינת בשארדיי בלבד, ולא בלהקתה, אבל שארדיי לא הסכימה.

ל"אפיק" אין סיבה להצטער. אומרת אני רוובר, מנהלת הקלטות בלונדון: "ללהקה הזו יש רעננות מיוחדת, גיבוש, שאי־אפשר להשיג באמצעות נגני אולפן מקצועיים".

האלבום הראשון, "חיי יהלום", הוקלט בתוך 51 יום. המפיק, מילאר, מספר כי הצליל של שארדיי עדיין לא היה מגובש. "נאלצתי לגהץ הרבה קמטים", הוא אומר. בין השאר, שיכנע את שארדיי לא לשיר בקול רם מדי, מישגה שאמנים חדשים רבים נוהגים לעשות.

מילאר, האוהב מיקצבים אפריקניים, גם הוסיף ללהקה תופי קונגה, טמבורין וגזרי עץ להקשה. אבל, הוא מעניק לשארדיי את הקרדיט להצלחה. יש לה חוש שיפוט נהדר, הוא אומר.

הפקת האלבום השני "הבטחה", ארכה זמן רב יותר. סיבה אחת היתה, שאביה גסס מסרטן. למעשה, שיר הנושא "הבטחה", מבוסס על מכתב ששלח האב הגוסס לשארדיי, ובו המשפט "ההבטחה שבתקווה". חוץ מזה, נגני הלהקה, שמצאו לפתע כסף בכיסיהם, היו עסוקים בביזבוזו, ולא התפנו לעבודה. האלבום הושלם לבסוף באוגוסט '85.

רבים מהשירים שכותב הצמד שארדיי־מאתיומן הם סיפורים מחייה של שארדיי עצמה: שיר על תינוק בן שני גזעים, שיר על חברת ילדות שמתה, שיר על נערה בשם ג'זבל שנולדה "בלי כפית כסף בפיה, שהיה לה פחות מאשר לכל אחד מאיתנו, אבל כשלמדה כיצד ללכת – למדה כיצד לגרוף תשואות סוערות".

עם ההצלחה והפירסום, באה גם החשיפה – לרכילות, לעיתונאים רודפי סנסאציות, לצלמים. מחטטים בחיי האהבה שלה, בקשריה עם ידידה הנוכחי, "ספייק" דוטון, בלונדיני בן 29, ובקשריה עם ידידה לשעבר, רוברט אלמס, כתב המאגאזין הבריטי "פייס" (פנים), עימו התגוררה זמן מה.

לפני זמן לא רב העיר אותה משנתה שוטר, שסיפר כי זה עתה, נפל מהעץ שמול חלונה צלם צרפתי, אשר קיווה להשיג כמה תמונות בלעדיות...

לפני שלושה שבועות, יצאה שארדיי לסיבוב הופעות ב־14 ארצות. הכרטיסים נחטפו. בפאריז, האמירו המחירים בשוק השחור עד ל־57 דולר תמורת כיסא בשורה האחורית.

אולם זמן קצר לאחר תחילת הסיבוב, ולאחר שהלהיבה את הקהל בגרמניה ובצרפת, קטעה את המסע. הסיבה: סטיוארט מאתיומן נאלץ לחזור לאנגליה, להיות לצד אימו הגוססת. אמן אחר במקומה, ותיק ומנוסה, היה עשוי למצוא תחליף ולהמשיך; אבל שארדיי אינה ותיקה, גם אינה פרימה דונה. לדבריה, במסע הופעות, "הלהקה היא עבורי העולם היחיד".

היו גם כמה ביקורות לא מחמיאות. "לה מונד" טען שהיא "גמלונית וחסרת רוח חיים". כמה מבקרים במערב גרמניה אמרו שהמוסיקה שלה היא "ג'אז בלי דם".

אבל שארדיי אינה מוטרדת, כמו שאינה מאבדת את הראש בעקבות המחמאות. היא מתנגדת ללחץ המופעל עליה להקליט אלבום שלישי כבר עתה, כאשר היא בשיא תהילתה. היא פשוט נהנית, כמו בהופעתה בפרנקפורט. שם, בבית האופרה הישן, באמצע הופעת שארדיי טיפוסית, התפרץ לפתע חייל אמריקני שישב ביציע וצעק: "אני מת עליך, בובה!"

ומה יותר מזה יכולה לדרוש נסיכת פופ?

שארדיי, בת לאם בריטית לבנה ולאב ניגרי. ההורים נפרדו כשהיתה בת 3. שארדיי התחנכה באנגליה, שם גם נחשפה לראשונה לגזענות. הכיוון שלה היה אופנה. לזמרה הגיעה במקרה

שארדיי: "אנחנו נחשבים כיום לשירלי טמפל של עסקי המוסיקה. אני לא חשה בושה. יש לנו מה להציע"

העולם שייך לזמרות

התופעה נפוצה בכל העולם – מריו עד הונג קונג, משטוקהולם עד לאס וגאס: הזמרות חוזרות למשול בכיפה.

נכון, יתכן שכמה כוכבות ותיקות, כמו ברברה סטרייסנד, שינה איסטון ואוליביה ניוטון־ג'ון, מתחילות לדהות כמעט, אבל קולות אחרים מושכים אליהם דור חדש של מעריצים.

מאז פברואר 1986, אז הופיע אלבומה הראשון (והיחיד עד כה) של ויטני יוסטון, בעלת הקול הגדול מהחיים ומראה מיס אמריקה, היא אלילת הזמר הראשונה במעלה באמריקה.

תקליטה של יוסטון, 22, הכולל את הלהיט "שומרת את כל אהבתי בשבילך", נמכר ביותר מ־4 מיליון עותקים. היא זכתה בפרס "אמי" בקטגוריית "זמרת הפופ הטובה ביותר של 1985".

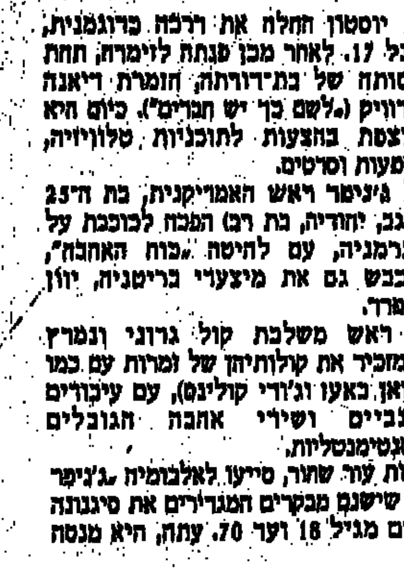

ג'ניפר ראש

יוסטון החלה את דרכה כדוגמנית, בגיל 17. לאחר מכן פנתה לזימרה, תחת חסותה של בת־דודתה, הזמרת דיאנה וורוויק ("לשם כך יש חברים"). כיום היא מוצפת בהצעות לתוכניות טלוויזיה, הופעות וסרטים.

ג'ניפר ראש האמריקנית, בת ה־25 (אגב, יהודיה, בת רב) הפכה לכוכבת על בגרמניה, עם להיטה "כוח האהבה", שכבש גם את מיצעדי בריטניה, יוון וספרד.

ראש משלבת קול גרוני ונמרץ (המזכיר את קולותיהן של זמרות עם כמו ג'ואן באעז וג'ודי קולינס), עם עיבודים קצביים ושירי אהבה הגובלים בסנטימנטליות.

תערובת זו, יחד עם נתוניה הגופניים ותלבושות עור שחור, סייעו לאלבומיה "ג'ניפר ראש" ו"בתנועה" להימכר היטב בגרמניה, למרות שישנם מבקרים המגדירים את סיגנונה כ"מוסיקה לעקרות בית" – סיגנון הקוסם לנשים מגיל 18 ועד 70. עתה, היא מנסה לפרוץ גם לשוק האמריקני, ולחזור הביתה.

קייט בוש ידועה כ"בחורה הסקסית עם הקול המשונה". בוש, בת 27, נמצאת במשהו די לא ברור בפסיפס הפופ. לאחר 5 אלבומים תוך 8 שנים, היא זוכה להערצת מעריצים בני 12 עד 35 – אבל המבקרים עדיין מגרדים את ראשיהם, בניסיון למצוא הסבר לפופולאריות שלה.

ב־1978, יצאה בוש עם אלבומה הראשון, "אנקת גבהים", שנבנה סביב רומן הרפאים הגותי של אמילי ברונטה. לאחר מכן נסוגה לזמן מה מלחצי הזירה של מוסיקת הפופ, כדי להעריך מחדש את סיגנונה.

קייט בוש

אבל ההתרחקות לא פגמה בפופולאריות שלה, ובוש, שניחנה בקול בעל טווח של 4 אוקטבות, חזרה כיום לצמרת. למרות שלדעת המבקרים, עבר זמנם של התקליטים הקונספטואליים, הבנויים סביב נושא אחד – נושא מורגגת היטב במיצעדי המכירות, עם "כלבי האהבה" ששבעה משיריו עוסקים במחשבותיו האחרונות של אדם שנלכד תחת קרח, וטובע אל מותו.

ואנג קיאנג הסינית בת ה־30, המכנה עצמה "רוז", היא אלילת זמר בסין העממית, הקומוניסטית. עד כה הקליטה 9 אלבומים, שנמכרו, בקסטות בלבד, ב־4 מיליון עותקים.

שיריה מבוססים על חיקויים לפיזמוני אהבה מתקתקים מיפאן וטי[illegible] אולם, בניגוד לעמיתותיה במערב, רוז אינה נהנית מתמלוגים על מק[illegible] סכום צנוע, שווה ערך ל־469 דולר תמורת כל אלבום, ובנוסף לכך [illegible] ותקליטים "מתנות" כמו מסנתר, סטריאו, או טלוויזיה צבעונית. או[illegible] דירת החדר שלה בטקין, בה היא מתגוררת בחברת אימה ואחיה.

פופ סיני אולי נשמע מוזר, אבל בכל זאת, תודות ל"מתיכה [illegible] קסיאופינג, שפתח את שערי ארצו למערב, יכולים מיליארד סינים [illegible] שלהם שירה "ביום שבת אצא מהעבודה, אלבש מכנסי־ג'ינס, ויד ביד [illegible] בנחת לאורך השדרה הרחבה".

מעברו האחר של מיפרץ פורמוזה, בסין הלאומנית (טייוואן), [illegible] העממית, מככבת טרזה לנג. בת 32, ציפור הזמר הנערצת ביותר ברחבי [illegible] שנות הקאריירה שלה, הקליטה כ־100 אלבומים.

גאל קוסטה בת ה־40 [illegible] המושלם של הזמרת [illegible] משלבת מיקצבים בראזי[illegible] עם רוק רך, ויוצרת צליל [illegible] "טרופיקליה".

ב־18 האלבומים שה[illegible] זכתה ב־8 תקליטי זה[illegible] פלטינה, ושירתה מופ[illegible] בקרב "האנשים חופ[illegible] משוטיהם בבראזיל".

גאל קוסטה, ילידת [illegible] מזרח ברזיל, שרה בפ[illegible] בפורטוגזית, אם כי באח[illegible] לשיר קצת באנגלית.

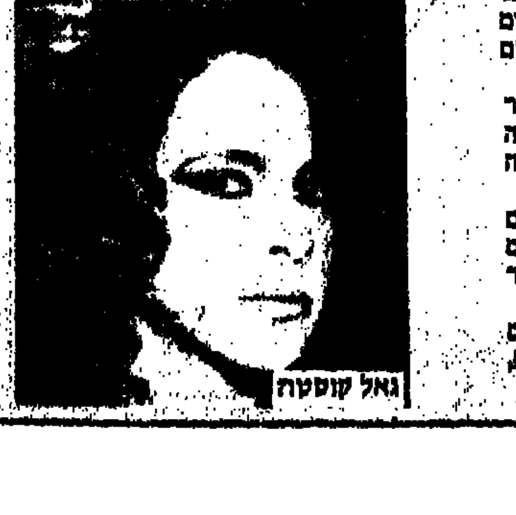

גאל קוסטה

כל החיים לפניו

מיקי אלבין מת. אתא מתה. החברה של מרידור וברנר קרסה. יונתן זוכוביצקי בניו יורק. קבוצת אייזנברג מורידה פרופיל ● מנטה עצמון, 42, יצא מכולם יבש, בריא, מיליונר. כל החיים לפניו ● בימים אלה, קבוצת־עצמון אולי קונה את צים ● עצמון, זן ישראלי מיוחד: פוליטיקה וביזנס, תיחכום יוצא דופן. הבורגנות הצעירה

מאת אריה אבנרי

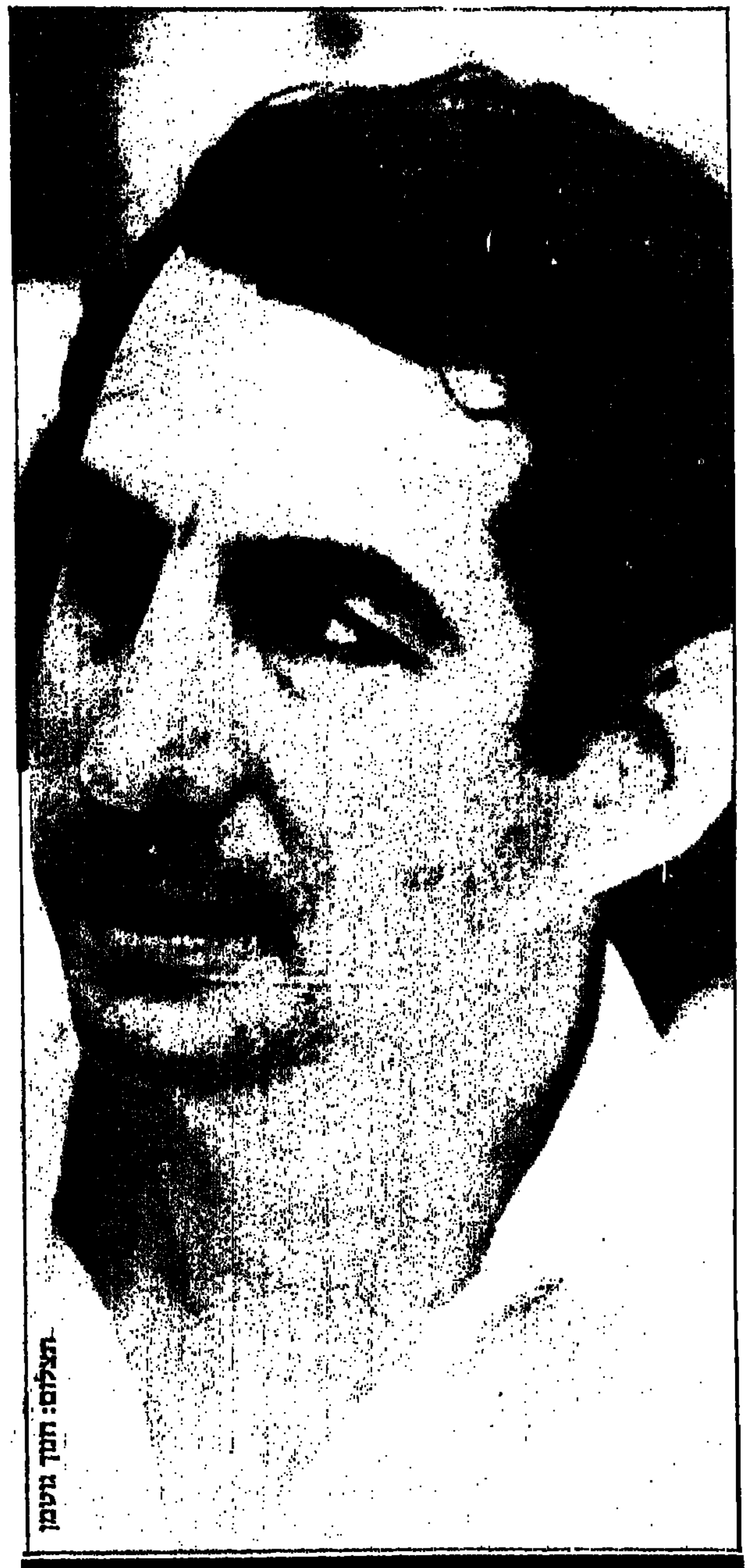

תצלום: חנן געטמן

המרחק בין חנות הרהיטים הקטנה של משה שטרקמן ברחוב הרצל 29 בתל אביב לבין משרדו המפואר של שאול אייזנברג בבית אסיה, אינו עולה על 2 קילומטר. בנו השני של משה שטרקמן, מנחם, עשה את הדרך הזאת ב־42 שנות חיים. הוא החליף בדרך את שמו. הוא החליף בדרך חברים. אך הוא שמר את המצפן האישי שעשה אותו מיליונר.

מנחם שטרקמן הוא מנטה עצמון. מנטה עצמון הוא סיפור הצלחה ישראלי, לפי קני המידה המוכרים של חברה ישראלית חילונית, מודרנית, „עכשווית". אותה חברה שהעריצה את אייזנברג. אותה חברה המעריצה את הון של מנטה עצמון. זן אנושי ישראלי חדש, שהתעצם כאן לאחר מלחמת ששת הימים, והראוי להיסטוריון משלו, ולסוציולוג משלו.

מנטה עצמון ראה בחייו לא מעט סיפורי הצלחה שנגמרו. חלקם נגמרו לידו. גם ההצלחה. גם האנשים. הוא ראה את מיקי אלבין מטפס לידו אל צמרת עולם העסקים. הוא שמע את אלבין קורא לו, „אחרי". היה זה אלבין שבישר לו, במכתב אישי, כי *„אפשר לעשות כסף משוגע בארץ...תפסיק להיות דלפון. הגיע תורך."*

להיות דלפון, עצמון הפסיק לפני שנים. תורו ממשיך להגיע. מנטה עצמון הוא, אולי, האיש שיציל את חברת הספנות הלאומית, צים.

עצמון לא יפסיד מהצלת צים. עצמון לא מפסיד מתוך עיקרון. עצמון לא הפסיד

עצמון ואלבין רצו להריץ את עזר ויצמן. הם הריצו את אברהם שריר

מהקשרים שלו עם אייזנברג, יעקב מרידור, עזר וייצמן, אברהם שריר. הנה האיש. הנה הישראלי החדש. והנה אנחנו.

מנטה עצמון. צילום ראשון. עיניים כחולות. נעות במהירות , מצלמות אותך, מצלמות את המצב, מצלמות את הסיכויים. הוא יכול היה להיות סיפור קבוע, במדורי החברה, על איש עסקים שיש לו כל מה שצריך להיות. הכל, כמובן, בגירסה העכשווית של החלום הישראלי.

עצמון, כישרון־מוכח לעשיית כסף, אשה נאה, ארבעה ילדים, ידע, עד כה, לשמור על מרחק בטוח מהתקשורת. הוא גדל ליד ובתוך השלוחה הישראלית של אימפריית שאול אייזנברג. הוא למד שם דברים אחרים ביחס לתקשורת. לדוגמה, תן לתקשורת להעצים את המיתוס שלך. לשם כך, המנע מחשיפה. התקשורת, סביר להניח, תעשה בשבילך חלק ניכר מעבודת יחסי הציבור ההכרחית. עצמון אמור היה ללמוד מאייזנברג ששתיקה תקשורתית שווה זהב. לא מדברים. מין עיקרון קיום מסתרי.

אלבין הפר את הכללים. מנקודה מסויימת בחייו, אלבין הירבה לדבר, להופיע. לעיתים, למורת רוחם של אנשי אייזנברג.

ראיון וחשיפה אלו, המתפרסמים כאן, אולי יפתיעו אנשים האמורים להכין את המיכניזם המפעיל את עצמון. הם היו מצפים ממנו ל„שתיקה המתמשכת והולכת של איש העסקים".

עכשיו, הוא מוכן לדבר. הוא לא אוהב את החשיפה הזאת. הוא צריך אותה: „באופן אישי, אני שונא רכילות, ואין לי עניין להופיע במדורי הרכילות, כפי שעושים מרבית אנשי העסקים. במהלך חקירת פרשת־אלבין, התראיינתי לשבועון בכותרת ראשית. נדמה לי שרק תמונות נודדות שלי הגיעו במרוצת השנים לעתונים, ולא באמצעותי.

„החשיפה הנוכחית בהיקף כזה, אולי לראשונה בחיי, נעשית בלית ברירה. אני עומד עתה בראש קבוצת משקיעים בעסקה בעלת אופי ציבורי ממדרגה ראשונה, שמטרתה להציל את צים. היום, הראיון הזה הוא חלק מן הפעילות. חלק אולי הכרחי. הייתי רוצה שיבינו במה בעצם מדובר, במה ובמי".

מיכאל (מיקי) אלבין, מתוך מכתב אישי למנטה: „אפשר לעשות כסף משוגע בארץ. הפכתי למיליונר בקנה מידה בינלאומי בכמה עסקות טובות. אני מתחיל עכשיו בעסקים עם אייזנברג וזקוק לך. תפסיק להיות דלפון. הגיע תורך"

שם המשחק של עצמון: קשרים. הוא שווה היום 20 מיליון דולאר

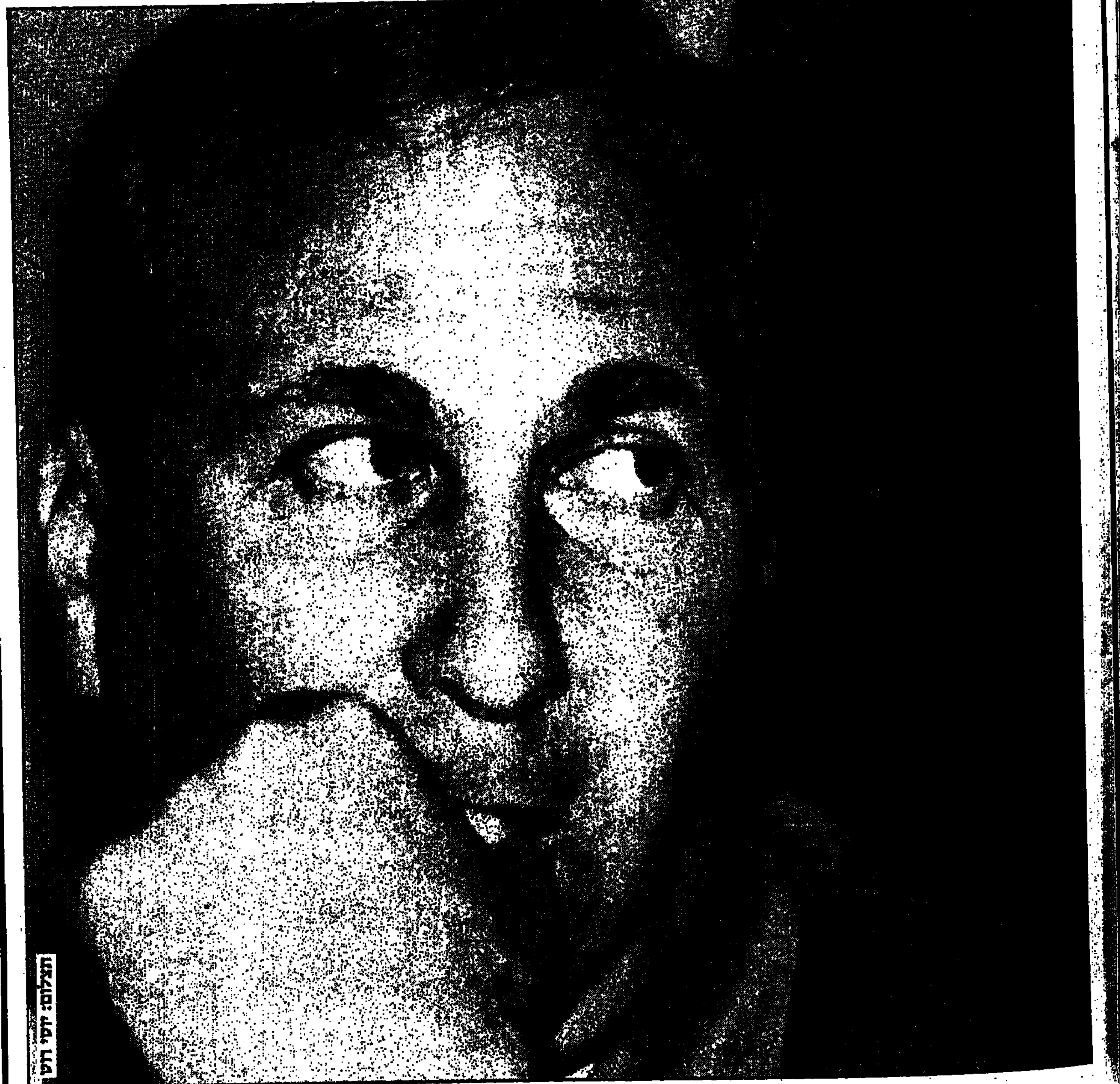

תצלום: יוסי רוט

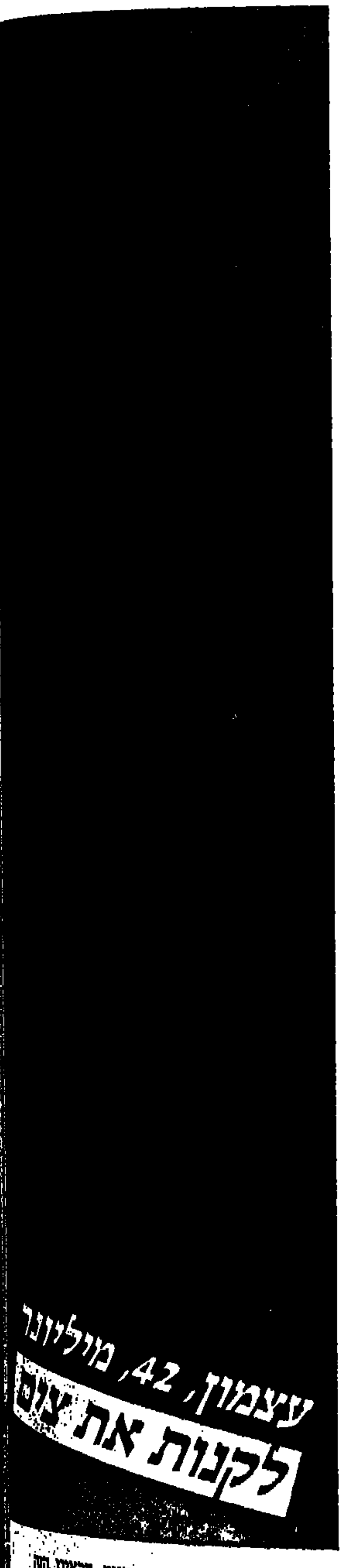

מנטה עצמון. תרגילים בהישרדות. הוא היה ילד שמנמן שלמד לספוג הקנטות בבית הספר „הכרמל" בו התחיל וסיים את לימודיו היסודיים. כאן הוצמד לו הכינוי „מנטה", המלווה אותו עד היום. תחילתו של הכינוי נשאה אתה גנאי קל. במוסד זה הכיר את מיכאל (מיקי) אלבין, ואת יונתן זוכוביצקי, שנעשו דמויות מפתח בחייו.

התחנה החינוכית הבאה שלו היתה בית הספר תיכון עירוני יא, שאליו הגיעו ילדי השמנת של משפחות מבוססות. השמות בכתה היו דני מושביץ, גד פרופר, גד ... רסקין. מנטה, מגמה ביולוגית, למד לזהות את מה שיכולה לעשות הצלחה כלכלית לאנשים עשירים ולבניהם. הוא חלם להיות רופא מנתח, הוא רצה להיות טייס, אבל פציעה, במהלך השרות הלאומי, הביאה אותו לראיית חשבון.

לפני שהוא מגיע לקמפוס התל־אביבי, הוא מסיים תקופת שרות צבאי בהנדסה קרבית. עצמון למד גם שם משהו בתורת ההישרדות. מנטה: „מאותה תקופה נשאר לי הרצון לפרק מוקשים הניקרים בדרכי, מבלי שאני והסובבים אותי נפגע. ניסו להטמין לי לא מעט מוקשים בעולם העסקים. חלקם פירקתי, ואחרים איתרתי ועקפתי. לצערי, לא שעו לאזהרותי כמה ידידים ושותפים בדרך, והם נפגעו". לקח חשוב בפירוק מוקשים ותרגילי הישרדות, על פי עצמון: אפשר לעשות זאת ביושר.

עצמון: „בעסקים אסור לרמות. מותר לעשות מניפולציות וספקולציות, ובעיקר לנהוג בתיחכום. אם אתה מרמה בזדון ובמצח נחושה, יש לך סטיגמה של אדם לא ישר, ואתה משלם בסופו של דבר את המחיר שניסית לגבות מאחרים במירמה בריבית דריבית."

– *מה קורה כאשר מרמים אותך?*

„בניגוד לאנשי עסקים אחרים, הנוקטים בפעולות תגמול ונקם כדי לדפוק את אלה שהרימו אותם, אני יושב מן הצד ושותק. במקום להשקיע כסף, מאמץ, אנרגיה, עצבים, ולעיתים גם בריאות, אני מעדיף לגלות קור רוח ולהמתין. מי שסידר אותי, חזקה עליו שיעשה זאת גם לאחרים, והם בוודאי יפרעו ממנו גם בשבילי. מלאכתם של צדיקים נעשית בידי אחרים. אני לא צדיק, אבל יש לי עקרונות שאני לא עובר עליהם, אפילו לא למען הרבה כסף".

מנטה עצמון. תרגילים פוליטיים. האיש שיושב מולי מבין כח. עד עתה, הוא רצה אותו מאחורי הקלעים. עכשיו, הוא מוכן, אולי, לקחת אותו מאחורי הקלעים ומלפניהם. הוא התחיל את המרוץ הפוליטי שלו בגיל 22, כיו"ר אגודת הסטודנטים ופעיל של תא גח"ל בקמפוס. מאז, לא עזב את האגף הימני של המפה הפוליטית.

מנטה: „פוליטיקה לגבי היא כמו דת. צריך להאמין בה, ואני רואה את עצמי כמסורתי, ועורך בביתנו בכל ליל שבת קידוש. הצטרפתי לגח"ל מתוך הכרה, ולא מתוך חשבון פוליטי. הרי מפלגה זו היתה אז באופוזיציה, ולא כולם האמינו שאלוהים לשלטון בחר אותה מכל המפלגות.

„מעולם לא הייתי סוציאליסט, ומשום כך לא היה לי מקום במפלגת העבודה, על גלגוליה השונים, למרות שידוע לי שבליכוד יש סוציאליסטים לא מעטים ובמערך קפיטליסטים רבים.

„יש לי כמה חברים במפלגת העבודה שניסו לעבוד עלי שאצטרף למפלגתם ואולי ביקשו פשוט לבחון אותי. אחד מהם הוא יו"ר סיעת המערך בהסתדרות, עורך דין גיורא עיני, והשני הוא איש העסקים דני קורן, גיסו של שר המשפטים, משה ניסים, ובנו של אחד מראשי מפא"י לשעבר. אני מאמין שהם הבינו שאני לא מחפש קריירה פוליטית על כל המשתמע ממנה".

שם המשחק של עצמון היה כסף ופוליטיקה. השיטה היתה התמחות ושילוב. הוא התחיל בקטן: עבודה במפעל השיכפול של אגודת הסטודנטים, ובחברת הנסיעות שלה איסת"א. הוא המשיך בתפקיד שאיפשר לו התמחות בגדול: מפקח על מפעלים גדולים במשרד פקיד שומה. האיש שגייס אותו לעבודה זו היה נציב מס ההכנסה דאז, יעקב תמיר, היום פרקליט פרטי. תמיר: „התרשמתי מאוד מכושר הניתוח שלו. בתפקיד שהוא מילא הוא היה ממש אריה".

כל החיים לפניו

מנטה: „במסגרת תפקידי, בדקתי קבלנים גדולים מסוגו של רובינשטיין, אך גם למדתי שהשד של מס הכנסה אינו נורא כל כך כפי שנראה מבחוץ. אפשר בהחלט להסתדר".

ההנאה היתה, כפי שמתברר, הדדית. שלטונות המס נהנו מהצטרפות מתוגברת של כח אדם מקצועי, שגוייס ע"י מנטה מקרב חבריו לספסל הלימודים באוניברסיטה. אחד מהם היה מוטי רובינשטיין, בנו של הקבלן הנישום של מנטה, ואחיו של שר התקשורת.

מנטה למד דרכים שימושיות, שבאמצעותן ניתן לשלם מס אמת מופחת. לימים, יקים טראסט משפחתי, שינהל את עסקיו בארץ ובחו"ל, וירוויח, אחרי ניכוי מס, סכומי עתק.

מנטה עצמון. עזר ויצמן. כשהוא גמר את התואר, הוא גמר עם מס הכנסה. עצמון פתח משרד פרטי לראיית חשבון, והמתין ללקוחות הראשונים. כאמור, שם המשחק היה כסף ופוליטיקה. השיטה היתה התמחות ושילוב.

הג'וב הראשון היה משרד התחבורה. היה דרוש רואה חשבון שיבקר את מאזני הקואופרטיבים לתחבורה ציבורית, אשר הגישו לממשלה בקשות חוזרות ונישנות להגדלת הסובסידיות הממשלתיות. המלאכה היתה קשה. עצמון התמודד עם כמה רואי חשבון ועורכי דין מהלגיה הלאומית, שייצגו את הקואופרטיבים והכינו מאזנים מפורטים ומסובכים.

באותה תקופה, בסוף 1969, בא שר חדש למשרד: עזר ויצמן, שהוצנח מתפקיד ראש אג"ם במטכ"ל לחברות בממשלה מטעם גח"ל.

מנהל לשכתו של ויצמן, דוד קוליץ, כיום איש עסקים פרטי, היה איש הקשר ביניהם. הכריזמה הויצמנית ונועם ההליכות העצמוני יצרו את הכימיה. ויצמן ועצמון נעשו ידידים אישיים. הקשר הזה מעיד גם על ויצמן, לא רק על עצמון.

מנטה עצמון. מיקי אלבין. בניגוד לעצמון, לא החל אלבין את דרכו בעולם העסקים בידיים ריקות. אמו האלמנה, גניה, בעלת חנות יוקרה תל אביבית, ציידה אותו בסכום השווה כיום ל־150 אלף דולר. אלבין הציע לידידיו מנוער ללכת בצוותא לעסקים משותפים. לאחר מותו של אלבין, העיתונות תציג את מחזור החברים של אלבין, בתצלומים קבוצתיים. מנטה יהיה שם. כל התייחסות של מנטה לאלבין המת, צריכה להקרא מתוך הידיעה שמותו של אלבין זיעזע את מנטה, ועם זאת הותיר אותו עד יחיד לגבי אופי הקשר החברי ביניהם, יציבותו, ערכיו האמיתיים.

מנטה: „זו היתה החלטה גורלית עבורי. מיקי ואני היינו שונים מאוד באופיינו ובגישתנו לנושאים שונים. חלקתי גם על אהבת התקשורת המוגזמת של מיקי אלבין, אבל הסכמתי והייתי אתו בטוב וברע עד יומו האחרון, כמעט".

הם עשו כמה עסקות־מקרקעין מוצלחות, ואחרי פרישתו של ויצמן מהממשלה נולדה העסקה של הקמת חברת „אלולי" לסחר נשק, שאליה צורף דוד קוליץ, נין של הרב זוננפלד, מי שהיה רבה של ירושלים החרדית בתקופה שבין שתי המלחמות העולמיות.

קוליץ, הנשוי לבתו של איש העסקים מחר, מבעלי קלת־אפיקים, מנטה עצמון, ומיכאל אלבין, כל אחד לחוד, על ההבדלים האישיים והסיגנוניים החריפים ביניהם – אולי מייצגים נוסח הצלחה ישראלי צעיר, המורכב גם משילוב של עסקים, קסם אישי, קשרים, פוליטיקה ימנית או מרכזית.

פוליטיקה בגובה העיניים: יוזמה חופשית, תחושה טובה למסורת מתונה, ערכים בורגניים השואפים למין נאורות ישראלית.

„אלולי" היתה עסקה טובה, אבל עד מהרה החלו להתפתח סכסוכים פנימיים בין אלבין לבין עזר, ומנטה היה המפשר והמתווך. בתוך המערבולת של עשיית עסקות בגדול, פילס מנטה את הנתיב שלו. השקפת היסוד: בכל עסק חייבים להרוויח כל אלה הנושאים בנטל ותורמים מכשרונותיהם, חריצותם וקשריהם. אם אין שותפות הוגנת, ילך כל אחד לגורלו, ויוכיח את שוויו האמיתי.

היו כאלה שטענו כי ראו אז גם מנטה אחר: אדם הנוהג, כשיטה, לאחר באורח כרוני לפגישות חשובות, חמקמק, חלקלק, ולעיתים דובר בשני קולות. חמקמקות נחשבת, בקרב אנשים הטוענים להכרת המיבנה הנפשי של מנטה, מאפיין שלו. אולי נולד חמקמק, ומאז רק שיכלל את התכונה. במשך הזמן, עשה אותה ל„אמנות."

מנטה עצמון. מרידור וברנר בתחנות חייו, בדרך אל המיליון הראשון, הוא פגש את יעקב מרידור ומילא ברנר. אוגוסט 1970. ויצמן נתמנה כיו"ר הסניף הישראלי של „החברה הימית להובלת פרי", חברת ספנות בינלאומית שנראתה משגשגת למדי. שני בעלי מניותיה הגדולים היו אנשי העסקים הישראלים, מילא ברנר ויעקב מרידור. הצלחתם עוררה קנאה אצל אנשי עסקים ישראלים רבים. צירופו של עזר וייצמן נראה טבעי. כמעט עסקים בתוך חממה פוליטית ואישית. גח"ל.

מקום מושבו של עזר היה בבית אל על, תל אביב, והוא ניזון מדו"חות שוטפים, שהועברו אליו בכתב ובעל־פה. ויצמן רצה יותר. הוא רצה איש מהימן בשטח, איש שיודע לראות את הסיפור שמאחורי המספרים. הוא פנה אל מנטה בבקשה שיטול על עצמו את תפקיד החשב של סניף החברה בציריך. תפקיד זה איפשר למנטה לעמוד מקרוב אחר דרכי תפעולן הכלכלי של המיכליות והאניות האחרות, ולהיות מעורכן במצבה הפיננסי של החברה. היו כאלה שראו אז במנטה מעין „כלב שמירה" נאמן.

מנטה, היום, אינו מוכן לקבל גירסה זו, וטוען כי היה מעוניין בתפקיד כיוון שהיה קורס קשות ומזורז באיך לעשות עסקים בינלאומיים בלי להפסיד. בהנדסה קרבית למד איך לפרק מוקשים. במס הכנסה למד להכיר תרגילי מיסוי. עכשיו, ניתנה לו ההזדמנות לבנות תשתית של קשרים עם בנקאים גדולים, אנשי עסקים מהשורה הראשונה וחברות ספנות גדולות.

במבט לאחור נראה כי כבר אז נזרע ע"י מנטה הזרע הראשון של „קבוצת עצמון", אשר הגישה באחרונה לממשלה תכנית לרכישת 50 אחוז ממניותיה של „החברה לישראל" בחברת הספנות הישראלית הלאומית צים.

הפגישה הראשונה בלונדון בין מנטה, בן ה־26, לבין בעליה של החברה הימית להובלת פרי, יעקב מרידור ומילא ברנר, לא היתה תחילתה של ידידות נפלאה. אפשר להניח שהשניים חששו מעינו של החשב החדש, וניסו להצר את צעדיו.

גירסת מנטה: עצבנותם של מרידור וברנר גברה אחרי שהחל לשגר להם מציריך אותות אזהרה על מצב החברה והביע חשש לגורלה. על שני השותפים, אומר מנטה: „שניהם בעלי חוסן נפשי רב ועור של פיל. הצרה היא שהניהול שלהם היה כושל, ובגלל השתן שעלה להם לראש הם עשו שטויות בתחום הפיננסי.

„הם אלה שהחלו לסכן את עצם קיומה של החברה, וסירבו לשמוע לאזהרותי. את מרידור הכרתי טוב יותר. הוא נתגלה לי כאדם בעל כושר שכנוע, פנטזיונר ועצמאי בהחלטותיו. כאשר החל לגלגל את המצאת האנרגיה שלו, לא הייתי מופתע. היא היתה תפורה עבורו".

אחר שכן האזין לאזהרות היה עזר ויצמן, שהחל לבקש הבהרות ולשאול שאלות, וכשאלה לא סיפקו אותו החל להתכונן בזהירות את דרך הנסיגה המכובדת שלו מהחברה.

מנטה לא הסתפק בדיווחים לויצמן. הוא פנה אל אחד הדירקטורים האמריקנים של החברה, דיווח לו על מצבה האמיתי וביקש להעביר את המידע לעורך הדין האמריקני רב המוניטין, סול לינוביץ, פרקליטה של החברה, על מנת שיפעל למנוי מנהל חיצוני, שינסה להצילה.

מנטה אומר שפעולה זו גרמה לשרשרת אירועים. תחילה ניסה מרידור לטרפד את המהלך, וכשהדבר לא עלה בידו הובא מנהל חדש, אר קול, מחברת „ג'נרל מוטורס".

גירסת מנטה: מרידור וברנר ציירו בפני המנהל החדש את מצב החברה בצבעים ורודים, אבל מנטה דאג להבהיר לו את המצב לאשורו. קול ביקש בתוקף לרכוש את מניותיהם, והם סירבו וביצעו מהלך השתלטות משלהם. מנטה נבחר להיות הקורבן, אחרי שהאשימו אותו בשיתוף פעולה עם האמריקנים מאחורי גבם של מרידור־ברנר. מנטה פוטר מעבודתו, אך הוחזר אליה ע"י הבנקים הנושים שנכנסו לתמונה. הוא הצליח בתקופה זאת גם להתחיל לבנות את המבצר המשפחתי. מנטה נשא לאשה, באחר מביקוריו בארץ, את חברתו תמי לדר, מורה בבית ספר תיכון.

מנטה עצמון. יעקב לוינסון. מנטה אומר שהוא עזב את הספינה השוקעת של החברה הימית עם פיצויים של כ־180 אלף דולר. שם המשחק המשיך להיות כסף ופוליטיקה, והשיטה המשיכה להיות התמחות ושילוב.

יתכן שמנטה היה עושה התמחות גם אצל מי שהיה אז יו"ר הנהלת בנק הפועלים, יעקב לוינסון. מנטה שמע אז מלוינסון הצעה שאי אפשר היה לסרב לה – לקחת את הג'וב של מנכ"ל סניף הבנק בלונדון. מנטה סרב. שם המשחק היה גם מזל. אם היה לוקח את התפקיד, יתכן שהיה מסתבך בפרשה שהביאה על לוינסון את קיצו.

הוא, לדבריו, לא נענה אותה עת להפצרותיו של מיקי אלבין לבוא ארצה כדי לחדש את עסקיהם המשותפים המוקפאים. חברת „אלולי" נמכרה בינתיים לדוד קוליץ וליורם גיל. גיל שוהה לאחרונה באירופה, לאחר הסתבכות עיסקית נירחבת בישראל.

אלבין ניסה לפתותו במכתבים בעלי נימה אופטימית ביותר: *„הפכתי למליונר בקנה מידה בינלאומי בבניית עסקות טובות. אני מתחיל עכשיו בעסקים עם אייזנברג וזקוק לך,"* כתב באחד מהם.

למנטה היו תוכניות אחרות, מסוג אחר. הוא היה בשל ומוכן עתה לעסקה גדולה, עסקה בה יביא לידי ביטוי את מה שלמד באוניברסיטה, ואת מה שלמד באוניברסיטה של החיים. הוא היה מוכן למיליון הראשון. העסקה שביצע היתה עסקה בענף המכולות, בהיקף של מליוני לירות שטרלינג. כאשר הגיעה השעה לשלם מס כבד על העסקה, מימש מנטה את הידע שלו, למורת רוחם של שלטונות המס בבריטניה: נפתח מאבק משפטי, והוא זכה בו.

– *כמה הרווחת נטו באותה עסקה?*

„היתה זו הפעם הראשונה שיכולתי להגיד לעצמי, אתה מליונר אמיתי בזכות עצמך" הוא אומר. „מאז, נפתחה בפני הדרך לעשות עסקים בהיקף גדול ולגלגל מליונים רבים, מבלי שאיש יוכל לומר שאני חייב לו זאת".

את עסקת המליונים העצמאית הראשונה שלו עשה באותם הימים בהם קרסה „החברה הימית להובלת פרי". מרידור וברנר חזרו ארצה שבעי מרורים ואכזבות. לימים, בעת אירוע חגיגי במשפחתו של שאול אייזנברג, יעיר אחד הקרואים, מילא ברנר, באוזניו של אייזנברג, בנוכחותו של מנטה: „חבל שלא שמענו בקולו. אם היינו עושים זאת, היתה החברה קיימת עד היום".

מילא ברנר הזכיר את החבל בבית התלוי. אייזנברג היה אותה שעה קשוב לבעיות שלו עצמו באתא. אייזנברג לא ענה למילא ברנר. הוא ידע היטב כי זמן מה אחרי שחזר עצמון לישראל, כאשר נודע לו על עסקת הרכישה הכושלת של חברת „אתא", התריע מפניה, והגיש תוכנית פעולה להצלת החברה. גם הפעם, היו כאלה שלא האזינו לעצמון, ביניהם חברו מיקי אלבין. גורלו של מפעל הטכסטיל הישראלי לא היה טוב מגורלה של

שאול איזנברג. רצה לנקוט צעדים

תצלום: חנוך גוטמן

מישהו היה צריך לנסות ולשכנע את המיליארדר הזועם שנקיטת צעדים והגשת תלונות למשטרה פירושם פתיחה של תיבת פנדורה. מנטה הסביר

ברגע האחרון. מתנגדים למנטה

לא הכל מאושרים מכוונת קבוצת־עצמון לרכוש את צים. להתנגדות גם מניעים אישיים ותדמיתיים. לא הכל מאוהבים במנטה עצמון, בדימוי שלו.

נציגי בנק הפועלים ובנק לאומי דרשו השבוע כי הממשלה תרכוש את צים, כלומר את החלק של החברה לישראל.

צמרת האוצר גורסת אחרת. היא מעדיפה שהממשלה תשאר מחוץ למשחק, בכל הנוגע לרכישת חלק זה.

בשבוע שעבר, התקיימה פגישה בעניין זה במשרד האוצר, בהשתתפות שר האוצר. לא הושג סיכום. האוצר לא התחייב לקבל את עמדת הבנקים. אגב, לבנקים יש לכאורה מעמד בשאלת רכישת צים, משום שצים חייבת להם כ־300 מיליון דולאר.

למה מנטה עצמון מתראיין? הוא שכח את הכלל של אייזנברג?!

מה אתה עושה כשאתה מגיע לתקרת האוברדראפט בבנק שלך?

אתה צריך גם עו"ש משופר בבינלאומי

•עו"ש משופר• כשתעבור את תקרת האוברדרפט בבנק שלך, יגבו ממך ריבית חריגה גבוהה.
אם תפתח עו"ש משופר בבינלאומי תהנה ממקור נוסף של משיכת יתר בסך 1,500* ש"ח בריבית נמוכה וללא ריבית חריגה. ובנוסף לכך לא תשלם דמי ניהול חשבון על פעולות כמו: קניית ומכירת תפ"ס, פק"מ, ניירות ערך, מטבע חוץ, הפקדות שיקים ומזומנים, משיכת כסף במכשיר האוטומטי ועוד.
המסקנה ברורה: אתה צריך חשבון נוסף. אתה צריך גם עו"ש משופר.

* מתן האשראי כפוף לקבלת בטוחות כנהוג בבנק.

פתחתי חשבון גם בבינלאומי

הבנק הבינלאומי הראשון

כל החיים לפניו

עזר וייצמן חיפש את הדרך החוצה. עצמון הראה לו את הדרך

חברת הספנות. פה וגם שם ירדו לטמיון עשרות מליוני דולרים. מפולת אתא הותירה צלקת עזה בדימוי הציבורי של אייזנברג. לא מעט ישראלים זיהו את קבוצת אייזנברג כאחראית לגורל המר של פועלי אתא. ההפגנות הגיעו עד לשערי בית אסיה. אנשים המקורבים לקבוצה מספרים שאייזנברג לקח קשה את העובדה שאתא מוצמדת למוניטין האישיים שלו.

מנטה עצמון. שאול אייזנברג. מנטה חזר ארצה ומצא את עצמו פעם נוספת ליד מיקי אלבין, ובקבוצה שנראתה אז חממה טבעית למי שרוצה, יודע ויכול לעשות כסף מהר, הרבה ובאופן אלגנטי: קבוצת אייזנברג. סביב הקבוצה התפתח או מיתוס. בהתפתחות זו היו שותפים ומעורבים פני החברה הישראלית. את הערצת הגבירים היהודיים איזרח בישראל פנחס ספיר המנוח, בתקופת היותו "המנוע של המשק הישראלי". לטקס חגיגה משפחתית של מיקי אלבין, התייצבה כמעט כל החברה הישראלית: שרים, חברי כנסת, כמעט מכל החוגים. אלבין, בהשראת הקשר שלו לאייזנברג, היה מעין "אלוהים קטן", לפחות בקרב חוגי בורסה ובנקאות ידועים. הניסיון שלו, ושל מנטה, להשתלט על חלק מן המפלגה הליבראלית, הוערך גם במונחים בורסאיים.

אלבין אולי נהנה או, בעקיפין, מן המעמד שלו כמו"ל בקבוצת מוניטין, שהוציאה לאור את מוניטין, כספים, אנשים, תוך שותפות בחלק מן הפרוייקטים עם רימון תקשורת, בה היו שותפים משפחת שריבר, חברת בת של בנק הפועלים. רימון תקשורת נוהלה על ידי ארנון צוקרמן, מי שהיה מנהל הטלוויזיה. אלבין היה מו"ל, ויש מי שהגדיר אותו כמשקיע ולא כמו"ל קלאסי, לצד חיים בראון, דוד מושביץ, האחים שאולי, עו"ד גדעון קריב, עו"ד יורם מושקט, שוקי בן פורת, פאפו, משפחת אורבך, מייסדי הקבוצה ובעליה. אותה תקופה היו היחסים בין חתניו של אייזנברג תקינים. מנטה שנתבקש לשמש יועץ, היה לעיתים האיש הפעיל מאחורי הקלעים בשורה של עסקות. היו אלה, לרוב, עסקות בעלות היקף כספי גדול: רכישת בנק הספנות, או ההשתלטות על חברת הענק האמריקנית לייצור בדים יונייטד מרצ'נטס.

מנטה בחר לעצמו את העמדה החביבה עליו, מאחורי הקלעים. האנשים בקו הראשון היו החתן הבכיר, יונתן זוכוביצקי, שניהל בפועל את עסקי הקבוצה בארץ, ומיקי אלבין שהיה איש קשר ו"שר החוץ". בעסקות הבורסה היו למיקי משימות מרכזיות. מנטה העדיף שלא לעסוק בהרצת המניות. מחקירת פרשת-אלבין, מנטה עצמון יצא יבש.

במשך תקופה לא קצרה, מעמדו של עצמון בחברת אייזנברג ניסמך על מעמדו של אלבין בחברה זו. לאחר מותו של אלבין, היה זה אולי רק טבעי שלא מעט אנשי עסקים נטו "לצמצם" את היכרותם האישית עם המנוח, צימצום רטרואקטיבי.

למעשה, מאז פרידת אלבין מאייזנברג, התברר לאלבין שלא מעט קולגות נותרו בצד של אייזנברג. אלבין למד לדעת את שאולי ניחש קודם לכן.

בעיני חוג מסויים, האינטגרטי, היושר הפנימי של עצמון ניבחן על פי יחסו לאלבין המת. בראיון לכותרת ראשית, עצמון נטה לפחות את היקף היחסים העסקיים ביניהם. הוא אולי עשה בכך טעות מסויימת, אולי טעות פסיכולוגית. לא שפטו אותו, או העריכו אותו, על פי היקף העסקות עם אלבין, אלא על פי הזיקה הכללית ביניהם. עצמון, באותו ראיון, אולי המעיט באינטלגנציה של הקורא.

על פי ההסדר, לא היה מנטה שכיר בקבוצת אייזנברג. הוא עבד תמורת תשלום מוגדר, או תמורת שותפות בפרוייקטים. מנטה אומר שלא תמיד עמדו ראשי הקבוצה בהתחייבויותיה. כמו, לדוגמה, בפרשת רכישת מלון הנופש בקיסריה, שבה היה מנטה האיש שביצע את השלב המכריע של העסקה המוצלחת.

"לא תמיד אני מוותר", הוא מספר, "פניתי אל עזר ויצמן, שהיה שר הבטחון, וביקשתי שידבר עם אייזנברג, באחת מפגישותיהם. עזר נענה לבקשתי. העניין סודר פחות או יותר".

העסקים עזרו לפוליטיקה. הפוליטיקה עזרה לעסקים. מנטה ואלבין חירשו את פעילותם במפלגה הליברלית, והצטרפו לקבוצתו של שר התיירות, אברהם שריר. התגובות המהירות של אלבין ועצמון, שהושחזו בעולם העסקים פעלו לא רע בג'ונגל הליברלי. הליברלים היו אמורים להיות "בוטנים" בשביל השניים. מנטה ואלבין סייעו לשריר לתפוש מנהיגות, שתוכל לשרוד מול האנרגיה של יצחק מודעי. שריר ביקש לגמול למנטה במינוי ממשלתי בכיר, אך מנטה סירב והסתפק בתואר של נציג הליברלים בגזברות הליכוד.

שריר הספיד את מיקי אלבין, בלווייה בה השתתפו כ-300 אנשי עסקים, עיתונות, מימשל ומפלגות. אנשי המפלגה הליבראלית, אשתו של השר מודעי, השר גד יעקובי, עצמון, קוליץ, ואנשי מוניטין, כספים, גלובס וחדשות, וכן אנשי נשואה, נחושתן, ועוד, ליוו את אלבין המכר, החבר, השותף, המפעיל, המו"ל, היריב לעת מצוא, השותף לשעבר. עצמון, בעיני חוג מסויים, ניתפש כמי שאמור לסייע ביישור העניינים בין אלמנת אלבין לבין קבוצת אייזנברג.

בחזרה לעתיד הפוליטי. אחרי הבחירות של 1981, כאשר החריף משבר ההנהגה במפלגה הליברלית, העלו מנטה ומיקי אלבין את הרעיון שויצמן, שהיה שרוי במדבר הפוליטי השני שלו אחרי שהתפטר מכהונת שר הבטחון, יצטרף לליברלים, כמנהיג המפלגה. החשבון: לויצמן סיכוי סביר להפוך למנהיג הליכוד. לשם כך, הם הידקו את יחסיהם עם ראש אגף הארגון של חרות, ח"כ מיכה רייסר, שרתם אותם למועדון התרבותי המשותף "היקב".

רואה החשבון עצמון למד במהירות שבפוליטיקה לחשבון יש היגיון משלו. המהלך הוייצמני הזה, כאחרים, לא יצא אל הפועל, או טורפד.

אחרי פרישתו המפתיעה של בגין, ערב הקמת ממשלתו הראשונה של יצחק שמיר, עלה רעיון שויצמן יכהן כשר האוצר. עזר נתן הסכמתו, ואף דאג להודיע למנטה כי הוא מיועד להיות מנכ"ל משרדו. ברגע האחרון, טורפדה גם תוכנית זו. ויצמן סיים את מסכת יחסיו עם הליכוד, ורץ, בבחירות האחרונות לכנסת, בראש רשימת "יחד".

במערכת בחירות זו, שימש מנטה גזבר ראשי של מטה הבחירות של הליכוד. הוא ביקש לשלב במערכה גם את חברו, מיקי אלבין, שהלך והחליק מפיסגת האימפריה הישראלית של אייזנברג. בבחירות האחרונות, החליט אייזנברג להמר דווקא על המערך: הוא הגדיל את תרומתו למפלגה זו. התרומה לליכוד קוצצה. והסתכמה במחצית מסכום זה. מנטה שמע על כך, חרק שן ושתק.

מנטה: "בניגוד לדימוי שיש לאייזנברג בארץ, הוא אדם חביב והרזין בצורה קיצונית, הפועל בדייקנות ויעילות שאין למעלה מהם. איש לא חייב אותו לעשות עסקים בישראל. נכון שאין הוא עושה זאת לשם שמים. הוא הרוויח הרבה כסף כאן. אבל, אי אפשר להאשים אותו בבעיות הכלכליות של ישראל, ולחייב אותו להשתתף בפתרונן".

אלבין היה האיש שקרא למנטה לבוא אל הכסף הגדול. מנטה בא וראה, לדבריו, שהכסף הגדול זורם, אבל בכיוון ההפוך: לא אל אנשי אייזנברג, אלא מאנשי אייזנברג. תמונת מצב של כישלון עסקי, מנקודת התצפית של מנטה: הצמד זוכוביצקי-אלבין רכש את "החברה לישראל" לפני למעלה משלוש שנים, ללא התייעצות מתאימה עם ה"זקן", ועם אישים אחרים בצמרת הקבוצה. אפילו עם מנטה לא התייעצו, מחשש שיטיל על העסקה ווטו, כפי שאמנם היה עושה, לדבריו.

השנים ניצלו את עוינתו של אייזנברג לברון רוטשילד, שהיה בעל מניות מרכזי בחברה, עוד מתקופתו של מיכאל צור. אלבין וזוכוביצקי החלו לקבץ מניות של החברה מכל הבא ליד, עד המכה הסופית שלא הכאיבה לברון, אלא לאייזנברג עצמו, ששילם עבורן סכום עתק.

הרכישה הבלתי מוצלחת של "החברה לישראל" ופרשת "אתא" עוררו את חמתו של המליארדר שנאלץ לפתע להזרים לארץ עשרות מליוני דולרים. הוא לא אהב את זה. היה ברור שסילוקם של זוכוביצקי ואלבין מהקבוצה קרב ובא. השאלה היתה איך וכאיזה מחיר.

מי שעקב אחר הפרשה מקרוב, יכול היה להניח במידה סבירה של ביטחון שזוכוביצקי מוגן בזכות נשואיו לאסתר, בתו הבכירה של אייזנברג. מיקי אלבין, לעומת זאת, נזקק לעזרתו של מנטה. הוא קיבל אותה, לדבריו של מנטה.

עצמון בא לעזרתו של אלבין, למרות סכסוך שפרץ ביניהם ביחס לעסקות משותפות שלא היו קשורות בקבוצת אייזנברג. בשיתוף עם עו"ד רם כספי עמל מנטה "להפרדת כוחות", חלוקת הרכוש וסיום הפרשה ביציאה מתואמת ומוסכמת של אלבין מחברת אייזנברג. אלא שבינתיים, עקב תלונה "בלתי צפוייה", שנמסרה על ידי מי מאנשי הקבוצה, נכנסה המשטרה לתמונה.

אלבין על השוי לביצוע עבירות שונות. מנטה טירב.

בחוגי עסקים תל אביביים, היה מי שראה ברגישות ותלונה הפרה ברוטאלית של חוקי [illegible]. על פי חוקים אלה, ברגע שהושג הסכם-הפרדה, הצדדים מתנתקים זה מזה, מיתוך הבנה שאין לפתוח בפעולות תגמול. הפנייה למשטרה נתפשה כפעולת תגמול.

הסוף ידוע. ואולי רק חלק מן הסוף ידוע. אולי עוד אין סוף. ידוע שמיקי אלבין מת. התאבד או נהרג. במחצית השנה שעברה מאז מותו, אלבין לא ירד מסדר היום העיתונאי. הוא נעשה מושג. מדי פעם, מתפרסם קטע מחקירת פרשת-אלבין. זוכוביצקי בניו יורק. לאחרונה פורסם כאילו מתנהל משא ומתן בינו לבין המשטרה, ביחס לאופן ולמיקום חקירתו, אם וכאשר יחזור לישראל. את אתא לא הצילו. אייזנברג מוריד פרופיל בישראל. עניין צים בתהליך. מנטה עצמון ניתפש בחוגי העסקים כסיפור הצלחה מתמשך.

עזר ויצמן. כימיה
תצלום: יוסי רוט

ויצמן עזר למנטה במשרד התחבורה. מנטה עזר לויצמן בציריך. ויצמן עזר למנטה אצל אייזנברג. מנטה עזר לויצמן בבחירות

עצמון למעשה נפרד מאייזנברג. הכלכלה הישראלית נחשפת לשם חדש: קבוצת-עצמון. כמו תמיד, יתכן שלפי שעה השם גדול על האיש. קבוצת-עצמון גדולה על עצמון, אבל, לשם יש סיכויים טובים.

יגאל דיאמנט אחר החתנים של אייזנברג: "למרות הקמתו של הגוף החדש "קבוצת עצמון", לא נתחרה אלא נשתף פעולה". אנשי הקבוצה טוענים כי נשארה בלבם פינה חמה למנטה, וזו אינה תלוייה בכך שקבוצת המשקיעים שארגן תקנה או לא תקנה את צים, ש"החברה לישראל" מבקשת להשתחרר ממנה.

מנטה: "אנחנו לא נפרדים. היו לי עסקים פרטיים כל הזמן, ועכשיו אתמסר להם יותר".

הערכה: עמרת הפתיחה האישית המחורשת שלו נעה סביב 20 מליון דולר. והוא משתדל להשקיע בצי"ם גם מכספם של אחרים. הוא מתכוון להשקיע ידע רב, נסיון ומיומנות כדי להבריא את החברה ולהעלותה על פסים רווחיים. הרקורד שלו אומר שהוא יודע איך רואים רווחים. כמה אתה שווה, מנטה?

עצמון: "יש הבדל בין אדם שיש לו 100 אלף דולר או 800 אלף דולר. הבעיה היא לעשות את המליון הראשון. אחרי שאתה עושה אותו, אין זה משנה אם יש לך 8 מליון דולר או 12 מליון דולר. העיקר שלא תנוח על זרי הדפנה ותנהג בכספך בשיקול דעת, ביושר ובזהירות".

הכביסה נותרה בבית

בשיאו של הקרע בקבוצת איזנברג, נדרשו מאמצי שכנוע גדולים כדי להביא לסיומה של הפרשה ללא הטחת האשמות פומבית, וללא הגשת תלונות למשטרה. בענין זה, פעלו חתניו של אייזנברג בשני מישורים. לפחות אחד מן החתנים לחץ למצות את הדין ולהגיש תלונות פליליות למשטרה. האחרים ניסו, ללא הצלחה, להרגיע את אייזנברג. והאיש שהצליח לצנן את המיליארדר הזועם, היה מנטה. הוא הסביר לו את משמעותם של הצעדים הקיצוניים שיביאו לפתיחת "תיבת פנדורה", ולפגיעה בעסקי החברה בארץ ובחו"ל.

אייזנברג בחר לסיים את הפרשה הכאובה בהסכם פשרה, שהושג לפני מותו הטראגי של מיקי אלבין. בימים אלה, נעשות פעולות נוספות, מאחורי הקלעים, להסכם נוסף בין הקבוצה לבין האלמנה, גליה אלבין. למטרה זו, נפגשה גליה אלבין עם אייזנברג עצמו, וככל הנראה יגיע לסיומו, בקרוב, הצד האזרחי-עסקי של הפרשה.

60 סרטים מינוס!

מבצע מנויים מדהים

רק "אימפריה של קולנוע" רשת ספריות הוידאו הגדולה והאמינה ביותר בארץ יכולה להציע לך מבחר כזה:

מנוי ל-60 סרטים ב-50% הנחה

בדוק והשווה את רשימת הסרטים ותראה שרק "אימפריה של קולנוע" יכולה לתת לך:

★ 60 סרטים מעולים במחיר של 75 ש"ח בלבד

לבחירתך מאות סרטי מתח, דרמה, פעולה, קומדיות ועוד הנכללים במבצע בלעדי - וזמני לתקופה מוגבלת. המבצע מיועד למנויים חדשים וגם לבעלי מנוי רגיל ברשת האימפריה.

★ לפי תקנון המבצע הנמצא בספריות.

■ 200,000 קסטות ■ 80 ספריות
■ 1,000 סרטים
■ 300 סרטים חדשים כל שנה.

אימפריה של קולנוע

קו-אופ
שופר-סל

ספריות "אימפריה של קולנוע" ברחבי הארץ:

תל-אביב: בית אמפא, דיזנגוף 128; בית אמפא, דרך פ"ת 16; כל-בו שלום, אחד העם 9; "להיט", ככר המדינה, ה' באייר 10 **רמת-גן:** "בורסה סטור", בורסת היהלומים, בית מכבי **חיפה:** בית אמפא, שבתאי לוי 25; שד' ההסתדרות 19, מפרץ; ארלוזורוב 9 **ירושלים:** בית סאניו, לונץ 10 **רחובות:** בנימין 4 **לוד:** רבי עקיבא 9 **אילת:** הוכמן, מרכז מסחרי מדיין **באר-שבע:** החלוץ 114 **קרית-מלאכי:** רש"י 12 **ערד:** מרכז מסחרי

ספריות "אימפריה של קולנוע" בקו-אופ רשת הריבוע הכחול

תל-אביב: בבלי 15; אבן גבירול 30; היפר קו-אופ, גיבורי ישראל 53; לה-גרדיה 78; ברודצקי 43; אחימאיר 35; אופנהיימר 11; פנקס 50 **רמת-גן:** היפר קו-אופ רמה, ביאליק 97 **גבעתיים:** ויצמן 20; היפר קו-אופ בית יהלומים, כורזין 1 **ראשל"צ:** ברניצקי 15; ז'בוטינסקי 65 **בת-ים:** עוזיאל 5; שד' העצמאות 65; היפר קו-אופ, רח' העמל 20, א. התעשיה **פ"ת:** חרצל 28 **באר-שבע:** היפר קו-אופ לב הנגב, דרך חברון **חדרה:** היפר קו-אופ לב השומרון, איזור התעשיה **רמלה:** שד' הרצל 45 **כפר-סבא:** ויצמן 76 **אשדוד:** רוגוזין 25 **נתניה:** הרב קוק 15 **קיראון:** לוי אשכול 56 **יבנה:** הדרור 23 **אופקים:** רח' הרצל **חולון:** נאות רחל, רח' אילת 34 **אשקלון:** היפר קו-אופ, שד' בן-גוריון.

ספריות "אימפריה של קולנוע" בחנויות שק"ם:

תל-אביב יפו: אבן גבירול 124; שד' ירושלים 8 **חיפה:** מגדל הנביאים **ירושלים:** יפו 234 **ראשל"צ:** תרמ"ב 32 **גבעתיים:** מודיעין 182 **נתניה:** אחד העם 16 **פ"ת:** אורלוב 92 **חדרה:** הרברט סמואל 91 **בית שאן:** שאול המלך 58 **קרית מוצקין:** שד' בן-גוריון 84 **קרית-שמונה:** שד' תל-חי **צפת:** עליה ב' 4 **עפולה:** ירושלים 2 **טבריה:** מרכז מסחרי חדש מצפה רמון: מרכז מסחרי **דימונה:** שד' גולדה מאיר **קרית גת:** הרימון 9 **אשקלון:** המרכז הנפתי **באר-שבע:** רח' בן-צבי **נהריה:** לוחמי הגיטאות 9.

ספריות "אימפריה של קולנוע" ברשת "שופרסל"

ירושלים: רמות אשכול, רח' פארן; גילה, מרכז מסחרי ח'; קרית יובל, מרכז מסחרי **חיפה:** נוה שאנן, רח' מנדלי **הוד השרון:** מרכז מסחרי, הבנים 12 **רמת השרון:** סוקולוב 48.

ספריות אימפריה של קולנוע" בקו-אופ. ירושלים:

ככר דניה, שד' הרצל; גבעת אורנים, שד' ש"י עגנון; נוה יעקב, מרכז מסחרי.

ספריות "אימפריה של קולנוע" בקו-אופ. הרצליה - רמת השרון:

בן-גוריון 2, בן-גוריון 56

אימפריה של קולנוע

לאימפריה אין מתחרים בספריות ובסרטים

מאת עמנואל בר־קדמא

אוסף דיין.

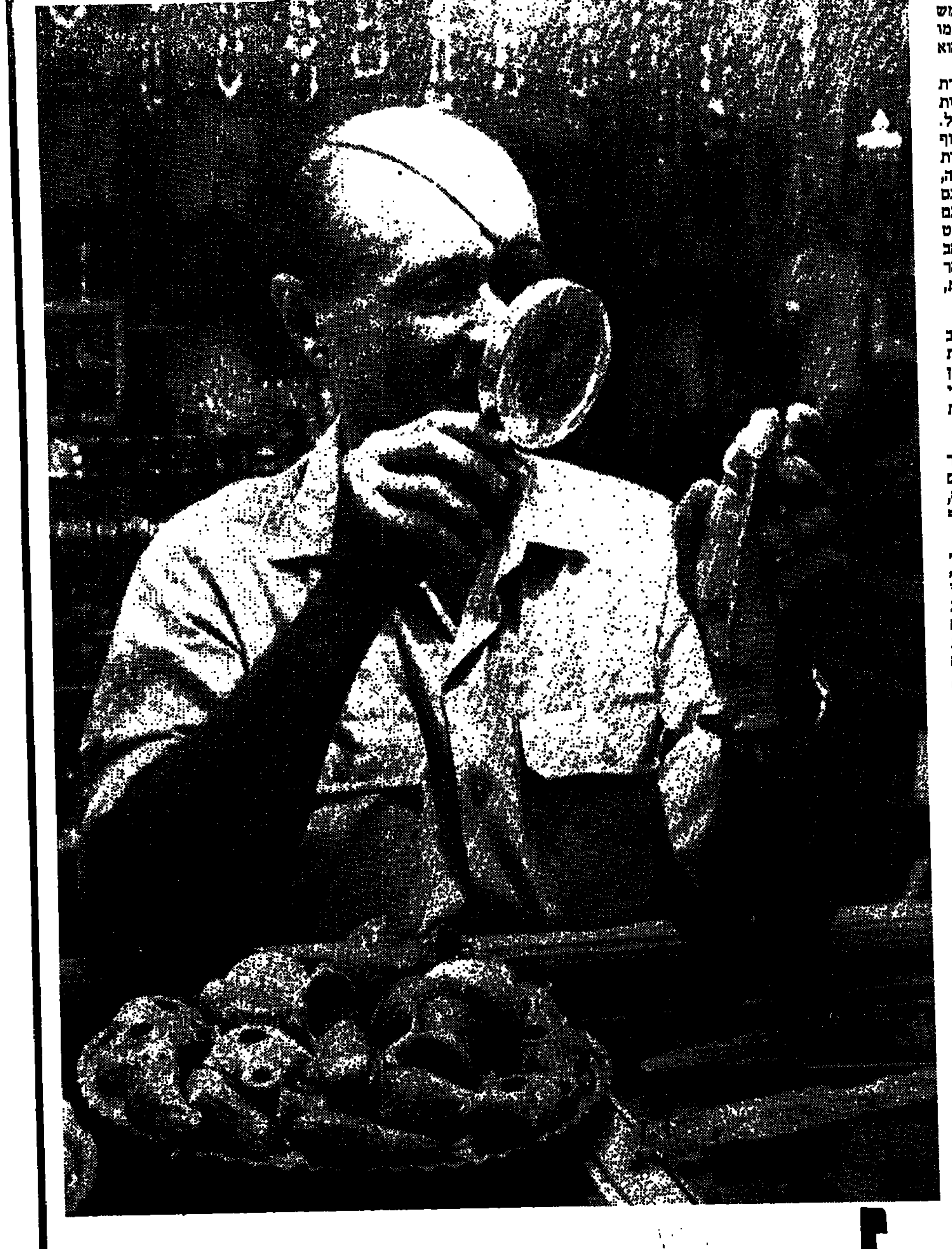

משה דיין. שם שאינו מפסיד מאום ממטענו. באוקטובר ימלאו חמש שנים למותו, וכאילו כלום. כמו פאנטום, כמו רוח נטולת מנוח, הוא מוסיף להלך בינינו.

רטייה שחורה, שמאחוריה מסתתרת הדמות הקליידוסקופית ביותר בתולדות ההתיישבות היהודית בארץ ישראל. הקלסתרון שלו יכול להתאים לאינסוף דמויות, היסטוריות ובנות ימינו, ספרותיות ומציאותיות. גם טאליירן, וגם אבו ג'ילדה, גם דון קורליאונה וגם דון ז'ואן, גם גדעון וגם קפטיין קיד, גם שיילוק וגם פייגין. אולי גם משהו מהמינגוויי. הפכים: אגואיסט ורומאנטי, תאב בצע ואמיץ, בעל תאווה וזאב בודד. חייל ואיש עט, אוהב שירה ושוחר קרבות. לך דע, במורכבות העמוסה הזאת, איפה מסתתר הבן אדם.

הוא, וצלליו הארוכים. מוות שמסרב להיאסף אל השיכחה. אמוציות שמסרבות לשקוע. הרוח עדיין מכה בחביות שסילק מן הכביש. פסיכולוגים מוסיפים לנבור בנבכי נשמתו המתה. צאצאיו רחוקים מלקדש את זכרו.

אוסף העתיקות של משה דיין, העומד להיפתח לתצוגה בפני הציבור בעוד ימים אחדים במוזיאון ישראל, עשוי אבן, חרס, ואולי גם חומרים אחרים. מאחורי אלף האובייקטים הללו, מוסיפה לנוע אגדת דיין.

דומה, שהסיפור מוסיף להתפתל. הכדים, הצלחות, אביזרי הפולחן, האנטרופואידים, התרפים, הפסלונים, כותרות עמודים, כלי הנשק, המצבות, המנורות, הגלוסקמאות ולוחות האבן – לא סיימו את נתיב שמישותם לפני כך וכך אלפי שנים. הם מוסיפים לחיות כמו בעלילה קולנועית, שעדיין אין רואים את סופה. יש כאן הכל – אהבה, מתח, כסף, מין, שמאלץ, דראמה. כל מה שתרצו. גם רכבים מסוגים שונים, מסוקים, מטוסים, גדודי צבא.

דיין נעשה מיליונר מזה. הוא קנה ומכר עתיקות, החליף ושוב החליף. הכל ירשה רחל, אלמנתו.

אל ביתו, בשיכון צבא הקבע בצהלה, הביא משה דיין את עתיקותיו. גינתו הפכה, כדברי בתו יעל, מ"גינת שיכון שיגרתית לעולם מופלא, שממנו נמתחים חוטים לצפונות העבר". מראשית שנות ה־50, כששירת כקצין בדרגת אלוף, היה לאספן בלתי נלאה – ובלתי מתחשב. הוא איננו ארכיאולוג, ומשום כך לא יכול היה לקבל מעולם רשיון לחפור. וגם כאשר חפר, לא שעה לתקנה המורה להעביר את המימצא לרשות מוסמכת.

ולא רק זאת. כאלוף, כרמטכ"ל, כשר בטחון, לא נרתע להשתמש באמצעים העומדים לרשותו – חיילים, קצינים, כלי רכב צבאיים מכל הסוגים – ולנצל את הסמכויות שמעמדו היקנה לו, לצורך קידום חפירותיו. למען האמת, העמיד דיין במבחן לא רק את החוק ואת האתיקה. הוא סיכן גם את בריאותו. בתאונת חפירה קשה ביאזור (שם מצא גלוסקמאות נדירות), שבר את גבו וכמעט שקיפח את חייו. הדברים, הלוא, זכורים היטב.

האיש חפר במשך קרוב ל־30 שנה, והמימסד הארכיאולוגי לא הצליח לבלום אותו. בגלוי, לעין השמש הקופחת על האתרים ועל החצר ועל הווילה אשר בצהלה. שום מחתרת. דיין מצטלם כל השנים עם את החפירה ועם מיכרשת הניקוי ועם תמיסת התדביק המיוחדת לרפאות של חרסים.

הארכיאולוג המצוי אינו שש לדבר על פרשת דיין. הרקורד של המימסד הארכיאולוגי מאוד דו ערכי בנושא הזה. ארכיאולוגים, צעירים בעיקר, השמיעו מדי פעם הזדעזעויות כאלה או אחרות. ראיונות עיתונות, גילויי דעת או כתבות תחקיר, שחשפו או הוקיעו, בחריפות משתנה, את התופעה – נשמעו כקולות בחלל הריק.

הדמויות המרכזיות בפעילות

לאחר מעשה

תמורת מיליון דולאר, קנה מוזיאון ישראל את אוסף דיין. החל מה־15 באפריל, האוסף יוצג לציבור, על רקע מחאתה של הקהילייה הארכיאולוגית. אותה קהילייה מיחתה גם בחייו של דיין – אבל מעולם לא עשתה דבר ממשי למנוע את החפירות הבלתי חוקיות. האם בכך תמה הפרשה?

שילב עכשיו ב-6 תשלומים

שילב
במבצע עכשיו
המבצע עד סוף אפריל או עד גמר המלאי.

שילב מזמינה אותך להנות ממיטב המוצרים לתינוק ולילד במחירי מבצע מיוחדים, בתשלומים חסרי תקדים: 25% במזומן והיתרה ב-5 תשלומים שווים. התשלומים למחזיקי ויזה וישראכרט, לקניה מעל 500* ש"ח.

לרוכשים מיטה מחיר מבצע מיוחד ב-3 תשלומים שווים.
בציפוי לכה טבעי - 3 × 80 ש"ח
בגוון חום - 3 × 95 ש"ח
בצבע לבן - 3 × 115 ש"ח
על מיטות תינוק אסור להתפשר. מיטות אמי, דגם דאלאס, הבלעדית לשילב, בגוונים של עץ טבעי, לבן [illegible]

חינם! תינוק חדש
♥ תינוק חדש
בכל אחד מסניפי שילב תקבלי במתנה את החוברת, עם 1000 שמות יפים, מאמרי הדרכה ועוד

מחיר רגיל 151 ש"ח | מבצע 98 ש"ח
♥ לול עונג
באיכות ובגימור של עונג, עם מזרון צמוד, מתקפל יציב ועומד בדרישות התקן עד גמר המלאי.

מחיר רגיל 145 ש"ח | מבצע 99 ש"ח
♥ שולחן עונג
עונג לשבת על שולחן עונג, בעל איכות וגימור מושלמים בעץ טבעי עם 2 כסאות תואמים.

הגיע משלוח חדש!
♥ עגלת אמולו מתקפלת - אינגליזינה
הדגמים החדישים — עם הכיסוי המתפרק לניקוי ורחיצה, במבחר צבעים.

מעתה ניתן לרכוש בויזה וישראכרט.
המחאות שי שילב
♥ המחאות שי שילב המתנה השימושית ביותר ליך וליולד ולימי ההולדת הראשונים. ניתן לקנות בכל סניפי שילב, או להזמין בטלפון.

מחמם עגול: מחיר רגיל 80 ש"ח | מבצע 59 ש"ח
בקי גדול 2 ש"ח
בקי קטן 1.90 ש"ח
♥ בקבוקי ציקו ומחמם
בקבוקים ומחמם באיכות [illegible]

מ-78 ש"ח עד 140 ש"ח
♥ אוהלי ציטי
אוהלי הכיף לקטנים. בדוגמאות של בית, אוהל אינדיאני, מכונית ועוד.

כילה 27 ש"ח | 21 ש"ח
סט גגון + מזרון 27 ש"ח | 21 ש"ח
♥ כילה + סט גגון
כל המוצרים להגנת התינוק בקיץ מפני שמש ויתושים בהזדמנות!

כסא צבעוני - מחיר 2 × 19 ש"ח
כסא לבן - מבצע 2 × 24 ש"ח
♥ כף כיסא כסא הפלא של פוליוי, בעל 3 מצבים ותמון שימושים. לאכילה, למשחק, ולהנאה גם המחיר מפליא!

מחיר רגיל 44 ש"ח | מבצע 36 ש"ח
♥ קישוטי קיר קישוטים חדשים ומרהיבים בשלל צבעים ודוגמאות לקישוט חדרי תינוקות וילדים.

סבון אמבט 450 סמ"ק: 11.60 ש"ח | 6 ש"ח
שמפו 375 סמ"ק: 10.02 ש"ח | 6 ש"ח
תחליב 285 סמ"ק: 11.02 ש"ח | 6.50 ש"ח
baby bath
baby lotion
♥ ג'ונסון — סידרת המוצרים המשלים לתינוק, עד 50% הנחה.

שלוש השנים הראשונות הן החשובות ביותר בהתפתחות הילד.
שילב

16 סניפי שילב בכל הארץ:
מרכז
תל־אביב: אבן גבירול 14. (חניה חינם בבית אליהו). פתח־תקוה: ההסתדרות 4. נתניה: קראוזה 1. חולון: דב הוז 42.
ראשל"צ: הרצל 92. רעננה: אחוזה 75. רמת־גן: קניון אילון. (פתוח במוצ"ש)
צפון
חיפה: שמריהו לוין 3. חדרה: הנשיא ויצמן 42. ק. ביאליק: מרכז צבר. עפולה: הנשיא 12. טבריה: הפרחים (בית חמא)
דרום
ירושלים: פועלי צדק 2 (תלפיות) רחובות: ויצמן 6. באר שבע: הרצל 90. אילת: שדי התמרים 107/2.
אנו מכבדים כרטיס אשראי ויזה. VISA ויזה יותר טוב מכסף.
שירות לבית היולדת

כותרת התערוכה, "איש וארצו", כבר נוטה חסד לדיין ונותנת פתחון פה לנימוקים היכולים להישמע לזכותו. רומאנטיקה, אהבת הארץ, כמיהה אל העבר ויצר אספנות בפייתי. ארגומנטים מוכרים. אלו הם הנימוקים שעשו כל ישראלי שלישי לארכיאולוג חובב.

מה שהורס, לפחות חלקית, את הדימוי הרומאנטי, היא העובדה, שדיין נעשה מיליונר מהעניין. הוא קנה ומכר עתיקות. החליף ושוב החליף. אלמנתו והיורשת העיקרית של עזבונו, רחל דיין, שקלה על ידיה מיליון דולר, טבין ותקילין, תמורת העברת האוסף למוזיאון ישראל.

אומר הביוגראף של דיין, שבתי טבת: "דיין לא המיר שום אתר ארכיאולוגי שהיה ברשותו, בכסף. הוא התחלף. באמצעות התחלפויות, הוא שיפר את איכות אוספו. אגר דברים יותר ויותר נדירים. לבסוף, היה זה אוסף בעל ערך כספי גדול, אבל דיין מעולם לא פדה את תמורתו במזומנים".

טבת גם מטיל ספק בכך, שדיין השתמש בגזר או בשוט שנשא כיסו, בתוקף מעמדו, בשביל להשיג אובייקטים בתנאים מועדפים. "יכול להיות שקיבל הצעות והוא לא סירב להן", אומר טבת, "כפי שאיזה קליינט סנטימנטאלי נמנע מפדיון צ'ק בגלל החתימה".

הארכיאולוגית במדינה, מעולם לא הלמו באגרופיהם על השולחן בצורה חד משמעית. האגף לעתיקות התריע, פרופ' יגאל ידין הסתייג – אבל אין זכורה תביעה ציבורית בצמרת המקצוע, להפעיל כלפי דיין את האמצעים המקובלים של אכיפת החוק. המשטרה מעולם לא התבקשה להתערב, ולא התערבה.

לכאורה, העיסוק בארכיאולוגיה מסודר היטב ומעוגן בשורה של חוקים נחרצים. קיימת המועצה לארכיאולוגיה, הממליצה על מתן רשיונות חפירה, וישנו האגף לעתיקות במשרד החינוך, המנפיק את הרשיונות על פי קריטריונים נוקשים. מי שחופר ללא רשיון, עובר על החוק. לחפירה ללא רשיון יש כינוי מקובל: שוד עתיקות. יש סיירת הפועלת נגד שודדי עתיקות. אלא, הדברים קשים להוכחה: שכן מי ראה פריט ארכיאולוגי שנשדד, לפני השודדים. לפי אילו סימנים ניתן לתבוע אותו.

ויש גם הגבלות על סחר עתיקות. צריך רשיון. הסוחר צריך להציג אינוונטאר של המוצגים שברשותו. ישנו מאמץ לגשר על הסתירה שבין קיום הארכיאולוגיה כמדע בעל אינטרסים לגיטימיים, ובין סחר העתיקות – שגם הוא יכול לטעון ללגיטימיות.

יש תפיסה רעיונית מגובשת, הפיקוח כמעט בלתי אפשרי. חפץ עתיק הוא חפץ שנוצר לפני שנת 1700. אסור להוציא אותו מהארץ. רק, שזה לא עובד כמו שהאינטרס הציבורי מכתיב. על כך מקונן גם הנביא וגם הממונה על אגף העתיקות, הארכיאולוג אבי איתן.

לדיין היו גרופים מכל הסוגים, אז מדוע שלא יהיו גם ארכיאולוגים. כפי שכבר פורסם, גם ארכיאולוגים ששיתפו איתו פעולה. גם בחפירה עצמה. ארכיאולוגים פירסמו, בעבודותיהם, פריטים שדיין חשף באורח שנוי במחלוקת. וזו גם כן צורה של שיתוף פעולה.

לא כולם תמימי דעים עם רכישת האוסף בידי מוזיאון ישראל. שמעתי דיעות הטוענות, כי האקט גובל לסחור בסחורה גנובה, מה שנקרא בעגת עבריינים אמריקנית fencing. מנכ"ל המוזיאון, הד"ר מרטין וייל, משיב: "השיקול היה, החובה למנוע את בריחת האוסף הזה מהארץ. לרחל דיין הציעו בחו"ל יותר מאשר מיליון דולאר בשביל האוסף. בשבילנו, היא הסכימה לרדת. קיבלנו אישור רשמי לקנות את האוסף מאגף העתיקות במשרד החינוך והתרבות.

"יתר על כן", מוסיף הד"ר וייל, "הרכישה לא מומנה, ולוא בפרוטה אחת, מכספו של משלם המסים הישראלי. האוסף נרכש בתרומתם של אנשים פרטיים, בעיקר של האחים לארי ובילי טיש מניו יורק, ופרידמן מתל אביב. הכסף שולם לרחל דיין בחו"ל, באמצעות אגודת הידידים האמריקניים של המוזיאון".

וייל מגן על הרכישה מעבר לכל שיקול נגדי אפשרי. "כל החכמים נגד המוזיאון", הוא אומר, "לא עשו שום דבר בשביל לעצור את דיין בשעת מעשה". וייל בטוח, כי לא רק הציבור, שיראה את האוסף, ייהנה, אלא גם הארכיאולוגים, כולל החולקים על המעשה. שכן, לאחר התערוכה הנוכחית, יפורק האוסף על פי שיקולים מקצועיים, ואז יהיה פתוח לקיטלוג, למחקר, להעמקה וכיו"ב.

"היה נימוק נוסף, אותו הירבה דיין להשמיע באוזני מי שהתווכח איתו על נושא החפירות", אומר טבת. "לולא באתי וחפרתי, אמר דיין, היו האתרים הללו הולכים לאיבוד. איש לא היה בא במקומי. אני הצלתי לכם את האתר ואת ממצאיו".

האומנם?

"מאיפה שלא תסתכל", אומרת לי הארכיאולוגית טלי אורנן, מאוצרות תערוכת אוסף עתיקות דיין, "זה ראוי לגינוי. נתחיל בהשחתה הציבורית המשתמעת מהעובדה, שאיש בעל מעמד מנהיגותי מתעלם מהחוק, מנצל את מעמדו ואת סמכויותיו לצרכים פרטיים (אילו שלא יהיו), דרך עיסוק בשוד או סחר בסחורה גנובה ועד לגרימת נזק מקצועי, לרוב ללא שום אפשרות של תיקון.

יש הטוענים, כי רכישת האוסף בידי מוזיאון ישראל, משולה לסחר בסחורה גנובה. מנכ"ל המוזיאון: השיקול היה, החובה למנוע את בריחת האוסף הזה מהארץ. לרחל דיין הציעו בחו"ל יותר ממיליון דולאר תמורת האוסף. בשבילנו, הסכימה לרדת

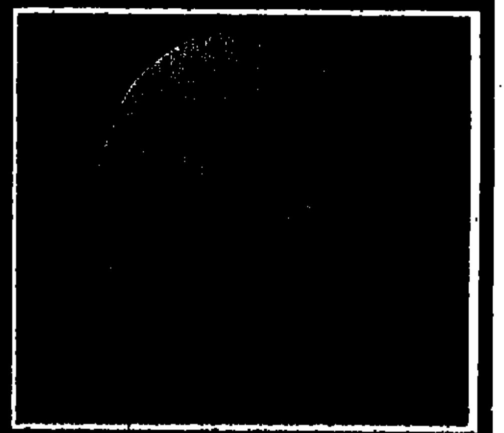

מסכה, אבן גיר, שימשה ככל הנראה בפולחן המתים. אחד החפצים החשובים של אוסף דיין. התקופה הניאוליתית

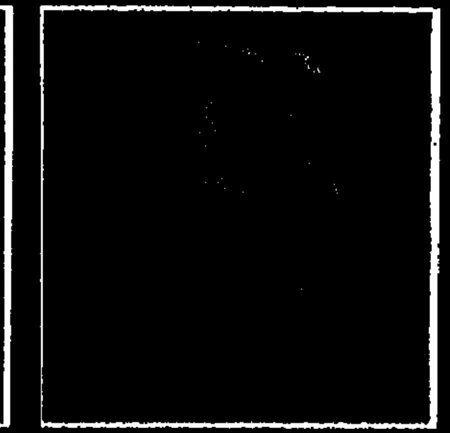

פסל ראש אדם, עשוי אבן גיר, בסגנון עמוני. תקופת הברזל (מאות שמינית עד ששית לפנה"ס)

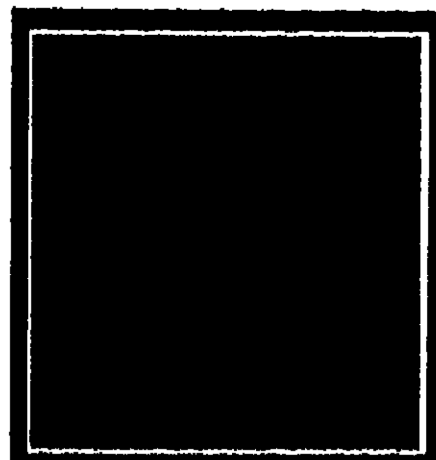

פסל אשה מאבן גיר, סגנון עמוני, תקופת הברזל השניה. 900־685 לפנה"ס (לפני 2800 שנה)

"כאשר הדיוט חופר ומוציא את החפץ ממקומו, הוא כבר השמיד חלק הגון מן האינפורמציה שקבוצה מקצועית יכולה להפיק תוך חפירה. למשל, המקום והצורה שבהם מונח האובייקט. שלא לדבר על כך, שחפירה בלתי מקצועית משמידה עדויות סביבתיות, שעין בלתי מקצועית איננה מסוגלת להעריך אותן נכונה".

עכשיו, אחרי מותו, הכל תמימי דעים וחמורי סבר. הארכיאולוגים פירסמו גילוי דעת נגד שוד עתיקות, שלמקרא דיין בוודאי מחייך בקברו את חיוכו המלוכסן. מוזיאון ישראל, המציג את האוסף, מפרסם תמיכה בגילוי הדעת.

היום מפולשת הווילה אשר בצהלה אל הרחוב. החומה שמאחוריה שכן האוסף האגדי – איננה. אין עכשיו שום מיסתורין. דשא, עץ, ערוגה. חניון לרכב. גרים שם אנשים אחרים. את האוסף ראיתי בטרם הוצג. טלי אורנן פתחה לי שורה של דלתות תת קרקעיות. ומאחורי הסורגים – האוסף.

כמו שאמרתי, למעלה מאלף פריטים. בתווך, האנטרופואידים. אלו הם ארונות קבורה דמויי אדם, שקומתם, במעומד, גבוהה הרבה מקומתו של אדם. בחלל הגוף, שהשתמשו לאחסון מזון וחפצים, צידה לדרך לנפטר. יש כ־10 מהם. הם עשויים חרס שרוף. קראמיקה. מעין שק שינה יצוק, שנסגר בתבליט מושגי של דמות הנפטר. ברובם, מעתיקים סגנון מצרי. רק שהנטמנים לא נחנטו. באנטרופואידים רבים, נמצאו גם העצמות. התקופה: המאה ה־13 או ה־14 לפני הספירה. זמן יציאת מצרים, בערך.

הם נתגלו בדיר אל בלח. אתר, 13 קילומטר מעזה. שנים ארוכות היה מכוסה בחולות נודדים. כפי שיקרה תדיר באזורים מדבריים, סרה הדיונה ונחשפים הממצאים. כך קרה גם שם. דיין חפר וגם רכש. אורנן: "הוא רכש משודד העתיקות הראשי באיזור". מכל מקום, חשיפת האתר עוד לא נסתיימה. האוניברסיטה העברית עובדת שם עכשיו.

בתקופה האמורה, שלטו המצרים בארץ, ועזה היתה עיר השלטון המצרית העיקרית בכנען. זה מסביר את הסגנון המצרי השליט בארונות הקבורה. הם מזכירים ממצאים ממצרים גופא, אבל לא בדיוק. "זו רק השפעה מצרית", מסבירה אורנן, "מעין לבאנטיניות קדומה. הנייטיבס ניסו לחקות את תרבותם של השליטים. כדאי לציין, שגם אז שכנה כנען על פרשת דרכים גיאוגראפית, בין קבוצות אתניות שונות, בין השפעות תרבותיות שונות.

בעיני, אלו הם פריטים יפים ביותר. את חלקם ניסה דיין לשקם ("רפאות חובבנית וגרועה", אומרת האוצרת). הם הגיעו בשכיבה. הרסים היו שבורים בשיני הזמן, אבל כל החלקים היו קיימים. הם חוברו כמו בפאזל.

משה דיין לא היה אספן חסר אבחנה. הוא התרכז בתקופות מסויימות ובפריטים בעלי אופי מסויים. הוא שם דגש רב על התקופות הקדומות ביותר. עניין אותו רקע צמיחתה של התרבות בארץ ישראל. האוסף היה מעין לחן ליווי לעניין שלו בתנ"ך. טעם די כנעני. "כמעט ולא תמצא באוסף ממצאים מתקופת בית שני, שאתה יכול לקשור ליהדות בת ימינו", אומרת טלי אורנן, "ובכלל – הממצאים מתקופות מאוחרות־יחסית, מעטים".

דיין חפר, כמובן, רק בגבולות שליטתה ישראל, כפי שהיו בשני העשורים האחרונים. באשר לרכישות, הדברים שונים. תמצא שם ממצאים ממצרים, מעבר הירדן, מפרס, מקפריסין, מסוריה, מארם נהריים.

בין היתר, ישנם באוסף כמה פסלי דיוקן מאבן. לרבות ראש מסויים של גבר מזוקן. דיין, ב"לחיות עם התנ"ך", מכנה אותו דוד המלך. "רומאנטי", אומרת אורנן, "אבל מצוץ מהאצבע". לא חשוב, גם כך זה פסל יפהפה. את קבוצת הפסלים הזאת מכנה האוצרת "התקופה המושגית הקדומה", משום שהם מעובדים רק בחזית, ואילו העורף שטוח ושטוח לגמרי.

דיין לא היה חסר אבחנה רק בהעדפותיו ההיסטוריות. היו גם העדפות צורניות. כותב בקטלוג הפרופ' יעקב משורר, אוצרה הראשי של התערוכה:

"מכנה משותף לאוסף היא רגישות מיוחדת לאותם כלים, או חפצים, המתארים את דמותו של האדם. דמות האדם, כל גופו או רק פניו, באה לידי ביטוי בדרכים אמנותיות שונות – בפיסול, בציור, בחריתה, בהטבעה או בציור על גבי כלי".

כל זאת, מה־15 באפריל.

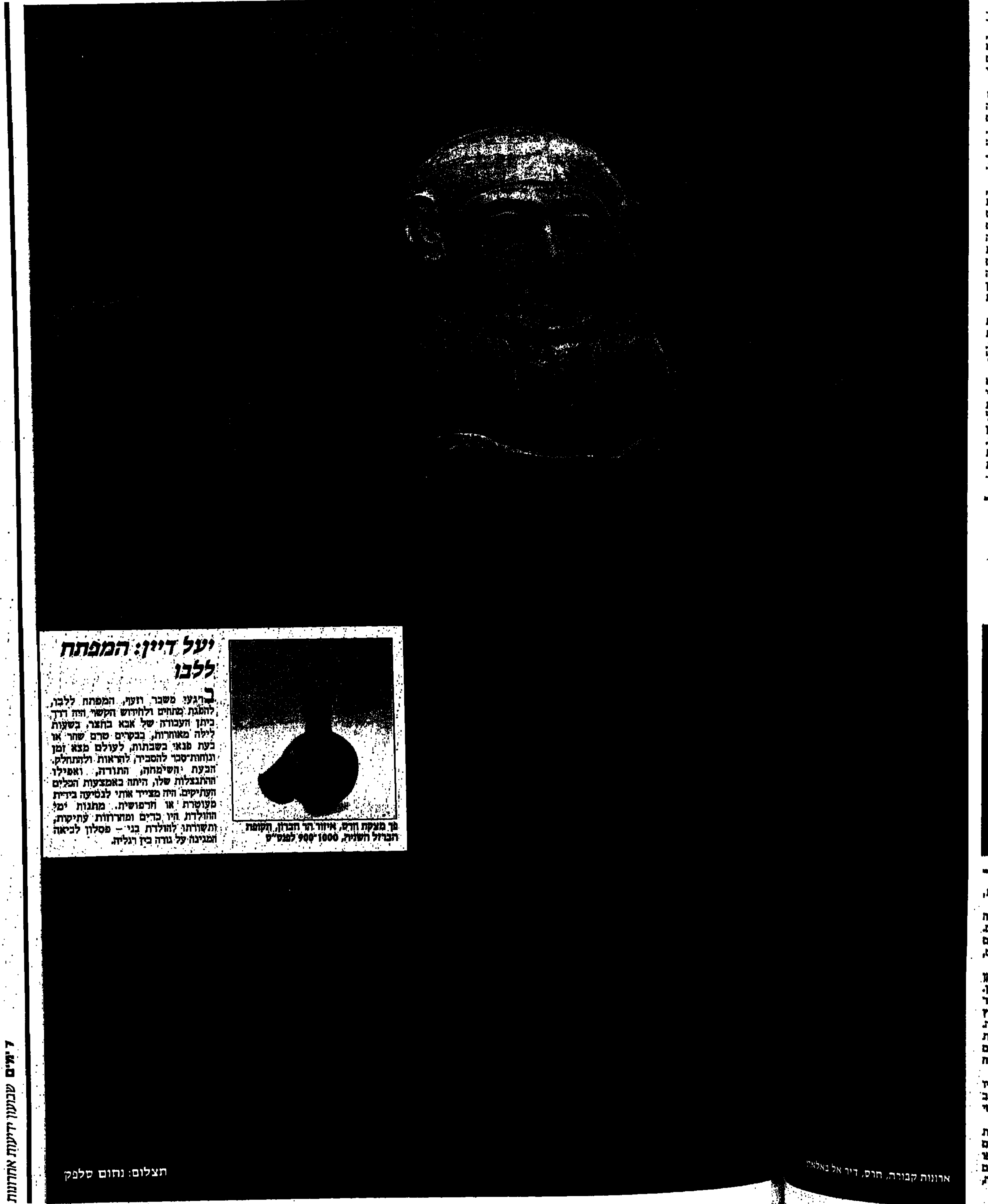

ארונות קבורה, חרס, דיר אל באלאח

תצלום: נחום סלפק

יעל דיין: המפתח ללבו

ברגעי משבר וזעף, המפתח ללבו, להפגת מתחים ולחידוש הקשר היה דרך ביתן העבודה של אבא בחצר, בשעות לילה מאוחרות, בבקרים טרם שחר או בעת פנאי בשבתות, לעולם מצא זמן ונוחות־סבר להסביר, להראות ולהתחלק. הבעת השימחה, התודה, ואפילו ההתנצלות שלו, היתה באמצעות הכלים העתיקים. היה מצייד אותי לנסיעה בידית מעוטרת או חרפושית. מתנות ימי ההולדת היו כדים ומחרוזות עתיקות, ותשורתו להולדת בני – פסלון לביאה המגינה על גורה בין רגליה.

פך מצקת חרס, איזור הר חברון, תקופת הברזל השניה, 1000־900 לפנה"ס

תעודת כו·שר

מי שרוצה לקבל תעודת כשרות, צריך לציית. בירושלים הוא צריך לציית יותר. צבי זינגר מתאר את מה שעושה הממסד הרבני לבתי המלון של הבירה. הם גמרו לטפל במטבח. עכשיו הם בלובי

מאת צבי זינגר

הכתבה הזאת עוסקת בבתי מלון תחת לחץ. העובדה, שמתוך רשימה ארוכה של מנהלי בתי מלון, רק מעטים בלי־בד היו מוכנים להזדהות בשמם, מעידה כי הלחץ הזה כבד. המלונאים למדו את הלקח: מי שרוצה לשרוד, צריך הכשרים מהממסד הרבני. מי שרוצה הכשרים, לא מדבר.

שלא לציטוט, המסר היה ייחר. גם לעדה הצייתנית של בעלי ומנהלי בתי המלון בארץ, נמאס לנסות ולעמוד בשורה מתארכת והולכת של איסורים, הוראות ותקנות, מטעם הרבנות. והרשימה הזאת ארוכה יותר בירושלים.

בישראל של 1986, בעיר הקדושה לשלוש הדתות הגדולות, הרבנות המקומית של ירושלים אוסרת על בתי המלון שבתחום פיקוחה, להציב עצי אשוח לכבוד חג המולד. וזאת דווקא בתקופה, שבה גואה התיירות הצליינית לישראל. מי שאינו מציית לאיסור, תעודת ההכשר שלו נשללת.

מדי שנה, לקראת סוף דצמבר, מקבלים מנהלי בתי המלון בירושלים מכתב מן המועצה הדתית בעירו: "הנני להזכיר, כמדי שנה, שעל פי הוראות הרב הראשי בירושלים, אין לערוך בשום פנים ואופן, שום מסיבה או אירוע השייך לחגיגות סילבסטר, חג המולד, או כל חג דומה. כן אין להעמיד עץ אשוח בשטח המלון". על המכתב חתום הרב שמואל בורנשטיין, המפקח על בתי המלון במועצה הדתית בירושלים.

השנה, הוציאה פניה זאת גם את ראש עיריית ירושלים, טדי קולק, משלוותו. במכתב ששיגר בתחילת ינואר אל שר התיירות אברהם שריר, דרש קולק את התערבות המשרד לריסון דרישותיה של המועצה הדתית.

קולק גילה, כי קיבל עשרות תלונות מתיירים על כך, שבתי המלון נמנעים מלקיים אירועים לציון השנה החדשה. "מניעת חגיגות כאלה פוגעת בתיירות, שהיא ברובה נוצרית, ומוציאה שם רע לירושלים, הידועה כעיר שיש בה חופש פולחן", כתב. קולק ביקש את התערבותו של השר שריר, "במיוחד לאור העובדה, שהתאחדות בתי המלון בירושלים נאלצת לשתוק, מחשש לפעולות ענישה ברורות".

האיש מאחורי האיסורים הוא הרב שמואל בורנשטיין, המפקח על בתי המלון במועצה הדתית בירושלים. "איננו אוסרים שאורח יכניס לחדרו עץ של חג המולד", אומר הרב בורנשטיין, "אבל יש יהודים, שעץ האשוח מזכיר להם פרעות. או זה מפריע להם. ובעניין הזה, אין לי שום ויכוח גם עם מנהלי המלונות".

– ומה מפריע לך אם יהודים או נוצרים יחגגו את תחילת השנה האזרחית בבית מלון?

"יש לנו מספיק חגים משלנו לחגוג אותם, ואיננו צריכים להכניס חגים על שמם של קדושים נוצרים", אומר המפקח על בתי המלון, "סילבסטר היה אפיפיור נוצרי. הוא נחשב כקדוש שלהם. לא צריך להכניס חגים זרים למלונות בירושלים".

בלי הכשרים אין חתונות. בלי הכשרים אין כנסים. להיות בסדר עם הרבנות, עולה כסף. לא להיות בסדר עם הרבנות, עולה יותר

הגזירות שמטיל הממסד הדתי על ענף המלונאות בישראל, לא היו יכולות להתקיים אלמלא נכנעו המלונאים, כמעט לאורך כל הקו, ללחץ שהופעל עליהם. פרנסתם של בתי המלון תלויה בתעודות הכשרות שמעניקה הרבנות לאירוח בחדרי המלון, למסעדות ולאירועים מיוחדים, כגון חתונות. הם מוכנים להיכנע כמעט לכל דרישה, כדי שתעודות ההכשר יוענקו להם. הדבר בולט בעיקר בירושלים, בטבריה, בצפת ובאשקלון.

רשימת האיסורים שכופה הרבנות על מלונאי הבירה, יכולה למלא עמודים שלמים: אסור להגיש לאורח משקה חם בשבת. אסור להפעיל דיסקוטק בערב שבת. אסור לעשן בחדר האוכל בשבת. עד כאן גזירות שבתי המלון מורגלים בהן. אך יש גם גזירות למהדרין. הרבנות בירושלים דורשת מכל בית מלון, המסיע עובדים או אורחים ברכבו, לכסות בשבתות ובחגים את סמל המלון שעל הרכב. לא מכבר, קיבל אחד ממנהלי המלונות בירושלים מכתב אזהרה: "זה כמה שבועות", כתב הרב בורנשטיין, "שאני מתריע על כך, שבשבת לא מכסים את הכתובת שעל המכונית של המלון. ברצוני להבהיר, שלא נחרים את תעודת הכשרות, במקרה ולא יסודר העניין הנ"ל".

הרב בורנשטיין: "בירושלים יש דרישה מצד האורחים לשמירת שבת מוחלטת. אדם הרואה מכונית הנוסעת בשבת, ושמו של המלון אינו מכוסה, חושב שהשבת לא נשמרת".

רשימת האיסורים כוללת גם איסור על הגשת קוניאק צרפתי בפרהסיה. "בתי המלון", מספר מנהל מלון ידוע וגדול בירושלים, "רשאים עדיין, למזלנו, למכור גם קוניאק צרפתי. אבל זה בתנאי שהדבר לא ייעשה בפרהסיה. לכן, הרבנות אוסרת עלינו לרשום את מחיר המשקה הזה, במחירון הרשמי של המלון. כך כופים עלינו לעבור על חוקי המדינה, המחייבים הצגת מחירונים מלאים ומעודכנים בבתי המלון".

"פשרה" אחרת הושגה, לאחר שבתי המלון, בגילוי נדיר של אומץ לב, סירבו לקבל על עצמם גזירה דרקונית. הדרישה המקורית, שהועלתה עוד בימיו של הרב הראשי לירושלים, בצלאל ז'ולטי ז"ל, היתה לאסור על אורחים להיכנס ולצאת מבתי המלון בשבת. "גם הרב ז'ולטי הבין, שדרישה זו אינה ניתנת לביצוע", אומר מנהל מלון ירושלמי שהעדיף לא להיחשף. הפשרה: "בתי המלון נדרשו לעשות את רישומי האורחים בשבתות, בחדרון צדדי או מאחורי וילון. כל העבודה הזאת חייבת להעשות על ידי לא יהודים".

הרב בורנשטיין: "זו הצביעות בהתגלמותה. אנחנו דורשים לא יותר משלושה עד חמישה עובדים לא יהודים בכל מלון. לבוא ולומר, שאנחנו דורשים עבודה לא יהודית, זו עלילה. אנחנו לא דורשים שעובדי הניקיון, הטבחים והמלצרים יהיו ... יהודים. דרישתנו מצטמצמת רק במשלוח ... קופה וקבלת אורחים בשבת".

לכמה מהאיסורים יש ביטוי כמעט ... וההפסד של בתי המלון בירושלים, כך למשל, נאסר על בתי המלון בעיר להכניס ... מטבחיהם בשר שאינו משחיטה ירושלמית. "עגל משחיטה ירושלמית עולה לי ... בארבעה דולר לקילו, מבשר ... אביבית", אומר אחד מבעלי המלונות ... "אבל, האינטרסים הכלכליים של ... קרובים, חשובים יותר. זה שהדבר ... את ההוצאות, לא מעניין איש".

הרב בורנשטיין מכחיש את ... אינטרסים כלכליים הם העומדים ... הדרישה לבשר משחיטה ירושלמית ... מכירים היטב את הבשר שהוא ... ירושלמית", הוא אומר. "עליו אנחנו ... בביטחה, שהוא כשר. גם כאשר ... מחו"ל, בתוך קופסה סגורה ... להיות סמוכים ובטוחים ... (בורנשטיין מתיר הכנסת בשר ... בארגנטינה, בברזיל, ברומניה ... אם נרשה לכל סוגי הבשר מכל ... להיכנס לבתי המלון, נאבד את ... המוצרים האלה. הבשר של ...

וכך גם הבשר של חיפה. אבל אנחנו חייבים לקבוע דרכים שבהן נשלוט בצורה מלאה על כל מה שנכנס לבתי המלון".

ה"עיניים" של הרבנות בשטח, הם משגיחי הכשרות. הם פועלים מטעם המועצה הדתית, אך מקבלים את משכורותיהם מהמלון. אחד מהם שלח ב־19 בינואר 84', מכתב אל מנהל המלון שבו עבד, בזו הלשון: "בערב שבת", כתב המשגיח, "היו אורחים בחדר הטלוויזיה ב'קופי שופ', אשר סירבו בתוקף לכבות את הטלוויזיה בטענה, שאשת יחסי הציבור של המלון אישרה להם בכתב להדליק ולצפות בטלוויזיה בשבת. הנני רואה את הדבר הזה כניסיון לפגוע בשלמות שמירת השמירת שבת במלון ודורש:

"1. בירור עם אשת יחסי ציבור.

"2. סילוק הטלוויזיה כל יום שישי מחדר טלוויזיה, ע"י איש בטחון או אחזקה, או לחילופין, סגירתו עם מפתח על מנת למנוע מקרים מסוג זה בעתיד".

... מכתב מן ה־26.5.85: "המצב בקבלה ...שופה הוא כעין תוהו ובוהו. בשבת אחר ...הרים, וכן לקראת מוצאי החג, היו בקבלה ...פאים יהודים. יש להדגיש, שגם כאשר ...גם קופאים גויים בקבלה, קופאי יהודי ...ייע להם בעבודות החשבון. דבר זה אינו ...בל עלינו". המכתב מסתיים באזהרה: אם ... ישופר המצב, "תאלצנו לבקש בחזרה את ...עודת הכשרות הנמצאת במלון".

... מלון "לרום" בירושלים אינו ידוע דווקא ...עושה צרות" מקצועי, כאשר מדובר ...מירה על הוראות הרבנות הירושלמית. ...ם בינואר השנה, קיבל מנכ"ל המלון, יורם ...דרון, "תזכורת" מן הרב בורנשטיין. ...רנשטיין הבהיר, כי לא מקובלת עליו ...רסומת שיווק המלון בעיתונות, לשירותי ...סעדה שלו בשבת.

... בתשובה שכתב גודרון, ב־21 בינואר, נאמר בין השאר: "קראתי בעיון את ההסכם בין הרבנות הראשית לירושלים והמחוז, לבין התאחדות המלונות. לא מצאתי בו כל איסור על פרסום הקורא לציבור הרחב לבוא ולאכול בשבתות במלון. יתר על כן, הפרסום הנ"ל מציין, כי קניית תלושים לארוחות אלה תיעשה לפני כניסת השבת".

הרב בורנשטיין: "מלון 'לרום' יכול למכור בשבת, לכל אורח שמגיע, מה שהוא רוצה, בדרך שתהיה מקובלת על הרבנות בירושלים. בעניין הפרסום בעיתונות: העניין כבר סודר בינינו לבין המלון".

מאחר והוראות הרבנות אוסרות על הפעלת מוסיקה ורמקולים בשבתות, מקיים מלון "שלום" בירושלים ערבי ראיונות, ללא תזמורות ורמקולים. יהודה גרינבאום, מנהל המלון, מספר, כי באחרונה הוזהר על ידי הרבנות. מה שהטריד, לדבריו, את אנשי הרבנות היה העישון באולם. "עניתי להם, שאין חילול שבת על ידי הפעלת רמקולים ומוסיקה. ובאשר לעישון סיגריות, אינני יכול לאכוף איסור עישון, אלא בחדרי האוכל הציבוריים בלבד. נכון להיום, ערבי הראיונות נמשכים".

"לכל קבוצת תיירים, ישראלית או זרה, מותר לעשות כל מה שהיא רוצה", מגיב הרב בורנשטיין, "ובתנאי שהדבר אינו כרוך בחילול שבת. אני לא מחייב את הקהל לעשות קידוש או ללמוד דברי תורה, ובאשר למלון 'שלום' – הערבים שהוא קיים היו כרוכים בחילול שבת, משום שנעשתה מכירת מוצרים על ידי יהודים. שלחנו מכתב, ואסרנו את זה. המנהל הבטיח, שיותר זה לא יקרה".

מעטים הסכימו לפרסום שמם בכתבה הזאת. אחד מהם הוא יהודה גרינבאום, יו"ר התאחדות בעלי המלונות בבירה, איש דתי וחובש כיפה.

גרינבאום הציע לרבנות, לתת שני סוגים של תעודת כשרות לבתי המלון: האחת המתייחסת לכשרותו של המזון בלבד, והשניה – תעודת כשרות למלונות "שומרי שבת כהלכתה". כך, אומר גרינבאום, ייהנה כל מלון, לפי בחירתו, מפלח השוק שלו. גם הרבנות תצא, לדבריו, נשכרת: באותם בתי מלון, "שומרי שבת כהלכתה", תוכל הרבנות להבטיח, שכל דרישותיה יישמרו ללא סייג.

"אבל", אומר יהודה גרינבאום, "כל נסיונותנו להשיג הסדר כזה, נכשלו".

היתה דרישה שאנשים לא יכנסו לבית מלון בשבת ולא יצאו מבית מלון בשבת. אחר כך החליטו שזה, אולי, באמת קצת יותר מדי

בצר לו פנה גרינבאום, בשם התאחדות המלונאים, לראש העיר טדי קולק. "התרענו בפניו, כי המצב הולך והופך קשה יותר ויותר, וכי ירושלים מפסידה תיירות בגלל אפלייה לרעה. אנו מבקשים פתרון בדרכי נועם. לא להגיע לבריקדות. אבל אם נראה שזה לא הולך, נכנס את ההתאחדות ונשקול הגשת עתירה לבג"ץ".

הרב בורנשטיין אינו נשמע כמי שמוכן לפשרות: "מלון המחלל את השבת בפרהסיה, מאבד את האמון גם בנושא כשרותו של המזון. כשהרב בא לתת הכשר למלון מסויים, כשרות ושמירת שבת הולכים ביחד. כשאנחנו אומרים על מישהו "יהודי כשר", איננו מתכוונים ליהודי שרק אוכל כשר".

טבריה, עיר המנסה לגדול עם התיירות, היא מוקד נוסף שבו יש למלונאים מלחמה עם הרבנות. טענת המלונאים: חוק "איסור ההונאה בכשרות" אינו מסמיך את הרבנות לדרוש דרישות החורגות מתחום כשרות המזון. "מרי" המלונאים מתבטא, בדרך כלל, בקול ענות חלושה ובנימה מתנצלת. במכתבי התשובה של הממסד הרבני, אין התנצלויות.

יורם גרזונר, מנהל "פלאזה" בטבריה, הוא היחיד מבעלי המלונות בעיר המוכן לדבר "און דה רקורד", על המצב בעירו. גם הוא, כמנהלי מלונות אחרים בעיר, הוזהר, לאחר שאירגן במלון אירוע לקהל הרחב בערב שבת. גם הוא, כמוהם, התקפל מיד.

"יש קו אדום, שאותו לא אסכים לחצות", הוא אומר. "כל עוד אוסרים עלי לערוך מופעים לקהל הרחב, אני יכול לחיות עם זה. אבל אם יכריחו אותנו להפסיק לתת בידור לאורחינו בערבי שבת, נצטרך לחפש דרך אחרת. מצב התיירות בכי רע ואנחנו, בטבריה, חיים מתיירות פנים. אם לא אוכל לתת לאורחים שלי בידור בערבי שבת, התיירות בטבריה תתמוטט. תהיה שואה כלכלית. אל תשכח, שכ־3000 איש בטבריה עובדים בענף המלונאות".

גרזונר, המעסיק שלושה משגיחים במלון, מעיד על עצמו, כי הוא שומר על כללי הכשרות במה שנוגע למטבח. "בסך הכל, אין דרישות לא הגיוניות מצד הרבנות. אבל צריך לזכור, שאווירה דתית במלון אפשר ליצור רק עם אורחים דתיים".

שוקו חם בשבת, אסור. קוניאק צרפתי בפרהסיה, אסור. בשר משחיטה תל אביבית, אסור

"ניתן להגיש תביעות"

ח"כ שולמית אלוני: "החוק למניעת הונאות בכשרות, אוסר על הרבנות לאכוף על בתי מלון דברים שאינם קשורים לשמירה על כשרות המזון. בחוק נקבע, שלצורך מתן הכשר, דינם של הרבנים כדין עובדי ציבור. משמעות הדבר: אם עובד ציבור משתמש בשררות בסמכותו, או משתמש בדרכי סחיטה, כפייה דתית או אפלייה – ניתן לדרוש את פיטוריו וניתן להגיש נגדו תביעת נזיקין, בגין הנזק שגרם. במקרים שבהם הועלה גם סחיטה, ניתן לפעול גם במישור הפלילי."

"נקודת שבירה"

משה עמיר, מנכ"ל התאחדות המלונאים: "אין לנו עניין להגיע לעימות עם הרבנות. לדעתנו, הדת היהודית יכולה למצוא פתרונות שיקלו על המצב. אם תהיה נקודת שבירה, יכול להיות שניאלץ ללכת לבג"ץ. לא אתפלא גם, אם באחת הערים יתאחדו בתי המלון, יחליטו לפטר את כל המשגיחים, ולוותר על תעודות הכשרות. אבל העדיפות היא לפתרון של הבנה."

"למצוא פשרה"

רפי פרבר, מנכ"ל משרד התיירות: "התיירות היא ענף היצוא מספר 1 של ישראל. יש לעשות הכל, כדי למשוך תיירים ולהקל על בואם. אם אנחנו רוצים להמשיך ולהיות מדינת תיירות, יש לתת לאורחים שלנו הרגשה טובה, לאפשר להם לחיות לפי מנהגיהם ולחגוג את חגיהם גם כאן. צריך למצוא פשרה, לפיה היהודי לא ייפגע, והתייר יוכל לחיות כאן על פי אמונותיו ודתו."

תצלום: קרן בנציאן

שר התיירות, אברהם שריר, עם רבה האשכנזי של ירושלים, הרב קוליץ, בעת קביעת מזוזה במלון המלך שלמה, בירושלים. משרד התיירות מגלה הבנה למצוקת המלונאים. לא יותר מזה.

מאת רונית ורדי

שיא ההגינות. גאון יודע שהוא מעסיק את הציבור, הלהוט אחר ההתפתחויות במשפט הגירושין שלו. גאון מוכן לראיון. הוא יודע שהראיון לא יוגבל לתקליט החדש שלו, היוצא בימים אלה.

טלפון מצלצל. יהורם גאון, 46, מרים את השפופרת. הוא לובש ג'ינס מלא, מכנסי ג'ינס, חולצת ג'ינס. גופו כבד למדי, כפוף מעט, רחב, קצר למדי. הצלצול שובר את הראיון, שיובא כאן בהמשך. כמרואיין הוא יוצר אווירה נינוחה. הוא מפעיל במיומנות מאניירות של גילוי לב. הגיל עולה מכפות ידיו. הן חיוורות, כמעט ורדרדות.

גאון שקוע בכורסת ישיבה, כמעט יושב על הריצפה, מחזיק כרית קטנה על הבטן, מרים את שפופרת הטלפון, אורנה, הוא אומר, מה את רוצה?

שתיקה.

גאון (בטלפון)... אנחנו עדיין כאן, מדברים.

שתיקה.

על מה אני מדבר איתה? רק על התקליט, בטח.

שתיקה.

מה? לא. אני לא רוצה לצאת איתך לעיר. אם אני רוצה שתבואי? תבואי אחר כך.

הוא מניח את השפופרת, מזיז את הראש מימין לשמאל: מה זה היה? הוא אומר לי, לעצמו. כלומר, מסמן תמהון.

אולם נמוך, מרתף הבית ברמת השרון. הקירות, התקרה, הכל, מצופה עץ בהיר. אין חלונות. יהורם גאון מוציא תקליט חדש, מספר 35. הוא רצה את הראיון הזה.

גאון נחשב סמל ישראלי. כסמל, הוא מתמצת את הסדר הטוב של החיים: משפחה,

> **אני לא סמל. אני לא רוצה לשאת חן. אני בן אדם פרטי. אושים לא מכירים אותי בעצם**

יהורם גאון.

צד א'

תקליט חדש של יהורם גאון, היוצא בימים אלה, אינו מסתיר את שערוריית משפט הגירושין של הזמר בן ה־46 ● גאון לקח בחשבון את כל השאלות של רונית ורדי ● גם היום, היית משיאה לו את בתך בת ה־20

שיער קצר, ב.מ.וו. כמה שחחיים יפים, ארץ ישראל נהדרת, וכל האשכנזים אוהבים את הספרדים, ולהיפך. אין מסר בר ויכוח. כמו תעמולת הבחירות של המערך ב־84'. להרדים וללטף.

היית משיא לו את בתך, גם אם היה מבוגר ממנה בעשרים שנה. מבחינות מסוימות, כבר עשית את זה. יצחק נבון, כנשיא, היה בברית של בנו. הרב הראשי הספרדי תיפקד אז כמוהל. תראה מה שקורה לסמל הזה.

הוא היה על הבמה לפני שאת נולדת. הוא במרכז הבמה גם עכשיו. אפשר היה לצפות ש„הפרשה"תנפץ את התדמית, את הסמל. היא לא ניפצה. עוד לא. אולי כבר לא תנפץ. אולי עוד יהיה לנו הפיאנר. אורנה ויהורם לנצח. היתה אי הבנה. חוזרים הביתה. יהיה את מי להאשים. את התקשורת.

גאון: קרה מה שקרה, הגיבותי כפי שהגיבותי. אולי אני צודק, אולי אני לא צודק. יש ערכאות. אני לא חולתי לאהוב אף אחד מבני הבית הזה, ואני לא מתכוון רק לילדים, כי זה מובן מאליו. זה כואב לי, ועצוב לי נורא.

– אז למה לא תוותר יורם? תוותר.

יהורם גאון: לא.

> **הפירסומים בעיתונות רודפים אותו. אשתו מתגוררת איתו ברמת השרון, מוקפים רכילות, עורכי דין**

הדיווחים האחרונים מחצר המריבה: אורנה עברה לדירה שכורה, הוא נשאר בבית. סביר. כמה זמן אפשר לקום יחד בבוקר, לשאול: ישנת טוב הלילה? לשתות קפה, ולבדוק בצוותא מה כותב העיתון היום על התפרקות חדר המיטות שלכם? ואיך הגיב עורך הדין שלה, או שלך? והכל בנועם, כמו שהחלטתם, בשביל הילדים. הייתי מתפוצצת, אמרתי לו. ומה את חושבת, הוא ענה, שאני לא מתפוצץ?

– הצורך העסקי לדחוף את התקליט החדש הוא מול משמים?

גאון: אם לא הייתי גומר אותו קודם, לא היתי גומר אותו בכלל.

– העבודה סביב התקליט בבריחה מסוגננת?

גאון: תיראפיה, אולי.

■■■

התחלהואחר הצהריים, בית פרטי ברמת השרון. יהורם גאון לוקח את הזמן שלו בקלות. הוא עוד לא בא, אבל הוא עוד מעט יבוא. העוזרת מגישה קפה, עוגיות. הילדים משחקים למעלה. המטפלת מסתובבת בסלון. שום דבר מיוחד לא מרעיד את הבית, הכל כל כך בסדר. העוגיות טעימות? שואלת העוזרת.

מישהי נכנסת למטבח. בלונדינית נמו...

אורנה גאון.

היא מתיישבת. שיחת נשים קט...

השלכות זעירות לחיים. ראיתי את ה...

שנתת לתחיה אדר, לתל אביב של ...

אחרונות, אני אומרת לה.

איך הוא, היא שואלת?

עדין.

היא: יצאתי טוב בצילום?

בסדר, אני אומרת. היא מספרת ...

על ביקור אצל הוריך בחיפה. את כ...

הם רוצים פרטים על מה שקורה בבית...

שלך עושה סטקים על גחלים.

הם אוהבים את יורם, היא אומרת...

קפה? בבית הספר אמרו לילד שכתוב ...

שאמא שלו זונה. עוברה. חנות הספרים ...

ממוקמת בתל אביב ליד המספרה של ...

ספרים זה דבר נפלא. על הפרק חנות ...

בכפר סבא. של מי הציור על הקיר ...

זה עם האמא והבן? יורם קניון בלאי ...

שנים. יורם יבוא עוד מעט. העולם ...

בשקט.

יהורם גאון נכנס, מניח את התיק. ...

צעיר חוזר הביתה מן העבודה, עייף ...

ביציאה מן העיר, את יודעת. ועכשיו ...

הזה, יש דברים שאני לא יכול ולא ...

בר עליהם. העוזרת מגישה קפה. אין ...

קירבה. היא מגישה, הוא שותה.

אשתו הולכת לחברה, הוא יורד ...

כדי להתראיין.

■■■

גאון, 25 שנה זמר מקצועי. התקליט ...

דש שווה יחסי ציבור מתואמים היטב ...

ביקורת מיקצועית. גאון עבר עם ...

יחסי ציבור. האיש מבקש מהמערכת ...

יסוב על מוסיקה, על התקליט החדש ...

כאלה. יתכן שהאיש יודע שזה כמעט ...

יהורם ואורנה גאון, 1979. תמונת אושר. הוא עדיין אוהב את כל בני ביתו. תצלום, ז'ארד אלון

...שרי. האיש נתן את הקטע שלו על „למה ...נס לכל הרכילות הזו", ויצא מזה בשלום. ...ם גאון, ילד גדול, קובע את אופי הראיון. ...לא מוליך איש באף. אבל, בכל אופן ...ישה, בכל אופן 25 שנה זמר מיקצועי, קול ...של המוסיקה הישראלית, חיים שכאלה, ...ה קוכים קרובים, המאהב, גשר הירקון, ...א קיירה, מוסר.

גאון: אין לי קונספציות לתקליטים. ואין ...משהו מיוחד לאמר על התקליט הזה בהש־ ...לאחרים, אין לי יומרות של מסרים לער־ ...הגדול, אלא בידור קל לשמו. יש בתקליט ...שה לנעמי שמר, שיש לי הערצה לטעמה ...

– ...העמדות הפוליטיות שלה לא מפרי־ ...לך?

...בכלל לא, מה הקשר?

– מה הדעות הפוליטיות שלך?

...אני בעד ארץ ישראל. אבל אני מאמין ...נראה כאן נחת, אם לא נמצא איזשהו ...תרון לבעיית העם הפלסטינאי. דרך האש ...והעוצמה, מוצתה עד קצה היכולת.

– ...אני לא זוכרת אותך נלחם על נושא ...ש. אתה לא מעוניין לקחת חלק בעיצוב ...ה כח אתה חי?

...ענו אותי לא פעם על כך, לא איכפת לי. ...עשה הפרדה גמורה בין השירה כבידור ...פוליטיקה.

– אתה לוקח את עצמך בבדרן, זה כל ...אתה, בדרן?

...זה הכל. אני יודע שאלה לא שעותיה ...של הארץ הזאת. אני לא אתפתל, כאן. ...יש לי מקצוע שבנוי על אהבתו ואהדתו ...קהל. אני מחזר אחרי קהל, אחרי כל ...בארץ קיצונית בדעותיה שבה מי שלא ...נגדי. זה כל הסיפור.

– ...שפי להערכתך הקהל שלך?

...אישה רחבה. אם תכנסי לאולם שבו אני מופיע, תראי גילאי עשרה, אבל לא את כולם. תראי חובשי כיפות, אבל לא את כל חובשי הכיפות. מבוגרים מאוד, ואחרים. זה נובע מטעם אישי, הרע יאמר: בחירה בממוצע, שאין בו עומק וגבהים. אחרים ידברו על הברכה שבפריסה כזו. למלא את היכל התרבות זו משימה בלתי אפשרית, את „אמצע הדרך", התכנית האחרונה, העלתי שם 26 פעמים. זה אומר דרשני.

– בעוד עשר שנים, בני העשרה של היום יהיו הקהל הרחב. והם מתחנכים על יובל בנאי. מעניין אותך להתחרות עם יובל בנאי?

לא מעניין אותי. יש לי את היכולת לר־אות את כל ההבוקים האלה שעלו באחת, וירדו באחת. צריך שיהיה עם מה לבוא, צריך יותר מקול יפה. מעט מאוד מהחדשים שורדים, הרבה מאוד מהקודמים נשארים.

– למה? אולי אתה אומר את זה כדי לנחם את עצמך?

המסלול שעברנו בני דודי ואני, אריק איינשטיין, בני אמוראסקי, ישראל גוריון ואריק לביא הנצחי, היה מסלול מפרך, הופענו לפני עשרים חיילים, ועוד עשרים חיילים, וחמש מאות, לאט לאט. היום, עולה בחורה מלהקה צבאית ב„שעה טובה", ואחר כך את צריכה שבועיים לדבר עם האמרגן שלה כדי שהיא בכלל תקבל אותך.

לא על התקליט לבדו

למעשה, גאון לא התעקש לדבר על התקליט החדש. לעיתים, היה מוכן לכניסה מלאה לעניינים אחרים, שונים. התקליט, מבחינתו, כך התרשמתי, אולי תיפקד כתור קולב. גאון רצה להתראיין, לדבר, באמצעות העיתון, עם „העולם".

עם זאת, פה ושם היתה לי תחושה שגאון מבקש לדבר עם מישהו, כמעט לא משנה עם מי, שלא איכפת לו אם הראיון יודפס, ובלבד שהשיחה תתקיים. כאמור, הוא לא שמר על הצף ברור של סולידיות. לעיתים, כאילו הזמין אותי לחדור, איתו, לפרטים אישיים מוכמנים. ואז, נסוג, ושוב חזר לכך, ונסוג.

יתכן שאם לא היה חי לאחרונה בסביבה צפופה של עורכי דין, היינו מגיעים בשיחה זו לחופים רחוקים למדי. בסך הכל, מבולבל למדי.

במובן מסוים, הייתי מעין „נהג מונית", שנוסע בודד לגולל בפניו את מרי ליבו, לאורך הנסיעה. יתכן שתחושה זו לא עוברת במלואה מתוך הדברים.

גאון ביקש להעביר מסרים בסיסיים. הבית לא מילא את הציפיות שלו, את מישאלות חלב שלו, שעל פיהן הבית למוהר כבסיס לכל. מכאן הוא היה אמור לצאת לחיים. הבית נועד להבטיח את חשקש הנפשי שלו. מעין חממה.

האשה, על פי גאון, אם ירדתי לסוף דעתו, היא אולי מעין ספק שירותים כללי: חברה, אנרגיה, אסירת תודה נצחית. האשה, כבת זוג, מתקיימת למעשה בהשראת חובותיה כלפי בעלה, והוכות שנפלה לידה להתקיים בהשראה זו.

– קרה שחברת מישהו מהצעירים ואמרת לעצמך, הוא דין טוב לעזאזל, והוא דין מהר על מסלול שאני בניתי במשך שנים. מה יהיה?

אני לא מפחד מאף אחד. רק מאלהים.

– אתה מכיר את הצעירים של היום, אתה מכיר את ריטה?

את ריטה אני מכיר, כי ראיתי אותה בטלוויזיה בקדם אירוויזיון. את האחרים אני לא מכיר.

– לא שמעת על ריטה לפני האירוויזיון?

אף פעם.

– עכשיו היא מסקרנת אותך?

יש לה קול יפה מאוד. אל תתפסי בה, כי זה פשוט לא מעניין אותי. פעם היה חשוב לי לדעת מה חושבת נערה פלונית בעיירת פיתוח מסוימת, על שיר שלי, כי זו היתה אינדיקציה לפיה הייתי מכוון את הדברים. היום, זה באמת לא איכפת לי. זה כבר לא מעניין אותי. יש גם בנושא הזה איזו רוויה. היום, אני פשוט שומע שיר, אם הוא יפה לי, אני מקליט אותו. יש אחרי 35 תקליטים, מותר לי כבר להגיד את זה שאין לי פוילה לאיך זה יילך.

– הגל המזרחי?

מה זה? תשעים אחוז מהשירים האלה הם זבל? רק שבגלל סיבות הסטוריות וחברתיות, הכל הולך פתאום.

– אתה מכיר את לינרה ליגריה?

לא.

– מי מהזמרים של הגל הזה מובשר?

חיים משה א... בעז שרעבי א... יש עוד, כן? אני לא כל כך זוכר שמות.

– יש דבר כזה תעשיית גאון, ואז יוצא תקליט חדש וצריך להתראיין.

כן. איתך עכשיו, עם כל הכבוד אני עושה עבודה. אני עובר.

– מה בתהליך נותן את ההנאה שבשבילה כדאי לעבור את כל השאר?

בהקלטות זה קטע טכני דווקא, המיקס. בהופעות, העמידה על הבמה. אני משוכנע

> **למה כבר יש לי לחכות? לעוד מחזמר?!**

שמי שאמר קול המון כקול שדי, עמד מול קהל, וחש את הכוח האדיר הזה.

– זה הדבר הכי חשוב לך בחיים?

כן.

– תלך המשפחה, יילך הכסף, יילך הכל. על המקצוע לא תוותר?

אני לא יכול להעמיד את זה לפני משפחה, כי אני חושב שאני איש משפחה.

– עזוב את הפילוסופיה. איך תחיה בלי המקצוע?

בלי זה אני כלום. אני פשוט שום דבר. זה כלי הבטוי שלי. זה אני. חוץ מזה אני שום דבר.

– ואתה מפחד שזה יילך

כן. וזה נהייה חמור משנה לשנה. אני זוכר את ההופעות הראשונות שלי כסולן. להקת הנחל. אריק איינשטיין ואני היינו יוצאים לגג על מנת להקיא מרוב אימה. להקיא ממש, לא לצורך המליצה. היה צריך להוכיח אז, תראו מה אני מסוגל. ואז, מגיע רגע ואני עומד על בימת היכל התרבות עם טונות של קרדיט, ואיבה, שאותה אימה של הנחל היא אפס קצהו.

– אתה מתגעגע ליכולת שהיתה לך אז, לעלות על הגג ולהקיא, פשוט להקיא?

הלוואי והייתי מפחד היום כמו שפחדתי אז. יש לי המון מה להפסיד היום. כשרון לא הולך לאיבוד, בכשרון שלי אני אהייה תמיד בטוח. אבל היכולת, הכלים הטכניים יכולים ללכת.

– לאיזה כלי, לאיזה כישור מקצועי אתה חרד במיוחד?

קודם כל הקול. לפני שלוש שנים, היו לי בעיות צרידות, בגלל שימוש לא נכון בקול. יצאתי מזה.

עם הזמרים בארץ הוא הדבר הכי פוחת מקצועי שקיים. פסנתרן מתאמן שמונה שעות ביום, כבר כנ"ל. זמרים חושבים שזה בא מאליהים, ונתון לעד. זה לא נכון. קיימת, עם השנים, נסיגה בקול.

– אתה מחפש בבוקר סדקים חדשים בקול, כמו שמישהו אחר מחפש קמטים?

כן, ונכון להיום אין לי בעיה. בכלל, המקצוע הזה מכריח אותך לשמור על עצמך. אני לא משתמש בקרמים על הפנים, אבל עושה ספורט. באחת ההופעות, ניגשה אלי זקנה אחת אמרה לי, אתה מכיר אותי? למדנו יחד באותה כיתה.

– למה עוד אתה יכול לצפות מבחינה מקצועית?

אין יותר. את לא תבקשי ממני להגיד

מגוון נשים

צד א'

בעניין חווה אלברשטיין

"כן, קראתי את הראיונות עם חווה אלברשטיין. כן, בסדר, היא, כמו שתואר בעיתונות, שינתה את חייה הפרטיים, התגרשה, תוך כדי עבודה על סרט. ואני, תאמיני לי, כמה שאני מבין למה את מזכירה כאן את חווה אלברשטיין, אבל אני לא רוצה לענות על זה".

הוליווד, נכון? הפתרון הוא לעשות אותם דברים טוב יותר, וזהו.

– אתה לא מתגעגע לאיזו התרגשות?

אבל ממה? יהיה מחזמר בקאמרי, סרט ענק של מנחם גולן. מה נשאר לי? רק לטוס לירח.

– יכול להיות שהספרת מזה שנישואיך הם נישואים מאוחרים?

יכול להיות. אני לא רוצה לדבר על זה. גם בחתונה צעירה יש מעלות וחסרונות: ההתבגרות המהירה של הגברת, ולאחר מכן הגבר הרוצה להוכיח לעצמו שכוחו במותניו, וקשה לו לעשות את זה עם בת זוגתו המתבגרת.

– דיברת פעם על חברות בנישואין, על בית במוקד לחברות, מה הציפיות שלך מבית?

ביטחון, ואמונה מכל האנשים שגרים בו.

■■■

– תספר על זכרון הילדות הראשון שלך.

אני זוכר סיפור שפשוט צרב וכאב. היתי לאף אחד. בנימין אחי, שנים אחר כך הפכנו להיות חברים טובים, כך אחי הגדול. כל אחד היה עולם בפני עצמו.

– ולא רצית לברוח?

הכל היה בנועם.

– מראיונות, שנתת בעבר, ניתן היה להתרשם כי אמך היתה הדומיננטית.

אני לא יכול להתווכח עם יחסי ציבור ורימויים. האיש הזה היה חזק שלא היה חזק ממנו. ללכת לסליחות בשתיים בלילה, בכיפור וראש השנה, צריך להיות מעיק. ואנחנו הולכים עד היום. ואני כבר בחור שיכול להחליט שהוא לא רוצה ללכת, אבל אני הולך.

– אביך היה מוכן לקבל אותך גם כזמר?

הוא לא רצה את זה. בתקופה שהיה מנהל מחלקת החינוך בעירייה, היתה בירושלים הופעה של להקת הנחל. זו היתה ההופעה הראשונה שהופעתי על במה מקצועית, והיו באולם כמה אנשים מהעירייה. למחרת, באתי אליו. הוא לקח אותי ביד, עבר אתי בחדרים, הראה אותי לאנשים שהיו אתמול בהצגה. זו היתה

– יכול להיות שיהורם גאון חס לציפיותיו מעצמו, שהוא אומר לעצמו: אז אני לא כליל השלמות... רוצה להמשיך לטפח את הצלב... על הגב?

אוי, כמה שאני מבין מה את שואלת.

– אתה בפתח חיים חדשים?

לא, אני אף פעם לא אשתנה. אני לא ... מצווה היום. אני לא אשתנה אף פעם, כי ... איזשהו תהליך בזמנו כשרק התחלתי, ... קבוצה מלוכדת, משפחה נפלאה. ... שנכנסו אליו גורמים שליליים, שלא ... בכלל.

היה לי חבל על המשפחה הזו, אבל ... את עצמי בלעדיה. אם היה לי כוח לעשות ... זה אז, אז כנראה שקרצתי מאמר ... לים להגיד הוא מרובע, הוא משולש ... אבל, זה אני. לכן אני לא רואה את ... משתנה, או מוותר לעצמי, או נותן ... חופש.

– מה יקרה אם תתן לעצמך את ...

אז אולי אני אשתגע.

– אתה חרד מהשגעון?

אני לא יודע מה זה. אם אני אשנה ... זה כבר לא יהיה אני, זה יהיה מישהו ... שיאמר דברים אחרים. מישהו שישיר ... שירים של "משינה".

– והוא יהיה פחות נאמן?

אני לא מחפש נחמרותיו כל ... משהו, או נוצר משהו אחרי כל ... העשיות של כל השטחים יחד, ואחרי ... רועים המשפחתיים, להוציא את ... הם. יצא משהו שאנשים אהבו.

– ואתו הרגשת בטוח.

מאוד. אבל זה לא במודע. לא ... אהייה כזה כדי שיאהבו אותי. אם ... מר לך שהוא תיכנן כך את חייו, הוא ...

– בעצם, אתה הולך עכשיו ... לשינוי ממשי בחייך. איך זה?

אני לא בפתח של שינוי. מה ... הוא בגלל שאני לא רוצה להשתנות.

אני אף פעם לא אשתנה. אפשר להגיד ... שאני מרובע, משולש ... עיגול. לא אשתנה!

– מה אתה הכי אוהב ביהורם גאון ... שאתה מסתר לאבד?

שיש לו חברים שהם מחוץ למשפחה ... אוהבים אותו באמת. אני מרגיש ... פסיכיאטר. נעשה הפסקה?

– למה חירשת לאנשים שלך ... הראיון הזה?

הוצאתי תקליט חדש. זו עבודה ... גם איזושהי כמיהה להתראיין, על ... יודע שאתה עלול להסתבך.

– בקשת בזמנו לעכב את פרסום ... עת העיתונאית הראשונה על ... בירו לך שזה מחיר התהילה ... מה. בדיעבד, המחיר שווה? אתה ... מוכן לשלם אותו?

אני אגיד לך לא, אבל אני יודע ... תאמיני לי, בכל הכנות, ואני מקווה ... בך אמון, הייתי מוותר. הימים ... הפירסומים. . . לא זכורים לי ימים ... מאלה או אני נוסע הרבה לירושלים ... מקלט, ואי אפשר למצוא אותי, אבל ... אני אומר לך, קשה.

■■■

לילה. אורנה גאון יורדת לחדר ... יושבים בו, עולה, יורדת. על ... בין מדליונים וכובעים (אוסף) ... לע עוזי, קישוט.

במלחמת יום כיפור, וזה ... להערב, הופיע גאון ברום ... בסוללת תותחנים, היה ג'ינג'י ... על כל בדיחה. הג'ינג'י הצטלם ... וגאון המשיך הלאה, לתעלה ... מהסוללה בור גדול, מי שהיה ... אחר עמד המום על שפת ... העוזי, הוא אמר ליהורם גאון ... רך אל העורף, הוא של הג'ינג'י ... יכולתי להעביר את העוזי להוריס ... את השם של הג'ינג'י, באיזשהו ...

■■■

הוא מסיע אותי הביתה. אורנה ... דו. הוא מזמזם שיר ישן, השיר ... שנה מבוטיק הספרים שלה ... שהיא לובשת. הרמזור הזה ... רת לו, זכאן פונים ימינה. איך ... לת בית הספר של הילדות שלו ...

יהורם גאון על הימים עם אריק איינשטיין, משפט הגירושין, להקת הנח"ל, תדמית הזהב שלו, פחדים בימתיים, קריירה ● גאון: למרות הכל, קיימת בי להיטות להתראיין. אני מקווה שרכשתי את אמונך

יהורם גאון, בתוכנית של הטלוויזיה הלימודית. במהלך הראיון, הוא מבקש למרוד בתדמית הציבורית שלו. תצלום: ישראלסאן

זה לא אני!

בשביל מה היית צריך ללכת עם החומר לעיתונות? אי אפשר היה להתגרש בשקט, בצורה תרבותית?

עיתונאים גנבו את העתק מהרבנות.

– נו באמת.

זה לא אני! חודשיים אני לא מתפקד, לא יודע מה קורה אתי, מסתובב, הולך, בא. מזל שישנו התקליט הזה, העבודה עליו מוציאה אותי קצת מהעניין.

בלילה, לפני הפירסום בעיתון, התקשרתי לאחי. היה צריך להספיק להכין את המשפחה, לספר לאמא. הוא עלה באמצע הלילה לירושלים, כדי לדאוג לזה.

בבוקר ברחתי מהבית. הספקתי להיכנס למכונית, חצי שניה לפני שהצלמים הספיקו להתארגן. ברחתי לנהריה. כל שעה פנוייה שיש לי, אני בורח לירושלים, זה המקום שלי.

– מה ההתייחסות הזו? אתה חי 25 שנה בתל אביב, אף אחד לא הבריח אותך.

לא, עכשיו אני אחזור לירושלים, זהו. בינתיים אני מעביר את הזמן, משוחח איתך, עובד קצת, נוהג. אני עובר עם המכונית ליד קיוסקים, מחפש את התמונה שלי בעיתונים, תוך כדי נסיעה. תוסף מכה. אני לא יודע איך לא התנגשתי עד עכשיו בעץ.

– אתה מפרק בית, כוח המסורת מזה שהתחתנת מאוחר?

כבר יכולה היתה להיות לי נחת מהילדים. יכולה היתה להיות לי חברה בבית, ואין לי.

עם הסבא בכותל המערבי, כשהוא עוד היה כותל והיה צריך להסתכל עליו מלמטה. הסתכלתי. הסבא צבט אותי ואמר: פה בוכים.

המקום הזה הטיל עלי איימים. היה עוד בור בהר ציון, מבוא השטן. הייתי עובר אותו בריצה מפני שהוא היה בור בבחינת לפתח חטאת רובץ כזה. שם ישב השטן. שלד עם שתי עיניים ומלמד ביד. פחד אלוהים. אחר כך, היתה אותה אצבע במגרש הרוסים, האצבע של עוג מלך הבשן. פחד.

– אבא שלך.

הוא היה סופר והיה מורה, שאביו היה קבליסט בבית הכנסת בית אל בירושלים. בית כנסת שנבנה עמוק באדמה עם חלונות למעלה, כי הפסוק אומר, ממעמקים קראתיך יה. אלה היו אנשים שהיו קמים באשמורת הבוקר, חושפים חצי גוף אחרי שהיו טובלים ומוליפים על הגב שלהם חלב חם, מצליפים על עצמם עם זרדים של אקליפטוס. הכל, על מנת להיטהר יותר, ולחשב את הקץ.

האבא שלי היה איש שרק בדיעבד יכולתי להבין את הדרך שבה חינך את הבנים שלו. הוא היה מאוד רחוק ממני. הוא לא אמר לי לקרוא לבנימין אחי, אלא, קרא לאחיך. הוא כתב אנציקלופדיה, שהיא היום אוצר בלום ליהודי המזרח בארץ ישראל. באוניברסיטאות יש תור כדי להגיע לספר הזה. הוא לא היה חבר שלי.

יש אבות שהם חברים. לא יכולתי לבוא אליו ולחלק אתו חוויות, לספר על אהבות מבית הספר. בשום אופן. זה היה בן אדם שיושב בחדר סגור, ואסור היה לעשות רעש כי זה מפריע, ומי שמפריע מוכנס אליו לחדר, וצריך לכתוב חיבור. נוצר לי ספר ענק של חיבורים על עץ הלימון שקמא, המורה, מלחמת השחרור, השיירות. יש איזשהו תיעוד של כל הילדות שלי.

– אז למי סמרת חוויות?

מן והיבליטציה. אמרתי לעצמי: אולי הוא בכל זאת ויתר.

– אתה מחכה ליום מזה מילורדי?

חס וחלילה. היום זה פשוט עולם אחר, אני משלים איתו. אני לא מנותק. אני יודע בדיוק איפה אני גר.

– להרבה אנשים אתה מזוהה סמל. מה יהורם גאון מייצג?

אני לא מרגיש כסמל, אני לא מצטנע. אני נמצא במקצוע שיש לו סטריאוטיפ מסויים. ואני בכלל לא הדבר הזה, אלא היפוכו של דבר. ניסיתי בכל כוחותי. לפחות ניסיתי. זה אולי היום הכי פחות מתאים להגיד את זה. אבל, אם יינברו בחיי הפרטיים, איש לא יידע מה קורה. אף פעם. אני רק מנסה להגיד שבאיזושהי צורה אני יוצא דופן.

– יש לך, בסמל, אחריות לשמור על דתנהגות הולמת את הציפיות? יהורם גאון יכול להסתובב שתוי ברחוב?

זה לא שייך לשום אחריות אני פשוט לא רוצה? אני, למשל, לא הולך למועדוני לילה ולבארים, אחרי הופעות. לא יודע מה זה סמים. זה פשוט לא מעניין אותי.

– עשית את דמותו של אדם, המאהב, בסרט על פי א. ב. יהושע, ואז אמרת שאדם, הבעל הנבגד, יודע להבליג באיפוק על בגידתה של רעיתו, אסיה. כשהתראיינת לפני מספר חודשים, אמרת שקשה למצוא דמות אצילית כזאת. אמרת שאתה נמשך אל התכונות של אדם, שהוא מן התיפבת ארץ ישראל כזאת.

תראי, הדמות במקרה הזה היא דמות יוצאת דופן, כמעט לא אנושית.

– מעריך יחסי הציבור שלך, שווק אותך, במשך שנים, כחותיכת ארץ ישראל. מין אדם, כמו שהוא מתואר.

אני מבין מה את אומרת. אבל, אני צריך לענות כאן על שאלה שאני לא רוצה לענות.

7 חבילות־שי. כל עובד ישמח להביא הביתה ("עלית").

תשקיף

מאת גד בירון

שי לחג. החלטה בכיוון המתוק

השוק לא זוכר שפע כל־כך גדול של הצעות שי לחג לעובדים. 3 תערוכות, מאות פריטים. מצב ביניים: התלבטות. החלטות טובות של מעבידים גדולים וקטנים: בכיוון המתוק. חבילות־השי של "עלית" זוכות להעדפה. להזמנות חוזרות. מסורתיות. למה? הסבר חלקי: מחלקה מיוחדת ויעילה ופתרונות נדרשים. ההצעות שלה לפסח: 7 חבילות שי מוכנות, וגם לפי דרישה, במחירים נוחים. מומלץ.

"איך אפשר שלא להתלבט?", אפשר היה לשמוע מנהלים רבים שסיימו ביקור בכל אחת מתערוכות שי החג לעובדים. בשוק לא זוכרים שפע כל־כך גדול של הצעות. יצרנים ומשווקים רבים, לא תמיד מוכרים, ניסו לקפוץ על תקציבי השי השנים. הפעם, לקראת פסח, נשבר השיא: 3 תערוכות ומאות פריטי־שי מכל הסוגים והמגוונים. מרשים, אבל לא בהכרח מקל על ההחלטה שצריך לקבל כבר היום.

גם פניות ישירות למעבידים, מצד גופים המתמחים בנושא זה, לא מספקות תמיד את הפתרון המיוחל. הכדור חוזר, אם כך, לידיו של המעביד.

דוד א., מנהל כח אדם בחברה גדולה וידועה, ביקר בכל אחת מ־3 התערוכות ולא התמקם מפניות שקיבל מצד גורמים מתמחים אחרים. שבוע הספיק לו להתלבט. את ההחלטה כבר קיבל. הוא אומר: "הרגישות שלנו לעובדים חייבה אותנו לבחון הצעות רבות. לא אחת ולא שתיים. היה לנו ברור שהרגישות של העובדים לא קטנה משלנו ושהיא הולכת וגדלה ככל שחתום חבילות־השי הולך ומתגבר. החלטנו עקרונית", הוא ממשיך, "שהבחירה שלנו צריכה הפעם, כמו בשנים קודמות, להלוע לטעם כל העובדים, בלי יוצא מן הכלל. שעון חשמלי לא עונה לצרכים של כל אחד וגם תלושי־שי לא סיפקו אותנו".

"מתאים לכל אחד מהעובדים שלי"

הוא עשה את כל הסיבוב וחזר לכיוון הבטוח. הוא לא היה צריך ללכת רחוק. ב־3 השנים האחרונות קיבלו עובדיו חבילות שי של כל הדליקטסים של "עלית". הוא זוכר את שביעות הרצון. בפסח הקרוב הם יקבלו חבילות מעוצבות במוצרי צריכה ודברי מתיקה של "עלית". לחג והרבה אחריו. קיבל החלטה בכיוון המתוק.

המקרה שלו הוא גם המקרה של רואה־חשבון צבי ר. מתל־אביב. 7 עובדים. סוליות בשנתיים האחרונות, בחגים, הוא מקפיד לתת לעובדיו "כל טוב" – כך הוא מכנה את חבילות השי "המתוקות". בפסח הקודם עבר לחבילות של "עלית". "מצאתי", הוא אומר, "את האפשרויות שהציעו לי במחלקה המיוחדת בהם. התאימו למסגרת שלי יותר. בחרתי מתוך שש חבילות את זו שנראתה לי. גם העובדים אהבו מאד". לפני כחודש נחשף, כמו כל אחרים, להצעות רבות אחרות, צבי: "בשבילי, הפתרון של 'עלית' נראה לי יותר בטוח, יותר איכותי ויותר מתאים למכנה המשותף של כל אחד מהעובדים שלי".

לפני 3 שנים, בהזמנה הראשונה שביצע דוד ט. ב"עלית", פגש את אסא הלפרין, שקיבל אז לידיו את ניהול מחלקת חבילות השי החדשה של "עלית". בהנהלת הקונצרן הבינו כבר אז את פוטנציאל השוק, שלהם בפרט, והחליטו להערך. להקים מחלקה מיוחדת. אסא, 45, רקורד מגוון בשיווק ומכירות, עושה את העבודה. ב־3 השנים האחרונות הוא בונה מחלקה יעילה, פעילה מאד, ובעיקר, הוא מתכנן ומרכיב חבילות שי שזוכות לביקושים גדולים. הביקושים האלה מגדילים בהתמדה את חלקה של "עלית" בשוק חבילות השי, והופכים את אסא הלפרין לאוטוריטה בתחום הזה. כתובת להתייעצות.

"פותרים בעיות של החלטה"

יש לאסא הסברים לגידול בביקושים. "הפעילות שלנו, להבדיל מגופים אחרים,

אסא הלפרין. "ביקושים גדולים"

מתפרשת לאורך כל השנה. בין החגים אנחנו עסוקים בתכנון זהיר ומגוון של חבילות שנותנות פתרונות נכונים לכל מעביד: חבילות שכל עובד ישמח להביא הביתה. חלק ממאמצי הגיוון לוקח בחשבון את הלקוחות שחוזרים אלינו כל שנה. אנחנו מפתיעים אותם. לפסח הקרוב, למשל, הכנו שבע חבילות־שי שונות, ברמות תקציב שונות ונוחות, עם המובחרים והיקרים שבמוצרי 'עלית'. אנחנו מתרשמים ששביעות הרצון נוגעת למוצרים שלנו דווקא. העובדים שמחים לקבל מוצרים מעולים של כיף ולמעבידים אנחנו פותרים בעיות של החלטה".

אסא מתרשם גם שהלקוחות מרגישים יותר נוח להיות בקשר עם אנשי המחלקה המיוחדת שלו. אנשים שנושמים את הנושא, שזה המקצוע שלהם, שמבינים את הצרכים של כל לקוח ומסוגלים לתת עצה מקצועית טובה. הרושם האובייקטיבי גם הוא בכיוון. חבילות המוצרים, המשלבות "מתוק עם מועיל", נותנות פתרון מאוזן לכל ארגון, לכל מעביד, בכל סדר גודל.

לפסח השנה יש ל"עלית" 7 חבילות שי שונות. אחת יותר מבחג הקודם. כולן, כמובן, כשרות לפסח. החידוש: צידנית שי קשיחה לפיקניק: הדליקטסים היותר־יקרים של "עלית" בצידנית מהודרת (ראה תמונה). הפטנט: גומרים את תוכן החבילה ונשארת צידנית נשיאה לפיקניק או לכל מה שמתחשק. אבל קודם לכן נהנים מכל מה שבתוך. דליקטסים אמרנו: שוקולדים, בונבוניירה צימוקים, קפה נמס ספלנדי וקפה אלדין, רוזמרי ועוד.

פתרון נוח ולא־יקר

מי שמכיר את הארגון והמנהלה של "עלית", קושר אותם, בנשימה אחת, עם יעילות. אסא הלפרין מנהל מחלקת חבילות השי של הקונצרן. לא יכול להרשות לעצמו סטנדרט אחר.

ממוקד ברמת־גן, הוא שולט על כל מערך ההזמנות והשיווק של המחלקה. הוא בנה את המערך הזה לעשות חיים קלים לכל מעביד, גדול או קטן, שמתמש פתרון יעיל, לא־יקר במיוחד, ובעיקר נוח. מה זה נוח, איך עושים את זה? אפשר להתקשר למוקד (03־731111), או לפנות לאחד מתוך 7 סניפים של "עלית" ברחבי הארץ. ועוד אפשרות: לפנות לאחת מחמש חנויות "עלית" (באלה יש חריגה מאד. עצה: לנסות קודם את המוקד).

אסא מדגיש: אין כל הגבלה על כמות החבילות המוזמנות. "אפשר להזמין מחבילות הרזות (מתרון מצויין לבעלי מקצועות חופשיים ובעלי־מלאכה) ועד לכל כמות". הוא מוסיף: "כל כמות סבירה תישלח במועדה בדיוק אל כתובת המזמין. כדי שהמעבידים שלא ניצלו את כל הפסח הקודם יתנו את החבילות של השנה בחשבון".

פריטים לשעות של קורת־רוח והתפנקות. מתאים לכל אחד וגם לא יקר במיוחד. 63 ש"ח.

זו הדוגמה היותר־יקרה יחסית. אבל כאן יכול כל מעביד לעשות את החשבון שלו, כי יש לו עוד 6 אפשרויות – במחירים הרבה יותר נוחים. זה מתחיל ב־30 ש"ח (כמדוייק: 30.50 ש"ח), תלוי בתוכן החבילה מתוך המיגוון. אפשר גם להזמין חבילות שונות. תלוי בעובדים ובאפשרויות הכספיות.

פרט מעניין: גם בחבילה הפחות־יקרה מכולן ("המזוודה הלבנה"), מוצאים הרבה מוצרי כיף מאד נדרשים: בונבוניירה מרמלית, שוקולדים מיוחדים, חטיפי אגוזי, ויפים, דרז'ה שקדים צרפתי, קפה נמס ספלנדי. ויש עוד.

יתר החבילות לבחירה: "מזוודה כחולה". קצת יותר יקרה, בפנים גם שוקולד "רוזמרי", רגולטו, שוקולית. אחר־כך, "מזוודה אדומה": קפה פילטר רומבוטס, שוקולד אגוזים, ויפ בפחית וכל היתר. ה"אדומה" הולכת גם עם יין. יין לקידוש.

תכנון לפי דרישה

"תיק צהוב לים" היא אופציה נוספת, שהיתה בראש השנה האחרון לאחד החטיפים היותר־נדרשים בשוק כולו. אסא הלפרין מודה שהיקף הביקושים הפתיע אותו. "זה היה מעל ומעבר לכל הציפיות. נכון, התכנון שלנו הביא בחשבון הצלחה, אבל לא בהיקפים כאלה". השנה הוא בונה על צידנית השי הקשיחה לפיקניק. היקפי ההזמנות, נכון להיום, מאפשרים לו את ההערכה הזו.

בין התיק הצהוב לצידנית הפיקניק יש צידנית שי. תוכנה מזכיר את צידנית הפיקניק: קפה פילטר רומבוטס, בונבונניירות איכות, רוזמרי, פרליני אגוזים, דרז'ה שקדים, קפה אלדין ועוד דליקטסים ש"יושבים" טוב בתוך האריזה השימושית גם לאחר ניצול התוכן.

7 אפשרויות. כל מעביד יכול להסתפק במיגוון הזה וברמות המחירים השונות, הנרתות כשלעצמן, כדי להחליט על אחת מחבילות־השי המוכנות. אסא הלפרין משוכנע כי הסידרה שמציעה המחלקה שלו לפסח עונה על מרבית הבעיות שמעוררת בחירה נכונה של שי לחג.

אבל החליט לא להסתפק בזה: "אנחנו מאפשרים גם הפעם, למעביד שירצה בכך, לתכנן את תוכן חבילות־השי שלו, על־פי טעמו. יש מקרים", מוסיף אסא, "שמעביד מעוניין להטביע את חותמו האישי על השי. אנחנו מזמינים אותו לתכנן את הרכב החבילה בעצמו וגם מעמידים לרשותו, על־פי דרישתו, יועץ מקצועי".

אסא מאמין שהגמישות הזו עונה על כל מה שמעביד, בעצם, רוצה וצריך כדי שהשי יפגע "בול" לציפיות של עובדיו. (ראה מסגרת).

עצה: לא להשאיר לרגע אחרון. היום, אפשר לקבל החלטה בלי לחץ. היום, כשהלחץ על הקווים של אסא הלפרין מאפשר לנהל שיחה בלי מאמץ גדול, כדאי להתקשר מהר, 03־731111, לבקש את אסא), להתייעץ ולקבל, בזמן, החלטה בכיוון המתוק.

■ **תדמית**

טיפים

אודטה א. דנין

יום אחד השאירו לי הודעות בכל מקום, שמחפשים אותי מהמערכת. הודעות בכל מקום, זה תמיד סימן לצרות. ואכן, אשר יגורתי בא לי. הודיעו לי, שעוד מעט פסח.

הולך הכן אדם שלו ושמח, ופתאום נופל לו פסח על הראש. חשבתי חשבתי מה אכתוב לכבוד פסח, וידעתי שזה קייז אבוד. אצלי המיבנה של הגנים הולך ככה, שבתנוכה באים לי כל רעיונות־הפסח, אף פעם לא בפסח. אבל השבח לאל שתמיד קיימים עיסקי ניקיון, ואפשר להלביש על הנושא כמה פטנטים נהדרים.

אז ככה:

● ניקוי נעליים – כותבת חיה ויגגרטן מנתניה „מאחר שהנוער שכח כבר מזמן מה זה לצחצח נעליים, עם כל נעלי הספורט האלה שנועלים, רעיון טוב לנקות אותן וגם ליצור שיכבת מגן, זה פשוט לעבור עליהן עם סמרטוט שמספיגים במעט חומר להברקת רצפות (ווקס). החומר הנ"ל גם גורם לברק, וגם מסיר לכלוך".

מה שנכון, ואם בווקס עסקינן – חברת פזכים הוציאה לשוק תכשיר הבריקה בשם ווקס פז, שמכיל חומר אנטי סטאטי, המונע היווצרות שדה חשמלי ולכן דוחה בכל כוחותיו את האבק הישראלי המהולל. התכשיר מתאים כמעט לכל מישטח, חוץ מאשר לרצפות, שכן שם הוא עלול לגרום להחלקה. מישהו קטן רזב חוטם היה נותן הרבה תמורת אושר החלקה שכזו.

● כתמים – כאן רבותי, מגיע אחד הפטנטים האמנותיים ביותר נגד כתמים סרבניים. ובכן, כל כתם (למעט כתמי שומן) על כמעט כל סוג בד (חוץ ממשי) מוחקים בעזרת פטנט אקונומיקה. ככהו עובדים באור יום חזק וברור. מכינים בקבוק אקונומיקה (בדילול המיסחרי המקובל של 30% חומר פעיל על ליטר מים) הפקק של הבקבוק (כן) ומיברשת שיניים. לא יקרה לה כלום.

ממלאים את כיור האמבט מים, ומשקיעים בהם לגמרי את הבגד המוכתם. הופכים את פקק בקבוק הכלור עם הפתח למעלה, כך שתתקבל מעין כוסית זעירה. ממלאים אותה כלור. זיפי מיברשת השיניים, שראשה השעיר הקטן חיוני לעבודה מדוייקת, יושקעו בכל פעם בתוך הפקק הזה, ויספגו בדיוק את כמות החומר הרצויה.

מאתרים את הכתמים. מרימים כל פיסת בד הנושאת כתם, ומותחים אותה על כף יד שמאל הפרושה עם צירה הפנימי כלפי הפנים – כשהאמה מתרוממת מעט ומהווה תמיכה או „מישטח שיפשוף" לכתם.

ביד ימין מספיגים את מיברשת השיניים בתוך הפקק המלא כלור, הופכים אותה, עם הזיפים כלפי מעלה, שהכלור לא יטפטף, שמים אותה מעל הכתם והופכים אותה שוב, שהזיפים יהיו על הבד.

מתחילים לשפשף יסודי וממוקד בתנועות שתי וערב על הכתם. השיפשוף מאיץ את פעולת הניקיון. אבל לא משפשפים עד קץ הדורות. סופרים בקצב רגיל 21, 22, 23, 24, 25 (תוך כדי שפשוף נימרץ) ומיד משקיעים את הבד בתוך המים, כדי „לכבות" את פעולת ההבהרה.

שוב מעלים את הבד הספוג מים (לא לסחוט), שוב מספיגים מברשת בפקק המלא כלור (שאותו ממלאים בזהירות מחדש לפי הצורך) ושוב מתחילים לשפשף. שוב „מכבים" במים.

חוזרים על התהליך עוד כמה פעמים. הכתם הולך ונמוג, עד שהוא נעלם לגמרי. לא עוברים לניקוי כתם חדש, עד שהראשון לא נמחק.

עם הניסיון, ניתן „להגדיל את החוצפה" ולשפשף זמן ארוך יותר, וגם להרביץ על כתם אחד שלוש הספגות כלור רצופות עם המיברשת, אבל רק אחרי הרבה ניסיון ומיומנות בכדי לא להרוס. מוטב עוד כמה דקות עבודה, מאשר בגד עם כיתמי לובן.

בכיור צריכים להיות מים רבים בכדי שירללו אפקטיבי את הכלור המשופשף.

הפטנט יעיל נגד כתמי קקאו, עגבניות, פירות, ובלתי מזוהים (למעט שומן).

מיישמים את העסק אפילו על בדים ציבעוניים, בתנאי שהם מאיכות טובה. בבד ציבעוני השיפשוף צריך להיות פחות נמרץ, וזמן השיפשוף בין „כיבוי" אחד לשני במים קצר מהרגיל ומאור „עצבני".

מים! הצילו מים!

מתוך העיתונות:

„עם הפעלת משטר החירום במשק המים מכוח תקנות לשעת חרום צפויים 'מבזבזי המים' לעונש של סגירת ברזים ולא רק במיגזר חקלאי, אלא גם בישובים העירוניים. הקיץ פשוט יסגרו את המים למי שעוברים על הכמות המיועדת להם."

לא יודעת כמה זה „כמות מיועדת" אבל בטוח פחות מאשר אנחנו צורכים כמובן מאליו.

ולפני שמנתקים לנו את המים בתור „עבריייני מיכסות" ככה משפרים ביצועים:

רחיצת כלים

פקקו מילת הקסם, פקקו משרים כלים במים חמים וסבון נוזלי. מסבנים את כל הכלים ושוטפים. מפסיקים את נוהל הקבע לשטוף כלים במים זורמים עשרים דקות. מי שלא מאמין איזה הבדל, שירחץ את הכלים כמו פקק. הכיור הגילא יציף את המיטבח תוך דקות:

גילוח

גילוח זה טקס קדוש, כמובן, והעולם צריך להתמוטט לפני שנישנים נישהו מהרגלי הפולחן, אבל אם אין אפשרות לעבור למכונה חשמלית (ויבשה), מתרגלים להרחיק את זיפי הזקן מהמכשיר ע"י דפיקת הסכין עם הקצף על דופן הכיור בכמה חבטות קצרות ועזות – במקום להחזיק אותו תחת זרם המים דקות ארוכות של עצלנות הולמנית מהופנטת ולחכות תוך שרעפים כבדים שהזרם ינקה.

אמבטיה

כששר אנגלי מסכן הציע בזמנו להתקלח תמיד בשניים, כדי לחסוך אנרגיה, צחקה לו כל אנגליה. לנו הרעיון הזה טוב, כי אנחנו בלי צפוף לא חיים. אתה יכול לטייל בכל העולם, אבל אם אתה נכנס לאוטובוס, מרים בדי עמל מרפק והזרת נתקעת לך בנחיר זר – הגעת חביבי הביתה.

נחזור לאמבטיה: כאשר רוצים לערבב מים חמים וקרים כדי להגיע לטמפרטורה הרצויה, קודם פותחים מים קרים, ומוסיפים בהדרגה את החמים, ולא להיפך! גם „ויסות" המים ישר בהתחלה אינו רעיון טוב לחיסכון. זה תמיד קר מדי או חם מדי בפועל.

מים קרים תחילה זה נוהל בדוק נגד ביזבוז מים, ואלה החמים בפרט. קיים כך יותר מסיכוי סביר שהמים החמים לא ייגמרו בדיוק לפני שעוד אחד במשפחה צריך אותם.

בישול ירקות

כתבתי את זה כבר פעם, אבל למה לא לנדנד אם ישנה הזדמנות: כרובית, כרוב, תפוחי אדמה, גזר וכל ירק, כל ירק אין צורך לבשל במים רבים, שמבזבזים גם ויטמינים וגו. ממלאים סיר יבש בירקות נקיים, מוסיפים מלמעלה כשתי כוסות מים (עד גובה עשירית הסיר) מכסים במיכסה, ומבשלים על אש קטנה עד שרך לפי הטעם. האדים יבשלו את הירק טעים פי כמה, ובלי טירחת שפיכת סירים לוהטים.

שטיפת רצפות

העזרה הישראלית מטביעה כנראה את צרותיה במים. ומכיוון שרבות הן צרותיה ומספיקות למינימום שישה פרטים [...] פר ראש, גם הוא שעדיין יש כינות, [...] מסובך להתחנך להרגלים חדשים, אבל [...] לדעת:

א. טיאטוא יסודי של הרירה לפני השטיפה מצריך אחר כך פחות מים בשטיפת הרצפה.

ב. מריחת הריצפה באקונומיקה [...] מהלכלוך להירבק, והכהרה צריך פחות מים למראה נקי.

ג. נוהל שטיפת רצפות הכי יעיל לעניין החיסכון כולל טיאטוא, שימשוף וניקוי הריצפה בעזרת מגב עם סמרטוט [...] מים וחומר ניקוי – הסרת הסמרטוט [...] ואיסוף כל המים האלה במגב תוך כדי הכאתם לחדר חדש ו„מלוכלך" יותר [...]

מתחילים מהנקי ביותר אל המלוכלך [...] הגומי (בתנאי שהוא מאיכות טובה [...] ואפקטיבית), מותיר את הריצפה נקיה [...] ויבשה מאוד, ולא חשוב כמה [...] המים שהוא אוסף.

טוב, גם לזה יש גבול. נקודת [...] מתוך הנחה שלא שוטפים רצפות רק [...] הזבל מגיע לבירכיים. בסוף [...] על הכל בסמרטוט לח לפרנים. [...] לי מזל, בחורה יסודית, שכל [...] רבות על שרותיה.

אגב, אם בעניין מגבים עסקינן, [...] לכבוד פסח שהמגב השחור הסטני [...] הוא רק יפריע) זה הדבר היחיד [...] בעלי חיים כשמפעילים אותו [...] הכרשה על ריפוד ספות, למשל. [...]

אינסטלטור

צריך להזמין את הבוקר בשל כל [...] מיזוערי – או להתחיל באותו [...] הברזים העתיקים לבאלה פלסטיק [...] הארץ, שבגלל האנטומיה הבילקרית [...] לא מטפטפים אף פעם גם אם [...]

חבר שלנו שגר בבית פרטי כלי [...] התחבאות מאחורי דיירים אחרים [...] משותף, זילזל בטפטוף שכזה. [...] זמן עד שיירגע מחשבון המים [...]

אם אתם רוצים ניסויים מדעיים – [...] הפקק תחת הפריט הדולף, תראו [...] מתמלא אמבט אחר אמבט.

ובינתיים, עד שיבוא הרופא [...] שהטיפטוף לא יטריף את הדעת [...] חוט מהברז עד קרקעית הכיור [...] הטיפות יחליקו בשקט לאורכו.

שרותים

פעם חשבתי כמה מים טובים הולכים לאיבוד, ולמה מערכת הסניטציה [...] לא מורימת בצינורות הסיני קרוזה [...] ים מסוננים למטרה זו. אבל עד [...] מוטב להיכנס לשרותים, להרביק את [...] המורה על החרסינה בתוך האסלה [...] הנתיב הראשי שמשם פורצים [...] השוטפים. אם סכר־האצבע הזה [...] מיקווה מים קטן, סימן שיש שם [...] מאוד בלי פטנט האצבע להבחין [...] חכם, מתקן את זה אתמול.

פס חלודה דק לאורך דופן הערסטנה [...] המים שבתוך האסלה, מעיד על [...] קיימת, אולי היסטורית.

דשא

בעלי הגינות שממטירים [...] הרשא: סמדר טלמון, מתכננת [...] שיש לקחת סכין באורך של [...] ולתקוע את הלהב באדמה. אם [...] בקלות, להפסיק את פעולת ההשקיה [...] כמות מים שמעבר לזה מיותרת [...] לביזבוז.

כמו כן, להשקות את הדשא רק [...] מראה סימני צימאון ברורים, [...] השקייה רבה ולמעט בתקופת [...] תגדל יותר דשא, אלא פיטריות [...] המשגשגות על לחותו

פסיכולוגיה

אם אתם באמת בעניין חיסכון [...] קצת עזרה לתודעה, אל תראו [...] הזורמים במים זורמים, תראו [...] מסויים שהולך ואוזל הולך ואוזל [...] בתנאי שנזכרים לחיזכר בדימוי [...] מהפאניקה שהוא מעורר, מאוד [...] לשכוח.

צריך לקחת דוגמא מהורינו [...] מים חיו מכינים מרק, מסננים [...] שוטפים עם זה את הריצפה, [...] ומשקים בהם את ערוגות הצנוניות.

אוח אלה היו ימים

הורוסקופ

מאת האסטרולוג אילן פקר

לשבוע המתחיל ב־11.4.86 והמסתיים ב־17.4.86

הארועים המרכזיים הצפויים השבוע

- אסונות תעופה נוספים פוקדים את העולם, יתכן גם בים.
- פעולות טרור בינלאומיות מקבלות תנופה. צפויה התנקשות בחייו של מדינאי בדומה למה שקרה לפאלמר – ראש ממשלת שבדיה.
- התוכנית הכלכלית עומדת השבוע במבחן הקשה ביותר שלה עקב העובדה שהולידה משברים חברתיים חמורים.

האישיות בחדשות

"הליכוד" – בן מזל בתולה, הוקם כשלושה שבועות לפני מלחמת יום הכיפורים על ידי המפלגות חרות והליברלים.
במפת הלידה השמימית של גוף פוליטי זה ברום השמיים מופיעים השמש וכוכב חמה (במזל בתולה) ופלוטו (במזל מאזניים). מאידך, באופק המערבי מופיע כוכב שבתאי (המייצג את השלטון) בקרינה שלילית לפלוטו. הירח (המייצג את העם) נמצא במילואו במזל דגים בקרינה שלילית לשמש ולכוכב חמה. כוכב המאדים (המייצג את המאבק) נמצא במזל שור (האינטרס הכלכלי) בקירנה חיובית לכוכב שבתאי אך בקרינה שלילית לכוכב צדק. כוכב אורנוס (המייצג את המהפך) ממוקם במזל מאזניים בקרבת מעלת האופק העולה במפת הלידה השמימית של מדינת ישראל.

מפת לידה זו מצביעה על מתח פנימי מתמיד, חוסר החלטיות או חוסר קו אחיד תוך הקצנה בין דעות ומחנות. גוף כזה מחזיק מעמד בעיקר בזכות מנהיג אשר הכפיפות או החובה כלפיו מאחדת את השורות. ללא מנהיג, גוף כזה מועד לזעזועים. ואמנם, כל עוד היה מנחם בגין הדמות המרכזית, יכול היה הליכוד לפעול, אולם עם סימני השאלה שבאו לאחר פרישתו של בגין רבו הזעזועים ומאבקי הכח, כולל הקושי במיזוג שבין הליברלים לחרות.

בתקופה הנוכחית, כתוצאה מקרינה שלילית של הכוכבים אורנוס ושבתאי על מפת הלידה של הליכוד, צפוי הליכוד לזעזועים נוספים שיימשכו כל שנת 1986 ואף יותר מכך. לא מן הנמנע כי צפוי קרע בליכוד עד כדי פרישה או פירוק אם כי אין זה מונע איחוד מחדש לאחר זמן. מבין הדמויות הבולטות כיום בליכוד, לבני מזל גדי או דגים יש עדיפות לקבל את מעמד המנהיגות.

מפת השמיים השבוע – מראה לנו כי השמש נמצאת במזל טלה בהיבט חיובי לכוכב אורנוס. כוכב נוגה נמצא במזל שור בהיבט חיובי למאדים ולנפטון (הנמצאים בצמידות במזל גדי) וכן לכוכב צדק. מאידך, כוכב חמה נמצא בהיבט שלילי לאורנוס וכוכב שבתאי בהיבט שלילי לצדק.

מצב כוכבים זה מצביע על נטיות מנוגדות המשפיעות עלינו השבוע. מצד אחד אנו נוטים לפזיזות או לשיקול דעת שטחי ולא מעמיק, ומצד שני אנו נוטים להתלבט ולא להגיע להחלטות סופיות ומחייבות. עם זאת, האנרגיות שלנו חזקות ומחפשות מוצא של פעילות ויוזמה. על כן, מן הראוי כי לא נהסס ונפעל במהירות ובמלוא המרץ בקשר לכל ענין הדורש פתרון החלטי. זה הזמן בו עלינו לחפש את התכלית והתועלת המעשית בכל פעולה וענין בו אנו עוסקים.

אין לשכוח, כי אנו בתחילת חודש ניסן. בימי קדם, ניסן היה החודש הראשון בחודשי השנה, דהיינו, כאשר השמש נמצאת במזל טלה. היה בכך תאום עם ראשית השנה האסטרולוגית המתחילה עם כניסת השמש למזל טלה אף כי במשך הזמן השתנתה השיטה והשנה מתחילה בתשרי כאשר השמש במזל מאזניים (לעיתים במזל בתולה) עדיין נותר ראש חודש ניסן כראש השנה למלכים (ספירת שנות המלכות) ולרגלים (למועדים). בחודש זה, לפי המסורת, נברא העולם, נולדו האבות, נגאל העם ממצרים, הוקם המשכן ולעתיד לבוא - תחול הגאולה השלמה.

ילידי השבוע – משתייכים לשלישון האחרון של מזל טלה. בני קבוצה זו נשלטים על ידי הכוכבים מאדים וצדק וניחנים בכשרונות מעשיים, הן בשטח הכלכלי מסחרי והן בשטח היצירתי או האינטלקטואלי. בעייתם המרכזית היא נטייתם לכפייתיות בלא יכולת להתפשר עם הסובבים אותם. הם נסחפים או נקלעים למצבי סכנה בלא יכולת לאבחן זאת אלא רק לאחר זמן כשהסכנה חלפה. באם בני קבוצה זו ידעו לוותר ולהתפשר יגדילו בכך את סיכוייהם להשגים והצלחה.

טלה (21.3–20.4) השבוע אתם מגיעים להחלטות מעשיות בכל הקשור להמשך פעילותכם המקצועית או הקריירסטית, וזאת על אף ההתלבטות הקשה בה הנכם נמצאים. אין זה הזמן לחשוף ברבים את תוכניותיכם האישיות ומוטב לפעול בשקט מאחורי הקלעים. עיקר מאבקכם נטוש על עניני כספים אותם אתם מצליחים לאזן ואף להגיע לרווחים. זה הזמן להשלים ידע ואף להשתלב בתוכנית לימודים או השתלמות מקצועית על מנת לנצל זאת כבר בזמן הקרוב. בענייני בריאות דרושה זהירות ואף ביקורת רפואית.

שור (21.4–20.5) אתם מחזירים לעצמכם את הבטחון העצמי. מתברר לכם, כי המתחים במסגרת העבודה או העסקים מיותרים וכי באמצעות שיחה גלויה וישירה ניתן להגיע לתוצאות טובות מהצפוי. על אף העובדה שאתם מודאגים בעניני כספים, ידידים עומדים לימינכם ואינם מאכזבים. הרגשות חזקים ואתם נוטים לפנק את בן או בת הזוג בנוחות ובבטחון. זה הזמן לצאת לחופשה או לצאת ולהנות מבידור טוב.

תאומים (21.5–21.6) השבוע אתם מתאוששים, גם פיזית וגם נפשית, לאחר תקופת המתח והעצבנות שעברתם עד כה. היחסים עם חברים לעבודה משתפרים. בקריירה צפויה העלאה בתפקיד או הגדלת סמכויות. עם זאת, נראה גם שיפור במצב הפיננסי. רווח בלתי צפוי יעלה לכם את המוראל. בעייה בריאותית מפסיקה להטריד אתכם ואתם מתפנים לתת יותר תשומת לב לסובבים אתכם ולהדק קשרים חברתיים.

סרטן (22.6–22.7) אתם עסוקים בגיבוש תפקיד חדש שקבלתם או בביסוס תוכנית שהחילותם לפעול לפיה באחרונה. אתם זוכים לקבל את כל המחמאות ואת כל התמיכה מהסובבים אתכם. עם זאת, עדיין קיים מתח גדול מדי ביניכם לבין משפחה או קרובי משפחה ואשר טרם מצאתם את הדרך להורידו ממערכת היחסים שלכם. הרגשות סוערים ומרגשים ואתם מחזירים לעצמכם את הבטחון העצמי.

אריה (23.7–22.8) השבוע אתם עוסקים בעניני עבודה וביצירת תנאים נוחים לתפקוד המתאים לקצב שלכם. עניני הרגש פחות לוחצים ואתם מתפנים לעבודה ולעסקים. הפופולריות שלכם עולה לשיא ואתם מצליחים במקום שאחרים נכשלו. זה הזמן לטפל בעניני כספים ולשמור על אינטרסים כלכליים ופיננסיים שהוזנחו לאחרונה. תוכניות להשתלמות מקצועית או השתלבות במסגרת לימודים וכן תוכניות לנסיעה למרחקים מתגבשות בימים אלה.

בתולה (23.8–22.9) בימים אלה אתם גולשים ונסחפים לרומנטיקה סוערת. לפנויים ולפנויות שמביניכם זה הזמן לתכנן ברצינות נישואין או לקבוע תאריך לחתונה. עם זאת, אתם מוטרדים ומודאגים בקשר לבני משפחה. דבר זה אף גוזל מזמנכם ומעמיס עומס נוסף על המתח שבו אתם נתונים. נסיעה למרחקים או מפגש עם אנשים הבאים מרחוק, הופכים לעניין אקטואלי ומאפשרים לכם להגשים תכנית אישית אותה אתם שמים בראש העדיפויות.

מאזניים (23.9–22.10) השבוע אתם עסוקים בעניני המשפחה והבית. זאת על אף העובדה שאתם באותה עת מודאגים בכל הקשור לשיפור תנאי עבודתכם. המאבק הפנימי אצלכם בין עניני הבית לעניני הקריירה אינו מוביל לתוצאות. זה הזמן לטיפול בעניני כספים ובהתארגנות לשינוי במקום מגורים או במקום עבודה. יציאה לחופשה תועיל ותחזיר אתכם לשיווי המשקל הנכון.

עקרב (23.10–22.11) הרגשות הרומנטיים חזקים במיוחד. אתם נסחפים ואף מוכנים להקריב הרבה למען תגשמת האידיאל הרגשי שלכם. אתם הופכים לפופולריים ולמבוקשים על ידי בני המין השני. זה הזמן לחתימה על הסכמי שותפויות עסקיות או לנסיעה המשלבת עסקים ובילוי. אתם עדיין מודאגים ממצבכם הכספי אולם שינוי באופן העבודה או בכיוון העסקים עשוי להועיל ואף להגדיל את הרווחים.

קשת (23.11–21.12) השבוע אתם נאלצים להשתתף בשלוש מערכות המתבצעות בעת ובעונה אחת. היינו, להתמסר לסערה רגשית ורומנטית, עם זאת לדאוג לעניני בריאותכם ובריאות בני משפחה, ובמקביל שוב להתארגן מחדש בכל הקשור לעניני כספים ועסקים. עניני משפחה גוזלים מזמנכם אך אין אפשרות להתחמק מאחריות בקשר לכך. זה הזמן לתכנן הרחבת מקום מגורים או הרחבת המשפחה. בני משפחה מבוגרים מדאיגים אתכם בכל הקשור למצב בריאותם. הזהרו מבזבוז כספים או מהוצאות כספיות שאינן במקום.

גדי (22.12–19.1) אתם נמצאים בשיאה של פעילות חדשה המאפשרת לכם להגיע להישגים בזמן קצר יחסית. עם זאת, אתם נוטים להכנס למצבים של חוסר ודאות וחששות שאין להם בסיס. הרגשות חזקים ואתם נוטים להסחף בניגוד לרצונכם. אין זה הזמן המתאים להיות מעורבים בבעיות של אחרים. טיפול בעניני הבית זוכה בכל מקרה לעדיפות מצדכם. זה הזמן לדרוש את המגיע לכם בכל הקשור לזכויות וכספים.

דלי (20.1–19.2) בימים אלה אתם עסוקים בהשלמת תכניות אישיות, ובחיסול פיגורים וניקוי השולחן. עם זאת, עניני בריאות דורשים טיפול דחוף. זה הזמן לערוך ביקורת רפואית. בעניני כספים על אף הדאגות והחששות אתם עולים על הגל הנכון. מתח במקום עבודתכם אינו מקל עליכם את החיים אולם אין הדבר צריך להדאיג שכן התוכנית האישית שלכם ממילא הולכת ומתגבשת ומאפשרת לכם בקרוב יתרונות חשובים.

דגים (20.2–20.3) השבוע אתם במרכז הבמה. במישור הרומנטי בני המין השני מחפשים את קרבתכם. מאידך, באותה עת אתם מחפשים את משמעות החיים ומנסים למצוא את הדרך להגשמה עצמית. זה הזמן לצאת ללימודים, לנסוע למרחקים, לקבל תפקיד אחראי, להשתלב בתנועה חברתית או פוליטית ולמעשה לעשות את אותם דברים שזמן כה רב נמנעתם מלעשותם. הרצון להוכיח את עצמכם חזק במיוחד. קשרים חברתיים יועילו לכם מאוד בימים אלה בכל הקשור לצבירת עמדת כוח.

נקיון פסח יסודי של סַנוֹ במחיר הנמוך ביותר

מבצע! בכל רשתות השיווק, בתי כל בו לנקיון וחנויות המכולת

סדר בבית - סדר במדינ
אל תעשירו את חברות הענק
קנו תוצרת כחול לבן באיכות
למען כלכלה עצמאית ולמניעת

טבלת השוואה לדוגמה:

המוצר	מבצע סנו	מוצרי יבוא במחירי מבצע	אחוז החסכון
סנו תנורים	1.5 ש"ח	2.99 ש"ח	50% זול יותר
סנו פרש ארוסול	1.99 ש"ח	3.30 ש"ח	40% זול יותר
סנו קליר מילוי	2.3 ש"ח	3.24 ש"ח	30% זול יותר
סנו x לימון	1.1 ש"ח	1.80 ש"ח	38% זול יותר
סנו חלונות	2.0 ש"ח	2.50 ש"ח	20% זול יותר
סנו פרש מוצק	1.88 ש"ח	2.60 ש"ח	27% זול יותר
סנו רהיט	3.26 ש"ח	3.95 ש"ח	17% זול יותר
סנו x קרם ניקוי	1.7 ש"ח	2.22 ש"ח	23% זול יותר

הסדר מתחיל בבית.
החברות הזרות מנסות לפתות אותך במבצעים.
הם נותנים לך כביכול הנחות ענק. בדקו היטב את המחירים, השוו בקפדנות ותגלו את האמת:

המחירים של מוצרי סנו המובחרים זולים בעשרות אחוזים ממחירי המוצרים של החברות הזרות.

ועוד מוצרים רבים אחרים.

שימו לב: בחלק מרשתות שיווק ובתי כל-בו לנקיון ניתן להשיג את המוצרים במחירים נמוכים יותר מהמצויין בטבלה.

מוצרי כחול לבן איכותיים של
כדאי לכם - חשוב למדינה.

מה הבעיה? קחו סַנוֹ.

כנראי

מאת ג. יפית

לאחר 10 שנים של „עלה ירוק"
דלתא מוסיפה „עלה כחול"

בימים אלה יוצאת לשוק סדרת „עלה כחול" של דלתא

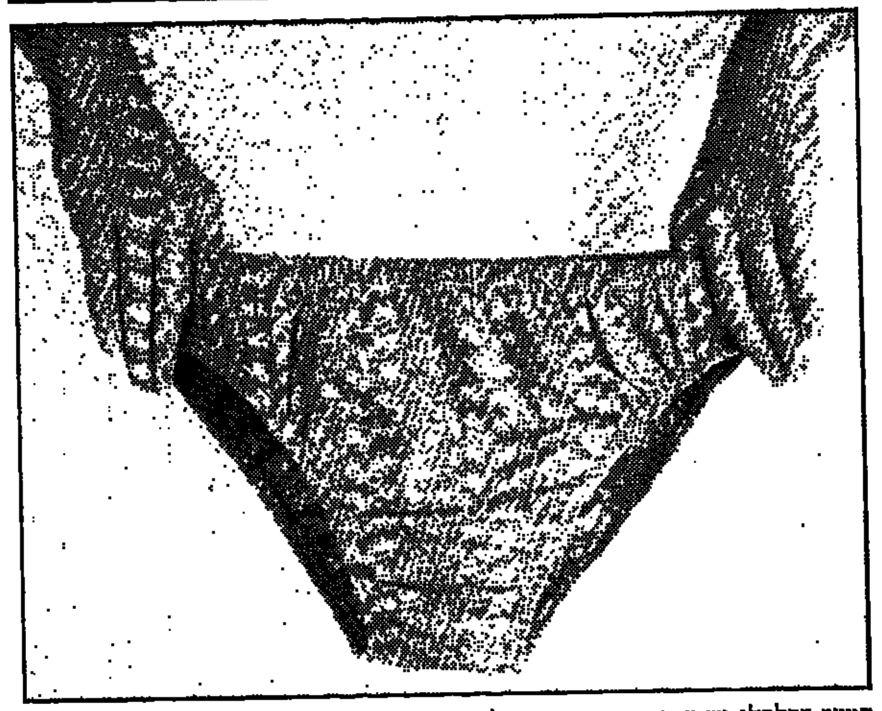

דלתא, הנחשבת למובילה בענף ההלבשה התחתונה, צברה לה מוניטין מכובד בזכות מוצרי האיכות שהיא מייצרת. מוצרים אלה מוזהים בשוק הישראלי באמצעות תווית „עלה ירוק", שהפך לסמל יוקרה ואיכות. הסדרה החדשה הנושאת את תווית „עלה כחול", היא סדרת החיסכון של דלתא.

מהי סדרת „עלה כחול"? לשם מה היא נוצרה? ולמי היא מיועדת? שאלות אלו ואחרות הפנינו למנהל השיווק של דלתא.

■ ***מהי סדרת „עלה כחול" של דלתא ומהי מטרתה?***

ת. „סדרת „עלה כחול" היא סדרת החיסכון שלנו. מטרתה לאפשר ללקוח לקנות מוצר במחיר חסכוני מבלי להתפשר על איכותו. המוצרים בסדרת „עלה כחול" מופיעים ללא הקישוטים, האביזרים והתוספות בהם אנו משתמשים בסדרות הרגילות. כדי להגיע למחיר סופי נמוך יותר לצרכן, חסכנו בסדרת „עלה כחול" בכל הלוקסוס. לדוגמא: חסכון באריגת הבד, אין כאן אריגת ז'קארד או כל אריגה יקרה אחרת, (כידוע בדלתא שולטים בכל תהליך הייצור, החל מטווית החוטים דרך האריגה, הייצור וכו'...) אפילו באריזה יש חסכון. מוצרי סדרת „עלה כחול" משווקים באריזות פשוטות וחכמות... אנו אורזים 2 מוצרים באריזה אחת, שיטה זו אף היא מסייעת לנו להוזיל את המחיר הסופי ללקוח".

■ ***מוצרי דלתא ידועים בארץ ובעולם כמוצרים איכותיים יפים ומאריכי ימים. האם בסדרת „עלה כחול" החסכונית שלכם תורידו מהאיכות למען המחיר?***

ת. „חס וחלילה, בסדרת „עלה כחול", ממש כמו ב„עלה ירוק" של דלתא, איכות המוצר היא מעל לכל. אנו ערים לעובדה כי בעקבות המצב הכלכלי יש צרכנים המכתתים רגליהם לשווקים ומקומות מכירה דומים כדי לקנות „מציאות" זולות חסרות תווית, סדרת החסכון של דלתא באה לתת תשובה לצרכנים אלו. אנו מספקים היום, מוצר איכותי עם תווית יצרן ו„אבא" טוב, במחיר נמוך יותר! חברה כמו דלתא אינה יכולה להתפשר, כאשר מדובר באיכות"...

כאן מצטרפת לשיחה המעצבת, שסיפרה לנו כי לפני תכנון מוצרי „עלה כחול" יצאו המעצבים לחנויות ולשווקים וניסו ללמוד מקרוב את צרכי השוק. „עד היום" היא אומרת „בכל הנוגע להלבשה תחתונה, עמדו בפני הצרכן (ובעיקר הצרכנית) שתי אפשרויות, לרכוש מוצר בעל תווית ברורה שהיא ערובה לאיכות במחיר מלא, או מוצר חסר תווית וחסר „אבא", שמחירו זול יותר, אולם איכותו מוטלת בספק. ההחלטה מסתבר לא היתה קלה, כזכות מוצרי סדרת „עלה כחול", כך אנו מקווים, יוכל כל אחד לרכוש מוצר איכות עם תווית מוכרת וידועה!"

■ ***האם הייתם מגדירים את סדרת „עלה כחול" כתשובה למציאות כלכלית?***

ת. „ללא ספק! עקרת הבית הישראלית נאלצת היום יותר מתמיד לתמרן בתבונה רבה, כדי להסתדר עם התקציב המשפחתי. כל הוצאה ולו הקטנה ביותר, נבדקת היטב. הכל למדו לבדוק ולהשוות מחירים. כשמדובר בגרביים, גופיות או תחתונים, (ויש לזכור כי מקובל לרכוש מוצרים אלו בדחיפות גבוהה יחסית) ההוצאה השנתית היא די משמעותית. החסכון לכן גם הוא משמעותי ביותר.

דלתא גם ברשתות השיווק

רשתות השיווק הגדולות מחפשות ללא הרף מוצרים בעלי איכות מבית טוב, שניתן לשווק אותם במחירים עממיים. מסיבה זו התקבלה סדרת „עלה כחול" החסכונית של דלתא בהתלהבות רבה על ידי קניני הרשתות.

את המוצרים בסדרת „עלה כחול" של דלתא הם מכירים היטב, הם מודעים לעובדה שאלו מוצרים איכותיים הנמכרים היטב. סדרת „עלה כחול" החדשה המגיעה גם היא מבית דלתא, נהנית מהמוניטין הרב שצברה חברה זו.

את מוצרי דלתא – הן מסדרת „עלה ירוק" והן מהסדרה החסכונית „עלה כחול" ניתן להשיג בחנויות ההלבשה המובחרות, רשתות הכל-בו ובחנויות המזון בשרות עצמי.

בכמה זמן אתה חוסך 500 ש"ח?

בשבת אחת. קפוץ לרהיטי מאיר וקח סלון מעץ בוק דגם אבי.
המחיר הרגיל של הסלון -1,500 ש"ח.
מאיר נותן לך אותו, במבצע לשבת זו, ב-1,000 ש"ח בלבד.
חסכת 500 ש"ח! חסכת!

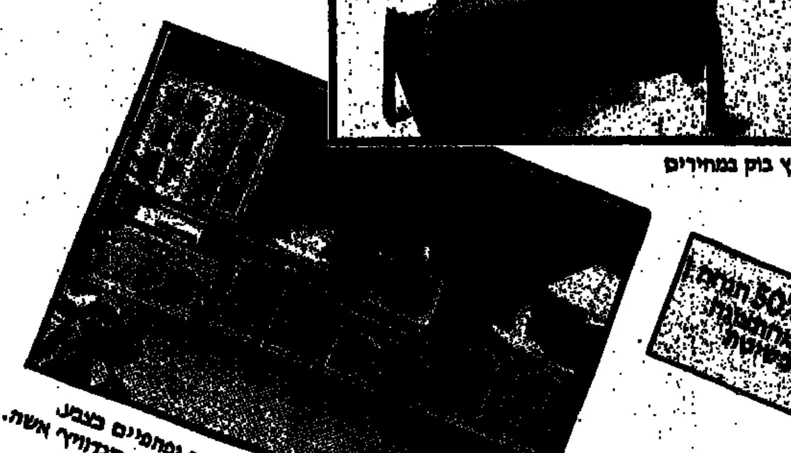

רהיטי מאיר בע"מ

מפעל ואולם תצוגה ראשי: אליהו איתן 3, (קומה ב') אזור התעשיה החדש ראשל"צ (בית גירון) טל'. 03-9612778, 9610799.
סניף באר שבע - רח' הרצל 58

ספרי חמד מציעים

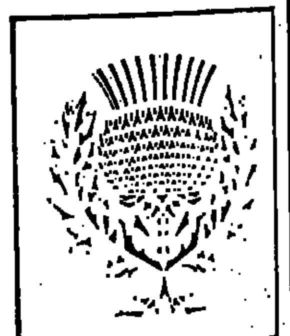

בריטניקה לנוער
אנציקלופדיה ב-17 כרכים

האנציקלופדיה לנוער המומלצת ביותר
אף אחד לא מנסה להתחרות בה.
אף אחד לא מעז לחקות אותה.
אף אחד לא מצליח להגיע לרמתה.

באנציקלופדיה נוסף כרך 85 המעדכן את האנציקלופדיה עד לימים אלו.
במבצע 6 תשלומים חודשיים של 56 ש"ח כל תשלום (ס"ה 336 ש"ח)
ניתן להזמין טלפונית או למלא את הספח הרצ"ב - וכן דרך כרטיס אשראי
טל: 294904, 298338, 290907, 03-289480

לכב' ספרי-חמד רח' רש"י 37 תל-אביב 63265
מצ"ב 6 צ'קים ע"ס 56 ש"ח כ"א לפקודת ספרי חמד עבור בריטניקה לנוער - 17 כרכים.
שם משפחה ________ שם פרטי ________ ת.ז. ________
כתובת ________ טלפון ________

שרות מיוחד לקוראי "ידיעות אחרונות"

קונים בטלפון ומשלמים בכרטיסי אשראי
ויזה, "ישראכרט", "דיינרס"

—חייג וקנה ב"טלפון 1". משעה 9.00-13.30 ברציפות—
(03)623052 (03)624873 (03)623918 (03)615740

טלפון 1
ויזה יותר טוב מכסף. VISA

שעון SAN-YO קוורץ דיגיטלי מתנה על כל קניה

הצטרף לאלפים שקנו ונהנו בשיטה האמריקאית, באמצעות הטלפון, בדרך הנוחה הבטוחה והחוגנת.
■ משלוח מהיר באמצעות אגד חבילות עד פתח ביתך.
■ המחירים כוללים מע"מ.
■ דמי אריזה ומשלוח 5 ש"ח, לאגודות מסח 2.5 ש"ח.

פלכד
קומקום חשמלי אוטומטי
קומקום כד חשמלי אוטומטי „פל-אלקטריק". אפשרות להרתחת כוס מים אחד תוך פחות מ-60 שניות. בעל מפסק אוטומטי הפועל מיד עם הרתחת המים. הגנה על גוף החימום במקרה של הפעלה ללא מים. קל לניקוי. מכיל 1.7 ליטר, היחיד עם שנתיים אחריות.
במחיר מבצע מדהים:
של 3 תשלומים בסך 23 ש"ח כ"א.
פרטים והזמנות "טלפון 1"

בעבר "טוסטר אובן"... ומהיום תנור מקלה אטמור
חמשת היתרונות הבלעדיים לתנור מקלה אטמור
■ תא אפיה גדול מכל טוסטר־אובן אחר הקיים בשוק (מידות: 220x270x126 מ"מ).
■ פלטת טפלון עליונה לטיגון וחמום המתפרקת בקלות וניתנת לשטיפה.
■ שתי דלתות משני צידי המכשיר המאפשרות להניחו גם על שולחן האוכל.
■ תא אפיה מצופה בציפוי קל ונוח לניקוי.
■ פלטת טפלון עליונה המשמשת גם כפלטת שבת.
מחיר היכרות: 3 תשלומים בסך 65 ש"ח כ"א.

רדיו • טלפון • ושעון דיגיטלי מעורר
הכל במכשיר חשמלי אחד
■ רדיו AM-FM, בעל רגישות קליטה חלה מעולה, עם טיימר, עובד גם בעת הפסקת חשמל.
■ טלפון להצגים משוכלל עם זכרון אחרון, כורך מצבים לפעמון, אפשרות דיבור בידיים חופשיות, פסק זמן, מוצה זמן שיחה, ואפשרות רישום 10 מספרי טלפון חשובים
■ שעון קוורץ דיגיטלי מעורר משוכלל העובד ומעורר גם בעת הפסקת חשמל.
ב-4 תשלומים בסך 46.25 ש"ח כ"א.
פרטים והזמנות "טלפון 1"

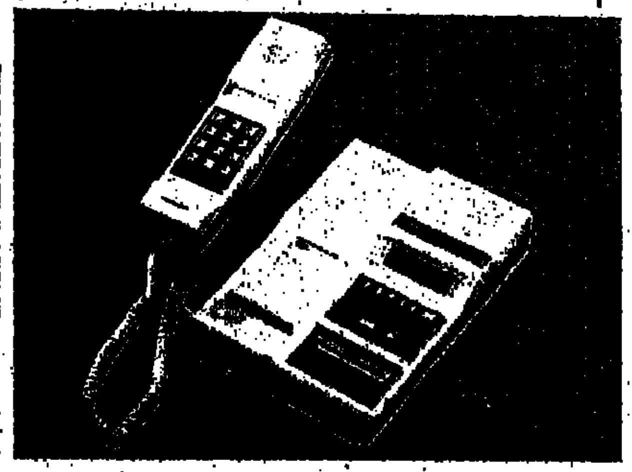

ווקמן יפני
רדיו טייפ + רמקול
הווקמן היחידי שהוא גם רדיו טייפ רגיל עם רמקול בילט־אין, רדיו FM-AM סטראו, בורר מצבים ואוזניות, נטען ע"י חשמל. במחיר מבצע מדהים של 2 תשלומים בסך 79.90 ש"ח כ"א.

טייפ ווקמן
ווקמן טייפ, הרצת הקסטה, חשש נשיאה.
במחיר מבצע של 2 תשלומים בסך 41 ש"ח כ"א.

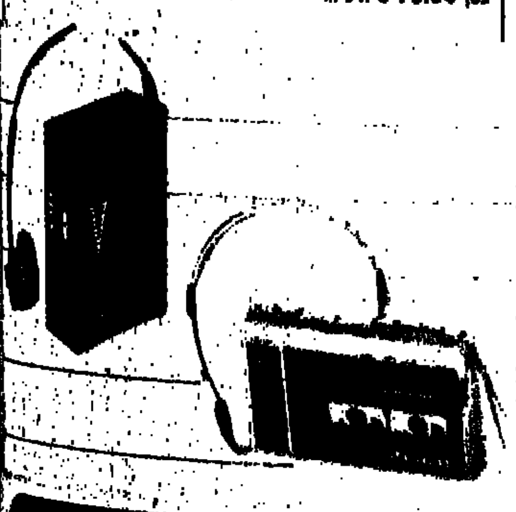

FISHER PRICE
משאית הליכון (F.P. 989)
הצעצוע המבוקש ביותר לגילאי שנה עד 4 שנים, המאחד הליכון צעצוע רכיבה ומחסן לצעצועים קטנים. צעצוע איכותי תוצרת "פישר־פרייס" ארה"ב המיוצר מחומרים קשיחים ועמידים עם תעודת אחריות.
במחיר מבצע של 2 תשלומים בסך 34 ש"ח כ"א.
פרטים והזמנות "טלפון 1"

מובייל מוזיקלי למיטת תינוק (F.P.110)
המתנה האידיאלית היוצרת אצל המעוט סקרנות לסביבה, לצבעוניות ולמוזיקה. מומלץ ע"י הפסיכולוגים בהצעצוע למיטת התינוק. המובייל עשוי מחומר רך ביותר ובטוח לתינוק.
במחיר של 2 תשלומים בסך 31.50 ש"ח כ"א

תרמו גל
מפות ומפיות שולחן רקומות
סט 1 מפה ל-6 איש (140x180 ס"מ) ו-6 מפיות במחיר 41 ש"ח
סט 2 מפה ל-8 איש (140x255 ס"מ) ו-8 מפיות.
ב-2 תשלומים בסך 27 ש"ח כ"א.
סט 3 מפה ל-12 איש (160x280 ס"מ) ו-12 מפיות.
ב-2 תשלומים בסך 37.50 ש"ח כ"א.

סט 5 כריות צבעוניות
סט של 5 כריות צבעוניות בגוון ורוד־סגול או בגוון כחול־אפור + ירוק
במחיר מבצע מדהים של 2 תשלומים בסך 26 ש"ח כ"א.
פרטים והזמנות "טלפון 1".

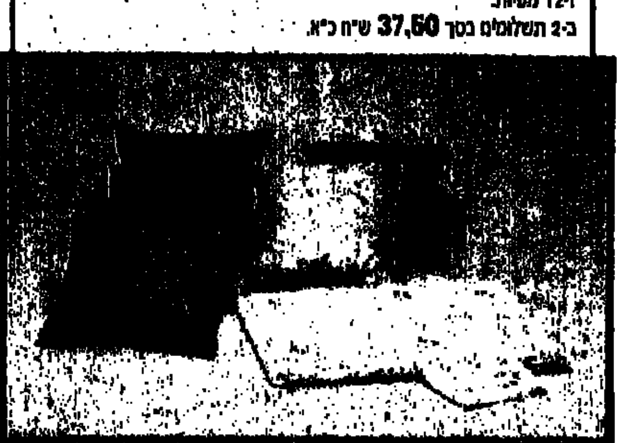

אופנועים חשמליים נטענים וג'יפ ספארי דוושות
מתוצרת ג'ורדני איטליה
1. הונדה
אופנוע מפואר עם צמיגי גומי, 2 מהירויות, מראות, פנסי איתות, בלמי תופים ועוד. גלגלי עזר ניתנים להסרה (גיל 3-8).
ב-6 תשלומים של 110 ש"ח כ"א. (צמוד דולר)
2. אמריקן פוליס
גלגלי עזר הניתנים להסרה (גיל 3-12)
2 מהירויות, סירנה
ב-4 תשלומים של 115 ש"ח כ"א.
3. ג'יפ ספארי
מיועד לגילאי 4-8, 4 ...
מקשטת: ב-3 צבעים.
ב-3 תשלומים של 33 ש"ח כ"א.

וידאו TELEFUNKEN
מסאר תוצרת גרמניה
וידאו VHS (קסטות גדולות) אלקטרוני
■ הקלטה אוטומטית של עד 14 יום קדימה ■ 12 תחנות T.V ■ שעון קוורץ דיגיטלי עם גיבוי סוללה ותאריכון (שבועי) ■ שלט רחוק אינפרא (אלחוטי).
במבצע תשלומים מדהים של:
4 תשלומים שקליים בסך 610 ש"ח כ"א.
או 10 תשלומים צמודי דולר בסך 269 ש"ח כ"א.
ההפקדה מגולמת במחיר

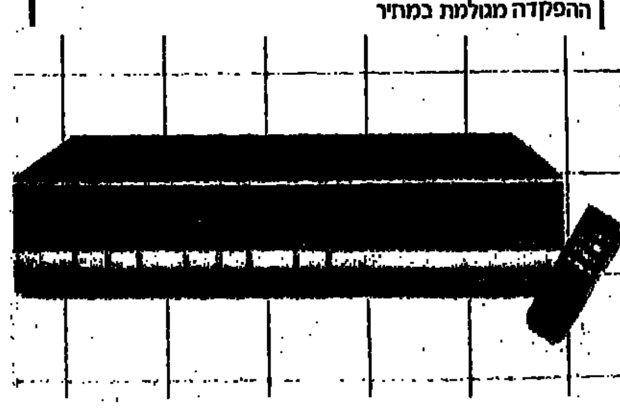

תרמו גל
סט שמשיה
הכולל שמשיית חוף מתפרקת הניתנת להטייה לכוון השמש ושמיכת חוף תואמת.
במחיר מבצע מדהים של 2 תשלומים בסך 27.50 ש"ח כ"א.
תוספת למזרן גומאויר מתקפל לחוף ולבית 25 ש"ח כ"א.

אוהל ענק
במידות: רצפה (160x160 ס"מ), 3 דפנות (160x160 ס"מ כ"א).
במחיר מבצע מדהים של 2 תשלומים בסך 41 ש"ח כ"א.

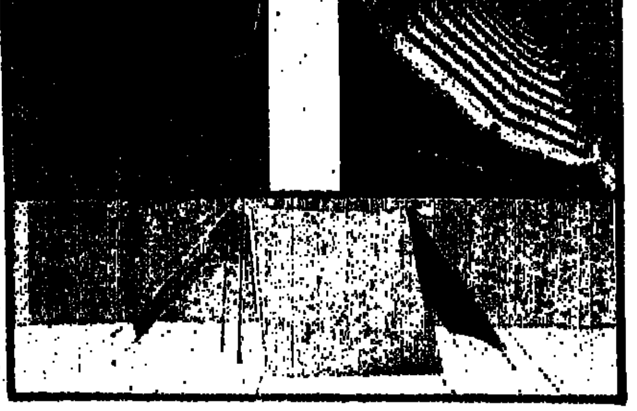

אגו

(המשך מעמ' 11)

ניסה למכור את זה גם לי. למה כל כך חשוב להם ליצור תדמית של משפחה הרמונית?

– האם יש לדעתך שאלות שאסור למראיין לשאול?

„אני נגד שאלות שפוגעות לא בצדק, ואני חוזר – לא בצדק, במרואיין. וכן נגד שאלות שייראו בלתי נסבלות בעיני הציבור.

– האמנם? בשעתו, כשראיינת את אהרן מגד, שאלת משהו כמו: אם ילדי הפלשתינאים בלבנון רואים עצמם בילדי גיטו וארשה. אז כמדומה העיפו אותך.

„מה שאתה שואל ומה שהציבור שומע, זה לעתים לא אותו דבר. צריך לקחת בחשבון איך מבין זאת הציבור. לא התכוונתי שאנחנו נאצים. התכוונתי, שהתעמולה הערבית עושה השוואה זו. אבל לא כך שמע זאת הציבור, והיה עלי לקחת בחשבון את הדיסונאנס הזה בניסוח השאלה.

„אני יודע שמאשימים אותי שאינני משתמש בשיטות מתוחכמות, אלא בארטלריה כבדה, כמו הפלישה ללבנון. יכול להיות".

– כשהיה לך מדור ספרים בעיתון, קינאתי ביכולתך לקרוא 6 ספרים בשבוע. היו שטענו, שאתה שרלטן.

„השתמשתי בספר כבעוגן לכתיבה פובליציסטית. הרחבתי לגבי ספרים שהיה לי בהם עניין מיוחד. שניים קראתי ברצינות, בשניים ריפרפתי ובשניים הייתי מעלעל".

– היתה לי שמחה לאיד כאשר משה שמיר תפס אותך, בסוף ציטוט, בטעות מכוערת על הגיבורה שמתה או לא מתה באמצע הספר. הוא נזף בך שלא הכנת את שיעורי הבית. אמרתי אז, מגיע לו – אם הוא קורא 6 ספרים בשבוע.

„זה נכון. ונוסף לכך אני לא עובד יעיל. כותב לאט וביסורים, עובד 20 שעות ביממה. רוצה לישון 8, אך ישן רק 4. לא יוצא לחופשות. בקיצור, עובד בלי הפסק".

– אתה מאוד אמביציוזי.

„לא מסכים לקביעה שלך. לאן מוליכות האמביציות שלי? אין לי שום מטרה לפני".

– אתה בשיאך, מה הלאה?

„באיזה שיא אני נמצא?"

– מה אתה יכול לעשות ולא עשית? בספרות עסקת, במסעדות אתה מבין, בפוליטיקה אתה מתבטא, בקולנוע אתה מופיע.

„אז מה? השאלה היא אם מה שאני עושה הוא רדוד. אילו אמרו לי ששיחקתי רע, הייתי מבין. אבל הרי כמעט זכיתי בתואר שחקן השנה".

– תופיע שוב בסרטים?

„תאוות המשחק לא מפעפעת בדמי, רק אם יציעו לי סכום נכבד".

– אתה אוהב כסף? מרננים שאתה אלוף החלטורות.

„זה אחד הדברים הכי זדוניים שנאמרו עלי. התלוש האחרון שלי היה 620 שקל. מי מסוגל לחיות מזה? אני מרוויח הרבה, יחסית לעיתונאים. מכל החלטורות יחד אני מגיע ל־1500 דולר בערך לחודש, וזה לא מאפשר לי לנסוע לחו"ל אחת לשנתיים".

– אתה אוהב אריסתקות חדשות. יוזם תובניות, מבלה אותן, הולך הלאה, מה התובניות הבאות?

„אין לי מטרה בחיים. גו, את לא מוכנה להסכים עם זה".

– ואותה לא מיתוסבלי?

„בוהלט. יתכן שהייתי רוצה להתמודד עם המוות על ידי הנצחה. ליקבוע משהו שישאר, מלבד הילדים הנהדרים שלי".

– ילדים יש להרבה אנשים, אז מה הרבותא?

„אני מספיק נבון כדי לדעת, שאין לי די כשרונות כדי להשאיר נכס צאן ברזל".

– עם מי היית רוצה להתחלף?

אני כבר בן 46. לא למדתי באוניברסיטה, סיימתי בקושי שנה אחת

„לא רוצה להתחלף, לא מקנא, ולא שומר בקנאות על מקומי".

– לא היית רוצה להיות, למשל, סופר גדול?

„פה את הכי קרובה לאמת. אם כבר, או סופר. אבל האם כבר מאוד מהותי".

– אם כך, במה אתה מתוסכל?

„מה שחסר לי כדי להיות מאושר אלו דברים שאיני רוצה בהם. יתכן שמחיר האושר הוא רגיעה, הסתפקות, צימצום המעורבות, חזרה בתשובה – לא רוצה בכל אלה. רוצה להיות בלתי מאושר".

ירון לונדון ממהר להופעה. לא בתשלום. יש לו כמה הופעות כאלה בשבוע, בלא שכר. אי אפשר לסיים בלי השאלה הקלאסית: לו חיית בשנית, מה היית רוצה לעשות?

„לא את חיי אני שנית חייתי/ אני מתנפף כבר אפל הייתי/ בכבר אפל ששמו אולי נאהיתי. פעם כתבתי פזמון כזה. כל חיינו הם מערכות של עיסקאות, קיבלתי תגמולים שהייתי ראוי להם".

– אפילו משורר מינורי ישאיר אחריו משהו, אולי רחוב על שמו. אתה, שמוכר ומפורסם מכל המשוררים העכשוויים, מה יישאר ממך?

„אולי אליעזר בן יהודה. אולי כשיעשו סרט על ישראל בין שנות ה־60 ל־80, ישתמשו בכמה סרטי ארכיון שלי. אין לי כל עניין בנצח. אין לי ארכיון, ואין לי צילומים של ילדי, אין לי חוש לעבר, אני לא זוכר מתי ילדי נולדו. כל החשבון שלי עם הנצח, לא כל כך כבד".

הפתיחות, הכנות, הנכונות לקבל ביקורת – מחבבות עלי את האיש. ואפילו כל אלה אינן אלא צורות מתוחכמות של הסתתרות, לאחר שנידב את מגרעותיו. המקצועיות, האינטלקטואליות והאישיות, הוא בכל זאת אחד האנשים המשכילים, המעורים והמעוררים, שיש לנו במדינה.

פתוח במוצאי שבת

קנו אמבין לפסח
ויהיה לכם סדר כל השנה

ועכשיו
20% הנחה (לתשלום במזומן)
או אפשרות ל־4 תשלומים

ארונות אמבין
מפעלי הפלסטיק אשקלון

חנויות המפעל:
★ תל־אביב: יהודה הלוי 59
★ רמת־גן: הרצל 72 (חדש); ז'בוטינסקי 73
★ רחובות: רח' אחד העם 22
★ חיפה: צ'ק פוסט, שלמה בן יוסף 13
ע"י שטיחי כרמל

★ באר־שבע: ת.א.מ. רמב"ם 1 (סגור במוצ"ש)
★ אשקלון: אזור התעשיה (סגור במוצ"ש)
★ ירושלים: שמאי 6 (סגור במוצ"ש)
סוכנויות מורשות:
★ עפולה: ברזל לבנין העמק בע"מ, בית משיח, אזור התעשיה
אמבין — המפעל הגדול במדינה למוצרי P.V.C. מקבוצת מגרב

הזמנה לועדי עובדים שאיכפת להם!!!!
חבילות שי באספקה מיידית החל מ־.15— ש"ח
(כולל תלושי שי)
לדוגמא: סט נוער (3 חלקים 100% כותנה) .40— ש"ח
מגבת 50/100 100% כותנה .6— ש"ח
סט זוגי (סדין כפול + ציפה כפולה + 2 ציפות) .64— ש"ח
שמיכת מילוי לחורף „כרמיה" 150/200 .43— ש"ח
כלי מיטה, שמיכות כרמיה ומגבות במחירים הזולים בארץ – המכירה גם ליחידים
אילטקס – גרוזנברג 24 תל־אביב (ליד מגדל שלום)
פתוח 08.00—18.00, טל': 623066, 623893

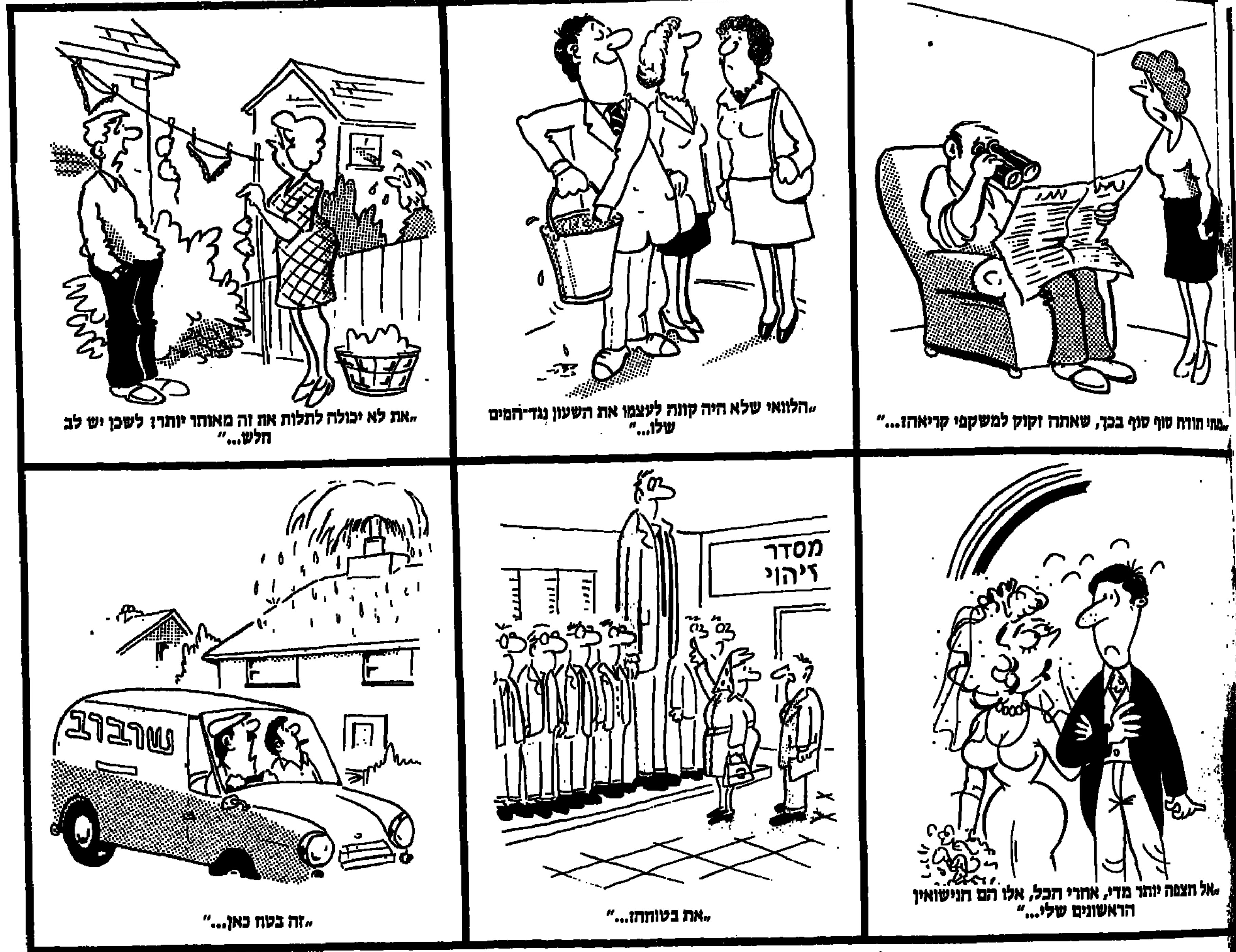

„אתה תודה סוף סוף בכך, שאתה זקוק למשקפי קריאה?!..."

„הלוואי שלא היה קונה לעצמו את השעון נגד־המים שלו..."

„את לא יכולה לתלות את זה מאוחר יותר? לשכן יש לב חלש..."

„אל תצפה יותר מדי, אחרי הכל, אלו הם הנישואין הראשונים שלי..."

„את בטוחה?..."

„זה בטח כאן..."

נוה כרמית נס-ציונה

דירות 3; 4; 5 חדרים
פנטהאוזים
נוה כרמית נס ציונה - שכונה ירוקה בלב קרית המדע. הרובע מצטיין בבנייה מעולה, צפיפות נמוכה בין הבתים ומדשאות לרוב. הדירות מרווחות ומתוכננות להפליא.

כניסה מיידית
הדירות מוכן לכניסה מיידית. התכנון הפנימי מעולה ושטח הדירות גדול: דירת 5 חדרים בשטח 132 מ"ר (בנין שכולו דירות 5 חדרים). דירות 4 חדרים בשטח של 104 מ"ר נטו. דירות 3 חדרים בשטח של 83 נטו.

הערת אזהרה
לרוכשי הדירות מובטחים תנאי תשלום נוחים, הלוואות והלוואות המותאמים לרמת ההכנסה. לכל רוכש מובטח רישום הערת אזהרה לפי חוק מכר דירות.

ערבות בנקאית
לרוכשים תסופק, לפי בחירתם, ערבות בנקאית דולרית צמודה, בטוח כספם או כאמור הערת אזהרה, הכל כפוף לחוק מכר דירות.

דירת 5 חדרים בנוה כרמית.

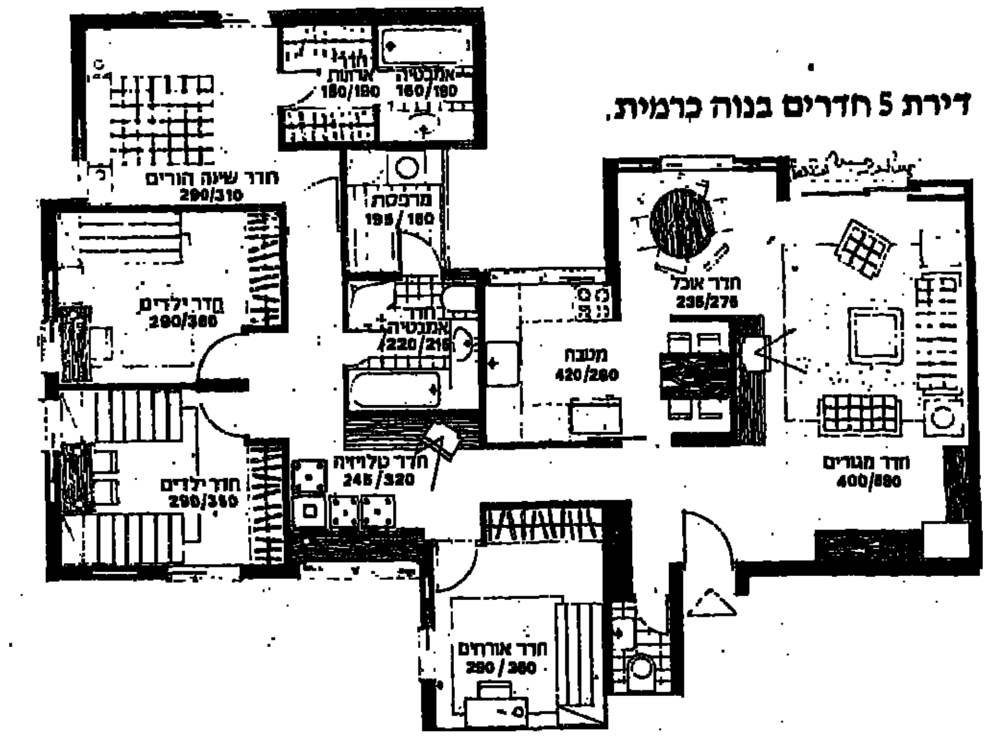

באו לבקר בדירות לדוגמא: דירות של 4 ו־5 חדרים
בין השעות: 10.00-14.00
ובימי חול בין: 10.00-19.00

שמשון זל"צ בע"מ אחים דוניץ בע"מ
קבלנים עם קבלות
מכירת דירות באתר: נס ציונה, נוה כרמית, רח' הבילויים טל. 08-476391 פתוח בשעות 9-13, 16-19 ראשל"צ: שמשון זל"צ בע"מ, דבוטינסקי 65, טל' 03-941160

שעה של פנאי

תשבץ מאת הלל הרשושנים

מספר 1365

21 פרסים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה. פרס א': הספר „אל תשאלי אם אני אוהב" מאת עמוס קולק ועוד 20 פרסי ספרים שונים. המען למשלוח פתרונות: „הלל", תשבץ השבוע מס. 1965, ת.ד. 20227, ת"א (61201).

במאוזן – מימין לשמאל: 1) עיירה בגליל המערבי 11) מושב בגליל העליון; נוסד בשנת 1949; 12) תפילת ערב 13) כלי מיוחד לליפתן פירות – מתחדישי הלשונאי הלל הרשושנים 15) מין כלי נגינה 16) אדון 17) מלך הבשן 19) צמח רענן 21) קיבוץ במורדות הכרמל; נוסד בשנת 1947 25) מורה הוראה 27) דרגה בצה"ל 29) רץ מהיר 30) שר בממשלת ישראל 31) מדינה מוסלמית ביבשת אסיה 32) מידת נוזלים עתיקה 33) חומר מתכת מרעיל – ארסן 37) זוחל בעל שריון קשה 38) דמיון־שווא – „חזיון" (ה.ה.) –בלעז 40) כעס גדול 41) מחצית השקל 42) תשורה 44) חלק אדמה 46) משק חקלאי שיתופי – „יגור" הוא כזה 48) השתמשות ברכוש לא־לו 50) טפשי 51) מחבר „קיצור שולחן ערוך" (1804/96).

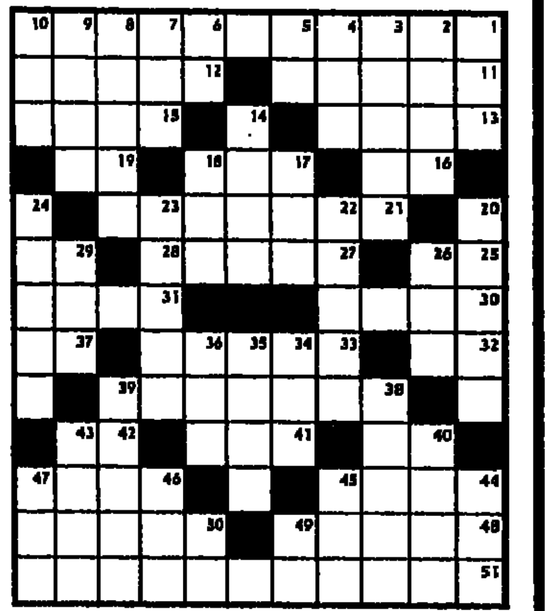

במאונך – מלמעלה למטה: 1) „תרדיף" (שם נרדף) ל„נבואה" 2) תבל 3) מן הסוף אל ההתחלה 4) פרח ריחני יפה 5) משקה עממי 6) עמית 7) צמח בעל גבעול וחסר פרחים 8) מושבה בגליל התחתון; נוסדה בשנת 1901; 9) הרשעה בדין 10) היפוכו של „איסור" 14) גובה מכס 17) פרי הגפן 18) „תרדיף" ל„סיבה" 20) „כתר" התרנגול 22) ציפור־שיר צבעונית 23) אחד מספרי התנ"ך 24) יונק מכרסם בעל אזניים ארוכות 26) נהר ברוסיה הדרומית 29) תולעת טפילה במעי האדם 34) מאתיים שלושים ושניים – באותיות 35) מגדל צאן 36) „תרדיף" ל„זעה" 38) עיירה בנגב המערבי; הוקמה בשנת 1955, כמרכז כפרי 39) מכר מיצרכים 40) חברת־תעופה ישראלית 43) חודש (נוצרי 44) מיספר המגילות בתנ"ך 45) עטרה של זוהר 46) אות באלפבית העברי 47) לכידת חיות או עופות 49) כרך בהולנד 50) ממחר.

הציור השבועי לילד

היכן המשקפיים?

סבתא ומאיר הנכד, יצאו לגן לקטוף פרחים, כשלפתע איבדה הסבתא את משקפיה. אנא ילדים, עיזרו לה למצאם.

תשבץ מאת © נדיב אבידן

תרתי־משמע

תשבץ מס' 123

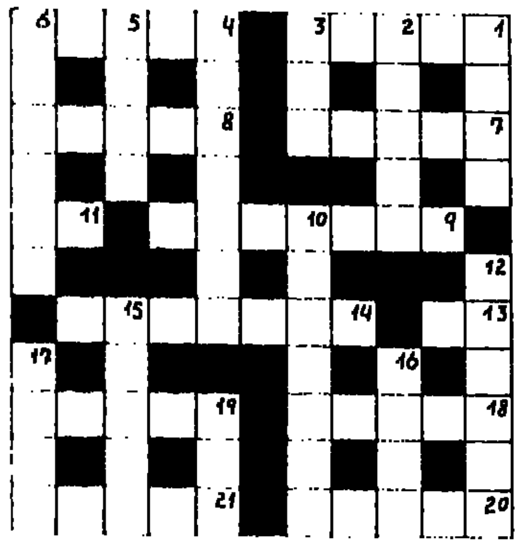

מאוזן:

1. את המקור להכנסות הממשלה לא מגלים (5).
4. לדעתו, אבי לא יחזור (5).
7. אצל הדתי היא נשמעת כמו טעשה (5).
8. כמו הבלוטה של וור (5).
9. במחזה מוסיקלי צוברים מידע באמצע החודש (7).
11. לפניו מי יכול לדבר (2).
13. כבר ציינתי שהוא חור לישון (2).
14. בסגנון ההורה הרביץ קצת (7).
18. נתחמק מבן־אדם לא מבריק (5).
19. מפריס קיבלנו ידיעה שזה מסוכן (5).
20. מבחינה כלכלית כבר אין לנו חיל רגלים (5).
21. העיר עדיין פועלת כסדרה (מ) (5) (עפ" אילן גולדהירש).

מאונך:

1. תכנית מדליקה (4).
2. מנסים שינוי מיני (5).
3. הוא לא היה מרוצה מקליית הטמפרטורה (3).
4. מתכנן רב־זימוסין (7).
5. מזל טוב! איזה תענוג (4).
6. ספר הילדים הוא בני (6).
10. גוועלט! השדון חוער (7).
12. בחר כינויים מתאימים לחודשים ליליים (6).
15. בעצם, הוא מזכיר דג על דג (4).
16. אולי חבל, שצריך לקנות אותו בראש חוצות (4).
17. שיא האומנה (4).
19. סופרת כסף (3).

בין הפותרים יוגרל סך 12 שקלים.

את הפתרונות יש לשלוח לפי הכתובת: תשבץ תרתי משמע „ידיעות אחרונות" ת.ד. 9177 מיקוד 61091 ת"א.

צור צורה

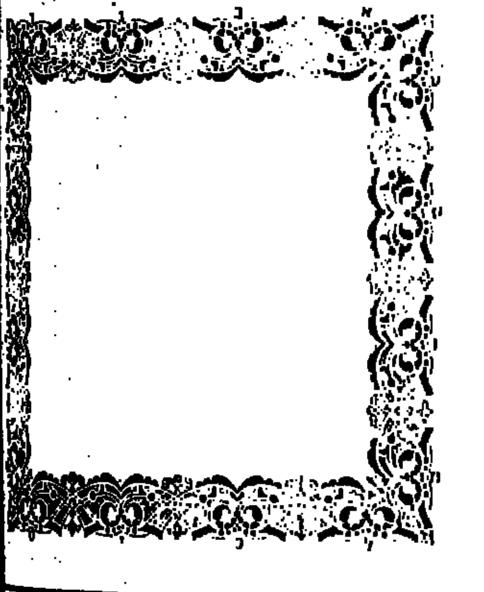

ביצירת מסגרת זו נפלו ארבע טעויות.
היכן מצויות הטעויות?
בין הפותרים יוגרל תיק גב

הפתרונות והזוכים

פתרון חידה „אותיות ומספרים"

פתרון חידה 1107

612
× 275
3060
4284
1224
168300

הסיפרה שאינה משתתפת בחידה היא: „9".

שמות הזוכים ב־12 פרסי הספרים.

יאיר וולאן, ירושלים; שלמה זוהר, בני־ברק; יצחק שרצקי, ת"א; גרשון טפט, ר"ג; צבי צוקרמן, בת־ים; משה צמח, כרמיאל; אלעד אלבר, ק. עין־גדי; עירית כוכבא, ירושלים; יהודית לנג, חיפה; מיכאל שרון, ת"א; דני בר־עם, קיבוץ חצור; מנשה כתב, עכו.

מס. 1108

7032 | 418
418 | 16
2852
2508
344

א. שיחזור פעולת החילוק בספרות; ב. הספרה „9" אינה משתתפת בפעולת החילוק הנ"ל.

שמות הזוכים ב־12 פרסי הספרים.

1) מירי קורניץ, גבעתיים. 2) נתן סטרלר, חיפה. 3) אלי שמול, ת"א. 4) רבקה שולמן, כרמיאל. 5) חגי גנץ, קרית־אתא. 6) לאה קפלן, רשל"צ. 7) אלון בקיש, כפר־סבא. 8) אילה קוהן, ירושלים. 9) משה לרדו, דימונה. 10) צבי ורצברגר, רחובות. 11) יעקב יצחקי, רמת־גן. 12) שי בן־טוב, נוה־מגן.

שמות 5 חיילי צ.ה.ל., שזכו כ"א בספר, בהגרלת „אותיות ומספרים" 1107.

1) סימה עמר; 2) סמל זיו אלוני; 3) יצחק אשכנזי; 4) פרץ אלטרזון; 5) אריאלה סנדמן.

שמות 5 חיילי צ.ה.ל., שזכו כ"א בספר, בהגרלת „אותיות ומספרים" 1108.

1) מאשה מינסטר; 2) סרן דוני רשף; 3) סג"מ שמעון אלקביץ; 4) איריס קרן; 5) עמוס קדם.

שמות 5 חיילי צ.ה.ל., שזכו כ"א בספר, בהגרלת תשבץ השבוע 1361.

1) סגן דוד סמוכה; 2) סיגל זקון; 3) רחל אביב; 4) יוסף עמר; 5) סגן מאיר קליין.

פתרון תשבץ מספר 1360

במאוזן – מימין לשמאל: 1) שלום בן־יבש; 10) חלקלקות; 12) רק; 14) סד; 15) בד; 16) על; 17) ערך; 19) חטה; 21) ברי 22) מנרה; 24) שילה; 25) מרגליות; 28) שנמעי; 29) מרחה; 31) הלסינקי; 34) משרח; 36) חיכל; 38) פול; 39) טיט; 41) נוסך; 42) ין; 43) קן; 44) נא; 46) תל; 47) גלדיאטור; 50) גדעון רייכר.

במאונך – מלמעלה למטה: 2) לח; 3) ולס; 4) מקודח; 5) בלו; 6) נקבה; 7) יודו; 8) בתו; 9) תרעמת; 11) אליהו; 13) קרן; 16) ערלו; 18) כרם מהרל; 20) טטלו; 21) בית חיים; 23) חרעלה; 24) שורק; 26) גיס; 27) יפן; 30) ומפיר; 32) כלכלה; 35) טון; 37) כסת; 39) טונדו; 40) סנטר; 43) קלע; 45) אוין; 47) גדו; 48) ינ; 49) רב.

שמות הזוכים ב־21 פרסי הספרים תשבץ 1360

פרס א' הספר „הכנסת ואני" מאת יוחנן בדר – יעקב בכור, חיפה.

ואלה ה־20 זכו כ"א באחד הספרים השונים:

זאב לינדר, ירושלים; יהושע מלג, עומר; מאיר נוני, כפר־סבא; ישראל פרוסט, קרית מוצקין; מנינה ציפורי, ערד; איתמר בלום, באר־שבע; אורנית לימור, מרחביה; שמחת נחון, אשדוד; אבישי אהרוני, ראשל"צ; שמעון רושינוביץ, צפת; רבקה שמואל, חיפה; ראובן כהן, ירושלים; עפרה אריכא, נהריה; אמנון מועלם, ת"א; דרורה רז, ק. רעים; שרת יהלום, ק. מנרה; מיקי גפן, גבעתיים; מכבית ניסימוב, ת"א; מול חבושה, ת"א; נורית בביוף, ירושלים.

שמות 5 חיילי צה"ל שזכו כ"א בתשבץ השבוע 1360

יעקב ארז; דורון וסרמן; לאה נוין; דפנה כהן; בנימין כהן.

שמות הזוכים בהגרלת 21 פרסי הספרים – תשבץ השבוע מספר 1361

פרס ראשון: הספר „חיים וייצמן – חייו ודורו" מאת הרולד בלומברג – יעקב ליפקין, ירושלים.

ואלה ה־20 זכו כ"א באחד הספרים השונים:

יצחק יהוד, ראש־העין; ישראל פרלשטיין, קרית־אתא; שושנה גולדשטיין, קרית־גת; משה מיכאל, ת"א; ברכה שכטר, חיפה; דוד בזן, מושב חר־אדום; לאה כהן, בית־שמש; דליה נוך, רחובות; שרון אבידן, ת"א; ציונה קופל, מלוני הבשן; אורית ספיר, ת"א; יחזקאל ישראלי, גבעתיים; שולמית ביטון, נתניה; קטרינה חלפרין, ירושלים; מרים וראובן אברמוביץ, ירושלים; שפרה גלבוע, חיפה; ורדה נובוגרודצקי, פ"ת; יצחק כהן, נס־ציונה; ששון דמארי, קרית־שמונה; איציק בנג'ו, חיפה.

אותיות ומספרים

אותיות ומספרים 1112

לפניכם חידת „אותיות ומספרים". בפעולות החשבון באותיות המספר העליון הוא סכום שני המספרים האמצעיים והמספר התחתון הוא הפרש. יש לשחזר את פעולת החשבון ולמצוא את הספרה שאינה משתתפת בה. ★ 12 פרסי ספרים יחולקו בגורל בין הפותרים נכונה ★ המען למשלוח הפתרון „אותיות ומספרים 1112", ת.ד. 20227, ת"א.

פתרון גליון 1154

• חשבון קטן: ט"ו.

פתרון תשבץ השבוע משבוע מס' 1361

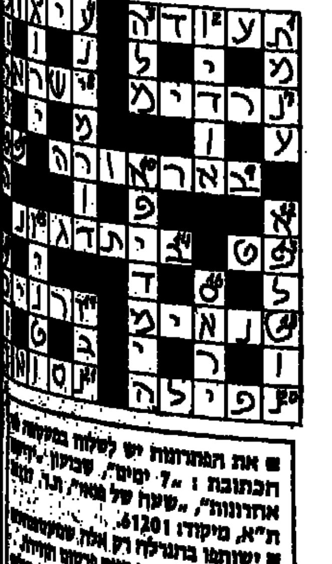

■ את הפתרונות יש לשלוח במעטפה לפי הכתובת: „7 ימים", שבועון „ידיעות אחרונות", „שעה של פנאי", ת.ד. ... ת"א, מיקוד 61201.
■ ישותפו בהגרלה רק אלה שפתרונותיהם יגיעו תוך 10 ימים מיום פרסום החידה.
■ נא לציין את שם החידה ומספרה על המעטפה.

שחמט מאת אורי צחור

חמישים שנות אליפות

חמישים שנה לאחר האליפות הראשונה של ארץ־ישראל בשחמט, נפתחה שלשום ביפו האליפות ה־23 של ישראל בשחמט לגברים והאליפות ה־16 של ישראל בשחמט לנשים. (האליפות הראשונה הערכה ב־1935). באליפות 1936 זכה האמן הבינלאומי משה צ'רניאק ז"ל, שהיה שלוש פעמים אלוף ארץ־ישראל וישראל בשחמט. יוסף פורת, מנצח אליפות 1937, זכה בסך־הכל שש פעמים בתואר אלוף. יצחק אלוני ז"ל, מנצח אליפות 1945, זכה סך־הכל שלוש פעמים בתואר אלוף. פעמיים בתואר אלוף זכו שמעון כגן ונתן בירנבוים, ופעם אחת כל אחד זכו באליפות: ד"ר מנחם אורן ז"ל (1951), עוזי גלר (1971), ולאדימיר ליברזון (1974), רומן ג'ינג'יחאשווילי (1978), יהודה גרינפלד (1982) ואלון גרינפלד (1984).

אלופת הנשים היא לובה קריסטול, שזכתה באליפות פעמיים לבד ופעם במשותף עם אולגה פודרז'נסקיה שאף היא זכתה פעמיים לבדה באליפות. קלרה פריידמן זכתה שלוש פעמים בתואר האלופה. כן זכו בתואר אליפות הנשים: אורה נדל (1955), רבקה ליכטנפלד (1957), גניה גבבדה (1959), סימה רבינוביץ (1967), אחותה פרידה רבינוביץ (1969), ליליה גל (1971) ולנה גלאו (1980). לנה גלאו איננה משתתפת באליפות הנוכחית בשל נישואיה במזל טוב עם בחיר ליבה. האליפות הנוכחית נערכת על־ידי האיגוד הישראלי לשחמט בחסותו של ראש עיריית תל־אביב־יפו, מר שלמה להט.

פרסים נמוכים

לאחרונה הועלו טענות בדבר הסכום הנמוך של הפרסים שהוקצו למצטיינים באליפות ושאינם עומדים בשום פרופורציה למקובל ולראוי בארץ כה מרכזי בשחמט כישראל. בתחרות הגברים הפרס הראשון הוא 500 ש"ח; השני – 400 ש"ח והחמישי – 100 ש"ח. הפרס הראשון בתחרות הנשים הוא 150 ש"ח. עוול זה ניתן עדיין לתקן – אין זה מוסיף כבוד למארגני התחרות, מה עוד שהשחמטאים יוצאים לחופשה מיוחדת מעבודתם במשך שלושת השבועות בהם נערכת התחרות.

דומני שלא רק האיגוד לשחמט, אלא גם השחמטאים עצמם אשמים בכך – שכן מלבד תלונותיהם, אין הם מנהלים מאבק בנושא זה.

דו־קרב חם בצפון הקר

בתיקו 12:12 הסתיים הדו־קרב בין נבחרת ארצות־הברית לבין נבחרת מדינות הצפון (סקנדינביה) שנערך ברייקיאויק, בירת איסלנד. כל נבחרת זכתה בחמשה נצחונות ו־14 משחקים הסתיימו בתיקו.

המצטיין מבין המתחרים היה הארי שיסלר, אמן בינלאומי צעיר משבדיה, שגבר ליד הלוח ה־11 על ג'ון פדורוביץ ועל בוריס קוגן מארצות־הברית. ליד הלוח הראשון הסתיימו בתיקו שני המשחקים בין אלוף אנדרסון משבדיה ליאסר סייראוון וליד הלוח השני ניצח לובומיר קאבאלק את בנט לרסן מדנמרק – 0.5:1.5. בנבחרת הצפון (12 מתחרים ועוד ממלא מקום) נכללו שחמטאים מכל חמש מדינות סקנדינביה, שישה מהם מאיסלנד. בנבחרת האמריקנית חסר אלוף ישראל בעבר, רומן ג'ינג'יחאשווילי. הדו קרב נערך בחסות חברת אשראי בינלאומית גדולה הפועלת גם בישראל.

מדו־קרב זה מציגים אנו משחק מרתק, רב תחבולות, בו ניצח פדורוביץ מארה"ב, רב אמן איסלנדי ידוע ששיחק בעבר גם בארצנו, גודמונדור סיגורויונסון.

הגנה סיציליאנית

לבן: סיגורויונסון
שחור: פדורוביץ

רייקיאוויק 1986

1.ה4, ג5; 2.פ־ו3, ה6; 3.ד4, ג:ד4; 4.פ:ד4, פ־ג6; 5.פ־ג3, א6; 6.ר־ה2, מ־ג7; 7.0־0, פ־ו6; 8.מ־ח1, פ:ד4; 9.מה:ד4, ר־ג5; 10.מה־ד3, ב5; 11.ו4, ח5; (גוסח תיאורטי חריף, שבו פותח השחור באיומים באגף המלך) 12.ח3, פ־ז4; (גם 12...פ־ז8! טוב) 13.ר־ו3, (המשחק: מאטנוביץ' – מאטולוביץ', שנערך ב־1976 ביוגוסלביה נמשך: 13.מה־ח3 פ־ז2+ 14.צ:ז2, ר:ז2; 15. מ:ז2, מה־א7; 16.פ־ה4, ר־ב6; 17.א4 ולמרות יתרון הטיב של השחור מצב הלבן טוב בהרבה. מאטולוביץ' למד את הלקח, ובמשחק עם מאריאנוביץ' באליפות יוגוסלביה 1983, המשיך 13...פ־ח6 ולאחר 14.פ־ה4, ר־ב7; 15.ר־ו3, ר־ה7, הושג שיוויון כוחות).

13...ר־ב7; 14.ד־ד2, צ־ג8; (פדורוביץ אינו נופל בפח שטומן לו יריבו: 14...פ־ד2+?! 15.צ:ד2, ר:ו2; 16. ר:ב7, מה:ב7; 17.פ־ה4, מה־א7; 18.ר־ב4 ומאיים 19.פ־ד6+ ומצב השחור קשה). 15.ר:ב7, מה:ב7; 16.פ־ה4, ר־ה7; 17.צ־א־ח1, מה־ג6; 18.ו5!? (סיגורויונסון, הידוע כתחבולן, פותח בתחבולה ארוכת טווח, שאת תוצאותיה לא העריך כראוי) 18...פ־ה5; 19.מה־ד3, פ־ז4; 20.ח3, מה־ב6 (מקריב פרש – הקרבה שמאוחר לא כדאי לקבלה) 21.ר־ה3, פ־ח5; 22.צ:ה3, ד6; 23.פ־ו5, ח4; 24.מה־ד2,

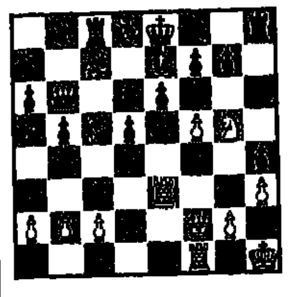

14...ה5!! (מסע זה סתר את תכניות הלבן. כמובן שלא טוב 24...ר:ו5?! בשל 25.צ:ה6+ ולוכד את המלכה.) 25.ו6!? (המשך התרעמות, אך מצב הלבן כבר אינו טוב. גם לא טוב 25.צ:ה5, מה:ו2; 26.צ:ו2, ו6;) 25...ו:ו6! 26.מה־ו5, צ־ג6; 27.צ:ה5, (הניסיון האחרון להחלץ מהמצב הקשה) 27...ר:ה5; 28.מה:ו7+ מ־ד7; 29.מה־ו5+ מ־ג8; 30.מה:ה5, ר־ו6; 31.מה־ו5+ מ־ב8; 32.מ־ו7, צח־ג8; 33.ג3, מה־ג7; 34.מה־ד5, כ4; והלבן נכנע.

בסיבוב השני שיחק פדורוביץ בהתאם לסיגנונו של סיגורויונסון במשחק זה, נגד השבדי שיסלר, וגם תחבולותיו של פדורוביץ עלו בתוהו.

מאוצר התחבולה

אלוף העולם בשנים 1921–27, חוזה ראול קאפבלנקה מקובה, התפרסם בעיקר בזכות כושרו האסטראטגי הרב. קאפבלנקה מיעט מאוד בביצוע תחבולות, אך כאשר נפלה בידו ההזדמנות לביצוע תחבולה נאה, לרוב לא היה מחמיץ אותה כפי שנראה להלן.

לבן: קאפבלנקה
שחור: נימצוביץ'

באד קיסינגן, 1928

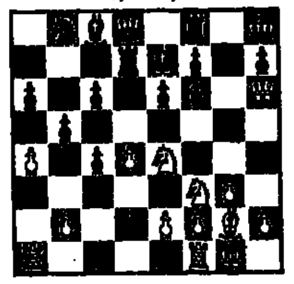

תור הלבן

שני מסעים מרהיבים של הלבן גררו את כניעת יריבו לאחר המסע השלישי. כיצד? הפתרון להלן במהופך.

פתרון

[illegible]

ברידג' מאת רחל שמיר

אשרי המאמין

דהמערך שבריון:

צפון
♠ J 6 2
♡ K 7
♢ 9 8 6 3
♣ A J 9 4

מערב
♠ A Q 3
♡ A 10 4 2
♢ Q 5
♣ K Q 7 6

מזרח
♠ 9 8 7 4
♡ Q J 8 5
♢ —
♣ 10 8 5 3 2

דרום
♠ K 10 5
♡ 9 6 3
♢ A K J 10 7 4 2
♣ —

חילק צפון – מזרח־מערב פגיעים.

צפון	מזרח	דרום	מערב
פאס	פאס	1 דיאמונד	× (כפל)
פאס	1 הארט	3 דיאמונד	3 הארט
5 דיאמונד	פאס	פאס	× (כפל)
פאס	פאס	פאס	

מערב הוביל באלוף הארט.

לוי היה הכרוז בדרום, בשותפות עם כהן. לאחר שמערב המשיך בהארט, זכה הכרוז במלך ברומם, משך את האלוף קלאב, עליו זרק ספייד ועקף בספייד בתקווה שהמלכה נמצאת בידי מזרח. התכסיס, כפי שאנו רואים, נכשל ולוי נפל.

לכהן היה, כמובן, מה להעיר. „בהתאם להכרזה ברור שרוב הנקודות בידי מערב. אז מדוע לא לנסות דרך אחרת?"

„דבר ונשמע", אמר לוי באירוניה, בהיותו בטוח שההזוה בדרך לכשלון.

„אני הייתי משחק אחרת. לאחר הזכיה במלך הארט ברומם הייתי מושך פעמיים שליטים, והותך את ההארט השלישי מן היד ברומם וממשיך במשיכת שליטים עד הידור המצב הבא:

צפון
♠ J 6
♡ —
♢ —
♣ A J

מערב
♠ A Q
♡ —
♢ —
♣ K Q

מזרח
♠ —
♡ —
♢ —
♣ 10 8 5 3

דרום
♠ K 10 5
♡ —
♢ 2
♣ —

„כמובן שזו תמונה משוערת. למזרח לא היו בעצם שום כיסות ליד, ובאשר למערב, כל שחקן המבין משהו במשחק היה משאיר לעצמו את ארבעת הקלפים האלה, בהתחשב בלחץ בו היה נתון. עכשיו הייתי משחק את השניה דיאמונד, ומה היה מערב זורק אם לא את המלכה ספייד? אני הייתי כמובן זורק את הנסיך קלאב, משך ספייד אל האלוף של מערב והוחזר היה מספק לי את יתר הלקיחות".

„אשרי המאמין", אמר לוי. „ומה היה קורה אילו מערב בכל זאת היה זורק קלאב?"

„אני לא מאמין שמערב נביא ברורו והיה נרקש בצער נגעו כוח. אם כן, אז לא סידלתי. אבל אפשר יהיה לומר שלפחות ניסיתי".

„גם כשאינך צודק, אתה תמיד הצודק" המטיר לוי המיואש.

מטבעות ומדליות מאת חיים לנגלבן

סדרת מכוניות

טונגה, לאחר שהגיעה להסכם עם מיטבעת פובוג'ר, על הוזה הנפקת מטבעות זכרון, הוציאה סט בן ארבעה מטבעות, לציון מלאת מאה שנה לתעשיית המכוניות.

טונגה – ממלכת חסות בריטית – היא קבוצת איים באוקיינוס השקט, מדרום־מזרח לפיג'י, מדרום־מזרח לניו־זילנד, הנודעת גם בשם „פרנדלי איילנדס" (האיים הידידותיים) וכוללת כ־150 איים, ברובם זעירים.

על הצד הקדמי של המטבעות מופיע דיוקנו של מלך טונגה, טאופאהאו טופואו הרביעי; על הצד האחורי מופיע ציור והכתובת „מאה שנה למכוניות", מכונית ממודל חדש בקרקע הקדמי, ומכונית מדגם ישן ברקע האחורי.

צמדי המכוניות שעל המטבעות הם רולס־רויס סלבר גוסט והרולס־רויס מודרני, מרצדס־בנץ ולנד־רובר הריינג'־רובר, מכונית סיור קאולי מתוצרת מוריס, בעל „אף־שהי" עם מוריס מיני ו־MG ו־MGB GT־TA. הערכים של גבי המטבעות מתבססים על המתכת שממנה עשויים המטבעות. מטבעות הפלטינה הם בני ערך נקוב של 1 פאאנגה; מטבעות הזהב 22 קאראט הם בני 10 פאאנגה; זהב 9 קאראט – 10 פאאנגה; כסף סטרלינג – 1 פאאנגה; ציפוי כסף – 1 פאאנגה; ושקרו ניקל בתגמיר „יחלום" – 50 סניטי. מטבעות המכוניות הינם הראשונה מבין שתי סדרות זכרון בהטבעת מיטבעת פובוג'ר, שטונגה הטביעה ב־1985. הסט השני בן 5 מטבעות זכרון, יוטבע בקרוב לציון יום הולדתה ה־85 של המלכה אליזבת־האם.

מיטבעת פובוג'ר מטביעה את מטבעות חג המולד עבור טונגה מאז 1983. היא גם הטביעה את גירסת ה־5 וה־10 אונקיות של יחידות מטילי הזהב „אנג'ל". ה„אנג'ל" בן ה־10 אונקיות הוא בקוטר 63 מ"מ, עוביו 6.5 מ"מ ומשקלו 340 גרם מתכת טהורה.

על בולים ובולאים מאת שלמה שמגר

בלה קון, מהפכן יהודי

למלאת 100 שנה לתולדת המהפכן היהודי בלה קון, הונפק בול לזכרו בהונגריה. קון היה יליד טרנסילבניה ועתונאי במקצועו. לאחר שנפל במלחמת העולמית הראשונה בשבי הרוסי, הצטרף לבולשביקים. משחזר להונגריה, הכריז בבודאפשט על רפובליקה סוביטית. כוחות הימין בראשותו של האדמירל הורטי הפילו את קון והוא ברח לוינה. מאוחר יותר עבר לרוסיה ושם היה קורבן לטיהורי סטאלין.

בעלי חיים בסכנת הכחדה

שלושה בעלי־חיים בסכנת הכחדה מופיעים על סידרה חדשה של אינדונזיה: „קומודו" – שהוא מין איגואנה באורך של כשניים וחצי עד חמישה מ' (נותרו כמות מאלפים לטאות־ענק כאלה); „אנואה" – מעין איילה בעלת קרניים נמוכות; הקרנף של ג'אווה (ראה תצלום) שממנו נותרו רק 50–60.

אליזבת בת 60

המלכה אליזבת חוגגת ב־21 באפריל את יום הולדתה השישים. לכבוד האירוע המשמח יונפק בגרנזי שבאיי־התעלה בול בן 25 פ', שיצורף לאחר מכן לסידרה מן המנין.

עטלפים בסומליה

סידרה של עטלפים מקומיים הופיעה בסומליה. הבולים הודפסו בגליונות־זעירים בני 4 בולים כ"א. כן יצאו בארץ אפריקנית זו הבולים הראשונים של סידרה לפרסום הארכיטקטורה העתיקה בחוף מזרח־אפריקה המראה מיבנים מגושי־אלמוגים.

לכבוד קולומבוס

הרפובליקה המרכז־אפריקנית גילתה את קולומבוס. שבעה בולים ושני גליונות־מזכרת הופיעו לכבוד הגלאי הגדול.

היִדַעתֶּם?

50 מליון בני אדם
ברחבי העולם
מרכיבים בהצלחה מזה שנים רבות
עדשות מגע רכות
ומברכים יום־יום את הגאון שהמציא אותן.

...והידעתם גם:

2/3 ממרכיבי עדשות המגע בישראל
מרכיבים את עדשות המגע הרכות המעולות ביותר
של "הידרון"...
ומברכים יום יום, גם את הגאון שהמציא אותן,
וגם את האנשים המוכשרים ברשת סוכנויות חב' "הידרון"
שהתאימו אותן להם!

כל־כך הרבה אנשים מרוצים
בוודאי צודקים!
הצטרפו גם אתם למליוני המרוצים!

נעים לדעת:
ממשיכים לשבוע נוסף במבצע

2 זוגות עדשות מגע צבעוניות של "הידרון"
2 במחיר של 1:
בצבעים שונים לפי בחירתכם:
לדוגמא: זוג אחד כחול וזוג אחד ירוק
במחיר זוג אחד

מלאי ענק של כל סוגי
עדשות המגע הצבעוניות
החל מ- **199** ש"ח במזומן
אפשרות ל-4 תשלומים

עדשות המגע הקבועות
המעולות ביותר
סופר־קומפורט
SUPER COMFORT
להשיג רק אצלנו

עדשות מגע בינלאומיות
כל בדיקות ההתאמה אצלנו נערכות ע"י ד"ר/אופטומטריסטים, מומחים להתאמה.
עדשות המגע עברו את בדיקות ה-F.D.A.
תל־אביב: עברנו! כתובתנו החדשה:
דיזנגוף 180 טל': 227510, 248213 (רב־קוו)

עדשות מגע בינלאומיות
Contact Lens International
ראשל"צ: הרצל 59
חיפה: הרצל 25, טל': 645298, 04-673863
באר־שבע: ההסתדרות 79, טל': 057-71355

הציבור בדק — וקבע! 7 סקרי דעת הקהל בהם זכינו השנה במקום הראשון
(כשאנו מותירים את מתחרינו הרחק מאחורינו) — מדברים בעד עצמם!

1986 1986 1986 1986 1986

המכונים האמריקנים
לשיפור הראייה
מייסודה של חב' האם בניו־יורק
תל־אביב: אלנבי 116 (פינת רוטשילד) טל': 624667, 621443
רמת־גן: ביאליק 16 (פינת אורה 2) טל': 729050
חולון: שדרות קוגל 31 (מול קולנוע רינה) טל': 886213 857187
ירושלים: הלל 23 (פינת מגדל) 224667, 02-243448
פתח־תקוה: חובבי ציון 7 טל': 903090, 03-907182

עדשות מגע רכות
(אחת) מן התמצאות הגדולות של המאה!

אין צורך לשוב ולספר עד כמה משקפיים הם אביזר מכביד ומגביל: גולשים במורד האף ביום חם (על מסלול הזיעה), מתכסים באדים ביום גשום או סתם משתייה כוס קפה מהביל, הם מפריעים מאד־מאד לעיסוקים ספורטיביים שונים, ושלא לדבר על כך שלכל הדיעות אינם משפרים את ההופעה החיצונית...

כשהמציאו את עדשות המגע אנשים רבים ברחבי העולם פשוט הרגישו כמי שיוצאים מעבדות לחירות. אבל כידוע, בראשית הופיעו עדשות המגע הקשות, שההסתגלות אליהן במקרים רבים די קשה, (למעשה כ-50% דוחים אותן מייד) נוכחותן בעיין לא תמיד נעימה לכל אחד, ובקיצור — זו היתה המצאה גדולה אמנם, אבל עדיין היתה זו ברכה, שקצת "בלגן" בצידה.

כאשר הומצאו עדשות המגע הרכות הגאולה הפכה למושלמת, ראשית — ההסתגלות אליהן היא מהירה ביותר, וכן נוכחותן בעיין נעימה בהרבה.

כל שצריך כדי להנות מעדשות המגע הרכות הנאה מלאה ולאורך ימים הוא הקפדה על מספר כלליים בסיסיים:

① בחרו רק בעדשות מגע של יצרן אמין וידוע.

② הקפידו לודא שעדשות המגע הרכות המותאמות לכם עברו בהצלחה את בדיקות ה-F.D.A (מכון התקנים האמריקני למוצרי מזון ורוקחות), ואז ברור לכם שהן זכו לאישור הסמכות הבריאותית הגבוהה ביותר.

③ הקפידו להתאים אותן במכון רציני, המתמחה בהתאמת עדשות מגע בלבד בו בדיקות ההתאמה נערכות ע"י אופטומטריסטים מומחים ובעלי נסיון, הנעזרים בציוד חדיש ומשוכלל. לבדיקת ההתאמה נודעת חשיבות מכרעת בהסתגלות המוצלחת.

④ הקפידו על מילוי הכללים הפשוטים אשר מלמדים אתכם לצורך ההרכבה והטיפול בעדשות המגע. אם תקפידו על קיומם מובטחת לכם הרכבה נקייה וללא שום בעיות וב-100% הצלחה.

עדשות מגע קבועות

לאחר פרסום המאמרים הרפואיים השונים והתחקירים בעתונות המקומית והבינלאומית, ברור לכולם כי: מי שרוצה להנות מכל היתרונות שמעניקות עדשות המגע הקבועות הבחירה הנכונה, הנבונה והיחידה היא: עדשות המגע הקבועות של "הידרון" "סופר־קומפורט".

מה שמייחד את ה"סופר־קומפורט" זה המבנה המיוחד שלהן. עדשות מגע קבועות חייבות לאפשר מעבר חמצן גבוה לעין. עדשות מגע קבועות אחרות משיגות זאת באמצעות אחוז מים גבוה, ("מועשר"), שהוכח כבר כי חסרונותיו רבים, בעוד שרק ה"סופר־קומפורט" משיגות אותה התוצאה לא באמצעות אחוז מים גבוה, אלא באמצעות מבנה מיוחד חדשני ומהפכני.

"חוות הרהיטים"
פתחה סניף בחיפה

"חוות הרהיטים" פתחה חנות מפעל חדשה ומרווחת בצ'ק פוסט — חיפה.

"חוות הרהיטים" נמצאת בבעלות משפחת ליפסון מכפר אז"ר ומתמחה בעיקר בייצור פינות ישיבה וכורסאות טלוויזיה בבדים ועורות.

במפעל, בקרית אריה פ"ת מועסקים למעלה מ-50 עובדים.

מנהל החברה, אברהם ליפסון, סיפר לנו כי היוזמה לפתיחת חנות המפעל החדשה נבעה בעיקר מהעובדה שלקוחות רבים מאיזור הצפון, ביניהם חברי קיבוצים ומושבים עודדו את משפחת ליפסון להתמקם באיזורם.

רצוי לציין עוד כי את חוות הרהיטים מנהלים כיום שלושה דורות של בני משפחת ליפסון: הסב מתתיהו, הבנים אברהם, מוטי וצחי והנכד עמית.

פרסום אורן גם בתל־אביב

בשורה משמחת ללקוחות המעוניינים במשרד פרסום יעיל ואגרסיבי. פרסום "אורן" העביר את מרכז עסקיו מפתח־תקוה לתל־אביב. מנהלי החברה אלימלך מאיר (מיש) ושלומי וורצל סיפרו לנו, כי הגיעו למסקנה, שכדי לתת שרות טוב יותר ללקוחות חייבים הם לשבת בלב ליבם של העסקים. המשרדים החדשים ברחוב תושיה 6 תל־אביב. כוללים בין היתר גם סטודיו מרווח ובו 5 גרפיקאים, מכון לסדר צלם, מחלקת דפוס, הפקה והוצאה לאור ומחלקת תקציבאות. בפתח־תקוה, התמקם פרסום "אורן" ברחוב אכילוב הסניף מנוהל ע"י מלכה מיטל, ויעודו להמשיך לשרת נאמנה את הלקוחות הפתח־תקואים הרבים המשתייכים למשרד.

לרגל פתיחת
חוות הרהיטים
גם בחיפה

פתוח במוצ"ש עד 22.00
ובכל השבוע רצוף 09.00-19.00

המשפחה שמאחורי הרהיטים
יוצאת
במבצע מיוחד לשבוע נוסף
בפתח־תקוה ובחיפה
20%-40% הנחה
על מבחר דגמים מהתצוגה

היום, יותר מתמיד, כשאתם קוראים על עסקים שהתמוטטו ועל אנשים שהניחו את כספם על קרן הצבי — חשוב לדעת עם מי אתם עושים עסק.

משפחת ליפסון מכפר אז"ר היא "שמורת טבע" בקרב יצרני הרהיטים בישראל. 3 דורות של בני המשפחה מנהלים בצוותא את "חוות הרהיטים". הסב מתתיהו הבנים אברהם, צחי ומוטי והנכד עמית. ממפעל צנוע במושב כפר אז"ר, הפכה "חוות הרהיטים" לעסק יוקרתי עם דגמים יחודיים בעיצוב חדשני ובלעדי.

שמם ושמעם הלך לפניהם, החוות התעצמה, הביקוש גבר והחווה עקרה לאיזור התעשייה בפתח־תקוה והפכה למפעל ענק ולאולם תצוגה מרשים.

בגאווה בלתי מוסתרת הם מצביעים על הדגמים היחודיים, תוצרת עצמית ופרי הדמיון הפורה והכימיה שבין הדורות. פינות ישיבה בריפוד (מטלאים) של עור חמש, כורסת טלוויזיה עם מנגנון הטייה (מטנט בלעדי) שידות, ספסלי טלפון ומאות פריטים אחרים — הכל ברמת גימור גבוהה ובעיצוב חדשני.

בימים אלה, נפתח בחיפה בצומת הצ'ק פוסט סניף נוסף של "חוות הרהיטים".

ההחלטה לפתוח את הסניף באה כתוצאה מבקשותיהם של אלפי לקוחות מרוצים, ברחבי צפון הארץ.

מבחר רב של פינות
ישיבה בריפודי בדים
עורות וטלאי־עור
(PATCHES)

כורסת טלוויזיה
דגם "לוזי" מבצע
במגוון עורות
במחיר 375 ש"ח

בתמונה מימין לשמאל: משפחת ליפסון הבן אברהם הנכד עמית, הסב מתתיהו, והבנים מוטי וצחי

חוות הרהיטים
צומת גהה, קרית אריה, רח' אפעל 15 פ"ת טל': 9230138
חיפה, צומת הצ'ק פוסט ההסתדרות 1
טל': 740083, 04-723093

מודעות
ל- ידיעות אחרונות
במחירי מערכת

פרסום
אורן
תל־אביב, תושיה 6
טל': 330224, 330221
פתח־תקוה, איכילוב 6
טל': 910991, 909127

בְּצֶקָנִיּוֹת עִם רֹטֶב

מַה עוֹשִׂים כְּשֶׁאֵין בְּבַיִת תַּפּוּחֵי אֲדָמָה וְאֵין אֹרֶז וְאֵין אִטְרִיּוֹת? אֵיךְ בְּכָל זֹאת מְמַלְּאִים אֶת הַבֶּטֶן בְּמַשֶּׁהוּ שֶׁ"הוֹלֵךְ טוֹב" עִם בָּשָׂר וְרֹטֶב? בְּצֶקָנִיּוֹת, כַּמּוּבָן. בִּשְׁבִיל הַתְּחָלָה אֵתֵּן לָכֶם כַּמֻּיּוֹת לְמָנָה אַחַת, אַחַר כָּךְ אַתֶּם כְּבָר תַּעֲשׂוּ אֶת הַחֶשְׁבּוֹן כַּמָּה סוֹעֲדִים הַזְמַנְתֶּם לָאֲרוּחָה.

אָז כָּכָה: שָׂמִים בְּסִיר בֵּינוֹנִי בְּעֵרֶךְ שְׁנֵי לִיטְרִים (4 כּוֹסוֹת) מַיִם וּקְצָת מֶלַח. עַד שֶׁהַמַּיִם רוֹתְחִים מַמָּשׁ, אַתֶּם מְכִינִים אֶת הַבְּצֶקָנִיּוֹת: שׁוֹבְרִים בֵּיצָה אַחַת (לֹא מְבֻשֶּׁלֶת, כַּמּוּבָן) בְּתוֹךְ סֵפֶל. מוֹסִיפִים לָהּ שְׁתֵּי כַּפּוֹת מַיִם וּ"מְקַשְׁקְשִׁים" אוֹתָם בְּיַחַד. עַכְשָׁו צָרִיךְ לְהוֹסִיף קֶמַח: שָׂמִים כַּף קֶמַח וּמְקַשְׁקְשִׁים עוֹד כַּף קֶמַח וְשׁוּב בּוֹחֲשִׁים, וְעוֹד כַּף קֶמַח וְשׁוּב בּוֹחֲשִׁים. בָּרֶגַע שֶׁהַבָּצֵק בְּתוֹךְ הַסֵּפֶל כְּבָר לֹא נוֹזְלִי אֲבָל עֲדַיִן לֹא קָשֶׁה, לוֹקְחִים כַּפִּית, מוֹצִיאִים בָּצֵק בְּכַמּוּת שֶׁל חֲצִי כַּפִּית מִתּוֹךְ הַסֵּפֶל וְשָׂמִים אֶת הַכַּפִּית יַחַד עִם הַבָּצֵק בְּתוֹךְ הַמַּיִם הָרוֹתְחִים. הַמַּיִם מְשַׁחְרְרִים אֶת הַבָּצֵק מֵהַכַּפִּית. כָּכָה אַתֶּם עוֹשִׂים [illegible] הַמַּעֲרֶבֶת עוֹבֶרֶת מֵהַסֵּפֶל לְסִיר [illegible] הָרוֹתְחִים. מְחַכִּים עוֹד 3 דַּקּוֹת וּמְסַנְּנִים אֶת הַבְּצֶקָנִיּוֹת לְתוֹךְ מִסְנֶנֶת. שׁוֹטְפִים [illegible] קָרִים – וְזֶהוּ. מַגִּישִׁים עִם רֹטֶב, אוֹ [illegible] חֶמְאָה וּפִלְפֵּל שָׁחוֹר, אוֹ גְּבִינָה [illegible]

כֻּלָּנוּ נוֹסְעִים בְּמִדְבַּר [illegible]
וְהַמְּצִיאָה הַיְּקָרָה בְּיוֹתֵר [illegible]
לִמְצֹא בְּדַרְכֵּנוּ הִיא – יַד [illegible]

מה זה: בחוץ פלסטיק, בפנים עץ?

יצרן משחקי העץ הותיק "דורון לילד", עבר לאחרונה לפלסטיק, אבל רק באריזה וזאת, כדי להפוך את מוצריו לזולים, ונוחים יותר לכיס.

הוא גם לוח המשחק – משטח [illegible] לתאימו בכל תא – זוג כרטיסים [illegible] קשיה, על הכרטיס התחתון מצוייר [illegible] בכלי, למשלו הפורשה נבנל, בתמונה [illegible] המתאימה לנגינה בו. על הכרטיס [illegible] השקוף – כלי הנגינה. במקרה [illegible] הילד המשחק צריך להתאים את [illegible] למנגן. במרכזו – תמונה גדולה של [illegible] נגני התזמורת על כלי המוסיקה שלהם.

אפשר לשחק בדרגות קושי שונות [illegible] או בלי התמונה המרכזית. המשחק [illegible] לילד בודד או כמשחק חברתי בין [illegible] ילדים.

חידוש נוסף של "דורון לילד" [illegible] כולו עץ: ארגז כלי תפירה מהלקוח [illegible]

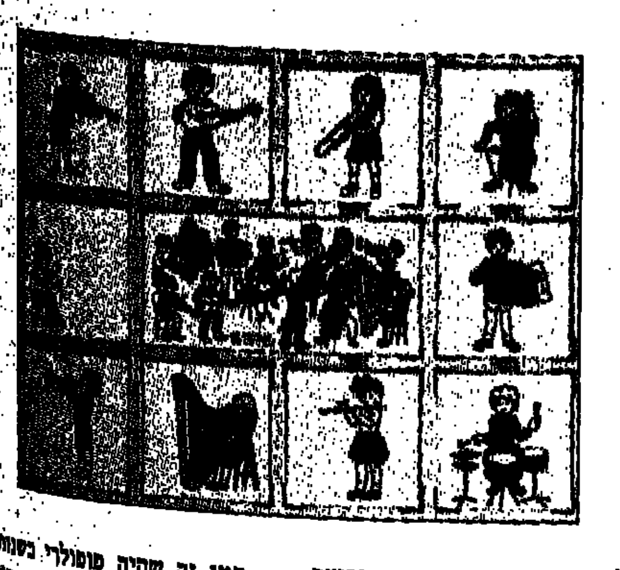

הגיע לידי דומינו בנושאי חגים ומסורת. נחמד. חלקי הפאזל עשויים כמובן עץ, מקושטים בצבעים עליזים בסגנון נאיבי: שופר וברכות לשנה טובה: ארבעת המינים (כולל אתרוג הדומה דמיון מרחיק ללימון), הם נציגי חג סוכות. התוצאה נחמדה וגם המחיר אינו גורם להלם: 19 ש"ח. לעומת זאת, ולמרות האריזה הזולה, יקר למדי משחק חדש אחר בשם "התזמורת וכליה" – 38 ש"ח. לשבחו יצוין, שמדובר במשחק מעולה. המטרה: מפגש היכרות בין הילד לכלי התזמורת. החלק התחתון של האריזה

כמו זה שהיה פופולרי בשנות [illegible] כמקום איחסון לכלי תפירה. [illegible] שאיפה להעניק לבנות [illegible] למערכת כלי התפירה, [illegible] ההפתעה: הבנות לא [illegible] התפירה. משאל מצומצם ומקרי [illegible] שהאמהות של היום מאחסנות [illegible] לאו דוקא בארגזי עץ [illegible] הביצוע סביר, המחיר [illegible] חיקוי־מלמר לילדות. [illegible] לאמהות, יש.

המלך, המלכה והפלופ

"המלך האפור והמלכה הורודה", כתבה נועה בלאס, ציירה אלונה פרנקל. בית הוצאה "כתר", [28] עמודים מנוקדים (ולא ממוספרים)

שני חתולים היו לו, למלך האפור, ושתי ציפורים היו למלכה הוורודה. החתולים רצו, כמובן, לתפוס את הציפורים, ואילו המלך השתוקק – כמסתבר – לתפוס את המלכה... אבל איך יצליח מלכנו האפור לממש את זממו, אם מלכת־לבבו הוורודה גרה במגדל גבוה וזקוף, אשר לו מאה מדרגות צרות ותלולות? כל מי שבקי קצת באגדות ודאי מנחש כי בסופה של אגדה זו יזכה המלך במלכה הוורודה, וגם המלכה תזכה במלך האפור: ומי שסקרן לדעת איך נעשה הדבר יטריח עצמו ויקרא ספר חדש נצבעוני זה. גם אני הסתקרנתי מעט, קראתי – ומזמן לא חשתי מפח־נפש כזה ותמיהה על הוצאת "כתר", שנואלה להוציא מין יצירה מוזרה שכזאת.

למי, בעצם, נועד הספרו על־פי צורתו החיצונית – לילדים קטנים. אבל איזה ילד יצליח להבין את גודש הסמלים וסמלי הסמלים שהספר עמוס בו לעייפה: מיני סמלים מעורפלים, שגם אני לא הצלחתי להבין את רוגם. מי החכם שיסביר לי, למשל, מה זאת מנגינה "אשר מרכזה עמוק וצלול, אוושותיה כציפורים מתעופפות, זריזות אחיזתה כתפישת החתול והיא כעיגול המצוייץ"? מנגינה שהיא גם בעלת מרכז עמוק, גם זריזה וגם כעיגול מצוייץ(!?), נו, באמת... נוסף על הסמלים־לא־סמלים הללו טעונה האגדה מין ארוטיקה בוטה, שמקומה לא יכירנה בספר לילדים (למשל: "המלך והמלכה שקועים זה בעיני זו וזו בעיני זה"), וספק רב אם גם קורא מבוגר ימצא בה טעם רב.

ואם היה ספק למישהו צל של ספק באשר לארוטיקה שבספר – באה הציירת המוכשרת אלונה פרנקל ומחתה מלפנו ספק זה. הרוצים אתם לדעת, ילדים והורים באיזה מין מגדל גרה המלכה הוורודה? הביטו נא בציור הצבעוני שלפניכם, המתנוסס לתפארת בעמוד 7 בספר – ותדעו. שימו גם לב לטיפה המבהיקה ב"שפיץ" של המגדל – ותבינו עוד יותר. פירושים מיותרים; ונשארה רק תמיהה: איך, איך מדפיסים "מין־מגדל" כזה בספר לילדים?

בכלל, כל הציורים הרבים והגדולים שבספר עשויים במין סגנון חלומי, שהוא די אסתטי אולי, נעים לעין אולי, אבל עטוף דוק של עירפול, שהוא חצי סמלי חצי מופשט, והולם מאד את רוח המעשיה המוזרה. חבל, חבל על גורלם של גיבורי הסיפור: מלך, מלכה – ופלופ...

אליאור

טליה שפירא מספרת

טליה שפירא מציגה ומספרת מיצירותיהן של לאה גולדברג, נירה הראל, נורית זרחי ואחרים.לגילאי 5־9.

טליה שפירא יודעת להעביר טעמו של סיפור טוב, גם מבלי שיהיה מונח לפניה הספר עצמו. גם בשירים היא מטפלת בדרך דומה. השורות הקצרות יוצאות מפיה אמינות, מרגשות, מצחיקות או עצובות. צורת ההגשה שלה הוא תיאטרון של איש אחד. כל־כך אמין, שיש תחושה שהיא קוראת לאוזניך בלבד, כמו אמא הקוראת לילדה סיפור לפני השינה. הטעות היחידה, לדעתי, היתה שההצגה נערכה באולם, וקראו לה הצגה. ילדה קטנה התלוננה בקול רם ש"זו לא הצגה", וכך בדיוק הרגשתי גם אני. זה יכול לחיות יופי, אם לא יקרא הצגה, כי אם מפגש. קריאת סיפור בלי מיקרופון, כשכולם יושבים סביב המספרת, כמו שישבו פעם מסביב למדורה והקשיבו לסיפורים מפחידים, נראה לי הרבה יותר נעים מהצגה והרבה יותר מתאים. כשטליה עולה על במה, זה מחייב שימוש במיקרופון, כי אחרת לא שומעים אותה, ובכל זאת זו איננה הצגה, וגם לא מפגש אינטימי של קריאת סיפור.

ובקשה חוזרת להורים לילדים מתחת לגיל 5: אנא הישארו בבית עד שהילדים יגדלו מעט ויבינו איך מתנהגים באולם שבו מתקיים מפגש תרבותי.

במתכונת אינטימית של שעת סיפור, זו צריכה להיות ממש חוויה.

שרה ארנון

מאת דליה גל

טובים

יש רהיטים יפים... ויש יותר

★ מערכות ישיבה קלילות ואוורירויות, הנותנות תחושה עוטפת ורכה, של קלאסיות אלגנטית מחד ושל רישול מסוגנן מאידך – ב"רהיטי שרון" שבאיזור התעשיה בהרצליה פיתוח.

★ חידוש ב"רהיטי שרון": חדרי נוער בסיגנון סקאנדינאבי.

"לשקוע בכורסה רכה" היה פעם פשוט ביטוי שהעביר תחושה של התרגעות. היום – זו כבר אינה מטאפורה. בסיגנון הריהוט החדיש, בעיקר האיטלקי והסקנדינאבי, המהווה מקור השראה למערכות היפהפיות של "רהיטי שרון", הרכות נובעת מטיב המילוי: נוצות של ממש ולא שום דבר סינטטי.

את רהיטי שרון גילינו באקראי, תוך שהיה של נופש במלון "אכדיה" שעל חוף ימה של הרצליה. באחד הערבים האלה שבין סתיו לחורף, לקחנו את הבעל לסיבוב באיזור. מערכת סלונית יפהפיה מעור לבן עוררה בנו את הצורך לראות עוד. וכמו שנאמר: "הצצנו ונפגענו".

האוירה באולם התצוגה של רהיטי שרון היא יותר אווירת "בוטיק" מאשר כל דבר אחר. היחס והטיפול האישי, להם זוכה הלקוח, אפשרות ההתאמה האינדיבידואלית של הריהוט – שונים לגמרי מכל מה שאנחנו מכירים בחנויות רגילות. גם המיגוון הוא בלתי־רגיל: כל צבעי הקשת; כל סוגי הבדים – דראלון, טריוויארה ואחרים; גדלים והרכבים שונים; דרגות רכות או קשיחות לפי דרישת הקונה – ייחוד, שלא נתקלנו בו בשום מפעל ריהוט.

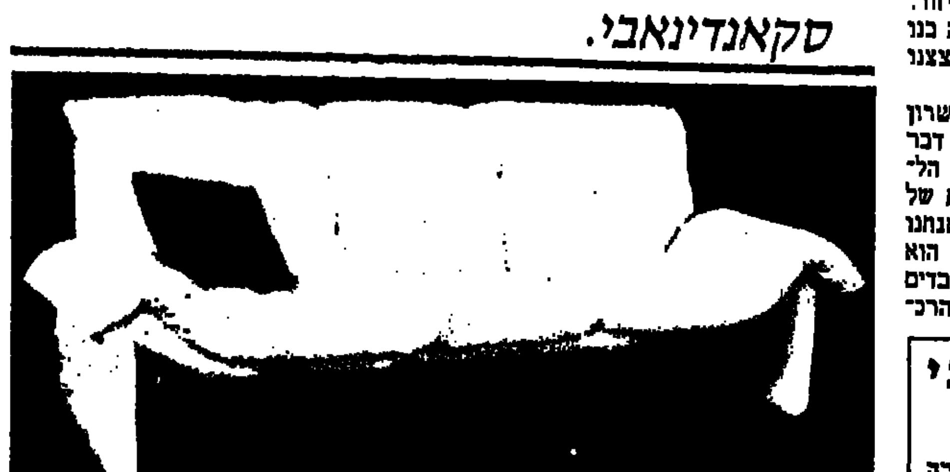

מובן שכל הדברים הללו מתאפשרים עקב הריכוז של עיצוב וייצור עצמי תחת קורת גג אחת. ניתן לומר שלבעלי המקום יש "קשב ארכיטקטוני". העיצוב, המתעדכן תוך כדי ביקור בתערוכות בינלאומיות במילאנו, קלן, ובקופנהאגן, גובל באמנות. החומרים, שהלקוח מוזמן לראות במו עיניו ולעמוד על טיבם, מעולים וחדשניים, בין אם מדובר הוא במערכת קפיצים משוכללת, בנוצות למילוי, בבדים מובחרים, ברמת הצביעה של הריהוט מעץ (צבע אפוקסי בתנור).

מי שבוחן את רמת העבודה ביותר דקדקנות ומבין קצת יותר את הצד המקצועי, יגלה בוודאי את המורכבות המיוחדת בתפירה של כל חלקי מערכת הישיבה אצל שרון. התוצאה: מוצר מוגמר מושלם בעיצובו.

לבד ממערכות הישיבה הסלוניות, מצאנו כאן מבחר של שולחנות בכל הצורות הגיאומטריות: עגולים, מלבניים, משושים ומתומנים. מאוד אהבנו את השולחן הסלוני המלבני המשולב בפסים צבעוניים עם המזנון התואם: מקורי ביותר.

לפינות האוכל מותאמים מנורי הנשה, להשלמת המראה. בכל כולסת השקעה של מחשבה ונשמה.

לרהיטי שרון לא מגיע מי שמחפש מציאות. בעלי המקום אוהבים לספר "אוף דה רקורד" על חוגי לקוחות יוקרתי שם, שאנו מנועים מלהזכירם.

איך מגיעים?

את הדרך לחוף "אכדיה" שבהרצליה מכירים?

מכביש החוף פונים לכיוון "אכדיה", ומשם פניה ראשונה שמאלה: משכית 3 – מפעלי ריהוט שרון. לא תפספסו. ולמי שרוצה הטלפון: 052-550592, 052-559354.

ולבסוף, טיפ: המחירים רבותי, זה לא מה שאתם חושבים. יוקרתי, יפהפה, איכותי, אך בהחלט מחיר סביר.

מכיוון שהחברה משווקת באופן סיטונאי, ניתן למצוא בשרון מערכות ריהוט ברמה מחירים מפתיעה.

אולם התצוגה של "רהיטי שרון" פתוח:
בימים א' – ה' – 20.00 – 09.00 רצוף.
ביום ו' – 13.30 – 09.00
בשבת – 22.00 – 18.00
לרגל המבצע יהיה המקום פתוח בשבת 7.12.85 משעה 10.00 בבוקר עד 22.00

עיצוב סקאנדינבי לגיל ה"עשרה"

עינינו לא שבעו ממערכות הישיבה שבקומה הראשונה והנה הופתענו לגלות בקומה השניה חדרי נוער בעיצוב מעניין, קווים נקיים, גימור צבעוני ודפנות מעוגלות. הדגמים כולם מעוצבים ברוח סקנדינבית קלילה ואוורירית. ולטובת החבר'ה המודרניים שלנו: ספת נוער שנפתחת למיטה זוגית בשעת הצורך... שיהיה... אהבנו גם את מבחר חדרי השינה המיוחדים שראינו כאן.

על הפרק

מדור פרסומי

מאת דליה גל

קריאה מהירה – ללימודים, לעבודה ו...לפנאי

הזמן עומס המוטל עלינו היום – בלימודים ובעבודה, גורם לנו להיות לחוצים.

כולנו מכירים את תופעת "לא הספקתי" או במילים אחרות: "אינני מתגבר על החומר". איננו מספיקים בלימודים, איננו מספיקים בעבודה, התוצאה: אנו מתפקדים פחות טוב. יתרה מזאת, כבר שכחנו את הטעם המתוק של שעות הפנאי. להיות חופשי ופנוי ובלי מחשבות מטרידות? מי עוד זוכר את ההרגשה?

קריאה מהירה באה בדיוק בשביל לפתור בעיות אלה.

בלימודים

אנו קוראים בדרך כלל כ־½ עמוד בדקה, אולם טכניקת הקריאה המהירה מלמדת את עינינו ומוחנו לתפקד טוב יותר. אנו מסוגלים להגיע, מסתבר, למהירות קריאה הגבוהה פי שניים, פי שלושה ויותר מכך. אחוזים מבוגרי הקורסים לקריאה מהירה קוראים היום 10 עמודים(!) בדקה.

מתברר גם, כי הקריאה המהירה משפרת מאוד את רמת ההבנה של החומר וזכירתו. כך, ניתן להתגבר על כמויות עצומות של חומר כתוב – ללא קושי. להתכונן ביעילות ובמהירות לבחינות. לגמוע כמויות ענק של חומר ביבליוגרפי. להיות מוכן וערוך בלימודים וגם, למרבה ההפתעה, לגלות כי נשאר זמן פנוי ליהנות – ובלי נקיפות מצפון.

יצחק סיטי – מנהל מכון מיל"ה

בעבודה

בימינו, כל מי ששואף להתקדם ולהצליח בעבודתו חייב להקדיש שעות ארוכות לקריאה. בכירים מקדישים עד כ־6 שעות ביום לקריאה! אולם כיצד קוראים? כיצד מבדילים בין טפל ועיקר? כיצד קוראים ביעילות? כיצד מבינים וזוכרים טוב יותר? ובקיצור, כיצד מספיקים יותר בעבודה, עם תוצאות טובות יותר וגם נהנים משעות של פנאי לאחר העבודה?

ד"ר עמירם לנדמן מתל־אביב כותב: "שינוי מהפכני ומהותי מרהים בקליטת האינפורמציה הכתובה הנדרשת לעבודתי, עיסוקי האחרים וכתיבתי הפובליציסטית".

ואמנם, מספר עצום של משפטנים, מהנדסים, מנהלים שיפר ללא הכר את הרגלי עבודתו ואת התוצאות המושגות.

קריאה מהירה, מאפשרת להתכונן ביעילות לפגישות חשובות, לסרוק במהירות חומר רב תוך כדי פגישות, לחסל פיגורים בעבודה, להרחיב את הידע ולזכור טוב יותר. קצב העבודה של ימינו מחייב אותנו להיעזר בקריאה מהירה. אם זמן הוא כסף, כמאמר האמריקאים, (אגב, קוראים מהירים מושבעים) הרי שקריאה מהירה היא גם כלכלית ביותר.

יש לך פנאי?

מי שסובל מחוסר פנאי וזמנו דחוק, כל השואף לשפר ללא הכר את הישגיו בלימודים ובעבודה, קורס קריאה מהירה הוא בשבילו. כדאי מאוד להקדיש פעמיים בשבוע (9 פגישות) לקריאה מהירה. אפשר, בהחלט לשפר במאוד את ההישגים בלימודים ובעבודה וגם... לגלות מחדש את שעות הפנאי.

קריאה מהירה [illegible]

מוסדות לימודים [illegible] לקיים קורסי קריאה מהירה [illegible] לסיוע מירבי [illegible] באיזורי חיפה, ירושלים [illegible] המעוניינים נא לפנות [illegible] 03-916185, 03-912093.

הקורסים מתקיימים במקומות שונים בארץ

בתל־אביב, בבית ציוני אמריקה, אבן גבירול 26, ביום א' 13.4 וביום ד' 16.4 בשעה 7.00 בערב.
בתל־אביב, במגדל הקיבוצים, דרך חיפה 149, ביום ב' 14.4 וביום ה' 17.4 בשעה 7.00 בערב.
בירושלים, בבית מיטשל, סוקולוב 15 (מאחורי מלון "הנשיא"), ביום א' 13.4 וביום ד' 16.4, בשעה 7.00 בערב.
בחיפה, בבית ארדשטיין, מריז 20, ביום א' 13.4 וביום ד' 16.4, בשעה 7.00 בערב.
בקרית־חיים (מזרחית), בבית ההסתדרות, שדרות 75, ביום ב' 14.4 וביום ה' 17.4, בשעה 7.00 בערב.
בכפר־סבא, בחטיבת הביניים ע"ש אלון, רחוב גלר 6, ביום ב' 14.4 וביום ה' 17.4, בשעה 7.00 בערב.
ברמת־גן, בבית התרבות, קרינצי 6, ביום א' 13.4 וביום ד' 16.4, בשעה 7.00 בערב.
בהרצליה, בבית [illegible] קוק 30, ביום א' [illegible] בשעה 7.00 בערב.
ברחובות, בבית [illegible] הרבנות, ביום א' [illegible] בשעה 7.00 בערב.
בפתח־תקוה, בית [illegible] ביום א' 13.4 וביום [illegible] בערב.
בראשון־לציון, [illegible] העם 20, ביום [illegible] בשעה 6.00 בערב.
בנתניה, בית ליגו[illegible] א' 13.4 וביום ד' [illegible]
בבאר־שבע, מתנ"ס [illegible] שכונה ד', ביום [illegible] בשעה 7.00 בערב.
בחולון, בית יד ל[illegible] ב' 14.4 וביום ה' [illegible]
כדי להבטיח [illegible] לפני פתיחת הקורס [illegible] כל סידורי [illegible] למשתתפים [illegible]

10% הנחה לנרשמים עד פסח-תחילת הלימודים אחרי החג.

כמה שווה לך לשלוט באנגלית...

1986 השרות הנבחר

ידיעת השפה האנגלית מהווה כיום הכרח המציאות לכל אדם בישראל. על מנת למצוא את הדרך בסבך המודעות והפירסומים המוצעים מידי בוקר וערב בעיתונות היומית, החלטנו להבהיר באמת מה קורה בתחום זה.

מסתבר כי מעל 75% מכל לומדי האנגלית בארץ לומדים באחד מ־16 הסניפים של המכונים האמריקאים.

עובדה מעניינת נוספת היא שהמוסדות והגופים הגדולים במדינה שולחים את עובדיהם ומנהליהם ללמוד אנגלית במכונים האמריקאים: צה"ל, משרד החינוך, נציבות שירות המדינה, כל משרדי הממשלה, הבנקים הגדולים, קואופרטיב אגד, חברות ביטוח ועשרות מוסדות ומפעלים אחרים.

המכונים האמריקאים לשפות מהורים מזה 15 שנה את המוסד הגדול והחשוב ביותר בארץ להוראת האנגלית, וזכו 7 פעמים ברציפות בתואר "השירות הנבחר" כולל 1985-1986 במישאל שערך "ידיעות אחרונות".

המכונים האמריקאים מציעים מגוון רחב של נושאים ואפשרויות לימוד הכוללים קורסים רגילים לקבוצות או לבודדים, שיעורים פרטיים, קורסים בשפה המקצועית על כל גווניה, קורסים בשפה מדוברת, קורסים לילדים ונוער ועוד רבות האפשרויות.

מעל 5000 תלמידי עממי חטיבות ביניים ותיכון לומדים מידי שנה בקורסי עזר באנגלית, המתקיימים במשך שנת הלימודים בשעות אחרי הלימודים, ובקיץ בשעות הבוקר במסגרת קורס מבוקר של חודש.

רק המכונים האמריקאים מאפשרים לכל לומד ללמוד במסלול אישי המותאם למחו על ידי הכוונת הלומד לאחר מ־12 רמות הלימוד. דבר המבטיח אחידות בכיתה והתקדמות מהירה.

הלימודים נעשים בקבוצות קטנות של 15 עד 20 לומדים בקבוצה, דבר המאפשר יחס אישי ומעקב צמוד ואינדיבידואלי אחר התקדמות הלומד.

האוירה בשיעור היא חברתית ונינוחה על כוס משקה חם כאשר כל לומד יכול לדבר ולהשתתף באופן פעיל בשיעור.

רבים משתחררים מהפחד "לפתוח את הפה" ומתחילים לדבר אנגלית לא רק בבית הספר.

חלק ניכר מהלומדים מגיעים בעקבות המלצות מחברים ורוב הלומדים ממשיכים ללמוד בקורסים נוספים ברמות גבוהות יותר.

שכר הלימוד במכונים האמריקאים לשפות נמוך ב־30%-40% מבתי ספר אחרים: 120 ש"ח עבור 50 שיעורים (במקום 220 ש"ח).

הפונים למכונים האמריקאים עוברים שיחת ייעוץ ומבחן התאמה רמה חינם.

כמו כן מוזמנים הפונים לבקר בשיעור לדוגמא ללא כל התחייבות מצידם.

לרשות הלומדים קורסי בוקר וערב או שיעורים פרטיים בהתאם לבחירתם.

היועצה המקצועית והמורים המסורים מזמינים אותך לשיחת ייעוץ, מבחן התאמה ושיעור לדוגמא ללא כל התחייבות מצידך.

חינם 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-228545 או 04-664401, 02-221933, גם בלילות ובשבתות מסור את שמך כתובתך ומספר הטלפון ותקבל לביתך פרוספקט הזמנה למבחן התאמה — חינם.

המכונים האמריקאים לשפות פתוחים כל יום בין השעות 9.00-13.00 16.00-19.30.

תל־אביב דיזנגוף 115 ליד סופר רוול, טל. 228545.
בת־ים רוטשילד 18 פינת בלפור, טל. 584161.
רמת־גן ביאליק 47 מול אורדע, טל. 726132.
באר־שבע החלוץ 86 מול ק. שביט, טל. 32872.
הרצליה סוקולוב 35 פ. בן־גוריון טל. 87682.
נתניה הרצל 24 כיכר ציון, טל. 22404.
אשדוד מרכז א' בנין פאן־לון, טל. 35642.
ראשל"צ רוטשילד 35 פסג' חיים, טל. 958801.
חיפה בלפור 5 פינת נורדאו, טל. 669041.
רחובות הרצל 163, טל. 453532.
חולון סוקולוב 48 בנין הסופר, טל. 880889.
ק. חיים וביאליק העמקים 3, טל. 740410.
פתח־תקוה איכילוב 13, טל. 913665.
כפר־סבא עמרמי 3 מול פינגורין, טל. 444206.
ירושלים יפו 36 מול בית יואל, טל. 2219933.
רמלה הרצל 84 בפסג' מעל בנק לאומי, טל. 242386.
קרית אונו מרכז קהילתי רח' צה"ל 104 טל. 716647.

הנהלת חשבונות

נפתחים קורסים סוג 1 2+3;1 ב 15.4.86
• קורסי ערב מזורזים פעמיים בשבוע במשך 5 חודשים
• קורסי בוקר וערב אינטנסיביים 3 פעמים בשבוע במשך 7 שבועות
כולל לימוד הנה"ח ממוחשבת.
השיטה המשולבת מקצרת את תקופת הלימודים לחצי ומוזילה את שכר הלימוד בשליש.
קורס כתבנות או אנגלית חינם לכל נרשם
למד במוסד מוכר
חינם 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-295529, 03-228545, 04-665501, 02-221933, 057-32872 גם בלילות ובשבתות מסור את שמך, כתובתך ומספר הטלפון ותקבל לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה חינם.
• הכנה לבחינות סיווג ממשלתיות • קבוצות לימוד קטנות • מרצים מנוסים / לימוד אינטנסיבי • תירגול בעבודה מעשית • השתלמות במיכון • י ב מ
לכבוד מכון ישראלי למינהל ת.ד. 28124 למס' 16 ת"א מיקוד 61281
אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד הנהח"ש
שם: ____ כתובת: ____ טל. ____
פנה למשרדנו הקרוב כל יום בין השעות 9.00 19.30 רצוף

תל־אביב דיזנגוף 116 טל 228545 | חיפה נורדאו 30 טל 665501 | ירושלים רח' יפו 36 מול בית יואל טל 221933 | רמת גן ביאליק 47 טל 726132 (מול קולנוע אורדע) | תל־אביב בן יהודה 32 בניין אל על טל 295529 | ק. אונו מרכז קהילתי רח' צה"ל 104 טל 716647 | ק. חיים וביאליק העמקים 3 טל 740410 | רמלה הרצל 84 בפסג' מעל בנק לאומי טל 242386 | פתח תקוה איכילוב 13 טל 913665 | כפר סבא רח' עמרמי 3 מול פינגורין טל 444206 | רחובות הרצל 163 טל 453532 | ראשל"צ רוטשילד 35 פסג' חיים טל 958801 | חולון סוקולוב 48 טל 880889 | בת ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל 584161 | נתניה הרצל 24 טל 22404 | הרצליה סוקולוב 35 טל 87682 | באר שבע החלוץ 86 טל 32872 | אשדוד מרכז א בנין פאן לון טל 35624

מכון ישראלי למינהל

אנו מציעים לך להיות מזכירה רפואית

פעמיים בשבוע במתכונת הפנוי בשעות הערב או הבוקר תוכלי לסיים קורס להכשרת מזכירות רפואיות. הקורסים כוללים לימוד כל הנושאים הקשורים למזכירות כללית ורפואית. תלמידות תעבורנה השתלמויות בבתי חולים שונים ברחבי הארץ. הקורסים בפיקוח משרד הבריאות.

חינם! 24 שעות ביממה.
חייגי כבר ברגע זה לטלפון 03-291858; 04-669041; 02-221933 057-32872 גם בלילות ובשבתות תוכלי להתקשר לטלפונים הנ"ל. מסרי את שמך, כתובתך ושלחו מיד למחין עלון מידע וחומר הסברה על הקורסים. כמו כן תוזמני לראיון ומבחן התאמה. משרדינו פתוחים מידי יום בין השעות 9.00-13.00, 16.00-19.00.

לכבוד המכון הישראלי למינהל ת.ד. 28124 למס. 98 ת"א מיקוד 61281 אבקשכם לשלוח אלי חינם עלון הסבר שם ____ כתובה ____ טל. ____

תל־אביב קיהודה 32 בניין אל על טל 291858 | חיפה בלפור 5 פינת נורדאו טל 669041 | ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל 221933 | ראשל"צ רוטשילד 35 פסג' חיים טל 958801 | רחובות הרצל 163 טל 453532 | רמת־גן ביאליק 47 טל 726132 (מול אורדע) | פתח־תקוה איכילוב 13 טל 913665 | באר שבע החלוץ 86 מול קולנוע שביט טל 32872 | ק. אונו מרכז קהילתי רח' צה"ל 104 טל 716647 | ק. חיים וביאליק העמקים 3 בנין אלקחיזו טל 740410 | נתניה הרצל 42 טל 22404 | הרצליה סוקולוב 35 ס' בן גוריון טל 87682 | כפר סבא רח' עמרמי 3 מול פינגורין טל 44206 | רמלה הרצל 84 טל 242386 | חולון סוקולוב 48 טל 880889 | בת־ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל 584161 | אשדוד מרכז א' בנין פאן לון טל 35624

מכון ישראלי למינהל

יועצי מס

המקצוע המבוקש היום

נפתחים קורסי ערב

לקראת תעודת רשמית מטעם נציבות מס הכנסה

★ קורסים רגילים למחוסרי ידע
• קורסים מזורזים למנהלי חשבונות

חינם, 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-295529, 04-665501, 291858. גם בלילות ובשבתות מסור את שמך, כתובתך ומספר הטלפון ותקבל לביתך מדריך ליועצי מס חינם.

גזור ושלח
לכבוד המכון הישראלי למינהל ת.ד. 28124 תל אביב 281 ש לחס' 50 אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד יועץ מס
שם ____ כתובת ____ טל. ____

פרטים והרשמה: בין השעות 09.00-19.00 רצוף.
תל־אביב בן יהודה 32 בנין אל על טל 291858 | חיפה נורדאו 30 טל 665501 | ירושלים יפו 36 טל 221933 | רמת גן ביאליק 47 טל 726132

מכון ישראלי למינהל

תכנות מחשבים

לקראת התואר תכניתן סוג 1

החודש! נפתחים קורסי בוקר וערב לימוד 3 שפות תכנות: BASIC; COBOL; FORTRAIN בהתאם לתכנית הלימודים של משרד העבודה
חינם! שתי שפות תכנות נוספות ללא תשלום, לפי בחירתך: PASCAL; RPC; PL1 –
תרגול ועבודה מעשית על גבי מחשבים
חלק מהלימוד מוקדש לעבודה מעשית ותרגול על־גבי מחשבים. נתיכת והרצת תוכניות ע"ג מחשבים מקנים ללומדים נסיון רב ומאפשרים להם להיקלט בהצלחה בעבודה, מיד עם תום לימודיהם.
סידור מיוחד למשרתים במילואים
לומדים המשרתים במילואים משלימים את החומר בקורס מקביל.
יעוץ תעסוקתי לבוגרים
המכון מקיים מחלקה ליעוץ תעסוקתי המסייעת לבוגרים למצוא ולהקלט בהצלחה בעבודה בהתאם לכישוריהם והישגיהם בלימודים.
לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים
מבחן פסיכוטכני להתאמת כושר — חינם.
הינך מוזמן/מוזמנת למבחן התאמה ולשיחת ייעוץ ותרגמה.

חינם — 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-291858, 03-295529, 04-669041, 02-221933, 057-32872 גם בלילות ובשבתות מסור את שמך, כתובתך ומספר הטלפון ותקבל לביתך חוברת מדריך ללימוד תכנות למחשבים וחומר הסברה על הקורסים. כמו כן תוזמן לראיון, ומבחן התאמה — חינם.

גזור ושלח
לכ' המכון להכשרה מקצועית ת.ד. 28124 ת"א, מיקוד 61281 (למס' 111)
נא לשלוח לי מדריך ללימוד תכנות מחשבים
שם ____ כתובה ____ טלפון ____

משרדינו פתוחים בין השעות 9.00-19.30 רצוף.
תל־אביב בן יהודה 32 בנין אל על חדר 506 טל 295529 | חיפה בלפור 5 פינת נורדאו טל 669041 | ירושלים רח' יפו 36 מול בית יואל טל 221933 | באר־שבע החלוץ 86 מול קולנוע שביט טל 32872 | פתח־תקוה איכילוב 13 טל 913665 | חולון סוקולוב 48 טל 880889 | ראשל"צ רוטשילד 35 פסג חיים טל 958801 | רחובות הרצל 163 טל 453532 | הרצליה סוקולוב 35 ס' בן־גוריון טל 87682 | בת־ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל 584161

המכון להכשרה מקצועית

מכון ישראלי למינהל

גרפיקה

נפתחים קורסי בוקר וערב בתל־אביב
מתקבלים רק בעלי כישרון ובתנונים מתאימים לאחר מיון קפדני. בוגרי הקורסים יקבלו הפניה למקומות עבודה מתאימים — בהתאם להישגיהם
לקבלת פרטים נא לצלצל 295529, ת"א
או פנה אישית — בין השעות 9.00-19.00
ת"א — בן יהודה 32, בנין אל על, חדר 507
חינם! 24 שעות ביממה. חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-295529; או 03-291858 גם בלילות ובשבתות. מסור את שמך, כתובתך ומס' הטלפון ותוזמן לראיון ומבחן התאמה חינם.

גזור ושלח
לכ' המדרשה לגרפיקה ולציור ת.ד. 28232 ת"א מיקוד 61281 נא לשלוח לי פרוספקט על קורסי גרפיקה
שם ____ כתובה ____ טלפון ____

למד גרפיקה וציור בביתך בזמנך הפנוי

האם אתה מעוניין בגרפיקה ובציור? האם אתה מוכן ללמוד את אמנות הגרפיקה והציור בביתך בזמנך הפנוי? ללא תלות בגיל ובהשכלה.
לכבוד "המכונים האמריקאים להשכלה בכתב" ת.ד. 28124 תל אביב, למס. 77 מיקוד 61281.
אבקשכם לשלוח אלי ללא כל התחייבות מצידי חוברת הסברה ומבחן התאמת כשרון לגרפיקה ולציור.
שם: ____ גיל ____ כתובה: ____ טלפון: ____

אנו מציעים לך להיות טכנאי שרות ווידאו טלוויזיה

[illegible] השכלה גבוהה, עבודה מעניינת [illegible]
[illegible] למחוסרי ידע באלקטרוניקה
[illegible] לאלקטרונאים
[illegible] משוחררים תנאים מיוחדים
[illegible] 24 שעות ביממה. חייג כבר ברגע זה לטלפון [illegible]
תל־אביב: הירקון 48 | חיפה: ביאליק 17 פינת הרצל טל. 664505

למד בגרות בקלות וחסוך $1,000

נפתחים קורסים מזורזים לקראת מועדי יוני 86 וינואר 87 — לימוד בכתב; לימודי ערב או משולב לפי בחירה.

אנו גאים בהישגי תלמידנו [illegible]
כיתות קטנות, טיפול אישי
ערבות להצלחה
שיטת הלימוד המשולב
• הכנה לכל מועדי הבגרות • אפשרות ללימוד מקצועות בודדים • יעוץ להמשך לימודים באוניברסיטאות ובטכניון • סידור מיוחד למשרתים במילואים • 25% הנחה לחיילים.
מבצע הנחות והקלות
שכר הלימוד זול להפליא
3 מקצועות חינם
חינם! 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-297421, 057-32872, 02-221933, 04-669041 גם בלילות ובשבתות, מסור את שמך, כתובתך ומספר הטלפון וקבל לביתך חוברת הסבר — חינם.

קל יותר, זול יותר ומהנה יותר ללמוד בשיטה המשולבת בביתך ו/או בסניפנו הקרוב אליך

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב בשיתוף המכונים הבריטיים — 35 שנות נסיון — 95% הצלחה.

כל שעה יפה ללימודים אך יפה שעה אחת קודם.